virtual-project.eu

CHRISTY LEFTERI

APICULTORUL DIN ALEP

CHRISTY LEFTERI

APICULTORUL DIN ALEP

Original: *The Beekeeper of Aleppo* (2019)

Traducere din limba engleză de:
EMANUELA TEGLA

virtual-project.eu

2020

1.

Mi-e teamă de ochii soției mele. Nu vede nimic în jur, iar ceea ce se petrece înăuntrul ei e un mister pe care nu pot să-l descifrez. Uite, sunt ca niște pietre, niște pietre gri, pietre de mare. Uită-te la ea. Uite cum stă pe marginea patului, cu cămașa de noapte pe jos, învârtind bila lui Mohammed între degete și așteptând să o îmbrac. Nu mă grăbesc deloc să-mi iau cămașa și pantalonii pe mine, tare m-am săturat s-o îmbrac. Uită-te la faldurile burții ei, de culoarea mierii, care devine mai închisă la cute, și la liniile acelea atât de fine, argintii, de pe pielea sânilor, și la vârfurile degetelor ei cu unghiile tăiate scurt, unghii cu denivelări, care au fost cândva vopsite în albastru sau galben, sau roșu. Cândva, râsul ei era de aur, puteai să-l vezi, nu doar să-l auzi. Uită-te bine la ea, pentru că am impresia că e pe cale să dispară.

— Am avut tot felul de vise răzlețe azi-noapte, îmi spune ea. Au umplut încăperea.

Ochii ei stau fixați pe un punct de la stânga mea. Simt că mi se face rău.

— Și ce înseamnă asta?

— Erau frânte visele mele, spulberate. Împrăștiate peste tot. Și nu știam dacă sunt trează sau dorm. Erau atât de multe vise… ca niște albine într-o încăpere, ca și cum încăperea era năpădită de albine. Și nu puteam respira. Și m-am trezit cu gândul: te rog, nu mă lăsa să-mi fie foame.

I-am privit, nedumerit, chipul. Tot așa e, lipsit de orice expresie. Nu-i spun că, în ultima vreme, visez doar crima, același vis mereu: eu și bărbatul acela, eu țin o bâtă în mâna care-mi sângerează. Ceilalți nu-mi apar în vis; el e pe jos, deasupra lui sunt copaci, îmi spune ceva, dar nu înțeleg.

— Și mă doare, spune ea.

— Unde?

— În spatele ochilor. O durere foarte ascuțită.

Îngenunchez în fața ei și o privesc în ochi. Sunt goi, pustii, lipsiți de expresie, și asta mă îngrozește. Scot telefonul din buzunar, pornesc lanterna și o îndrept înspre ei. Pupilele i se dilată.

— Nu vezi absolut nimic? o întreb.

— Nu.

— Nici măcar o umbră, o diferență de nuanță sau culoare?

— Nu, doar negru.

Îmi pun telefonul înapoi în buzunar și mă îndepărtez de ea. Starea i s-a înrăutățit de când am venit aici. E ca și cum i se destramă sufletul.

— Ai putea să mă duci la doctor? întreabă ea. Pentru că durerea e insuportabilă.

— Sigur, îi spun. Curând.

— Când?

— De îndată ce primim actele.

•

Mă bucur că Afra nu poate vedea locul ăsta. I-ar plăcea, totuși, pescărușii, felul lor ciudat de a zbura. În Alep eram departe de mare. Sunt convins că i-ar plăcea să vadă păsările acestea, poate chiar și țărmul, pentru că ea a crescut lângă mare, în timp ce eu sunt din partea de est, acolo unde orașul Alep întâlnește deșertul.

După ce ne-am căsătorit, iar ea a venit să locuiască cu mine, Afrei i-a fost atât de dor de mare, încât a început să picteze apa oriunde o întâlnea. Pe tot cuprinsul regiunii de podiș arid din Siria sunt oaze, și pâraie, și râuri care se varsă în mlaștini și lacuri mici. Înainte de a se naște Sami, obișnuiam să ne plimbăm de-a lungul vreunei ape, iar ea o picta în ulei. Mi-ar plăcea tare mult să mai văd o dată tabloul acela al ei cu râul Queiq. L-a pictat în așa fel încât seamănă cu o apă învolburată de furtună, care se scurge prin parcul orașului. Afra avea talentul acesta, de a vedea adevărul în orice peisaj. Tabloul în care a pictat amărâtul acela de râu mă face să mă gândesc la lupta pentru supraviețuire. La vreo treizeci de kilometri la sud

de Alep, râul renunță la zbuciumul din aspra stepă siriană și dispare în mlaștini.

Mi-e teamă de ochii ei. Dar pereții ăștia plini de igrasie și cablurile din tavan și panourile – nu știu cum ar putea face față la toate astea, dacă le-ar vedea. Pe panoul de afară scrie că suntem prea mulți, că insula va ceda sub greutatea noastră. Mă bucur că e oarbă. Știu cum sună afirmația asta! Dacă aș putea să-i dau o cheie care să deschidă o ușă spre o altă lume, atunci mi-aș dori să-și recapete vederea. Dar ar trebui să fie o lume foarte diferită de aceasta. O lume în care soarele tocmai răsare, mângâind zidurile din jurul anticului oraș și, dincolo de acele ziduri, locuințele mici ca niște celule, și casele, și apartamentele, și hotelurile, și aleile înguste, și piața în aer liber, unde o mie de coliere care atârnă strălucesc în cele dintâi raze și, în depărtare, dincolo de deșert, aur pe aur și roșu pe roșu.

Și Sami ar fi acolo, zâmbind și alergând pe alei, încălțat în tenișii aceia ai lui, roși de atâta purtat, cu ceva mărunțiș în mână, mergând la magazin să cumpere lapte. Încerc să nu mă gândesc la Sami. Dar Mohammed? Încă aștept să găsească scrisoarea și banii pe care i le-am lăsat sub borcanul de Nutella. Cred că, într-o bună dimineață, o să aud o bătaie în ușă și, când o s-o deschid, o să-l văd pe el și o să-l întreb: „Dar cum ai reușit să vii până aici, Mohammed? De unde ai știut unde ne găsești?”

Ieri, în oglinda aburită din baia comună, am văzut un băiat. Era îmbrăcat într-un tricou negru, dar când m-am întors, mi-am dat seama că de fapt era bărbatul din Maroc, care stătea pe toaletă și urina. „Ar trebui să încui ușa”, zise el, în propria lui arabă.

Nu mai țin minte cum îl cheamă, dar știu că e dintr-un sat de lângă Taza, la poalele munților Rif. Mi-a spus aseară că s-ar putea să-l trimită la centrul de detenție pentru imigranți, un loc numit

Yarl's Wood – asistenta socială i-a spus că, după părerea ei, e posibil. E rândul meu să mă întâlnesc cu ea în după-amiaza aceasta. Marocanul zice că-i foarte frumoasă, că arată ca o dansatoare din Paris cu care a făcut el, cândva, dragoste într-un hotel din Rabat, cu mult timp înainte de a se căsători. M-a întrebat cum e viața în Siria. I-am povestit despre stupii din Alep.

Seara, proprietăreasa ne aduce ceai cu lapte. Marocanul e bătrân, are vreo optzeci, poate chiar nouăzeci de ani. Arată și miroase de parcă ar fi făcut din piele. Citește *Ce să faci pentru a fi ca britanicii* și, din când în când, zâmbește disprețuitor. Își ține telefonul în poală și se oprește la capătul fiecărei pagini să-l verifice, dar nu-l sună nimeni, niciodată. Nu știu pe cine așteaptă sau cum a ajuns aici, nu știu de ce a făcut drumul ăsta lung și greu la o vârstă atât de înaintată, căci arată ca un om care așteaptă să moară. Urăște felul în care bărbații care nu-s musulmani urinează stând în picioare.

Suntem vreo zece în pensiunea asta dărăpănată de lângă mare, toți din diverse colțuri ale lumii, toți într-o stare de continuă așteptare. S-ar putea să nu ne lase să rămânem aici sau s-ar putea să ne trimită înapoi, nu prea mai sunt alte opțiuni. Ce cale să apuci, în cine să ai încredere, să ridici bâta și să ucizi un om sau nu? Lucrurile astea țin de trecut. Se vor evapora în curând, precum râul.

•

Iau abaya Afrei de pe umerașul din dulap. Ea aude că fac asta, se ridică în picioare și-și întinde brațele. Arată mai bătrână acum, dar se comportă mai infantil, de parcă a redevenit copil. Părul ei are culoarea și structura nisipului de când i l-am vopsit pentru fotografii – am îndepărtat elementul arabic din el. Îl leg într-un coc și îi înfășor hijabul în jurul capului, fixându-l cu niște agrafe, în timp ce ea îmi ghidează mișcările, așa cum face de fiecare dată.

Asistenta socială o să vină la ora 13 și toate întâlnirile au loc în bucătărie. Va vrea să afle cum am ajuns aici și va încerca să găsească un motiv să ne trimită înapoi. Dar eu știu că, dacă spun ce trebuie, dacă reușesc să o conving că nu sunt un criminal, atunci vom putea rămâne, pentru că noi suntem norocoși, venim din cel mai cumplit loc din lume. Marocanul nu-i atât de norocos; el va trebui să ducă mai multă muncă de convingere, să aibă dovezi. Acum stă în camera de zi, lângă ușile de sticlă, ținând în mâini un ceas de buzunar din bronz, cuibărindu-l în palme de parcă ar fi un ou pe cale de a ecloza. Se uită lung la el, așteptând. Așteptând ce? Când mă vede stând acolo, îmi spune: „Nu merge. S-a oprit într-un alt timp”. Îl ține de lanț sus, la lumină, și îl leagănă ușor, acest ceas încremenit, făcut din

bronz

era culoarea orașului departe, în vale. Trăiam într-o căsuță cu două dormitoare, pe un deal. De acolo, de sus, vedeam toată arhitectura lipsită de o organizare clară și frumoasele domuri și minarete, iar în depărtare, se putea distinge vârful citadelei.

Primăvara era foarte plăcut să stai pe verandă; simțeam mirosul pământului din deșert și ne uitam la soarele purpuriu, apunând peste ținuturile familiare. Iar vara stăteam înăuntru, în fața ventilatorului, cu prosoape ude pe cap și cu picioarele într-un lighean cu apă rece; era cald ca într-un cuptor.

În iulie, pământul era uscat, crăpat, dar în grădina noastră aveam caiși, și migdali, și lalele, și irișii, și fritilarii. Când râul seca, mergeam în vale, la iazul de irigare, și aduceam apă pentru grădină, să nu moară. Pe când venea luna august, parcă

încercai să readuci la viață un cadavru, așa că nu aveam de ales, mă resemnam, privind cum moare totul, devenind una cu uscăciunea din jur. Când era mai răcoare, ne plimbam și ne uitam la șoimii care zburau pe cer, înspre deșert.

Aveam patru stupi în grădină, așezați unul peste altul, dar ceilalți erau pe un câmp la periferia de est a orașului Alep. Îmi era foarte greu să stau departe de albine. Dimineața mă trezeam devreme, înainte de răsăritul soarelui, înainte ca muezinul să cheme oamenii la rugăciune. Mergeam cu mașina patruzeci și opt de kilometri până la stupină și ajungeam acolo tocmai când primele raze ale soarelui scăldau câmpul, când se auzeau albinele bâzâind într-o singură notă pură.

Albinele formau societatea ideală, un mic paradis în mijlocul haosului din jur. Colectau nectar din florile de lămâi, de trifoi, de chimen negru și de anason, de eucalipt, de bumbac și de iarbă-neagră. Aveam mare grijă de albine, le îngrijeam, verificam stupii să nu fie infestați sau să apară vreo boală. Uneori construiam stupi noi, împărțeam roiurile sau creșteam reginele – luam botcile de la o altă familie și urmăream cum albinele lucrătoare le hrăneau cu lăptișor de matcă.

Mai târziu, în timpul perioadei de recoltare, verificam stupii, să văd câtă miere produseseră albinele, și apoi puneam fagurii în centrifugă și umpleam tăvile, după ce descăpăceam fagurii, pentru a scurge lichidul auriu de dedesubt. Asta era meseria mea, să protejez albinele, să le mențin sănătoase și puternice, în timp ce ele își îndeplineau menirea de a face miere și de a poleniza culturile, pentru a ne asigura nouă viața.

Vărul meu, Mustafa, a fost cel care m-a inițiat în tainele apiculturii. Atât tatăl, cât și bunicul lui fuseseră apicultori în văile verzi, la vest de munții Antiliban. Mustafa era un geniu cu inimă de copil. A învățat bine și a ajuns profesor la Universitatea din Damasc, unde cerceta compoziția exactă a

mierii. Pentru că era nevoit să facă multe drumuri între Damasc și Alep, mi-a cerut să am eu grijă de stupine. M-a învățat foarte multe despre comportamentul albinelor și despre modul în care să le țin sub control și să am grijă de ele. Albinele autohtone erau agresive, dar el mi-a arătat cum să le înțeleg.

După ce se termina anul academic, Mustafa stătea toată vara cu mine în Alep; munceam amândoi din greu, foarte multe ore – până la urmă, am ajuns să gândim ca albinele, ba chiar și mâncam ca albinele. Mâncam polen amestecat cu miere, să avem energie pe căldurile acelea.

La început, pe când aveam douăzeci și ceva de ani și eram încă începător într-ale apiculturii, stupii noștri erau făcuți din material vegetal acoperit cu pământ. Mai târziu, am înlocuit scoarța de stejar de plută și stupii din teracotă cu cutii din lemn și, în scurt timp, am avut peste cinci sute de familii! Produceam cel puțin zece tone de miere pe an. Erau foarte multe albine, mă făceau să mă simt viu. Când nu eram cu ele, mă simțeam ca la sfârșitul unei petreceri grozave. Câțiva ani mai târziu, Mustafa a deschis un magazin în partea nouă a orașului. Pe lângă miere, vindea și cosmetice pe bază de miere, creme în ambalaje atrăgătoare, care miroseau plăcut, săpunuri și produse pentru păr, toate făcute din mierea de la propriile noastre albine. A deschis magazinul pentru fiica lui. Deși încă tânără la acea vreme, ea credea că va studia agricultura când va fi mare, exact ca tatăl ei. Așa că Mustafa și-a numit magazinul *Paradisul Ayei* și i-a promis că, într-o bună zi, dacă va învăța bine, va fi al ei. Ayei îi plăcea tare mult să treacă pe acolo, să miroasă săpunurile și să se dea cu cremă pe mâini. Era o fată inteligentă pentru vârsta ei, țin minte că a zis odată: „Așa ar mirosi lumea, ca magazinul acesta, dacă n-ar fi oameni în ea”.

Mustafa nu și-a dorit o viață liniștită. Întotdeauna s-a străduit să facă mai mult, să învețe cât mai multe. N-am mai întâlnit trăsătura aceasta la nimeni. Oricât de mult ne-am dezvoltat – chiar și atunci când aveam clienți importanți din Europa, din Asia și din zona Golfului –, eu eram cel care avea grijă de albine, cel în care avea încredere să se ocupe de asta. Zicea că am eu o sensibilitate care le lipsește multora, că înțeleg ritmurile și obiceiurile albinelor. Avea dreptate. Am învățat să ascult albinele, ba chiar vorbeam cu ele, de parcă ar fi fost un singur mic organism, cu o inimă vie, deoarece, se știe, albinele lucrează împreună. Chiar și la sfârșitul verii, când trântorii sunt uciși de albinele lucrătoare pentru a cruța rezervele de hrană, ele tot așa muncesc, ca o singură entitate. Comunică între ele printr-un dans. Mi-au trebuit ani de zile să le înțeleg și, când, în sfârșit, am reușit, lumea din jurul meu, înfățișarea ei, sunetele ei s-au schimbat pentru totdeauna.

Dar, cu trecerea anilor, deșertul s-a tot extins, clima a devenit aspră, râurile au secat, fermierii întâmpinau tot felul de greutăți, doar albinele rezistau la secetă. „Uită-te la ele, micile luptătoare”, zicea Afra în zilele în care venea cu Sami să viziteze stupinele, ținând în brațe o legătură, „uită-te la ele cum lucrează, când totul în jurul lor moare!” Afra se ruga întotdeauna pentru ploaie, căci îi era teamă de furtuni de nisip și de secete. Când se apropia o furtună de nisip, vedeam de pe verandă cum cerul de deasupra orașului se face vinețiu, apoi se auzea ca un șuierat în depărtare; Afra alerga în jurul casei, închidea toate ușile și zăvora toate ferestrele și obloanele.

•

În fiecare sâmbătă mergeam la Mustafa, la cină. Dahab și Mustafa găteau împreună, Mustafa măsurând cu meticulozitate fiecare ingredient, fiecare condiment, ca și cum o greșeală cât de măruntă ar fi stricat mâncarea. Dahab era o femeie

înaltă, aproape cât soțul ei; stătea lângă el și clătina din cap, așa cum am văzut-o că face cu Firas și cu Aya. „Grăbește-te”, spunea ea. „Grăbește-te! În ritmul ăsta o să mâncăm cina sâmbăta viitoare”. El fredona în timp ce gătea și se oprea la fiecare douăzeci de minute să fumeze în curte, sub copacul în floare, trăgând cu poftă din țigară.

Eu îl însoțeam, dar era tăcut în astfel de momente, ochii îi străluceau din cauza căldurii din bucătărie, gândurile îi hoinăreau. Mustafa a început să se teamă de ce-i mai rău înaintea mea, i se vedeau ridurile de îngrijorare pe față.

Locuiau la parterul unui bloc de apartamente, iar curtea era încadrată, pe trei laturi, de zidurile blocurilor vecine, astfel că acolo era întotdeauna răcoare și multă umbră. Se auzeau tot felul de sunete de pe balcoanele de deasupra noastră – frânturi de conversație, muzică, gălăgia de la televizoare. Era și viță-de-vie în curte, încărcată cu struguri, și un tufiș de iasomie care acoperea unul dintre ziduri, în timp ce pe un altul se afla un raft cu borcane goale și cu felii de fagure.

Cea mai mare parte din curte era ocupată de o masă de grădină, din metal, plasată chiar sub lămâi, iar pe margini erau căsuțe pentru păsări și un mic strat cu legume pe un petic de pământ, unde Mustafa încerca să cultive ierburi. Se uscau aproape toate, nu aveau destulă lumină. L-am urmărit pe vărul meu cum strânge o floare de lămâi între degetul mare și arătător și inspiră adânc parfumul.

În acele seri liniștite de sâmbătă, începea să se gândească la tot felul de lucruri, să le întoarcă pe toate fețele; mintea lui era mereu activă, nu cunoștea liniștea.

— Te gândești vreodată cum ar fi dacă am avea o altfel de viață? m-a întrebat într-una din seri.

— Ce vrei să spui?

— Mă înspăimânt uneori când mă gândesc cum se poate schimba viața, cum poate lua o întorsătură

sau alta. Cum ar fi dacă aș lucra într-un birou, undeva? Sau dacă tu l-ai fi ascultat pe tatăl tău și ai fi ajuns să lucrezi în magazinul lui de țesături? Avem o mulțime de lucruri pentru care să fim recunoscători.

N-am răspuns nimic. E adevărat că viața mea ar fi putut foarte ușor să fi luat o altă cale, dar e imposibil să mi-l imaginez pe Mustafa într-un birou. Nu, gândurile astea întunecate ale lui aveau o altă origine, ca și cum deja îi era teamă să nu piardă tot, ca și cum un fel de ecou din viitor se întorcea la el și-i șoptea ceva la ureche.

Spre iritarea lui Mustafa, fiul lui, Firas, nu se ridica niciodată de la calculator să-l ajute la gătit. „Firas!”, îl striga Mustafa, când se întorcea în bucătărie, „ridică-te de pe scaun, parcă ești lipit de el!” Dar Firas, în tricou și pantaloni scurți, rămânea pe scaunul de răchită din camera de zi. Era un băiat de doisprezece ani, deșirat, cu față lungă și păr bogat, care ar fi trebuit, poate, să fie mai scurt. Când zâmbea sfidător către tatăl său, semăna, pentru o clipă, cu un câine de vânătoare Saluki, rasa aceea care poate fi întâlnită în deșert.

Aya, care era doar cu un an mai mare decât fratele ei, îl ținea pe Sami de mână și punea masa; avea trei ani pe vremea aceea și umbla repede, hotărât, ca un omuleț care avea o misiune de îndeplinit. Ea îi dădea o farfurie goală sau o ceașcă să le țină, ca să aibă impresia că o ajută. Aya avea păr lung, blond, ca mama ei, iar Sami o trăgea de bucle de fiecare dată când se apleca, apoi chicotea când se ridicau. Până la urmă, toți participam, chiar și Firas – Mustafa îl trăgea de pe scaun de brațul lui slăbănog. Luam farfuriile aburinde, și salatele colorate, și sosurile, și pâinea și le duceam pe masa din curte. Uneori aveam linte roșie și supă de cartofi dulci cu chimen sau kawaj cu carne de vită și dovlecei sau anghinare umplute, sau tocană de fasole verde, sau salată cu pătrunjel și bulgur, sau spanac cu muguri de pin și rodii. Apoi, baclava

înmuiată în miere și gogoși lugaimat în sirop sau caise la borcan, pregătite de Afra. Firas stătea cu ochii în telefon, așa că Mustafa i-l înșfăca din mână și-l punea în vreun borcan de miere gol, dar niciodată nu se enerva de-adevăratelea pe fiul lui – exista un anumit umor între ei, chiar și atunci când erau în conflict.

— Când îl primesc înapoi? îl întreba Firas.

— Când o să ningă în deșert.

Pe când beam cafeaua, telefonul era înapoi în mâinile lui Firas.

— Să știi, Firas, că data viitoare n-o să-l mai pun într-un borcan *gol*!

Când gătea sau mânca, Mustafa era fericit. De-abia mai târziu, după ce apunea soarele și se făcea simțit parfumul de iasomie, mai ales când aerul era nemișcat și greu, de-abia atunci fața lui devenea gravă și știam că îl frământă tot felul de gânduri, că tăcerea și întunericul nopții aduceau din nou șoapte din viitor.

— Ce e, Mustafa, ce te frământă? l-am întrebat într-o seară, în timp ce Dahab și Afra puneau vasele în mașina de spălat, după ce terminaserăm de mâncat cina. Râsul răsunător al lui Dahab speria păsările, alungându-le dincolo de clădiri, spre înaltul cerului. Nu prea ești în apele tale în ultima vreme.

— Situația politică se agravează pe zi ce trece, spuse el. Știam că are dreptate, dar amândoi refuzam să vorbim despre asta. Își stinse țigara și se șterse la ochi cu dosul palmei. Lucrurile o să se înrăutățească. Toți știm asta, nu? Dar încercăm să trăim ca înainte. Luă o gogoașă și mușcă din ea, de parcă ar fi vrut să ilustreze ideea. Erau ultimele zile din iunie, iar în luna martie din acel an începuse războiul civil, cu proteste în Damasc, astfel că se instaurase o stare generală de agitație și violență în Siria. Cred că mi-am plecat capul la auzul acestor cuvinte, și poate că el a observat

îngrijorarea de pe chipul meu, căci, când am ridicat din nou privirea, zâmbea.

— Știi ceva, ce-ar fi să mai creăm niște rețete pentru Aya? Am câteva idei – miere de eucalipt cu lavandă! Ochii îi străluceau în timp ce îmi explica noul lui săpun. O strigă pe Aya să vină cu laptopul afară, să poată lucra amândoi, împreună, la compoziția exactă a produsului. Deși Aya avea pe atunci doar paisprezece ani, Mustafa era hotărât să o învețe tot ce știa. Aya era ocupată cu Sami, se jucau – cât de mult o iubea copilul! Căuta întotdeauna, cu disperare, să fie lângă ea, o căuta cu privirea, cu ochii lui mari, gri. Aceeași culoare ca ochii mamei sale. Culoarea pietrei. Sau culoarea ochilor unui nou-născut, înainte de a deveni maro, doar că ai lui nu s-au mai schimbat, nici nu s-au făcut albaștri. Sami o urma pe Aya peste tot, o trăgea de fustă, iar ea îl lua în brațe să-i arate păsările din căsuțe sau insectele și șopârlele care se târau pe ziduri.

La fiecare rețetă, Mustafa și Aya se gândeau mult la pigmenți și acizi, la mineralele din fiecare tip de miere, pentru a crea o combinație care *se potrivea perfect,* după cum spunea el. Apoi calculau densitatea de zahăr, cristalizarea, capacitatea de absorbție a umezelii din aer, rezistența. Eu le dădeam sugestii pe care le acceptau zâmbind afectuos, dar mintea lui Mustafa era cea care funcționa precum albinele. El era cel care avea idei și inteligență, pe când eu doar le puneam în practică.

Și, pentru o vreme, în acele seri cu caise dulci și parfumul iasomiei de noapte, cu Firas la calculator și Aya stând pe scaun lângă el, ținându-l în brațe pe Sami, care mesteca vreo buclă din părul ei, cu râsul Afrei și al lui Dahab care se auzea din bucătărie – în acele seri eram încă fericiți. Viața era încă îndeajuns de normală încât să putem să uităm de îndoielile care ne măcinau, sau cel puțin să le ținem ascunse, încuiate în vreun colț

întunecat al minții, în timp ce ne făceam planuri de viitor.

•

De îndată ce au început problemele, Dahab și Aya au plecat. Mustafa le-a convins să plece fără el. Când realitatea i-a confirmat temerile, și-a făcut repede planuri, dar a fost nevoit să amâne puțin, să aibă grijă de albine. La momentul respectiv, am crezut că e prea grăbit, că moartea mamei lui, pe vremea când era copil – și care-l bântuia de când îl știam –, îl făcuse exagerat de protector față de femeile din viața lui, așa că Dahab și Aya au fost printre primele care au părăsit zona și au scăpat, din fericire, de nenorocirile care au urmat. Mustafa avea un prieten în Anglia, un profesor universitar de sociologie, care se mutase acolo cu câțiva ani în urmă cu serviciul, și acel bărbat l-a sunat pe Mustafa și l-a rugat insistent să meargă în Marea Britanie; era convins că situația se va înrăutăți. Mustafa le-a dat soției și fiicei lui bani pentru călătorie, iar el a rămas în Siria, cu Firas.

— Nu pot abandona albinele așa, pur și simplu, Nuri, mi-a zis el într-o seară, trecându-și mâna lui mare peste față și barbă, de parcă ar fi încercat să șteargă expresia aceea sumbră care i se vedea tot timpul pe chip în acea perioadă. Albinele fac parte din familie.

Înainte ca lucrurile să se înrăutățească de tot, Mustafa și Firas obișnuiau să ia cina cu noi, astfel că ne petreceam serile împreună, stând pe verandă și privind orașul de la poalele dealului, ascultând bubuiturile de bombe din depărtare, urmărind fumul care se ridica la cer. Mai târziu, când situația s-a agravat și mai tare, am început să vorbim despre posibilitatea de a pleca toți, împreună. Ne adunam în jurul globului meu luminat, în semiîntunericul serii, și trasam cu degetul călătoria pe care o făcuseră Dahab și Aya. Pentru ele fusese mai ușor. Mustafa ținea într-un portofel de piele groasă numele și numerele de telefon ale unor

traficanți. Ne-am verificat conturile, făcând tot felul de calcule legate de posibilele costuri ale evadării noastre. Bineînțeles că era greu de anticipat, traficanții își schimbau tarifele după cum îi tăia capul, dar noi aveam un plan, iar lui Mustafa îi plăceau tare mult planurile, și listele, și itinerarele. Îl făceau să se simtă în siguranță. Dar eu știam că era doar vorbărie; Mustafa nu era încă în stare să părăsească albinele.

Într-o noapte, spre sfârșitul verii, niște tâlhari au distrus stupii. Le-au dat foc și, până când am ajuns noi la stupine dimineața, arseseră scrum. Albinele muriseră. Tot câmpul era negru. N-o să uit niciodată liniștea aceea, o liniște grea, profundă, nesfârșită. Fără norii de albine deasupra câmpului, domnea doar nemișcarea luminii și a cerului. În acel moment, cum stăteam acolo, la marginea câmpului, iar soarele bătea în stupii distruși, am avut un sentiment acut de pustiu, parcă un neant tăcut îmi pătrundea în ființă de fiecare dată când inspiram. Mustafa s-a așezat pe jos în mijlocul câmpului, cu picioarele încrucișate și ochii închiși. M-am plimbat puțin prin jur, căutând pe pământ albine vii, pe care le-am călcat cu piciorul, pentru că acum nu mai aveau stupi și familii. Aproape toți stupii au ars complet și s-au surpat, dar câțiva rămăseseră în picioare, ca niște schelete, cu numerele inscripționate pe ei încă vizibile: doisprezece, douăzeci și unu, o sută douăzeci și unu – stupii bunicii, ai mamei și ai fiicei. Știam asta pentru că eu am împărțit stupii. Trei generații de albine. Nu mai rămăsese nimic acum, erau moarte toate. M-am dus acasă, l-am învelit pe Sami și am stat puțin lângă el, pe marginea patului, în timp ce dormea. Apoi am ieșit pe verandă și am privit cerul pe care apunea soarele și orașul care părea să ascundă secrete întunecate, nefaste.

La poalele dealului era râul Queiq. Ultima dată când l-am văzut era plin de gunoaie. Iarna au scos din el cadavre de bărbați și băieți. Aveau mâinile

legate. Și gloanțe în cap. În ziua aceea de iarnă, în Bustan al-Qasr, în vecinătatea sudică, m-am uitat la ei cum scoteau cadavrele. I-am urmărit până la o școală veche, unde corpurile au fost așezate pe jos, în curte. În clădire era întuneric, câteva lumânări erau aprinse într-o găleată cu nisip. O femeie de vârstă mijlocie s-a pus în genunchi lângă o altă găleată, plină cu apă. Voia să spele fețele bărbaților morți, zise ea, pentru ca femeile care i-au iubit să-i recunoască atunci când or veni în căutarea lor. Dacă aș fi fost unul dintre bărbații morți din râu, Afra ar fi mutat munții din loc să mă găsească. Ar fi înotat până în fundul acelui râu, dar asta ar fi fost înainte ca războiul s-o orbească.

Afra fusese altfel înainte de război. Avea obiceiul de a crea o adevărată harababură în jurul ei. De exemplu, când gătea, era făină peste tot, inclusiv pe Sami. Era murdar de făină din cap până-n picioare. Când picta, era iarăși un haos. Iar dacă picta și Sami, era și mai rău, încăperea arăta de parcă ar fi scuturat amândoi pensule pline cu vopsea peste tot. Chiar și când vorbea era dezordonată, aruncând cu cuvinte într-o parte și-ntr-alta, retrăgându-le, aruncând altele. Uneori se și întrerupea pe ea însăși. Când râdea, râdea atât de tare, încât se zguduia casa.

Dar când era tristă, lumea se cufunda în întuneric. N-aveam ce face. Era mai puternică decât mine. Plângea ca un copil, avea un râs răsunător, iar zâmbetul ei era cel mai frumos din câte văzusem vreodată. Era în stare să se certe ore în șir, fără să se oprească. Afra a iubit, a urât și a trăit intens totul, a inspirat adânc viața ca pe o mireasmă de trandafiri. De aceea o iubeam mai mult decât orice pe lume.

Creațiile ei artistice erau nemaipomenite. A câștigat premii pentru tablourile ei cu zone urbane și rurale din Siria. Duminica dimineața mergeam toți la piață și instalam o tarabă chiar vizavi de Hamid, care vindea condimente și ceai. Taraba era

în partea acoperită a pieței. Acolo era mai întunecos, iar aerul era puțin umed, dar simțeai aromele de nucșoară, scorțișoară, anason și mii de alte mirodenii, însă nici chiar în lumina aceea slabă peisajele din tablourile ei nu erau statice. Păreau că se mișcă, cerul pictat în ele părea că se mișcă, apa pictată în ele părea că se mișcă.

Să fi văzut cum se comporta cu clienții care veneau la taraba noastră – oameni de afaceri, femei și bărbați, în principal din Europa și Asia. Cu un calm desăvârșit, stătea cu Sami pe genunchi, privindu-i țintă pe clienți, în timp ce ei se apropiau de vreun tablou, ridicându-și ochelarii, dacă purtau, apoi dându-se un pas înapoi, deseori chiar mai mult, de se ciocneau de clienții lui Hamid, după care rămâneau așa, încremeniți, vreme îndelungată. De multe ori, clienții o întrebau: „Tu ești Afra?" Iar ea le răspundea: „Da, eu sunt Afra". Și asta era de ajuns. Tabloul era vândut.

Exista o întreagă lume în ea, iar clienții vedeau asta. În acele clipe, când se uitau la tablou și apoi la ea, vedeau cu cine aveau de-a face. Sufletul Afrei era la fel de vast precum câmpiile, și deșertul, și cerul, și marea, și râul pe care le picta, și la fel de misterios. Întotdeauna mai era ceva de aflat, de înțeles și, deși știam multe despre ea, nu era îndeajuns, îmi doream mai mult. Dar există un proverb în Siria: în interiorul persoanei pe care o cunoști există o persoană pe care nu o cunoști. Am iubit-o din prima zi când ne-am întâlnit, la nunta fiului mai mare al verișorului meu Ibrahim, la Hotelul Dama Rose din Damasc. Purta o rochie galbenă, cu un hijab de mătase pe cap. Ochii ei nu erau albaștri ca marea sau cerul, ci ca albastrul de cerneală al râului Queiq, cu vârtejuri de maro și verde.

Îmi amintesc noaptea nunții noastre, doi ani mai târziu, și cum mi-a cerut să-i dau jos hijabul. I-am scos încet agrafele, una câte una, am desfăcut materialul și i-am văzut părul pentru prima dată,

părul ei lung și negru, negru precum cerul de deasupra deșertului într-o noapte fără stele.

Dar ceea ce am iubit cel mai mult la ea era râsul. Râdea ca și cum viața noastră era fără sfârșit.

•

După ce au murit albinele, Mustafa era pregătit să părăsească Alepul. Tocmai când eram pe cale de-a pleca, Firas a dispărut, așa că l-am așteptat. În perioada aceea, Mustafa abia scotea câte-un cuvânt, mintea îi era absorbită de griji, își închipuia tot felul de lucruri. Din când în când îi venea vreo idee despre unde ar putea să fie Firas. „Poate s-a dus să-l găsească pe vreunul dintre prietenii lui, Nuri" sau „Poate nu reușește să se decidă să plece din Alep – poate se ascunde undeva, ca să rămână aici" sau, altă dată: „Poate a murit, Nuri. Poate că fiul meu a murit".

Bagajele erau gata, noi eram pregătiți, dar zilele și nopțile treceau fără niciun semn de la Firas. Mustafa muncea acum într-o morgă, într-o clădire abandonată, unde înregistra detaliile și cauza morții – gloanțe, șrapnel, explozie. Era ciudat să-l văd înăuntru, departe de soare. Avea un caiet negru și muncea cât era ziua de lungă, scriind în el, cu un ciot de creion, detalii despre cei morți. Când găsea note de identificare asupra cadavrelor, îi era mai ușor; alteori nota vreo trăsătură distinctivă, cum ar fi culoarea părului sau a ochilor, o formă deosebită a nasului, o aluniță pe obrazul stâng. Mustafa a făcut asta până în acea zi de iarnă, când i-am adus fiul din râu. L-am recunoscut pe băiatul adolescent, mort pe lespedea din curtea școlii. I-am rugat pe doi bărbați să m-ajute să duc cadavrul la morgă. Când Mustafa l-a văzut pe Firas, ne-a cerut să-l punem întins pe masă, apoi i-a închis băiatului ochii și a stat așa, nemișcat, ținându-l de mână, multă vreme. Eu stăteam în ușă, cei doi bărbați au plecat, se auzea zgomotul motorului, mașina îndepărtându-se, apoi se lăsă liniștea, o liniște atât de grea, iar lumina pătrundea prin

fereastra de deasupra mesei pe care stătea întins băiatul, în timp ce Mustafa continua să-l țină de mână. Pentru un timp nu s-a auzit nimic, niciun sunet, nicio bombă, nicio pasăre, nicio suflare.

Apoi Mustafa s-a îndepărtat de masă, și-a pus ochelarii, a ascuțit cu grijă creionașul cu cuțitul și, așezându-se la birou, și-a deschis caietul negru și a scris:

Nume – Băiatul meu frumos.
Cauza morții – Lumea aceasta distrusă.

Și aceea a fost ultima dată când Mustafa a înregistrat numele morților.

Exact o săptămână mai târziu, Sami a fost ucis.

2.

Asistenta socială zice că a venit să ne ajute. O cheamă Lucy Fisher și pare impresionată de faptul că vorbesc engleza atât de bine. Îi spun despre ocupația mea din Siria, despre albine și stupi, dar îmi dau seama că nu prea mă ascultă. E preocupată de hârtiile din fața ei.

Afra nici nu-și întoarce capul spre ea. Dacă n-ai ști că e oarbă, ai crede că se uită pe fereastră. Azi e soare, lumina se reflectă în irișii ochilor ei, făcându-i să pară ca de apă. Își ține mâinile împreunate pe masa din bucătărie și strânge din buze. Știe și ea ceva engleză, destul cât să poarte o conversație, dar nu vrea să vorbească cu nimeni în afară de mine. Singura persoană cu care am auzit-o vorbind a fost Angeliki, ai cărei sâni erau plini cu lapte. Mă întreb dacă a reușit să găsească drumul de ieșire din pădurea aceea.

— Cum vi se pare cazarea, domnule și doamnă Ibrahim?

Lucy Fisher, cu ochii ei mari, albaștri, și cu ochelari cu rame argintii, își consultă hârtiile, de parcă ar fi putut găsi acolo răspunsul la întrebare. Mă chinuiesc să înțeleg ce a vrut să spună marocanul.

Ridică ochii spre mine, chipul îi debordează de căldură.

— E curat, ne simțim în siguranță aici, îi spun, spre deosebire de alte locuri. Nu mai zic nimic despre acele „alte locuri” și nici despre șoarecii și gândacii din încăperea pe care o avem acum. Mă tem că ar putea-o lua ca pe o lipsă de recunoștință.

Nu îmi pune multe întrebări, dar mă informează că, în scurt timp, vom fi intervievați de către un ofițer de la imigrări. Își împinge ochelarii mai sus pe nas și, cu o voce blândă și clară, mă asigură că, de îndată ce primim documentele care atestă că am depus cerere de azil politic, Afra va putea consulta

un doctor în legătură cu durerea de ochi. Îi aruncă o privire Afrei și atunci observ că mâinile lui Lucy Fisher sunt împreunate în față în exact același mod. Oarecum, această coincidență mi se pare ciudată. Apoi îmi dă un teanc de foi. Un set de la Oficiul de Imigrări: informații privind cererea de azil, criteriile de eligibilitate, observații legate de procesul de verificare și de interviul care va urma. Răsfoiesc hârtiile, iar ea așteaptă cu nerăbdare, privindu-mă.

Pentru a rămâne în Regatul Unit al Marii Britanii ca refugiat, trebuie să vă aflați în imposibilitatea de a trăi în siguranță în orice parte din propria țară pentru că ați putea fi persecutați.

— În orice parte? întreb. Ne veți trimite înapoi în altă parte decât cea din care am venit?

Ea se încruntă, trage ușor de o șuviță de păr, iar buzele i se crispează, de parcă ar fi mâncat ceva oribil.

— Ceea ce trebuie să faceți acum, zice ea, este să vă puneți povestea la punct. Să vă gândiți bine la ce o să-i ziceți ofițerului de la imigrări. Să aveți grijă să vă exprimați clar și coerent și cât mai direct și sincer posibil.

— Dar o să ne trimiteți înapoi în Turcia sau în Grecia? Ce înțelegeți dumneavoastră prin „persecuție”?

Întreb asta pe un ton mai tare decât aș fi vrut, iar brațul începe să-mi pulseze. Îmi frec cu mâna linia groasă de carne tare și țesut roșu, amintindu-mi de muchia cuțitului; chipul lui Lucy Fisher devine neclar, mâinile îmi tremură. Îmi desfac nasturele de sus al cămășii. Mă silesc să-mi domolesc tremuratul mâinilor.

— E cald aici sau mi se pare mie? zic.

Ea răspunde ceva, dar nu aud nimic, doar văd că i se mișcă buzele. S-a ridicat în picioare acum și o simt pe Afra agitându-se pe scaunul de lângă mine.

Se aude apa curgând. Un râu care curge repede. Dar văd o scânteiere, ca muchia unui cuțit foarte ascuțit. Mâna lui Lucy Fisher întorcând robinetul, venind spre mine, întinzându-mi un pahar cu apă, ridicându-l la nivelul capului, de parcă aș fi un copil. Beau apa, iar ea se așază din nou. Văd clar acum, pare speriată. Afra își pune mâna pe piciorul meu.

Cerul bubuie. Plouă. Ploaie torențială. Mai rău decât în Leros, acolo unde pământul e saturat de ploaie și de mare. Îmi dau seama că a zis ceva, îi aud vocea prin ploaie, aud cuvântul *duşman,* ea se uită fix la mine, încruntată, fața-i albă părând că se înroșește.

— Poftim? zic eu.

— Am zis că noi suntem aici să vă ajutăm cât de mult putem.

— Am auzit cuvântul *duşman.*

Ea se îndreaptă de umeri și strânge din buze, se uită din nou la Afra. În acea răbufnire mocnită de mânie, care-i întunecă ochii și chipul, disting ceea ce voia să spună marocanul. Dar nu pe mine e furioasă, pe mine nici nu mă vede cu adevărat.

— N-am spus decât că eu nu sunt dușmanul vostru.

Vocea îi e împăciuitoare acum, de parcă ar vrea să-și ceară scuze, n-ar fi trebuit să spună așa ceva, i-a scăpat, e multă presiune pe ea, se vede în felul în care se trage de șuvița aceea e păr. Dar cuvintele continuă să răsune în încăpere chiar și în timp ce își adună lucrurile, chiar și când vorbește cu Afra, care acum o aprobă ușor din cap, de parcă ar vrea să-i arate că măcar îi simte prezența.

— Sper că sunteți bine, domnule Ibrahim, zice ea, la plecare.

Tare aș vrea să știu cine este dușmanul meu.

•

Mai târziu am ieșit în curtea de ciment și m-am așezat pe scaunul de sub copac. Îmi amintesc zumzăitul albinelor, sunetul liniștii, al păcii,

aproape că simt mirosul de miere, de flori de lămâi și de anason, dar toate astea sunt, brusc, înlocuite de mirosul de cenușă.

Se aude un bâzâit. Nu un sunet colectiv, precum cel pe care-l fac mii de albine în stupine, ci un singur bâzâit. Pe pământ, la picioarele mele, este o albină. Când mă uit mai îndeaproape, observ că nu are aripi. Întind mâna, iar ea se târăște pe degetul meu, înaintează până în palmă – o albinuță dolofană și păroasă cu dungi late, galbene și negre, cu o limbă lungă ascunsă sub corp. Acum se târăște pe dosul încheieturii mele, așa că o iau cu mine înăuntru, mă așez pe fotoliu și o urmăresc cum mi se cuibărește în palmă, pregătindu-se să doarmă. În camera de zi, proprietăreasa ne aduce ceai cu lapte. E aglomerație în seara aceasta. Femeile s-au dus la culcare, cu excepția uneia, care vorbește în șoaptă, în persană, cu bărbatul de lângă ea. Se vede din felul în care își poartă hijabul, legat lejer peste păr, că e probabil din Afghanistan.

Marocanul soarbe cu zgomot din ceai de parcă ar fi cel mai bun lucru pe care l-a băut vreodată. Plesnește din buze după fiecare înghițitură. Din când în când își verifică telefonul, apoi închide cartea și o bate ușor cu palma, de parcă ar fi căpșorul unui copil.

— Ce ai în palmă? mă întreabă.

Întind mâna, să vadă că e o albină.

— Nu are aripi, îi zic. Cred că suferă de virusul aripilor deformate.

— Știi, zice el, în Maroc există un drum al mierii. Vin oameni din întreaga lume să ne guste mierea. În Agadir sunt cascade și munți, și o bogăție de flori care atrag oamenii și albinele. Mă întreb cum sunt albinele aici, în Marea Britanie. Se apropie să vadă mai bine, ridică mâna, ca și cum ar vrea s-o mângâie cu degetul, de parcă ar fi un cățeluș minuscul, apoi se răzgândește. Înțeapă? mă întreabă.

— Poate să înțepe.

Își retrage mâna și și-o pune pe genunchi, acolo e în siguranță.

— Ce faci cu ea?

— Nu prea am ce face. O s-o duc înapoi afară. N-o să trăiască mult așa – a fost izgonită din familia ei pentru că nu are aripi.

El se uită prin ușile de sticlă în curte.

E un mic pătrat de ciment, cu câteva lespezi și un cireș în mijloc.

Mă ridic și-mi lipesc fruntea de sticlă. E ora nouă, soarele tocmai apune. Cireșul pare înalt și negru pe fundalul purpuriu al cerului.

— Acum e soare, îi spun, dar în trei minute va începe să plouă. Albinele nu ies când plouă. Niciodată nu ies în ploaie, iar aici plouă în șaptezeci la sută din timp.

— Cred că albinele englezești sunt diferite.

Când mă întorc spre el, zâmbește din nou. Nu-mi place faptul că se amuză pe seama mea.

La parter este o baie, iar unul dintre bărbați s-a dus la toaletă. Se aude jetul cu zgomot, de parcă ar fi o cascadă.

— Afurisit de străin, zice marocanul, ridicându-se să meargă la culcare. Nimeni nu urinează în picioare. Fă bine și așază-te când urinezi!

Ies în curte și pun albina pe o floare de iarbă-neagră, lângă gard.

•

În colțul încăperii este un calculator cu acces la internet. Mă așez la birou, să văd dacă Mustafa mi-a trimis vreun mesaj. El a părăsit Siria înaintea mea și ne-am scris e-mailuri pe tot parcursul călătoriilor noastre. Mă așteaptă în nordul Angliei, în *Yorkshire.* Cuvintele lui m-au ajutat să înfrunt greutățile, să rezist; n-o să uit asta niciodată. *Unde sunt albine, sunt și flori, iar unde sunt flori, există speranță și o nouă viață.* Mustafa e motivul pentru care am venit aici. El e motivul pentru care eu și Afra nu am renunțat și ne-am continuat călătoria până am ajuns în Marea Britanie. Dar acum nu pot

face altceva decât să mă uit la propria reflexie în monitor. Nu vreau ca Mustafa să știe ce am devenit. Suntem, în sfârșit, în aceeași țară, dar, dacă ne vom întâlni, își va da seama că sunt un om distrus, frânt. Nu cred că mă va recunoaște. Plec din fața monitorului.

Aștept până când se golește camera, până când toți locuitorii ei temporari, cu limbile și obiceiurile lor străine, au plecat și se aude doar sunetul traficului din depărtare. Îmi imaginez un stup în care roiesc albine galbene care, atunci când ies, se îndreaptă spre cer, departe, în căutare de flori. Încerc să-mi închipui ce este dincolo – autostrăzile și luminile străzii și marea.

Dintr-odată, lumina cu senzor din grădină se aprinde. De unde stau eu, pe fotoliu, cu fața către ușă, văd o umbră, ceva mic și întunecat, care traversează în fugă curtea interioară. Pare să fie o vulpe. Mă ridic să arunc o privire, dar lumina se stinge. Mă apropii mai mult, îmi lipesc obrazul de sticlă, dar nu disting prea bine ce e, pare să fie ceva mai mare decât o vulpe, și e în picioare. Se mișcă, iar lumina se aprinde din nou. E un băiat, stă cu spatele la mine. Se uită printr-o gaură din gard în cealaltă grădină. Bat tare în sticlă, dar el nu se întoarce. Caut cheia și o găsesc atârnând într-un cui, în spatele draperiei. Când mă apropii de el, băiatul se întoarce spre mine, de parcă m-ar fi așteptat, se uită la mine cu ochii lui mari și negri, nedumeriți, de parcă ar cere răspunsuri la toate întrebările din lume.

— Mohammed, îi spun eu cu blândețe, să nu se sperie.

— Unchiule Nuri, răspunde el, vezi grădina aceea – este atât de mult verde acolo!

Se dă la o parte să mă pot uita. E atât de întuneric, încât nu văd nimic verde. Doar umbrele suave ale tufișurilor și copacilor.

— Cum m-ai găsit? îl întreb, dar el nu-mi răspunde. Am senzația că trebuie să fiu prudent, să

am grijă ce zic. Vrei să intri? Dar el se așază pe ciment cu picioarele încrucișate și continuă să se uite prin gaura din gard. Mă așez lângă el.

— Suntem aproape de mare aici, îmi spune.

— Știu!

— Nu-mi place marea.

— Știu. Îmi amintesc.

Ține ceva în mână. Ceva alb, simt miros de lămâi, deși nu există lămâi în jur.

— Ce ai acolo? îl întreb.

— O floare.

— De unde o ai?

Îmi deschid palma, iar el pune ceva în ea. Îmi spune că a cules-o din lămâiul din

Alep

era acoperit în întregime de praf. Afra nu voia să plece. Toți ceilalți plecaseră. Până și Mustafa își dorea cu disperare să părăsească orașul acela devastat. Dar nu și Afra. Casa lui Mustafa era pe drumul care ducea la râu, iar eu coboram pe coasta dealului să-l vizitez. Distanța nu era mare, dar erau lunetiști peste tot, așa că trebuia să am grijă. De cele mai multe ori, auzeam păsările ciripind. Păsările continuă să cânte, ele nu se schimbă. Mustafa mi-a spus asta cu mulți ani în urmă. Și, întotdeauna după ce încetau bombardamentele, păsările ieșeau să cânte. Stăteau pe crengile scheletice ale copacilor sau pe marginile craterelor, pe cabluri sau pe ruinele zidurilor și cântau. Apoi zburau sus, în înaltul cerului nepângărit de mizeria umană, și cântau.

În timp ce mă apropiam de casa lui Mustafa, auzeam, chiar și de la distanță, sunetul slab al muzicii. Întotdeauna îl găseam stând pe pat, în camera lui pe jumătate bombardată, ascultând un

disc de vinil la un gramofon vechi, trăgând din țigară, cu fumul ridicându-se în nori deasupra lui, iar lângă el, pe pat, era o pisică ce torcea. Dar în ziua aceea, când am ajuns la el, nu l-am găsit acasă. Pisica dormea în locul pe care stătea el de obicei, cu coada încolăcită în jurul corpului. Pe măsuța de lângă pat am găsit o fotografie cu noi doi din anul în care am pornit afacerea împreună. Amândoi aveam ochii mijiți din cauza soarelui, Mustafa era cu cel puțin treizeci de centimetri mai înalt decât mine, iar în fundal se vedeau stupii. Eram înconjurați de albine, deși ele nu apăreau în imagine. Sub poză era o scrisoare.

Dragă Nuri,

Uneori am impresia că, dacă aș merge așa, fără oprire, cât văd cu ochii, poate aș găsi un pic de lumină; dar știu că, și de m-aș duce până la capătul lumii, întunericul ar persista, n-aș scăpa de el. Întunericul ăsta nu e ca acela al nopții, care are puțină lumină albă de la stele, de la lună. Întunericul e înlăuntrul meu, nu are nimic de-a face cu lumea exterioară.

Am în minte imaginea fiului meu întins acolo, pe masă, și nimic n-o poate face să dispară. Îl văd de fiecare dată când închid ochii.

Îți mulțumesc că ai venit cu mine la grădină în fiecare zi. Mi-aș fi dorit să avem niște flori să-i punem pe mormânt. Câteodată, în mintea mea, el sta la masă și mănâncă lakhma. Cu cealaltă mână se scobește în nas și apoi se șterge pe pantalonii scurți, iar eu îi spun să nu mai facă așa, ca tatăl lui, iar el zice: „Dar tu ești tatăl meu!” și râde. Râsul acela al lui… încă îl aud. Zboară deasupra pământului și dispare în depărtare, dimpreună cu păsările. Așa mă gândesc că e sufletul lui acum, liber. O, să mă țină Allah în viață atât cat trebuie, iar atunci când moartea e mai bună pentru, mine, să mă ia!

Ieri m-am dus în plimbare până la râu și m-am uitat cum patru soldați așezau în linie un grup de băieți. I-au legat la ochi și i-au împușcat, unul câte unul, apoi le-au aruncat cadavrele în râu. M-am ascuns și i-am privit și mi-am imaginat că Firas era acolo, printre ei, frica din inima lui la gândul că o să moară, faptul ca nu putea vedea ce se întâmplă, doar auzea împușcăturile. Sper că a fost primul care a murit. N-aș fi crezut niciodată că aș putea avea o astfel de dorință. Am închis ochii și am ascultat și, între împușcături și bufnitura corpurilor care se prăbușeau, am auzit un băiețel plângând. Îl striga pe tatăl lui. Ceilalți băieți nu scoteau niciun sunet, erau prea speriați. Într-un grup există întotdeauna o persoană care are mai mult curaj decât restul. E nevoie de curaj să strigi, să dai frâu liber la ce e în inima ta. Apoi a fost redus la tăcere. Aveam o pușcă în mână. Am găsit-o săptămâna trecută la marginea drumului, încărcată cu trei gloanțe. Deci puteam trage trei focuri, dar erau patru bărbați. Am așteptat un moment de neatenție, când s-au așezat pe malul râului, fumând țigări și ținându-și picioarele în apa în care aruncaseră cadavrele.

Aveam ținta bună. L-am împușcat pe unul în cap, pe unul în stomac și pe al treilea în inima. Cel de-al patrulea și-a ridicat brațele și, când și-a dat seama că n-o să mai urmeze nicio împușcătură, și-a căutat agitat arma și a rupt-o la fugă. Mi-a văzut fața și mă vor găsi. Trebuie să plec în seara asta. Trebuie să ajung la Dahab și la Aya. Ar fi fost mai bine dacă aș fi făcut asta mai demult, dar nu voiam să plec fără tine, să te las singur, în voia sorții, în infernul ăsta.

Nu pot rămâne să-mi iau rămas-bun. Trebuie să o convingi pe Afra să plecați. Ești prea blând, prea sensibil. Asta e o calitate admirabilă când e vorba de lucrul cu albinele, dar nu acum. O să-mi croiesc drum spre Anglia, să-mi găsesc soția și fiica. Pleacă Nuri, aici nu mai e căminul nostru,

nu mai e acasă. Acum Alepul e precum cadavrul unei persoane iubite, nu mai are viața sau suflet, e plin de sânge în putrefacție.

Îmi amintesc prima dată când ai venit la stupina tatălui meu din munți, stăteai acolo, înconjurat de albine, fără nici un fel de echipament de protecție, îți protejai ochii cu mâinile și mi-ai spus: „Mustafa, eu aici vreau să fiu", chiar dacă știai ca asta nu-i va plăcea deloc tatălui tău. Amintește-ți clipele acelea, Nuri. Amintește-ți tăria pe care o aveai atunci. Ia-o pe Afra și veniți la mine.

Mustafa

M-am așezat pe pat și am plâns în hohote, cu suspine, ca un copil, și din ziua aceea am ținut poza și scrisoarea în buzunar. Dar Afra nu voia să plece, așa că ieșeam în fiecare zi, scotoceam printre ruine, căutând mâncare, și mă întorceam cu câte un cadou pentru ea. Găseam tot felul de lucrușoare ciudate, bucăți frânte din viețile oamenilor: un papuc de copil, o zgardă de câine, un telefon mobil, o mănușă, o cheie. Ce ciudat, să găsești o cheie într-un loc unde nu mai există uși pe care să le deschizi. Dacă stai bine să te gândești, e și mai straniu să găsești un papuc și o mănușă acolo unde nu mai există un picior sau o mână care să le poarte.

Erau cadouri triste, rămășițele unor povești dureroase. Cu toate acestea, i le ofeream, i le puneam în brațe și așteptam o reacție din partea ei, dar asta nu se întâmpla niciodată. Însă continuam să încerc. Era o modalitate bună de a ne distrage atenția. În fiecare zi ieșeam și găseam ceva nou. Într-o zi, am găsit cel mai bun cadou posibil: o rodie.

— Ce ai văzut pe-afară? m-a întrebat, când stăteam lângă ușă.

Ea era așezată pe patul de campanie, pe locul unde obișnuia Sami să doarmă, cu fața la geam și

spatele sprijinit de perete. Semăna cu o pisică, în hijabul ei negru, cu chipul acela alb, de marmură, și ochii mari, gri. Total lipsit de expresie. Știam cum se simte doar după tonul vocii sau dacă se pișca de piele atât de tare, încât sângera.

Încăperea mirosea a pâine caldă, a viață normală. Am vrut să zic ceva, dar m-am oprit, iar ea și-a întors capul spre mine cu o ușoară tresărire.

Am observat că făcuse iar pâine.

— Ai făcut khubz? am întrebat-o.

— Da, am făcut-o pentru Sami, răspunse ea. Nu pentru tine. Dar ce-ai văzut?

— Afra…

— Nu sunt nebună, să știi. Nu mi-am pierdut mințile. Am vrut pur și simplu să fac niște pâine. E vreo problemă? Mintea mea e mai ascuțită decât a ta, ține minte asta. Ce-ai văzut?

— Chiar trebuie să facem asta de fiecare dată?

M-am uitat la ea. Și-a împreunat strâns mâinile.

— Deci… clădirile, începui eu, sunt ca niște carcase, Afra. Carcase. Dacă le-ai vedea, ai plânge.

— Asta mi-ai spus și ieri.

— Iar alimentara e goală acum. Dar mai sunt câteva fructe în lăzile pe care le-a lăsat Adnan – rodii, și smochine, și banane, și mere. Sunt toate stricate acum; și multe muște, mii și mii, bâzâind în căldură. Dar am scotocit pe-acolo și am găsit un fruct care-i încă bun. Și ți l-am adus. M-am dus spre ea și i-am pus rodia în poală. A luat-o în mâini, pipăind-o cu degetele, întorcând-o, strângând-o în palme.

— Mulțumesc, zise. Dar chipul îi rămase fără expresie. Sperasem că rodia îi va stârni vreo reacție. Mai demult petrecea ore în șir curățându-le de coajă și scoțându-le sâmburii. Tăia câte una în jumătate, scotea puțin în afară mijlocul, apoi o lovea cu o lingură de lemn să cadă semințele și, după ce umplea cu vârf un bol de sticlă, zâmbea și spunea că are o mie de bijuterii. Mi-aș fi dorit să zâmbească și acum. Dar era o dorință stupidă,

egoistă. Nu avea niciun motiv să zâmbească. Mai bine mi-aș fi dorit să se termine războiul. Dar aveam nevoie de ceva de care să mă agăț, iar dacă ar fi zâmbit, dacă, prin vreo minune, ar fi zâmbit, ar fi fost ca și cum aș fi găsit apă în deșert.

— Spune-mi, te rog. Nu voia să renunțe. Ce ai văzut?

— Dar ți-am spus.

— Nu. Mi-ai zis ce ai văzut ieri. Nu ce ai văzut azi. Iar azi ai văzut pe cineva murind.

— Mintea îți joacă feste. E din cauza întunericului.

N-ar fi trebuit să spun asta. Mi-am cerut scuze, o dată, de două ori, de trei ori, dar expresia chipului ei nu s-a schimbat defel.

— Mi-am dat seama după felul în care respirai când ai intrat, spuse ea.

— Cum respiram?

— Ca un câine.

— Eram perfect calm.

— Calm ca o furtună.

— Bine, deci, după ce am plecat de la alimentară, am continuat eu, am făcut un mic ocol. Am vrut să văd dacă Akram mai e aici și eram pe drumul acela lung care duce la Damasc, am trecut de bancă, chiar lângă curba în care se oprea camionul acela roșu în fiecare luni, mai ții minte?

Ea încuviință din cap. Îl vedea acum, cu ochii minții. Avea nevoie de toate detaliile. Am observat asta: avea nevoie de mici detalii ca să poată vizualiza ce-i spuneam, ca să se poată preface că a văzut totul cu propriii ei ochi. Dădu din cap din nou, îndemnându-mă să continui.

— M-am trezit în spatele a doi bărbați înarmați și i-am auzit făcând niște pariuri. Aveau de gând să folosească ceva pe post de țintă. După ce s-au pus de acord asupra pădurilor, mi-am dat seama că vorbeau despre un băiețel de opt ani care se juca singur pe stradă. Adevărul e că habar n-am ce căuta el acolo. De ce l-a lăsat mama lui să…

— Cu ce era îmbrăcat? mă întrebă ea. Băiatul de opt ani. Cu ce era îmbrăcat?

— Cu o bluză roșie și o pereche de pantaloni scurți, albaștri. De blugi.

— Și ce culoare aveau ochii lui?

— Nu i-am văzut ochii. Bănuiesc că erau căprui.

— Era un băiat pe care-l cunosc?

— Poate, am zis. Eu nu l-am recunoscut.

— Și de-a ce se juca?

— Avea un camion de jucărie.

— Ce culoare?

— Galben.

Amâna inevitabilul, voia să zăbovească asupra imaginii cu băiatul încă în viață, menținându-l astfel viu. Am lăsat-o să stea așa, în tăcere, câteva clipe, să analizeze spusele mele. Poate că memora culorile, mișcările băiatului. Le va ține minte.

— Continuă, spuse ea.

— Mi-am dat seama prea târziu, am zis. Unul dintre ei pariase și l-a împușcat pe băiat în cap. Toată lumea a fugit, strada a rămas pustie.

— Tu ce-ai făcut?

— Nu m-am putut mișca. Copilul zăcea pe stradă. Nu mă puteam mișca.

— Ar fi putut să te împuște și pe tine.

— N-a fost o împușcătură cu țintă prea bună, nu a murit pe loc. Mama lui era înăuntru, în casă, pe aceeași stradă; a început să țipe. Voia să meargă la el, dar bărbații continuau să tragă, urlând: „Nu poți ajunge la copilul tău. Nu poți ajunge la copilul tău”.

Am început să plâng cu palmele acoperindu-mi fața, apăsându-mi ochii. Aș fi vrut să pot șterge din memorie ce văzusem. Aș fi vrut să-mi dispară din minte.

Apoi am simțit două brațe în jurul meu și miros de pâine caldă.

•

S-a auzit o bubuitură în întuneric, ca explozia unei bombe, un fulger a scânteiat pe cer, iar eu am

ajutat-o pe Afra să se pregătească de culcare, știa deja să se descurce prin casă pipăind pereții cu palmele deschise, târându-și picioarele. Reușea să facă și pâine, dar noaptea voia s-o dezbrac eu. Voia să-i împăturesc hainele, să i le pun pe scaunul de lângă pat, acolo unde obișnuise ea să și le pună. Și-a ridicat brațele deasupra capului, ca un copil, să-i dau jos abaya. I-am desfăcut hijabul, iar părul îi căzu pe umeri. S-a lăsat liniștea, nu se mai auzeau bombe, iar camera era cufundată în tăcere și scăldată în lumina lunii.

Era un crater imens în cameră; peretele din față și o parte din tavan lipseau, golul se căsca precum o uriașă gură deschisă, lăsând la vedere grădina și cerul. Iasomia de deasupra baldachinului era luminată, iar în spatele ei, smochinul era negru și atârna greu peste leagănul de lemn pe care-l făcusem pentru Sami. Însă liniștea aceea era găunoasă; îi lipsea ecoul vieții. Războiul era o prezență constantă, implacabilă. Casele erau goale sau deveniseră lăcaș al morților. În lumina aceea slabă, ochii Afrei sclipeau. Aș fi vrut s-o iau în brațe, să-i sărut pielea fină de pe sâni, să mă pierd pe mine însumi în ea. Preț de o clipă, doar o clipă, am uitat. Apoi ea se întoarse spre mine ca și cum ar fi putut să mă vadă, ca și cum ar fi știut la ce mă gândesc, și-mi zise:

— Vezi tu, când ținem la ceva, pierdem acel ceva și suferim.

Ne-am întins amândoi și am simțit cum venea, de departe, miros de foc, și de lucruri arse, și de scrum. Deși era cu fața către mine, nu mă atingea. N-am mai făcut dragoste de când a murit Sami. Dar uneori mă lăsa s-o țin de mână, iar eu desenam cercuri cu degetul în palma ei.

— Trebuie să plecăm de-aici, Afra, i-am spus.

— Ți-am mai zis. Nu.

— Dacă rămânem…

— Dacă rămânem aici, murim, completă ea.

— Exact.

— Exact.

Ochii ei erau larg deschiși, pustii.

— Aștepți să cadă o bombă peste noi. Dacă îți dorești să se întâmple, nu se va întâmpla niciodată.

— Atunci o să încetez să mai aștept. N-o să-l părăsesc.

Aș fi vrut să-i spun: „Dar el ne-a părăsit deja. Sami e mort. Nu e aici. Și nu suntem mai aproape de el dacă rămânem”. Iar ea ar fi răspuns: „Știu. Nu-s proastă”.

Așa că n-am mai zis nimic. I-am mângâiat palma cu degetul în timp ce ea aștepta să ne lovească o bombă. În timpul nopții m-am trezit și am întins mâna s-o ating, să mă asigur că e lângă mine, că e încă în viață. Și-atunci, în bezna ce ne înconjura, mi-am amintit de câinii care mâncau cadavre de oameni pe câmpuri, acolo unde, cândva, fuseseră trandafiri, iar în altă parte, în depărtare, am auzit un țipăt sălbatic, animalic, ca și cum o ființă vie era târâtă spre moarte. I-am pus mâna pe piept, între sâni, să-i simt bătăile inimii, și am adormit la loc.

*

Dimineața muezinul a anunțat că e ora de rugăciune, dar casele din jur erau pustii. Am ieșit să caut niște făină și ouă, până nu se termina pâinea. Îmi târâm picioarele prin praf. Era foarte gros stratul, parcă umblam prin zăpadă. Peste tot în jur, mașini arse, haine murdare întinse pe sfori, pe terase abandonate, fire electrice atârnând deasupra străzilor, magazine bombardate, blocuri de apartamente cu acoperișurile rase de explozii, grămezi de gunoaie pe trotuare. Mirosea peste tot a moarte și a cauciuc ars. În depărtare fumul se înălța în spirală spre cer. Gura îmi era uscată, mâinile încleștate au început să-mi tremure, mă simțeam captiv, prins în capcana acestor străzi mutilate. În depărtare se vedeau sate arzând, mulțimi de oameni alergând ca un râu învolburat, căutând scăpare, femei cuprinse de groază pentru

că paramilitarii erau liberi și se temeau să nu fie violate. Dar acolo, lângă mine, era o tufă de trandafiri de damasc înfloriți. Am închis ochii și am tras adânc în piept parfumul lor; am reușit să mă prefac, preț de o clipă, că nu văzusem lucrurile pe care le văzusem.

Când mi-am ridicat privirea din pământ am observat că ajunsesem la un punct de control. Erau doi soldați care-mi stăteau în cale. Amândoi aveau mitraliere. Unul dintre ei purta un keffiyeh în carouri. Celălalt a luat o pușcă din spatele camionului și mi-a împins-o în piept.

— Ține, zise bărbatul.

Am încercat să copiez expresia chipului soției mele. Nu voiam să trădez nicio emoție. M-ar fi mâncat de viu. Bărbatul împinse și mai tare pușca în pieptul meu, iar eu m-am împiedicat și am căzut pe spate, pe pietriș.

El aruncă pușca pe jos, iar când mi-am ridicat privirea, i-am văzut pe amândoi stând aplecați deasupra mea, cel cu keffiyeh împungându-mi pieptul cu arma. Nu mi-am putut păstra calmul și m-am trezit implorându-i să-mi cruțe viața, în timp ce, în genunchi, în praf, mă ploconeam, umilit, în fața lor.

— Vă rog, le spuneam, nu e vorba că nu vreau. Aș fi mândru, cel mai mândru om din lume, să iau arma aceea în numele vostru, dar soția mea e foarte bolnavă, grav bolnavă, și are nevoie de mine, trebuie să am grijă de ea. Chiar și în timp ce rosteam toate astea, nu credeam că le pasă. De ce le-ar păsa? Mureau copii în fiecare minut. De ce le-ar păsa de soția mea bolnavă?

— Sunt puternic, le-am zis, și inteligent. O să lucrez din greu pentru voi. Doar că am nevoie de câteva zile, asta e tot ce vă cer.

Celălalt bărbat l-a bătut ușor pe bărbatul cu keffiyeh pe umăr, iar acesta din urmă a lăsat jos arma.

— Data viitoare când te mai prindem, zise celălalt bărbat, o să iei niște arme și o să ni te alături sau găsește-ți pe cineva să-ți ridice cadavrul.

M-am hotărât să merg direct acasă. Am simțit o umbră în spatele meu și nu eram sigur dacă mă urmărea cineva sau dacă propria-mi minte îmi juca feste: îmi tot imaginam o siluetă în manta, așa cum apare în coșmarurile copilăriei, pândind prin praf în spatele meu. Dar, când m-am întors, nu era nimeni.

Am ajuns acasă, unde Afra stătea pe patul pliant, cu spatele la perete, cu fața la geam, ținând rodia în mâini, răsucind-o, savurând senzația tactilă. Își ciuli urechile când am intrat în încăpere, dar, înainte de a apuca să zică ceva, am început să alerg prin casă, am luat o geantă și am îndesat lucrurile noastre în ea.

— Ce se întâmplă? Ochii ei, cufundați în întuneric, erau întrebători.

— Plecăm.

— Nu.

— Mă vor ucide dacă rămânem.

Eram în bucătărie, umpleam sticle de plastic cu apă de la robinet. Am împachetat un rând de haine în plus pentru fiecare. Apoi am căutat pașapoartele și banii ascunși sub pat.

Afra nu știa de ei – erau bani pe care eu și Mustafa am reușit să-i punem deoparte înainte de a ne fi distrusă afacerea, iar eu mai aveam ceva într-un cont personal pe care speram să-l pot accesa după ce plecăm. Ea zicea ceva din cealaltă încăpere. Cuvinte de împotrivire. Am luat și pașaportul lui Sami; nu puteam să-l las acolo. Apoi m-am dus înapoi în camera de zi, cu bagajele în mână.

— M-au oprit militarii. M-au amenințat, mi-au pus o pușcă la piept, i-am zis.

— Minți. Cum de nu s-a mai întâmplat asta până acum?

— Poate că până acum mai erau bărbați tineri prin zonă. Pe mine nu m-au observat. Nu aveau de ce. Dar acum noi suntem singurii proști care au rămas.

— Eu nu plec.

— O să mă omoare.

— Asta e.

— Le-am zis că am nevoie de câteva zile ca să am grijă de tine. Au fost de acord să-mi acorde acest răgaz. Dar, dacă mă mai văd și nu mă alătur lor, mă vor ucide. Mi-au zis să găsesc pe cineva care să-mi ridice cadavrul.

La auzul ultimelor cuvinte a făcut ochii mari, iar pe chip i-a apărut brusc o expresie de frică, frică adevărată. La gândul că m-ar fi putut pierde, poate la gândul trupului meu lipsit de viață, s-a însuflețit și s-a ridicat în picioare. A traversat pe bâjbâite holul, eu am urmat-o cu sufletul la gură, apoi ea s-a întins pe pat și a închis ochii. Am încercat s-o fac să vadă realitatea, să înțeleagă, dar ea continua să stea așa, întinsă, ca o pisică moartă, cu abaya ei neagră și hijabul negru și fața ca de piatră pe care acum o disprețuiam.

M-am așezat pe patul lui Sami și am privit pe fereastră cerul cenușiu, de un gri metalic, pe care nu se vedea nicio pasăre. Am stat acolo toată după-amiaza și toată seara, până m-a înghițit întunericul. Mi-am amintit cum albinele lucrătoare zburau în căutare de flori noi și nectar și apoi se întorceau să le povestească celorlalte albine. Albina își scutura corpul – unghiul dansului ei prin fagure le transmitea celorlalte albine direcția florilor în raport cu soarele. Mi-aș fi dorit să existe cineva care să mă ghideze, să-mi spună ce să fac, încotro s-o apuc, mă simțeam singur cu desăvârșire.

•

Chiar înainte de miezul nopții, m-am întins pe pat lângă Afra. Nu se mișcase nici măcar un centimetru. Fotografia și scrisoarea erau sub perna mea. De data aceasta, când m-am trezit în toiul

nopții, am văzut că era cu fața spre mine și îmi rostea numele în șoaptă.

— Ce e? am întrebat.

— Ascultă.

Dinspre intrarea în casă se auzeau pași, voci de bărbați, apoi cineva râzând, un râs gutural.

— Ce fac? zise ea.

Am coborât din pat și m-am dus încet pe partea ei, am luat-o de mână, am ajutat-o să se ridice și am condus-o spre ușa din spate și apoi afară, în grădină. Ea m-a urmat fără a pune întrebări, fără a ezita. Am lovit cu piciorul în pământ, să găsesc capacul de metal, apoi l-am dat la o parte și am ajutat-o să se așeze lângă groapă, cu picioarele peste margine, pentru ca eu să pot coborî primul și să o ajut apoi pe ea. După care am tras capacul, acoperindu-ne ascunzătoarea.

Picioarele ni s-au afundat în apa plină cu șopârlele și insectele care transformaseră acel loc în propriul lor cămin. Săpasem ascunzătoarea aceea cu un an înainte. Afra m-a cuprins cu brațele și și-a ascuns fața în umărul meu. Și am stat așa, în întuneric, orbi amândoi, în acel mormânt pentru două persoane. În liniștea adâncă respirația ei era singurul sunet de pe pământ. Și poate că avea dreptate. Poate că ar fi trebuit să murim așa, și nu ar mai fi fost nevoie să ne ia nimeni cadavrele; apoi am auzit că se mișca ceva deasupra, aproape de urechea mea stângă, și niște zgomote de obiecte care erau mutate, sparte, crăpate.

Se pare că bărbații intraseră în casă. O simțeam tremurând, lipită de mine.

— Știi ceva, Afra? i-am spus.

— Ce?

— Trebuie să trag un vânt.

A urmat o clipă de liniște, după care a început să râdă. A râs mult, cu fața în gâtul meu. Era un râs silențios, dar întregul trup i se scutura din cauza lui; am strâns-o mai tare la piept, gândindu-mă că râsul ei era cel mai frumos lucru care rămăsese pe

pământ. După câteva clipe nu mai știam dacă râde sau plânge, până când i-am simțit lacrimile pe gât. Apoi respirația i s-a potolit și a adormit – de parcă groapa aceea neagră era singurul loc în care se simțea în siguranță. În care întunericul interior se unea cu întunericul de afară.

Am aflat, astfel, ce înseamnă să fii orb. Apoi m-au năpădit amintirile ca niște vise vii, colorate. Viața dinainte de război. Afra într-o rochie verde, ținându-l pe Sami de mână; tocmai învățase să umble și se bălăbănea pe lângă ea, arătând cu degetul către un avion care zbura în înaltul cerului albastru. Mergeam undeva. Era vară, iar ea mergea înainte cu surorile ei. Ola era îmbrăcată în galben. Zeinah, în roz. Zeinah gesticula în timp ce vorbea, după cum îi era obiceiul. Celelalte două au zis „Nu!” la unison, ca răspuns la ceva ce le spusese ea. Lângă mine era un bărbat, unchiul meu. Îi vedeam cârja, auzeam bocăniturile pe ciment. Îmi povestea despre munca lui: era proprietarul unei cafenele din Damascul Vechi, iar acum voia să se retragă, dar fiul lui nu voia să preia afacerea, leneșul, nerecunoscătorul; se căsătorise „cu maimuța pentru bani, banii s-au dus, dar maimuța tot maimuță a rămas…” în clipa aceea Afra îl ridică pe Sami pe șold, se întoarse și-mi zâmbi; ochii ei surprinseră lumina soarelui și deveniră lichizi. Apoi totul a dispărut. Unde erau acum toți acești oameni?

Am clipit în întuneric. Era impenetrabil. Afra suspina în somn. Mi-a trecut prin minte că poate ar fi mai bine să-i frâng gâtul, să-i curm suferința, să-i ofer liniștea de care avea nevoie. Mormântul lui Sami era în grădină. Ar rămâne aproape de el. Nu ar fi nevoită să-l părăsească. Toată această tortură ar lua sfârșit.

— Nuri, zise ea.

— Hmmm?

— Te iubesc.

N-am răspuns nimic, iar cuvintele ei s-au contopit cu întunericul, le-am lăsat să se cufunde în sol, în pământul îmbibat cu apă.

— O să ne ucidă? întrebă ea, cu un ușor tremur în voce.

— Ți-e frică.

— Nu. Suntem foarte aproape acum.

Apoi s-au auzit pași chiar lângă groapa în care eram, iar vocile erau tot mai puternice, mai clare. „Ți-am zis eu", zise un bărbat, „ți-am zis eu să nu-l lași să plece".

Mi-am ținut respirația și am strâns-o tare la piept, să nu cumva să facă vreo mișcare. M-am gândit să-i acopăr gura cu mâna. Nu eram convins că n-o să vorbească sau că n-o să strige. Deasupra noastră s-au auzit mișcări târșâite, bolboroseli, apoi, în cele din urmă, pașii sau îndepărtat. De-abia când Afra a răsuflat ușurată mi-am dat seama că instinctul ei de a supraviețui era încă viu.

De-abia spre dimineață am reușit să mă conving că bărbații plecaseră, nu se mai auzise niciun zgomot de câteva ore, iar soarele pătrundea pe la marginile capacului de metal, luminând pereții de pământ. L-am împins în sus și am văzut cerul, vast și neschimbat: albastrul viselor. Afra era trează, dar nu zicea nimic, pierdută în lumea ei neagră.

Când am intrat în casă aș fi vrut să fiu și eu orb. Camera de zi era răvășită, iar pereții erau acoperiți cu graffiti. *Învingem sau murim.*

— Nuri?

N-am zis nimic.

— Nuri… ce au făcut?

M-am uitat la ea cum stătea acolo, în mijlocul obiectelor distruse, ca o fantomă neagră – dreaptă și nemișcată și oarbă.

Dar am continuat să tac, iar ea a pășit înainte și s-a lăsat în genunchi, pipăind în jur. De pe podea a ridicat un ornament spart: o pasăre de cristal cu cuvintele *99 de nume pentru Allah* inscripționate

în aur pe o aripă întinsă. Un dar de nuntă de la bunica ei.

A învârtit-o în mâini, așa cum făcuse cu rodia, pipăindu-i liniile, curbele. Apoi, cu o voce blândă precum vocea unui copil înviat din trecut, a început să recite lista pe care o avea întipărită în minte:

— Creatorul ordinii, stăpânul, atoateștiutorul, atoatevăzătorul, atoateascultătorul, cel care dă viață, cel care ia viața…

— Afra! i-am spus, pe un ton dojenitor.

A lăsat obiectul ornamental jos și s-a aplecat înainte, pipăind locul dinaintea ei. De data aceasta a dat peste o mașinuță de jucărie. Le pusesem pe toate în debara la câteva săptămâni după ce a murit Sami. Acum mi se rupea sufletul să le văd stricate și împrăștiate pe jos. Un borcan cu ciocolată – preferata lui Sami – s-a rostogolit lângă Afra, oprindu-se la piciorul scaunului. Sigur era stricată, dar am păstrat-o împreună cu celelalte lucruri care îmi aminteau de el. Când și-a dat seama că are o mașină de jucărie în mână, Afra a pus-o imediat jos și și-a întors capul spre mine, reușind cumva să se uite în așa fel la mine, încât privirile parcă ni s-au întâlnit.

— Eu plec, am zis, indiferent dacă tu vii sau nu.

Am lăsat-o acolo și m-am dus să caut valizele. Le-am găsit în dormitor, neatinse, mi le-am aruncat pe umeri și m-am întors în camera de zi, unde am găsit-o stând în picioare în mijlocul încăperii. În palmele deschise avea câteva piese de Lego colorate: rămășițele căsuței pe care o construise Sami – casa în care vom locui când vom ajunge în Anglia, spusese el atunci, după ce am convenit că ar fi bine să plecăm.

— Acolo nu vor fi bombe, spusese el, iar casele nu se vor nărui ca cele de aici.

Nu am înțeles bine la ce case se referea, cele din Lego sau cele reale, apoi m-am întristat la gândul că Sami s-a născut într-o lume în care orice putea

fi distrus, orice se putea strica sau sparge. Casele reale erau bombardate. Nimic nu rezista în lumea lui Sami, totul era distrus în mod sistematic. Și totuși, cumva, el încerca să-și imagineze un loc în care clădirile nu se prăbușeau în jurul lui. Am pus bine casa aceea din Lego în debara, cu grijă, să rămână exact așa cum a lăsat-o Sami. Ba chiar mi-a trecut prin minte s-o desfac și apoi s-o reasamblez cu adeziv, ca s-o avem pentru totdeauna.

— Nuri, zise Afra, rupând tăcerea. Mi-a ajuns. Te rog. Du-mă departe de locul acesta.

Stătea acolo, plimbându-și ochii în jurul camerei, de parcă ar fi putut vedea totul.

3.

Mă trezesc întins pe spate, în grădină. A plouat, hainele îmi sunt jilave. Este un singur copac în locul ăsta din ciment, rădăcinile au format crăpături prin pavaj și mă împung în spate. Observ că țin flori în mână. Este ceva deasupra mea care blochează soarele.

— Ce faci acolo, *bătrâne*? Marocanul se uită în jos la mine, cu un zâmbet larg pe chip. Vorbește în arabă. Aici ai dormit?

Îmi întinde mâna, neobișnuit de puternică pentru un bărbat atât de în vârstă, și, fără să se clatine deloc, mă trage în sus.

— Bătrâne?

— Bătrâââne, zice el, chicotind. Vânzătorul de la magazin așa zice, *bătrâââne*. Înseamnă un om în vârstă.

Îl urmez înăuntru, unde e cald. Îmi spune că Afra m-a căutat. „A plâns”, îmi zice el, lucru ce mi se pare greu de crezut, și, când o văd în bucătărie, e deja îmbrăcată și stă țeapănă la masă, exact ca atunci când Lucy Fisher a fost aici. Nu mi se pare că a plâns; de fapt, n-am văzut-o sau auzit-o plângând de când am părăsit Alep. Ține în mână bila lui Mohammed, învârtind-o între degete. Am mai încercat să i-o iau, dar nu vrea să renunțe la ea.

— Deci poți să te îmbraci și singură? o întreb. Dar imediat regret că am spus asta, văd că s-a schimbat la față.

— Unde ai fost? îmi spune. Am stat trează aproape toată noaptea, nu știam unde ești.

— Am adormit jos, la parter.

— Hazim mi-a zis că ai dormit în grădină!

Corpul mi se crispează.

— E un om săritor, zice ea. Mi-a spus că te va găsi și să nu mă îngrijorez.

•

Mă hotărăsc să merg la plimbare. E prima dată când ies de când am ajuns aici. Locul acesta e tare ciudat, magazine cu aspect ponosit, dar cu pretenții de distincție – Go Go Pizza, Chilii Tuk-Tuk, Polskie Smaki, Pavel India, Moshimo. La capătul străzii este o alimentară, de unde se aude muzică arabă. Mă îndrept spre mare. Pe plaja aceasta nu este deloc nisip, doar pietre și prundiș, dar de-a lungul falezei este o groapă de nisip imensă, să se joace copiii. Un băiețel în pantaloni scurți roșii construiește un castel de nisip. Nu e foarte cald, dar celor de aici așa li se pare, așa că mama lui l-a îmbrăcat în pantaloni scurți; băiatul ia cu grijă nisip și îl pune într-o găletușă albastră, până o umple. Îl netezește meticulos cu mânerul de la lopățică.

Copiii aleargă cu înghețată și acadele mari cât capul lor. Băiatul cu castelul de nisip a construit un întreg oraș – a folosit bucăți de plastic, capace de sticlă și ambalaje de dulciuri pentru a da culoare clădirilor. Dintr-o șosetă pierdută și un băț răzleț a făcut un steag. La final, folosește o ceșcuță de ceai pentru a crea o formă specială în mijlocul castelului.

Băiatul se ridică în picioare și face câțiva pași înapoi, să-și admire creația. E impresionant, a folosit ceașca pentru a face până și căsuțe în jurul castelului, iar o sticlă de apă seamănă cu un zgârie-nori. Cu siguranță simte că mă uit la el, pentru că se întoarce spre mine, și, preț de o clipă, privirile ni se întâlnesc, se uită drept în ochii mei. Are expresia aceea inocentă, preocupată, cum o aveau acasă copiii înainte de război. La un moment dat, am impresia că o să zică ceva, dar îl cheamă fata să meargă să se joace. Îl ademenește cu o minge. El ezită, aruncând o ultimă privire către minunata lui creație, se mai uită o dată la mine, apoi o ia la fugă, abandonând-o.

Stau un timp pe faleză lângă groapa de nisip și privesc soarele traversând cerul. După-amiaza e

mai liniște aici, s-au adunat norii, copiii au plecat. Scot actele pentru azil pe care le port în rucsac.

Pentru a rămâne în Regatul Unit al Marii Britanii ca refugiat, trebuie să dovediți că nu puteți trăi în siguranță în nicio parte din țara dumneavoastră, pentru că ați putea fi persecutați.

Un fulger străbate cerul. Stropi grei de ploaie cad pe bucata de hârtie pe care o țin în mână.

Regatul Unit.

Nicio parte.

Persecutați.

Plouă mai tare acum. Pun actele înapoi în rucsac și încep să urc dealul spre pensiune.

Afra stă lângă ușile duble de la camera de zi; mai sunt și alți rezidenți, mișcându-se de colo colo, iar televizorul e la volum mare. Marocanul ridică din sprâncene.

— Ce mai faci, bătrâne? Rostește întreaga propoziție în engleză acum, ochii lui negri strălucesc.

— Binișor, bătrâne, îi răspund și mă forțez să zâmbesc.

Asta îi face plăcere. Râde din piept și se plesnește peste genunchi. Mă așez din nou la masa de birou și mă uit în gol la propria-mi reflexie în ecranul calculatorului. Ating tastatura, dar nu-mi vine deloc să-mi verific e-mailurile. Privirea îmi tot rătăcește către ușile de sticlă. Ori de câte ori începe iar să bată vântul și să se aprindă lumina, mă aștept să văd silueta lui Mohammed în grădină.

Ies în curte și caut albina; în cele din urmă, o găsesc mișcându-se cu greu peste niște nuiele și flori căzute sub copac. Când îmi întind mâna, se târăște pe degetul meu și apoi în palmă. Se cuibărește acolo, așa că o iau înăuntru cu mine.

Proprietăreasa aduce pe o tavă ceai pentru toți și niște dulciuri din Kenya, galbene, cu turmeric. Vorbește engleza perfect, cel puțin din câte-mi pot

da eu seama. E o femeie mărunțică, de parcă ar fi trebuit să fie o păpușă. În picioarele subțiri poartă saboți masivi de lemn și, în timp ce tropăie prin camera de zi servind ceai și dulciuri, mă duce cu gândul la un pui de elefant.

Marocanul mi-a spus că e contabilă; lucrează cu jumătate de normă într-un birou din sudul Londrei, iar în restul timpului administrează pensiunea. Consiliul local îi dă bani pentru asta și pentru a ne asigura cele necesare. Freacă pereții și podelele de parcă ar vrea să șteargă tot jegul acumulat în călătoriile noastre. Dar mai e ceva – povestea ei nu e simplă, se vede. În colțul camerei de zi este un dulăpior din mahon. E lăcuit cu un strat lucios, parcă-i ud, și e plin cu pahare. Nu trece zi în care să nu șteargă paharele acelea impecabil de curate. Stă acolo în picioare, cu o cârpă ce pare a fi ruptă dintr-o cămașă bărbătească în dungi – am observat că are și un nasture pe ea. Și totuși nu poate scăpa de mucegaiul verde de pe pereți sau de grăsimea din bucătărie, care e groasă ca pielea mea, dar se vede că e mândră de faptul că are grijă de noi. Ține minte numele tuturor, ceea ce e mare lucru, având în vedere că vin și pleacă atâția. Petrece câtva timp povestind cu femeia din Afghanistan, întrebând-o de unde și-a luat hijabul, care e țesut de mână cu fir auriu.

— Albina e încă în viață! exclamă marocanul.

Mă uit la el și zâmbesc.

— E o luptătoare, îi răspund, mai ales că a plouat azi-noapte. Totuși, nu va supraviețui, având în vedere că nu poate zbura.

Duc albina înapoi afară, o pun pe o floare și merg cu Afra la culcare. O ajut să se dezbrace și mă întind pe pat lângă ea.

— Unde e Mustafa? mă întreabă ea. Ai vreo veste de la el?

— Nu, n-am mai primit nicio veste de la el de mult timp, îi spun.

— Ți-ai verificat e-mailurile? Poate că încearcă să te contacteze. Știe că suntem aici?

Se aude un sunet ciudat, ca un șuierat, undeva în înaltul cerului.

— Ce se aude? o întreb.

— E ploaia care bate în fereastră, zice ea.

— Nu ploaia. Șuieratul. Nu se mai oprește. De parcă vine o furtună de nisip.

— Aici nu sunt furtuni, zice ea. Doar vreme cu ploaie sau fără ploaie.

— Nu-l auzi?

Pare îngrijorată acum, își ține capul în palmă. Dă să zică ceva, dar o opresc, râzând:

— Azi a fost rece, dar însorit. Acum plouă! Vremea asta englezească e de-a dreptul dementă. Poate că ar trebui să ieși și tu mâine. Am putea să ne plimbăm pe faleză.

— Nu, zice ea. Nu pot. Nu vreau să ies în această lume.

— Dar acum ești liberă, poți ieși. Nu mai e cazul să te temi.

Nu-mi răspunde.

— Era acolo un băiețel care a făcut un castel de nisip fabulos, un întreg oraș, cu case și zgârie-nori!

— Drăguț. Cândva era curioasă, voia să știe mai multe, mă întreba ce văzusem. Acum nu vrea să știe absolut nimic.

— Trebuie să luăm legătura cu Mustafa, îmi zice.

•

Mă afectează întunericul, mă afectează mirosul soției mele, un amestec de parfum de trandafiri și transpirație. Se parfumează înainte de a merge la culcare, scoate sticluța din buzunar și se dă puțin la încheieturi și pe gât. Ceilalți locatari sunt tot în camera de zi, la parter, povestesc în acea combinație ciudată de limbi. Cineva râde și se aud pași pe scări. Scândurile scârțâie, știu că e marocanul; am ajuns să recunosc sunetul pașilor lui. Are un fel anume de a face câte o pauză. Pare

aleatoriu la început, dar, de fapt, există un ritm anume. Trece de camera noastră și, în acel moment, aud bila rostogolindu-se pe podeaua de scândură. Cunosc sunetul. Sar în picioare și aprind lumina. Văd bila lui Mohammed rostogolindu-se spre covor, o ridic și mă uit la suprafața ei sticloasă, cu vena roșie străbătând-o la mijloc.

— Ce s-a-ntâmplat? întreabă Afra.

— E doar bila, nimic altceva. Culcă-te la loc.

— Pune-o pe măsuță, lângă mine, spune ea.

Așa fac, apoi mă întorc în pat, de data aceasta cu spatele către ea. Ea mă atinge pe spate, mă apasă cu palma pe șira spinării, de parcă ar vrea să-mi simtă respirația. Ochii îmi rămân deschiși în întuneric, pentru că mi-e teamă de

noapte

adâncă s-a lăsat și eram în Bab al-Faraj, în centrul vechi. Stăteam sub un portocal, așteptam o mașină Toyota. Lângă noi aștepta cadavrul unui bărbat. Toyota trebuia să fie o camionetă fără lumini, cu bare metalice laterale, tipul acela de mașină cu care se transportă, de obicei, animale, vaci și capre, de exemplu. Mortul era pe spate, cu un braț îndoit deasupra capului. Probabil că avea douăzeci și ceva de ani, era îmbrăcat într-un pulover negru și blugi negri. Nu i-am spus Afrei că era acolo.

Aici ne-a spus traficantul să-l așteptăm.

Chipul mortului se lumină brusc. O lumină albă, intermitentă. Avea un telefon în mână, mâna care-i căzuse deasupra capului. Ochi căprui, sprâncene groase. O cicatrice veche pe obrazul stâng. Licărirea unui lănțișor de argint, cu numele lui caligrafiat: Abbas.

— E frumos aici, zice ea. Știu exact unde suntem.

Cândva era viță-de-vie pe partea cealaltă a drumului, iar în capăt, niște trepte care duceau la terasa cu poartă a unei școli.

— Suntem lângă ceasul acela, continuă ea, iar acolo, după colț, e cafeneaua în care se vindea înghețată din apă de trandafiri, am fost cu Sami cândva, mai ții minte? Chiar în spatele clădirilor, Turnul cu Ceas Bab al-Faraj arăta, într-o lumină verde, ora. Unsprezece și cincizeci și cinci. Cinci minute. Stăteam așa, neputincios, privindu-i chipul pe care i se citea căldura amintirii. De când a râs și a plâns, a revenit la viață, în fragmente. Se distingea ceva din vechea ei personalitate, ca printr-o crăpătură, apoi dispărea. Stând așa, atât de aproape unul de altul, vedeam pe chipul ei dorința, hotărârea de a se agăța de o iluzie, de a nu renunța la ceea ce însemnă viață, la Alep. Vechea Afra ar fi simțit repulsie față de așa ceva. M-a cuprins o teamă subită de ea. Telefonul s-a oprit din sunat. Era mai întuneric acum.

În depărtare, pe colină, se vedea cetatea, semăna cu vârful unui vulcan. Începuse să bată vântul, aducând cu el miros de trandafiri.

— Simți mirosul de trandafiri? am întrebat-o.

— M-am dat cu parfum, răspunse ea.

Cotrobăi în buzunar și scoase o sticluță. O ținu în palmă. O comandasem special pentru ea în anul în care ne-am căsătorit. Un prieten de-al meu avea o distilerie de trandafiri și alesesem chiar eu trandafirii.

Vorbea în șoaptă acum. Voia să ne întoarcem primăvara, când florile erau înflorite. Se va da cu parfum, va purta rochia aceea galbenă și ne vom plimba împreună. Vom porni de la casa noastră și vom traversa orașul și vom urca pe deal până sus, la souq. Apoi vom hoinări prin vechea piață acoperită, prin culoarele cu condimente, și săpunuri, și ceaiuri, și bronz, și aur, și argint, și lămâi uscate, și miere, și plante aromatice și îi voi cumpăra o eșarfă de mătase.

Dintr-odată, mi s-a făcut rău. Îi spusesem deja că în souq nu era nimeni, unele alei fuseseră bombardate, arseseră, doar soldați, și șobolani, și

pisici mai bântuiau acele culoare unde, odinioară, forfoteau turiști și vânzători. Toate tarabele fuseseră abandonate, cu excepția uneia la care un bătrân vindea cafea soldaților. Cetatea era acum bază militară, ocupată de soldați și înconjurată de tancuri.

Piața al-Madina era una dintre cele mai vechi piețe din lume, un punct-cheie în Drumul Mătăsii, pe care călătoreau negustori din Egipt, și Europa, și China. Afra vorbea despre Alep de parcă ar fi fost un ținut magic, de poveste. De parcă uitase totul, anii care au precedat războiul, răscoalele, furtunile de nisip, secetele, chinul și greutățile îndurate pe vremea aceea, chiar înainte de bombe, pentru a supraviețui.

Telefonul bărbatului mort pâlpâia din nou. Cineva încerca cu disperare să vorbească cu el. O pupăză stătea pe un portocal sălbatic, ochii sticloși îi licăreau. Pasărea își desfăcu aripile, iar lumina telefonului căzu pe dungile ei negre și albe. Mi se făcu teamă de lumina aceea. M-am pus în genunchi și am luat încet telefonul dintre degetele înțepenite ale bărbatului și l-am băgat în rucsacul meu.

Ceasul bătu ora douăsprezece. Din depărtare se auzea huruitul slab al unui motor. Afra își încordă spatele, chipul îi trăda teama. O Toyota cu farurile stinse luă curba, roțile agitând praful gros și cenușa. Șoferul coborî – trăsături aspre, cu barbă, chel, tricou negru, cizme de soldat, pantaloni de soldat, borsetă și armă la brâu. Era o copie a unui luptător contra regimului: se răsese în cap. Un truc, în caz că ar fi fost prins de gruparea Shabiha a lui Assad.

Stătu așa o clipă, inspectându-mă. Afra își mișcă picioarele în praf, dar bărbatul nu se uită la ea.

— Poți să-mi spui Ali, zise el, în cele din urmă, apoi zâmbi larg, atât de larg, încât toată fața i se încreți. Dar era ceva în zâmbetul lui care mi-a dat o senzație neplăcută; mi-a amintit de un alt

zâmbet, la un clovn cu cheiță, pe care bunica lui Sami i-l cumpărase de la piață. Zâmbetul îi păli brusc și începu să privească neliniștit în jur, în întuneric.

— Ce e? l-am întrebat.

— Mi s-a spus că vor fi trei persoane.

Am arătat cu un gest către bărbatul care zăcea pe jos.

— Păcat. Se auzi o notă neașteptată de tristețe în vocea lui Ali; stătu așa, preț de o clipă, deasupra cadavrului, cu capul plecat, apoi se puse în genunchi, luă verigheta de aur de pe degetul mortului și și-o puse pe deget. Suspină și se uită în sus, la turnul cu ceas, apoi la cer. I-am urmărit privirea.

— E o noapte senină. Suntem într-o cupolă de stele. Mai avem patru ore până la răsăritul soarelui. Trebuie să ajungem la Armanaz până la trei, dacă vrem să trecem granița înainte de patru.

— Cât durează călătoria? întrebă Afra.

Ali se uită la ea acum, de parcă ar fi văzut-o pentru prima dată, dar îi răspunse cu privirea ațintită la mine:

— Aproape două ore. Dar n-o să stați lângă mine. Treceți în spate.

În spatele camionetei era o vacă, iar pe jos numai excremente. Am ajutat-o pe Afra să urce, iar șoferul ne-a instruit să stăm cât mai culcați, să nu fim văzuți. Dacă eram zăriți, lunetiștii ar fi împușcat vaca. Vaca se holba la noi. Motorul porni și Toyota înainta cât de silențios putea pe străzile distruse, săltându-se peste molozul rămas după bombardamente.

— Sună un telefon, zise Afra.

— Cum adică?

— Îl simt vibrând pe picior, în geanta ta. Cine ne sună?

— Nu e telefonul meu, i-am zis. Pe al meu l-am închis.

— Atunci al cui telefon sună?

Am scos telefonul din rucsac. Cincizeci de apeluri nepreluate. Sună din nou.

Zujet Abbas: *soția lui Abbas*.

— Cine e? întrebă Afra. Răspunde.

— Dă-mi hijabul tău.

Afra își desfăcu hijabul de pe cap și mi-l dădu. Mi-am acoperit capul și am răspuns la telefon.

— Abbas!

— Nu.

— Abbas, unde ești?

— Îmi pare rău, nu sunt Abbas.

— Unde e? Pot vorbi cu el? A fost ridicat? L-au luat?

— Abbas nu e aici.

— Dar tocmai am vorbit cu el. S-a întrerupt.

— Când?

— Nu cu mult timp în urmă. Acu vreo oră. Vă rog, lăsați-mă să vorbesc cu el.

Tocmai atunci, camioneta s-a oprit, s-au auzit pași. Șoferul mi-a tras hijabul de pe cap, l-a aruncat în spate; am simțit ceva rece, metalic, între sprâncene.

— Ești prost? spuse Ali. Ții neapărat să mori? Îmi împinse pistolul în frunte, ochii îi scăpărau. Din telefon se auzea vocea soției lui Abbas, spunând „Abbas, Abbas…” fără încetare.

— Dă-l încoace! zise traficantul, așa că i-am dat telefonul și am pornit din nou la drum.

Ne îndreptam spre Urum al-Kubra, care era la vreo douăzeci de kilometri de Alep. Ne-am strecurat printre ruinele vechiului oraș; zonele vestice erau sub ocupația forțelor guvernamentale, cele estice, sub cea a rebelilor. Râul care traversa acest ținut al nimănui, între cele două linii de front adverse, vedea totul. Dacă se arunca ceva în Queiq de pe partea cu guvernul, în cele din urmă își făcea drum și ajungea la rebeli. Când am ajuns la marginea orașului am trecut pe lângă un panou uriaș cu Bashar al-Assad, ai cărui ochi albaștri

străluceau puternic, ca niște bijuterii, chiar și în întuneric. Posterul era intact, complet neatins.

Apoi am ieșit pe drumul cu două benzi, iar lumea s-a deschis brusc, în jurul nostru erau câmpii negre, duzi și măslini albaștri sub lumina lunii. Știam că s-au dat bătălii între rebeli și trupele siriene în Orașele Moarte, acele sute de orașe greco-romane, abandonate de mult, care împânzeau împrejurimile orașului Alep. În această pustietate albastră am încercat să nu mă gândesc la lucrurile pe care le știam, pe care le auzisem. M-am forțat să-mi imaginez că toată regiunea era intactă. Exact ca ochii albaștri ai lui Bashar al-Assad. Ce s-a pierdut e pierdut pentru totdeauna. Cetățile cruciaților, moscheile, bisericile, mozaicurile romane, piețele din Antichitate, casele, căminele, inimile, soții, soțiile, fiicele, fiii. Fiii. Mi-am amintit ochii lui Sami în clipa în care lumina din ei s-a stins și s-au transformat în sticlă.

Afra nu zicea nimic. Acum avea părul desfăcut, de culoarea cerului. O priveam cum stătea acolo ciupindu-se, cu chipul mai palid decât de obicei. Am închis încet ochii și când i-am deschis din nou am observat că ajunseserăm în Urum al-Kubra, iar în fața noastră era scheletul unui camion bombardat. Șoferul nostru pășea pe lângă camionetă. A zis că așteptăm o mamă cu un copil.

Locul era pustiu. Irecognoscibil. Ali era agitat.

— Trebuie să ajungem înainte de răsăritul soarelui, spuse el. Dacă nu, n-o să reușim.

Din întuneric, dintre clădiri, apăru un bărbat pe bicicletă.

— Vorbesc doar eu, spuse Ali. Ar putea fi oricine. Ar putea fi un spion.

Când bărbatul se apropie de noi, am observat că era cenușiu precum cimentul, părea de neimaginat să fie spion, dar Ali nu avea de gând să riște.

— Oare nu aveți niște apă? întrebă bărbatul.

— Nicio problemă, prietene, spuse Ali. Avem ceva. Luă o sticlă de pe locul din dreapta și i-o

dădu bărbatului, care bău de parcă îndurase o sete cumplită vreme de o sută de ani.

— Avem și ceva mâncare. Dintr-o plasă, Ali scoase o roșie.

Bărbatul întinse mâna cu palma desfăcută, de parcă ar fi primit aur. Apoi rămase așa, nemișcat, cu roșia în palmă, cercetându-ne cu privirea pe fiecare.

— Încotro mergeți?

— Mergem să ne vizităm mătușa, răspunse Ali. E foarte bolnavă.

Arătă drumul dinaintea noastră, pentru a indica încotro ne îndreptăm. Apoi, fără să mai zică nimic, bărbatul puse roșia într-un coș de pe bicicletă, se urcă pe ea și începu să pedaleze, dar, în loc să-și vadă de drum, făcu un cerc mare și se întoarse la noi.

— Scuze, zise bărbatul. Uitasem, trebuie să vă spun ceva. Își trecu mâna peste față, ștergând o parte din praful care se așezase pe ea, iar acum avea urme de degete pe obraji care-i scoteau în evidență pielea albă. Nu m-aș simți bine să știu că v-am băut apa și am primit roșia de la voi, iar apoi nu v-am avertizat. M-aș duce la culcare diseară întrebându-mă dacă ați murit sau trăiți. Dacă o luați pe drumul pe care mi l-ați arătat, o să dați peste un lunetist pe vârful unui rezervor de apă, la vreo cinci kilometri distanță. Sigur o să vă vadă. V-aș sfătui cu tărie să o luați pe drumul acesta. Arătă spre un drum prăfuit care dădea într-un drum de țară și ne-a explicat pe unde s-o luăm de acolo ca să ajungem, într-un final, pe traseul cel bun.

Ali nu mai voia s-o aștepte pe mama cu copilul ei; ne-am hotărât să avem încredere în acel bărbat și să facem ocolul, am luat-o la dreapta, pe drumul de țară, care urma să ne ducă undeva între orașele Zardana și Maarat Misrin.

— Unde suntem? mă întrebă Afra, în timp ce camioneta ne zguduia pe drumeagurile acelea. Ce vezi?

— Viță-de-vie și măslini, pe o suprafață de mulți kilometri în jur. E întuneric, dar e foarte frumos.

— Așa cum era cândva?

— De parcă nimic nu s-a schimbat.

Ea dădu din cap, iar eu m-am lăsat în voia imaginației, închipuindu-mi că nu era război, că, într-adevăr, mergeam să ne vizităm mătușa bolnavă și că, atunci când vom ajunge la destinație, casele, și oamenii, și străzile vor fi așa cum fuseseră dintotdeauna. Asta îmi doream: să fiu cu Afra într-o lume care nu fusese încă spulberată.

În timp ce camioneta continua să înainteze, aproape fără a face zgomot, prin molozul de pe drumul de țară, m-am căznit să rămân treaz, să îmi umplu plămânii cu aerul nopții din Siria, cu stelele ei intacte și cu viile rămase neatinse. Am simțit mirosul iasomiei de noapte și, de departe, parfum de trandafiri. Mi-am închipuit un întreg lan de trandafiri, câmpuri adormite, cu sclipiri roșii în lumina lunii, și pe muncitorii care vor sosi în zori și vor împacheta petalele groase în lăzi. Apoi, pe un câmp alăturat, am văzut cu ochii minții stupina mea, înăuntrul stupilor fagurii aliniați, fiecare ramă, cu hexagoanele ei aurii, delicate. În vârf erau acoperișurile și, în urdinișuri, lucrătoarele zumzăiau, înăuntru și afară, secretând ceară din glandele lor, mestecând-o și creând rând după rând de poligoane simetrice cu diametrul de cinci milimetri, de parcă ar fi depus cristale. Albina regină în celula ei, împreună cu cele câteva însoțitoare, mirosul ei regesc acționând ca un magnet asupra roiului. Și zumzăitul, acel zumzăit calm, melodios, care nu se oprea niciodată, și albinele care zburau în jurul meu, pe lângă fața mea, se încâlceau în părul meu, apoi se eliberau și zburau din nou.

Apoi mi l-am amintit pe Mustafa, în zilele în care sosea la stupină de la universitate, îmbrăcat în costum, cu un termos de cafea în mână și un rucsac plin cu cărți și hârtii. Se schimba, își lua

echipamentul de protecție și mi se alătura, verificând fagurii, consistența, și mirosul, și gustul mierii, luând puțin cu degetul și gustând-o. „Nuri”, striga el. „Nuri! Știi ceva, eu cred că albinele noastre fac cea mai bună miere din lume!” Iar mai târziu, după ce apunea soarele, lăsam albinele și mergeam spre casă prin traficul din oraș. Sami mă aștepta la fereastră, cu o expresie pe chip de parcă ar fi făcut vreo năzbâtie, iar Afra deschidea ușa.

— Nuri. Nuri. Nuri.

Am deschis ochii.

— Ce e?

Chipul Afrei era aproape de al meu.

— Plângeai, zise ea. Te-am auzit plângând.

Apoi, cu amândouă mâinile, mi-a șters lacrimile. M-a privit în ochi, de parcă m-ar fi putut vedea. În acea clipă, am văzut-o și eu pe ea, pe femeia dinăuntru, pe femeia pe care o pierdusem. Era acolo, cu mine, cu sufletul deschis, și prezent, și limpede ca lumina. Preț de câteva secunde nu mi-a mai fost teamă de călătorie, de drumul care ne aștepta. Dar în clipa următoare, privirea i s-a întunecat, însuflețirea din ochi i s-a stins, iar ea s-a îndepărtat de nou de mine. Știam că n-o pot forța să rămână cu mine, n-aveam ce să-i spun ca s-o aduc înapoi după ce dispărea. Trebuia s-o las să se retragă și să aștept să revină.

Ne-am mai învârtit puțin în jurul orașului Maarat Misrin și apoi ne-am reluat călătoria pe drumul cu două benzi, am traversat un munte, apoi valea dintre Haranbush și Kafar Nabi și, într-un final, ne-am apropiat de Armanaz. Acolo, în fața noastră, se vedeau reflectoarele uriașe de la granița cu Turcia, luminând ținutul neted din jur precum un soare alb.

Între Armanaz și graniță e râul Asi. El separă Turcia de Siria și știam că va trebui să-l traversăm. Șoferul a oprit camioneta într-un loc întunecos, sub niște copaci, și ne-a dus pe o cărare prin pădure. Afra mă strângea foarte tare de mână,

uneori se împiedica și cădea, iar eu trebuia să o tot ridic și s-o țin de talie. Deși de-abia vedeam în bezna aceea, am zărit niște forme ce se mișcau printre frunze și crengi. Se auzeau niște voci, nu păreau foarte departe, apoi, când am ieșit din pădure, am văzut treizeci sau patruzeci de oameni stând în picioare, ca niște stafii, pe malul râului. Un bărbat punea o fetiță într-o oală mare – tipul acela în care obișnuiam să fierbem cușcuș. Era legată cu un cablu lung, pentru ca bărbații de pe celălalt mal s-o poată trage pe cealaltă parte. Bărbatul încerca să o ajute pe fetiță să intre în oală, dar ea plângea, se ținea cu amândouă brațele de gâtul lui și nu voia să-i dea drumul.

— Te rog, urcă, zise bărbatul. Du-te cu oamenii ăștia drăguți și ne vedem pe partea cealaltă.

— Dar de ce nu vii cu mine? întrebă ea.

— Promit că ne întâlnim pe partea cealaltă. Te rog, nu mai plânge.

Dar fetița nu voia să-l asculte. Așa că a împins-o înăuntru și i-a tras o palmă zdravănă peste față. Ea s-a tras înapoi, șocată, cu mâna pe obraz, iar bărbații au început să tragă de cablu. Când nu s-a mai văzut deloc, bărbatul se așeză pe pământ, de parcă nu mai rămăsese deloc viață în el, și începu să plângă în hohote. Știam că n-o va mai revedea niciodată.

Și acela a fost momentul în care am privit înapoi. N-ar fi trebuit să fac asta, dar m-am întors cu spatele la acea mulțime de oameni și am privit înapoi, în beznă, la pământul pe care-l lăsam în urmă. Am văzut deschizătura dintre copaci, cărarea care m-ar fi putut duce înapoi pe unde am venit.

4.

Avem un nou rezident la pensiune. Umerii îi sunt atât de ascuțiți, iar spatele atât de încovoiat, încât, atunci când stă pe scaun, gârbov, dă impresia că are aripi sub tricou. Vorbește cu marocanul, amândoi încearcă să comunice într-o limbă pe care nu o cunosc foarte bine. Se pare că marocanului îi place de tânărul acesta. Îl cheamă Diomande și e de pe Coasta de Fildeș. În timp ce vorbește, îmi aruncă, din când în când, câte-o privire, dar nu-i arăt că-s atent la ce fac și ce zic ei.

Albina e încă vie. Am găsit-o în grădină, pe aceeași floare pe care am lăsat-o. Am reușit s-o fac din nou să mi se suie pe mână și am luat-o cu mine în camera de zi, iar acum se târăște pe brațul meu. Ochii îmi sunt ațintiți mai tot timpul pe ușile de la verandă. Mă concentrez pe reflexia lui Diomande și pe umbrele cu pete ale copacilor din spatele ei.

— Lucram în Gabon, povestește Diomande, când am auzit că ar trebui să merg în Libia, că acolo sunt multe oportunități. Prietenul meu spus că acolo a fost război, dar că acum nu mai există pericole, așa că decis să merg și să caut loc de muncă bun. Eu plătit cincisprezece mii de franci CFA să merg cu mașina opt zile prin deșert, dar am fost prins și băgat la închisoare.

Își ține coatele pe genunchi în timp ce vorbește, iar atunci când se mișcă i se ridică omoplații – am impresia că i se vor deschide aripile. E foarte înalt și deșirat, își ține genunchii în sus, e, practic, pliat în două.

— Stăteam și trei zile fără mâncare, continuă el, doar poate ceva pâine și apă, pe care împărțeam între noi, și eram mulți. Ne-au bătut, ne-au bătut tot timpul, nu știu cine erau, dar apoi cerut două sute de mii de franci CFA să-mi dea drumul. I-am sunat pe ai mei, dar banii nu ajuns niciodată.

Se mișcă puțin, își aranjează poziția și își pune degetele lungi, maro, pe genunchi. Îmi întorc privirea de la reflexia lui la el, la încheieturile degetelor care sunt foarte pronunțate și la ochii lui ieșiți din orbite. Nu are pic de mușchi pe corp băiatul ăsta. Arată de parcă l-au mâncat păsările. E ca un cadavru sau ca o clădire bombardată. Mă surprinde privindu-l, se uită la mine o clipă, apoi în sus, la becul din tavan.

— Și cum ai scăpat, băiete? întreabă marocanul, nerăbdător să audă restul poveștii.

— După trei luni, miliția rivală spart închisoarea și eliberat toți ostaticii. Eram liber. Am mers pe jos până la Tripoli, unde găsit un prieten și luat de muncă.

— Mă bucur pentru tine! zice marocanul.

— Dar noul patron nu plătit la mine, iar când cerut banii, el zis că mă omoară. Eu vrut să merg înapoi în Gabon, dar nu e cale de întoarcere, așa că luat vasul traficanților și trecut Mediterana.

Marocanul se lasă pe spatele fotoliului și se uită și el în sus, la becul din tavan, acolo unde e ațintită privirea băiatului.

— Ai reușit, totuși, să ajungi aici. Cum?

— Asta poveste lungă, răspunde Diomande.

Dar se oprește aici, nu continuă. Pare obosit acum, iar marocanul, observând asta, îl bate ușor pe genunchi și schimbă subiectul, începând să vorbească despre obiceiurile bizare ale oamenilor de aici.

— Își iau tenișii la costum. Cine poartă așa o combinație? Plus că ies afară în pijamale! De ce?

— Ăsta e trening, zice Diomande, arătând spre hainele cu care era îmbrăcat.

De obicei, la ora aceasta din noapte, bătrânul e în pijama, dar în timpul zilei poartă costumul lui vechi, gri-albastru, și cravată.

Aștept până ce merg amândoi la culcare, apoi ies în grădină, unde pun albina înapoi pe floare. Se aude slab zgomotul traficului și suflă un vânt ușor,

care mișcă frunzele. Senzorul nu a pornit lumina, întunericul e liniștitor, e lună plină pe cerul înalt. În momentul acela simt că e cineva în spatele meu. Când mă întorc, îl văd pe Mohammed stând pe jos și jucându-se cu bila aceea a lui, rostogolind-o prin crăpăturile din ciment. Lângă el, o râmă se târăște spre o băltoacă. Se uită în sus la mine.

— Unchiule Nuri, zice el, o s-o înving! O cheamă Habib. Vrei s-o saluți pe Habib?

Ia râma de jos și o ține ridicată, să o pot vedea mai bine.

— Ce cauți aici? îl întreb.

— Am venit să caut cheia, pentru că vreau să ies de aici.

— Ce cheie?

— Cred că e în copacul acela. E atârnată acolo, dar n-am știut pe care dintre ele s-o iau.

Mă întorc și observ că sunt mai bine de o sută de chei aurii, atârnând de copac. Se rotesc în bătaia brizei și sclipesc în lumina lunii.

— Mi-o dai tu, unchiule Nuri? întreabă el. Pentru că nu ajung, iar Habib a obosit.

Mă uit la Habib, care stă spânzurată între degetele lui.

— Sigur, îi răspund. Dar cum pot să-mi dau seama de care cheie ai nevoie?

— Dă-mi-le pe toate și apoi le încercăm până o găsim pe cea care se potrivește.

Mă duc în bucătărie și iau un bol. Mohammed mă așteaptă cuminte, apoi încep să culeg cheile de pe copac – în grădină este o scară, o folosesc să ajung la cele care atârnă pe crengile de sus. În scurt timp, bolul e aproape plin și verific de mai multe ori, să mă asigur că nu a mai rămas nicio cheie pe copac. Când mă întorc, Mohammed nu mai e acolo. Râma își croiește calea spre băltoacă.

Duc bolul înăuntru, apoi sus, în dormitor, și îl pun pe noptiera de lângă Afra, lângă bilă. Mă mișc cu mare grijă, să n-o trezesc. Mă întind pe pat lângă ea. E cu fața la mine, cu ochii închiși, își ține

ambele mâini sub cap. Știu că doarme bușteан pentru că respirația îi e lentă și profundă. Mă întorc pe partea cealaltă și mă uit în gol, în întuneric, pentru că nu reușesc să închid ochii. Îmi amintesc de timpul petrecut în

Istanbul

acolo unde l-am cunoscut pe Mohammed.

Pe celălalt mal al râului Asi era un gard cu sârmă ghimpată și o gaură în el cu un diametru de vreo doi metri, semăna cu o imensă gură deschisă. Oamenii își aruncau lucrurile peste gard și-și treceau copiii prin deschizătură. Încă era întuneric, iar traficanții ne spuseseră să ne întindem pe burtă și să traversăm bucata aceea de pământ plat, plin de praf și ferigi, târându-ne pe coate și genunchi.

Odată intrați în Turcia, ne-am continuat drumul pe jos, părea că am parcurs peste o sută de kilometri prin lanuri de grâu și orz. Era liniște. Afra se ținea de brațul meu și tremura, frigul era insuportabil. Trecuse cam o jumătate de oră de când ne începuserăm călătoria, când am observat în depărtare un copil alergând spre șosea, o siluetă profilându-se în lumina soarelui care răsărea. Făcea cu mâna cuiva, apoi o luă la fugă înspre niște case.

Ne-am apropiat de un sat cu case mici, cu terase și obloane deschise și oameni care se uitau pe fereastră sau ieșeau afară și stăteau la marginea drumului cu ochii larg deschiși de mirare, de parcă se uitau la un circ ambulant. Am văzut o masă lungă, pe ea erau pahare de plastic și o carafă cu apă. Ne-am oprit și am băut, iar niște femei din sat ne-au adus pături. Ne-au dat pâine și cireșe și pungulițe cu nuci, apoi s-au retras și ne-au urmărit cu privirea cum ne îndepărtam. Mi-am dat seama

mai târziu că acea privire a lor, pe care am interpretat-o greșit ca fiind de nedumerire, exprima de fapt frică și m-am pus în locul lor, încercând să-mi imaginez ce-aș simți dacă aș vedea intrând în satul meu sute de oameni zdrobiți de război, îndreptându-se spre un viitor incert.

Am mai mers cel puțin încă o jumătate de oră, vântul bătea tot mai tare, împingându-ne înapoi. Dintr-odată, am simțit miros de canalizare și ne-am trezit într-un câmp deschis. Erau corturi peste tot și oameni care dormeau pe pături, în mijlocul gunoaielor.

Am găsit un loc liber sub niște copaci. Zona aceea îți dădea o senzație de liniște care nu-mi era familiară; în Siria, liniștea prevestea pericol, putea fi întreruptă în orice clipă de o bombă sau de ropotul vreunei mitraliere, sau de pașii greoi ai soldaților. Undeva în depărtare, în direcția în care era Siria, pământul a bubuit.

Vântul bătea dinspre munți, aducând cu el miros de zăpadă. Mi-a venit în minte o imagine – strălucirea albă a muntelui Jabal al-Shaykh, prima zăpadă pe care o văzusem vreodată, cu mulți ani în urmă; Siria era la stânga, iar Libanul la dreapta, crestele lui marcau granițele, iar sub noi, departe, departe, se vedea marea. Pusesem un pepene în râu, se crăpase din cauza frigului. Mama mea mușca din fructul verde, înghețat. Ce făceam acolo, pe culmile lumii?

Un bărbat de lângă mine mă întrebă:

— Când aparții unei persoane și acea persoană nu mai e, cine ești?

Arăta buimac, pierdut, fața îi era murdară, iar părul răvășit.

Se auzeau tot felul de zgomote ciudate în întuneric, parcă erau țipete de animale, și am avut senzația că simt putreziciunea morții. Un bărbat ne-a dat o sticlă cu apă și mi-a spus să stau așezat pe ea, să se încălzească puțin, înainte de a o bea. S-a lăsat noaptea, a trecut, apoi a răsărit soarele. Pe

jos erau alimente și o pătură nouă. Cineva adusese pâine tare, și banane, și brânză. Afra a mâncat, apoi a adormit din nou, cu capul pe umărul meu.

— De unde sunteți? mă întrebă bărbatul.

— Din Alep. Tu?

— Din nordul Siriei.

Dar nu a zis de unde anume. Scoase ultima țigară dintr-un pachet și și-o aprinse. O fumă încet, cu privirea pierdută peste ținutul arid. Poate că a fost un bărbat puternic cândva, dar acum nu avea pic de mușchi pe trup.

— Cum te cheamă? l-am întrebat.

— Mi s-au prăpădit soția și fiica, spuse el, lăsând mucul de țigară să cadă pe jos. Și asta a fost tot ce a zis, pe un ton neutru, lipsit de emoție. Apoi păru că se gândește la ceva. Unii oameni… zise el, după o pauză lungă, unii oameni sunt aici de o lună deja. Cel mai bine e să ocolești autoritățile și să găsești un traficant. Am ceva bani. Se uită la mine, plin de speranță, să vadă ce zic.

— Știi cum?

— Am vorbit cu niște oameni și se pare că este un autobuz care ne poate duce până în următorul oraș, iar de acolo putem găsi un traficant. Am văzut oameni care au plecat și nu s-au mai întors. Dar n-am vrut să mă aventurez de unul singur.

După ce am căzut de acord să mergem cu el, mi-a spus că îl cheamă Elias.

Toată ziua aceea, Elias a avut o misiune de dus la capăt; a vorbit cu câțiva oameni de la telefonul meu, care mai avea foarte puțină baterie. Până spre seară aranjase ca noi trei să ne întâlnim cu un traficant în orașul din apropiere și de acolo să mergem la Istanbul. Era ciudat să vezi cât de ușor fusese totul pus la cale, să vezi că există un sistem organizat pentru cei ca noi, care aveam norocul să ne permitem să apelăm la el.

În ziua următoare am mers pe jos până la autogară și am luat autobuzul spre cel mai apropiat oraș, iar acolo ne-am întâlnit cu traficantul – un

bărbat scund, astmatic, care tot timpul arunca priviri iuți în jurul său. Ne-a dus cu mașina lui la Istanbul. Când am ajuns, Elias era mai tot timpul în spatele meu. Clădirile orașului erau înalte și luminoase, vechi și noi, grupate în jurul Bosforului, acolo unde Marea Marmara întâlnește Marea Neagră. Uitasem că există și clădiri care încă stau în picioare, că există o întreagă lume care nu fusese distrusă, că nu era peste tot ca în Alep.

Noaptea am dormit pe jos, în apartamentul traficantului. Avea două camere, una pentru femei și cealaltă pentru bărbați. În camera mea, pe perete, era o poză cu o familie care locuise acolo înainte. Fotografia era aproape albă de la soare și m-am întrebat cine erau și unde plecaseră. Noaptea era rece, vântul bătea dinspre cele două mări. Șuiera pe sub tocul ușilor de lemn și pe sub pervaz, aducând cu el urlete și schelălăieli de câini și mieunat de pisici. Era mult mai cald decât fusese înainte, când dormiserăm în câmp deschis, aici cel puțin aveam o toaletă și un acoperiș deasupra capului.

În dimineața următoare, când păsările începuseră să cânte, oamenii s-au sculat și au început să se roage. Nu aveam nimic de făcut, doar să așteptăm. În fiecare zi traficantul se întorcea de pe unde se ascunsese și ne aducea vești despre vreme și despre mare. Nu puteam risca să trecem dacă vântul bătea atât de tare. După ce a plecat, oamenii și-au spus povești despre cei care nu reușiseră să ajungă în Grecia, despre familii întregi, cu bărbați, femei și copii, care pieriseră pe mare. Nu m-am alăturat acestor discuții, am ascultat și am așteptat să se lase iar liniștea. Afra stătea pe un scaun de nuiele lângă fereastră, mișcându-și ușor capul spre stânga sau spre dreapta, ascultând totul.

Când m-am dus la ea, mi-a spus:

— Nuri, nu vreau să merg.

— Nu putem rămâne aici.

— De ce?

— Pentru că, dacă rămânem aici, vom trăi în tabere de refugiați tot restul vieții. Asta-ți dorești?

— Nu-mi mai doresc nimic.

— Vom fi blocați aici. Cum o să-mi găsesc de lucru?

Nu răspunse.

— Am început călătoria asta – n-are niciun sens să renunțăm acum.

Mormăi ceva printre dinți.

— Și-apoi, ne așteaptă Mustafa. Nu vrei s-o vezi pe Dahab? Nu vrei să ne stabilim într-un loc în care să ne simțim în siguranță? M-am săturat să trăiesc așa.

— Mi-e frică de apă, zise ea, într-un sfârșit.

— Ție ți-e frică de orice.

— Nu-i adevărat.

Atunci l-am observat pe băiețelul de vreo șapte-opt ani, stând cu picioarele încrucișate pe jos, rostogolind o bilă pe gresie. Avea un aer ciudat, de parcă era departe, pierdut în propria-i lume. Părea că e singur, fără familie.

Mai târziu, când m-am dus pe balcon, băiatul a venit după mine. A stat un timp în picioare lângă mine, mutându-se de pe un picior pe altul, scobindu-se în nas și ștergându-și mâna pe blugi.

— O să cădem în apă? mă întrebă el, uitându-se în sus la mine, cu ochi mari, așa cum s-ar fi uitat și Sami.

— Nu.

— Așa cum au pățit ceilalți oameni?

— Nu.

— O să bată tare vântul? O să ne răstoarne barca?

— Nu. Și-apoi, chiar de-ar fi să se întâmple așa, avem veste de salvare. N-o să pățim nimic.

— Iar Allah – aibă milă de noi – ne va ajuta?

— Da. Allah ne va ajuta.

— Pe mine mă cheamă Mohammed, spuse băiatul.

I-am întins mâna, pe care a scuturat-o ca un om mare.

— Mă bucur să te cunosc, Mohammed. Eu sunt Nuri.

Băiatul privi din nou în sus, către mine, de data aceasta cu ochii și mai mari, plini de teamă.

— Dar pe băieții aceia cărora li s-a tăiat capul de ce nu i-a ajutat?

— Cine le-a tăiat capul?

— Atunci când stăteau în rând și așteptau. Nu purtau haine negre. De aceea. Tati a spus că din cauză că nu erau îmbrăcați în negru. Eu eram îmbrăcat în negru. Înțelegi?

Trase de tricoul lui negru, pătat.

— Ce tot spui acolo?

— Apoi tata mi-a dat o cheie și mi-a zis să merg la o casă, mi-a explicat unde e și mi-a mai zis să merg înăuntru și să încui ușa. Dar, când am ajuns acolo, casa nu avea ușă. Scoase o cheie din buzunarul din spate și mi-o arătă, de parcă încă se aștepta să găsească ușa la care se potrivea cheia. Apoi o băgă înapoi în buzunar.

— Dar Allah ne va ajuta în apă? Pentru că, în apă, ei nu ne pot găsi.

— Da, ne va ajuta să trecem marea.

Umerii lui Mohammed se relaxară, rămase așa, lângă mine, un timp, cu blugii lui negri, și tricoul negru, și unghiile negre, și ochii negri. În zilele următoare am observat că nimeni nu vorbea cu Mohammed, așa că, după conversația noastră de pe balcon, se uita tot timpul la mine, mă căuta cu privirea, să vadă unde sunt. Cred că-l făceam să se simtă în siguranță.

În cea de-a treia zi, m-am dus la plimbare. Era o cărare de ciment care ducea în pădure și, dacă tot mergeai pe cărarea aceea, în cele din urmă ajungeai în zona cu clădirile înalte. Nu prea erau nori pe cer, vremea era foarte asemănătoare cu cea din Siria, poate puțin mai răcoroasă. Cerul era acoperit cu negură, de la poluare, un strat cenușiu,

gros, care plutea deasupra apei și deasupra străzilor, iar această ceață nu era limpede și curată, precum cea de iarnă, ci plină de mirosurile orașului și ale locuitorilor săi.

În a patra zi, Elias a decis să vină cu mine la plimbare. Vorbea rar și doar pentru a spune ceva despre vreme, care era, oricum, aproximativ la fel în fiecare zi, dar el făcea scurte comentarii pe seama unor schimbări abia perceptibile, cum ar fi: „Ceața e mai groasă în dimineața asta" sau „Vântul e mai tăios în seara asta". Întotdeauna spunea cele mai evidente lucruri, dar vremea a devenit importantă pentru noi, cei care așteptam și căutam semne care să indice că marea va fi calmă, să ne putem continua călătoria.

În timp ce ne plimbam, am observat și alte lucruri: pisicile, de exemplu, care-mi aminteau de Alep; felul în care se trezeau din somn și așteptau toată ziua, la umbră, să primească mâncare. Și câinii străzii, imprevizibili și neîngrijiți, cu cicatrici vechi și răni proaspete, provocate de lovituri sau boli, sau accidente. Păreau toți la fel, cu blană albă sau, uneori, cu pete maro închis. Erau peste tot: rătăceau pe alei sau pe străzile lăturalnice, în spatele restaurantelor, așteptând mâncare, sau se plimbau printre mașini. Noaptea se strigau unul pe celălalt din diferite părți ale Istanbulului. Iar dimineața se odihneau sub scaune sau mese, în fața cafenelelor din Piața Taksim. De cele mai multe ori doar moțăiau așa, pur și simplu, refăcându-și forțele după activitățile din timpul nopții. Oamenii nu păreau să-i observe, dar câinii îi vedeau pe toți. Cu ochii lor deschiși doar pe jumătate și cu botul odihnindu-li-se pe labe, se uitau la copiii care, mișcându-se rapid prin trafic, băteau în geamurile mașinilor, sperând să vândă sticle cu apă trecătorilor.

Erau familii întregi care cutreierau pe străzi, unele în picioarele goale, uneori se așezau pe trotuar când oboseau de la atâta umblat, iar alți

refugiați stăteau la tarabe și vindeau lucruri fără de care nu se poate trăi: încărcătoare de telefoane, veste de salvare, țigări, pentru a face bani să plece mai departe.

Uneori uitam că făceam și eu parte din acea categorie. Îmi petreceam timpul precum câinii vagabonzi, stând pe aceeași bancă în fiecare zi și uitându-mă la taxiurile galbene care făceau înconjurul macilor de pe sensul giratoriu. Inspiram adânc mirosul de la restaurante și de la tonetele cu kebab, cu rotisoarele lor și focul de lemne, minunatele arome de colăcei proaspăt scoși din cuptor sau de la vânzătorii care făceau ocolul pieței în fiecare zi. În vitrine de sticlă se vedeau burgeri cruzi, iar în ferestrele magazinelor, femei îmbrăcate în haine tradiționale făceau clătite. I-am observat cu atenție pe copiii refugiați, cum învățau să se adapteze, cum își însușeau arta supraviețuirii – acești mici întreprinzători, norocoșii. Oare ce-ar fi zis Sami dacă ar fi văzut aceste străzi? Sau tarabele din piață, și restaurantele, și luminile de pe Bulevardul Istiklal, imediat după mahalale și ghetouri. M-ar fi tras de mână să intrăm în magazinele cu ciocolată, iar Afrei i-ar fi plăcut foarte mult buticurile, librăriile și patiseriile.

Din ziua în care am sosit în apartamentul traficantului, Afra a refuzat din nou să iasă afară. După ce mă plimbam pe străzile Istanbulului, mă întorceam la ea și-i povesteam despre clădirile otomane, despre mașini, și zgomot, și haos, și mâncare, și câini. Când aveam ceva monede, îi cumpăram o gogoașă cu susan. Îi plăceau tare mult, mai ales când erau calde încă, și le rupea în două, împărțindu-le cu mine. Afra nu mânca niciodată ceva fără să împartă – așa era ea. Nu i-am zis nimic despre copiii de pe străzi. Nu voiam să-i vadă în închipuire, să rămână blocată cu ei în labirinturile nefaste ale minții.

Noaptea, când se trezeau câinii vagabonzi, Afra devenea agitată. Ea dormea în dormitorul alăturat,

cu celelalte femei. În fiecare seară se dădea cu puțin parfum de trandafiri pe pielea fină de la încheieturile mâinilor și pe gât, de parcă se pregătea să meargă undeva. Eu împărțeam camera cu zece bărbați. Îmi era dor de Afra. Era pentru prima dată, după mulți ani, când dormeam separat. Îmi era dor de respirația ei liniștită. Îmi era dor să-i ating pieptul și să-i simt bătăile inimii. Acum dormeam puțin. Mă gândeam la soția mea. Eram sigur că, în anumite momente din noapte, ea uita că nu e în Alep. Mintea îi juca feste, ieșea pe hol. Îi recunoșteam pașii pe gresie și mă sculam să o salut în holul cu fereastră înaltă.

— Nuri, tu ești? Nu reușesc să dorm. Ești treaz?

— Acum, da.

— Nu pot să dorm. Vreau să mă plimb.

— E târziu. E riscant. Mergem mâine împreună.

— Vreau să-l văd pe Khamid, cu pantalonii lui ăia mari, atârnând pe sfoară, la uscat.

Khamid era unchiul ei, fratele bunicului. Locuia mai jos, pe aceeași stradă, lângă un câmp uscat pe care erau un leagăn de metal și un tobogan. Seara, Afra obișnuia să-l ducă pe Sami la leagăn și râdeau amândoi de pantalonii uriași ai lui Khamid.

Îi luam capul între mâini și-i sărutam pe rând pleoapele. O parte din mine își dorea s-o fi ucis cu acele săruturi, s-o adorm pentru totdeauna. Mintea ei mă îngrozea. Mă întrebam ce vedea, ce-și amintea, prizonieră a propriilor gânduri și amintiri, în spatele ochilor cufundați în întuneric.

Câteva zile mai târziu am încercat să-mi găsesc ceva de lucru. Erau foarte mulți refugiați pe străzi, vânzând veste de salvare și țigări, toți lucrau ilegal pentru că nu aveau permis. A fost destul de ușor să-mi găsesc un loc de muncă la spălat de mașini. A venit și Elias cu mine. Am muncit împreună, frecând funinginea și murdăria depuse pe mașinile orașului. Uneori furam mici obiecte din portbagaj sau din torpedou, lucruri pe care foarte probabil clienții nici nu le observau sau de care nu le păsa

prea mult – gumă de mestecat, sticle cu apă, goale pe jumătate, ceva mărunțiș. Elias lua chiștoace din scrumiere. Șeful nostru era un turc de șaizeci de ani care fuma șaizeci de țigări pe zi și ne plătea foarte prost, dar deja trecuseră trei săptămâni de când eram în Istanbul, vremea era tot rea, așa că era un lucru bun că reușeam să câștigăm niște bani în plus și să ne ocupăm cu ceva timpul.

Într-o după-amiază, după ce am terminat lucrul la spălătoria de mașini, m-am plimbat prin Piața Taksim până am găsit o cafenea care oferea servicii de internet. Telefonul meu nu funcționa, așa că voiam să văd dacă Mustafa încercase să mă contacteze. Știam că, dacă trăiește și e bine, îmi va fi trimis un mesaj și, într-adevăr, când am intrat în contul meu, am văzut că aveam trei e-mailuri de la el.

22/11/2015

Dragul meu Nuri,

Sper că ai găsit scrisoarea pe care ți-am lăsat-o. Mă gândesc la tine și la Afra în fiecare zi. Îmi pare rău că am fost nevoit să plec fără să-mi iau la revedere. Dacă aș fi rămas, m-ar fi găsit și m-ar fi ucis. Sper că înțelegi și că mă ierți.

Nu trece zi în care să nu mă întreb cum am ajuns în situația asta, cum se poate ca viața să fie atât de crudă. Mai tot timpul aș vrea să nu mai fiu în viață. Gândurile care mă macină m-au otrăvit, sunt prada lor. Știu că aproape toți oamenii de aici sunt și ei, la rândul lor, prizonieri în propriul lor infern – este aici un bărbat, Nuri, care se ține de genunchi și se leagănă toată noaptea, cântând. Cântă un cântec de leagăn care îmi îngheață inima. Aș vrea să-l întreb cui i l-a cântat cândva sau cine i l-a cântat lui. Dar mă tem de răspunsul lui, așa că îi ofer țigări, e tot ce pot face, pentru că se oprește din cântat preț de câteva minute, până fumează. Aș vrea să scap cumva din temnița care a devenit mintea mea, să mă eliberez de lumea asta și de tot ce am trăit și am văzut în ultimii ani. Iar copiii care au supraviețuit – ce se va alege de ei? Cum vor putea să trăiască în lumea asta?

Călătoria nu a decurs cum planificasem. Am mers prin Turcia și Grecia, apoi am trecut granița cu Macedonia, dar lucrurile s-au

complicat acolo – am fost prins și deportat și pus într-un tren spre Bulgaria, unde sunt și acum, într-o tabără de refugiați din pădure. Îți trimit rândurile astea de pe telefonul unui tânăr pe care i-am cunoscut aici. Sunt corturi mari, iar noi dormim pe paturi supraetajate, toate îngrămădite unul într-altul. Cred că, dacă se pornește vântul, o să spulbere totul. Este și o gară în apropiere. Sosesc trenuri vechi aici, iar oamenii sar și se agață de ele, în speranța că vor ajunge în Serbia. Eu încă n-am încercat să sar în vreunul.

Tocmai a sosit căruciorul cu mâncare, o să așteptăm să primim sardine și pâine. Asta mâncăm în fiecare zi. Dacă scap de aici, n-o să mai mănânc sardine în viața mea.

Sper să primesc vești de la tine. Mă rog pentru siguranța voastră.

Vărul tău,

Mustafa

29/12/2015

Dragul meu Nuri,

Sunt în Serbia acum, într-o tabără de refugiați de lângă o fabrică. E o zonă industrială, aflată la capătul unor șine de tren care nu mai duc nicăieri, iată-mă la capătul liniei. Sper că ăsta nu-i un semn că aici se va încheia călătoria mea. Din Bulgaria am luat un tren cu care am călătorit o zi și o noapte, apoi am fost adus în această tabără, înconjurată cu sârmă ghimpată, chiar la ieșirea dintr-un sat. Nu pot scăpa de aici – tabăra e încuiată, cei care vor să plece stau la coadă. Trenul nu are peron. Din autobuzul cu care am fost aduși aici am văzut oameni urcând în el cu o scară, dar măcar bine că pleacă. Este aici o fată care și-a pierdut vocea – cred că are vreo optsprezece ani, iar mama ei o imploră în fiecare zi să vorbească. Fata deschide gura, dar nu reușește să scoată niciun sunet. Mă întreb ce cuvinte sunt blocate înăuntrul ei, refuzând să iasă la lumină. E opusul băiatului de lângă râu, care plângea după tatăl lui. Dar cine știe prin ce a trecut fata asta, ce a văzut?

E liniște aici, dar o liniște încărcată de haos și nebunie. Încerc să-mi amintesc sunetul albinelor. Încerc să găsesc o oarecare lumină închizând ochii și imaginându-mi câmpul și stupii noștri. Dar apoi îmi amintesc de focul care a distrus tot, de Firas și de Sami. Fiii noștri s-au dus împreună cu albinele, Nuri. Allah îi are în paza lui acolo, în cer, până când om putea să-i revedem, când scăpăm de viața asta.

M-am săturat, Nuri. M-am săturat să trăiesc așa, dar mi-e dor de soție și de fiică. Speră să mă vadă cât de curând, dar eu nici nu știu dacă voi reuși vreodată să ajung la ele. Sunt bine amândouă, în Anglia, așteptând să vadă dacă vor primi azil. Dacă da, va fi mai ușor și pentru mine.

Nu pot renunța, trebuie să continui. Dacă citești aceste rânduri, te implor să faci la fel. Cheltuiește banii cu chibzuință – traficanții vor încerca să stoarcă de la tine cât mai mulți bani, dar ține minte, vă așteaptă o călătorie lungă. Trebuie să înveți să te târguiești. Oamenii nu sunt ca albinele. Nu muncim împreună, nu avem conștiința binelui comun – mi-e cât se poate de clar acum.

Vestea bună e că n-am mai mâncat sardine de o săptămână. Aici ne dau brânză și pâine, în unele zile chiar și câte o banană.

Mustafa

Ultimul e-mail era scris în engleză:

20/01/2016

Dragă Nuri,

Am petrecut o zi în Austria, într-o bază militară de lângă granița cu Germania, unde ne-au verificat și ne-au luat amprentele, apoi ne-au deportat într-un cămin nemțesc în munți. E foarte frig aici iarna – suntem înconjurați de zăpadă, într-o casă veche, la o altitudine atât de mare, încât suntem aproape de nori. Îmi amintește de munții Antiliban, de tata și de bunicu', de zilele pe care le-am petrecut cu ei la stupină învățând despre albine. Dar munții aceia erau plini de lumina soarelui și erau lângă mare. Munții ăștia sunt albi și tăcuți, și nu-mi dau seama unde încep și unde se sfârșesc.

Mi-ar plăcea să reușesc să ajung în Franța. Un gardian a fost drăguț și s-a oferit să scrie acest e-mail și să ți-l trimită de pe telefonul lui. I-am trimis un e-mail și soției mele, care mă tot așteaptă, rugându-se pentru mine. Și eu mă rog, pentru ea, pentru tine, și pentru Afra. N-am primit nicio veste de la tine, dar refuz să mă gândesc la ceva rău.

Scumpul tău prieten,

Mustafa

Am stat câteva momente și am încercat să-mi imaginez ce s-o fi întâmplat după Germania. Era începutul lui februarie acum. Oare a reușit să

ajungă în Franța? Mi-am amintit prima mea vizită în munți, la stupină. Da, într-adevăr, era totul scăldat în lumină, se zărea licărul apei jos, în depărtare. Mustafa mi-a arătat locul; era tânăr pe-atunci, încă nu împlinise treizeci de ani, iar eu aveam doar optsprezece. Umbla în pantaloni scurți și șlapi, nu-i era teamă de albine.

— Nu ți-e frică? l-am întrebat eu, cu ochii în patru, tresărind la fiecare sunet.

— Le cunosc deja, răspunse el. Știu când se enervează.

— Cum îți dai seama?

— Eliberează feromoni care miros ca bananele.

— Ca bananele?!

El încuviință din cap, satisfăcut să mă vadă așa, emoționat.

— Celelalte albine simt mirosul și știu că trebuie să atace.

— Dar ce faci dacă se enervează?

— Stau nemișcat, nu mă clintesc deloc. Mă prefac că sunt o albină. Apoi a rămas așa, ca o uriașă statuie, cu mâinile deasupra ochilor, zâmbind. Am făcut și eu la fel, am stat cât de nemișcat am putut, ținându-mi respirația, în timp ce albinele zburau în jurul meu cu sutele sau chiar cu miile, cel puțin așa am avut senzația, zumzetul lor mă înconjura, mă împresura ca o plasă invizibilă. Nicio albină nu s-a așezat pe mine.

— Vezi, îmi șopti el. Vezi, trebuie să te relaxezi și să devii una cu natura. Și n-o să pățești nimic.

1/02/2016

Dragul meu Mustafa,

Mi-ai trimis ultimul e-mail în ianuarie și nu am mai primit nimic de la tine de-atunci, așa că nu știu dacă ai reușit să ajungi în Franța. Sper din tot sufletul că ești deja în Anglia, lângă soția și fiica ta. Tocmai mă gândeam cum a fost când am vizitat, pentru prima dată, stupii din munți. Se derulează ca un film în mintea mea. Eram atât de tineri… Dac-am fi știut atunci ce ne rezervă viitorul… Dac-am fi știut, oare ce-am fi făcut? Am fi fost prea temători să ne trăim viața,

prea copleșiți de frică să ne simțim liberi, să ne facem planuri. Aș vrea să mă pot întoarce în timp, în acel moment când am stat nemișcat în mijlocul albinelor, învățând, cu fiecare secundă care trecea, că ele nu sunt dușmanii mei.

Suntem în Istanbul acum. Eu și Afra stăm în apartamentul unui traficant cu încă douăzeci de persoane și așteptăm să plecăm în Grecia, dar vântul e prea puternic momentan. Am cunoscut aici un băiețel, e de aceeași vârstă cu Sami. E singur, nu am înțeles prea bine ce s-a întâmplat cu familia lui. Nici nu vreau să mă gândesc. Dar are încredere în mine, iar eu am grijă de el.

Știu că ne așteaptă o călătorie lungă. Sunt zile în care am senzația că nu mai sunt în stare să fac nici măcar un pas, dar visez la reîntâlnirea noastră din Anglia. Gândul ăsta mă ajută să merg mai departe. Am bani și pașapoarte. Mă simt norocos că le avem, unii oameni de aici nu au nimic. Aștept răspunsul tău.

Nuri

Seara, când m-am întors în apartamentul traficantului, i-am dat lui Mohammed ce găsisem: gumă de mestecat, mentosane, un briceag, un pix, un breloc, un lipici și o hartă rutieră.

Harta i-a plăcut cel mai mult; a desfăcut-o pe podea și a trasat cu degetul liniile ce indicau drumurile și munții. A găsit niște pietricele în ghivecele de pe balcon și, cu pixul, a desenat fețe pe ele. A creat o întreagă familie de pietricele, pe care le muta pe hartă, de parcă ar fi fost într-o călătorie: tatăl, mama, bunica, un frate și două surori. În noaptea aceea l-am găsit dormind buștean pe hartă, așa că l-am ridicat, l-am pus pe umăr, l-am dus în dormitor și l-am așezat încet pe o pătură. Mohammed nici nu s-a mișcat; era pierdut în vise.

•

— O să plecăm curând, i-am spus lui Elias în seara următoare.

Stătea ca o statuie antică, grecească, pe balcon, desfăcând un nou pachet de țigări. Își scoase una și și-o aprinse, privind pădurea din depărtare. Acum,

după perioada în care a mâncat și a muncit, arăta mai bine, se vedea clar forța lui fizică naturală.

— Traficantul zice că peste două zile.

Elias se gândi până termină țigara, apoi aprinse alta.

— Nu vreau să plec. O să rămân aici.

— Dar deja l-ai plătit pe traficant, nu? Unde o să stai?

— Găsesc eu ceva. Nu-ți face griji pentru mine. Nu mai vreau să plec – am călătorit destul. Îmi ajunge. Ochii îi erau triști, dar zâmbetul îi era diferit acum; chipul îi era însuflețit, trăda o anume forță interioară. Am stat așa mult timp amândoi, fără să mai zicem nimic, doar ascultând sunetele nopții, ale vântului, ale mașinilor și ale câinilor.

5.

Dimineața, când se trezește, Afra mă întreabă de ce simte miros de flori.

— Poate că e de la parfumul tău, îi zic.

— Dar nu e de trandafiri. E un miros slab, vag, ca de boboci.

Întinde mâna până la noptieră și îmi amintesc de bolul cu chei.

Pipăie până când dă de bol, apoi se ridică în capul oaselor și îl pune în poală, aplecându-se peste el, inspirând adânc, mângâindu-le cu ambele mâini, și atunci îmi dau seama că în bol nu sunt chei, ci o mână de floricele albe.

— Le-ai cules pentru mine? întreabă ea.

— Da.

— Încă un cadou! Ochii îi sunt scăldați în lumina dimineții. Nu vreau să văd asta. Nu suport s-o văd așa, nu știu sigur de ce. Mă ridic, trag draperiile de tot și urmăresc umbrele de pe chipul ei.

— A trecut mult timp de când nu mi-ai mai adus flori, zice ea, și le duce la nas, inhalându-le cu nesaț parfumul. În acea clipă îi apare un zâmbet timid pe buze, timid ca parfumul florilor. Mulțumesc. Unde le-ai găsit?

— Este un pom în grădină.

— E mare grădina?

— Nu, e mică, seamănă mai mult cu o curte, în mare parte e din ciment, dar este un pom în ea.

— Credeam că n-o să-mi mai aduci niciodată cadouri.

Pune bolul înapoi pe noptieră și verifică dacă bila e tot acolo. O duc la baie și mă așez pe toaletă, așteptând să se spele pe dinți, apoi o ajut să se îmbrace. Iau abaya de pe umeraș, o trec peste brațele ei, peste trupul ei, peste pântec, peste cicatricea rămasă după cezariană – peste firele fine de păr de pe coapse. O miros. Trandafiri și

transpirație. Cicatricea și pielea ușor zbârcită din jurul pântecului îmi amintesc mereu faptul că ea a purtat acolo copilul nostru, l-a adus pe lume, și nu vreau s-o ating. Îi leg părul sus și-i înfășor hijabul în jurul capului, fixând agrafele acolo unde îmi arată. Încerc să nu fiu nerăbdător, să nu-i îndepărtez degetele. Zâmbetul pare că încă îi zăbovește pe buze și nu vreau să-i stric dispoziția. Mă îngrozește gândul că un cadou de la mine poate avea puterea de a o face să zâmbească din nou, chiar dacă zâmbetul e atât de vag, încât e abia perceptibil. De atâtea ori am încercat să obțin o reacție de la ea, să stârnesc ceva lumină în ochii ei, iar acum, că am reușit, mă mâhnește cumplit, pentru că asta înseamnă că mă iubește încă și speră că și eu o iubesc. Dar nu mai sunt demn de ea, de iertarea ei.

•

Avem din nou întâlnire cu Lucy Fisher în acea după-amiază, așa că iată-ne unde fuseserăm înainte, stând în fața ei la masa din bucătărie. Afra continuă să refuze să-și întoarcă fața spre ea, stă cu mâinile împreunate pe masă, părând că se uită în gol pe fereastră.

Lucy Fisher pare mai mulțumită azi. A adus documentele care atestă faptul că cerem azil. E foarte eficientă – bifează rubrici și ia notițe într-un dosar mare, din carton.

— Mă bucur că nu e nevoie de interpret în cazul vostru, zice ea, cu un aer preocupat, uitându-se repede în sus la mine, cu ochii ei mari, albaștri. Are părul lăsat liber azi. E foarte fin, îmi amintește de pene, spre deosebire de cel al Afrei, care e gros și greu și a fost, cândva, negru ca tăciunele.

Există o anumită lejeritate la Lucy Fisher care îmi place. E mândră de ea însăși pentru faptul că ține lucrurile în ordine. Iar când lucrurile nu merg cum vrea ea, chipul i se însuflețește și devine frumoasă. Mă întreb dacă e conștientă de asta. Acum însă e calmă, iar fața ei arată ca oricare alta.

Seamănă cu o prezentatoare de știri. Vocea ei, la fel. Amintindu-mi reacția ei de ieri, încerc să-mi imaginez cu câți oameni a lucrat, pe câți i-a văzut trimiși înapoi, câte întrebări i-au pus oamenii, cât de mult se bazează pe ea, de parcă ar fi o vestă de salvare pe o mare furtunoasă.

— Îl veți trimite pe marocan de aici? o întreb.

— Care marocan? zice.

— Bătrânul.

— Hazim?

— Da.

— Din păcate, acestea sunt informații confidențiale. Nu am voie să vorbesc despre cazurile celorlalți clienți. Îmi zâmbește din nou și închide dosarul înainte de a continua: Trebuie să duceți această scrisoare la medicul de familie, adresa e pe această hârtie. Ne arată unde e. Nu veți avea probleme, spune ea, și, când sunteți acolo, puteți să faceți o programare pentru soția dumneavoastră. Și pentru dumneavoastră, dacă doriți. N-ar fi o idee rea să vă faceți un control, îi aruncă o privire Afrei și observ că soția mea se simte stânjenită.

— Când vom avea interviul? o întreb ca să o fac să-și întoarcă privirea spre mine.

— Vă voi contacta în scurt timp să vă comunic data interviului pentru azil. Vă sugerez să începeți să vă pregătiți. Să vă gândiți la povestea voastră, cum ați ajuns aici, ce s-a întâmplat pe drum. Vă vor pune tot felul de întrebări și trebuie să fiți pregătiți, pentru că, emoțional, poate fi copleșitor.

Nu zic nimic.

— V-ați gândit la ce o să spuneți?

— Da, îi răspund. Bineînțeles. Mă gândesc la asta tot timpul. Și din nou disting pe chipul ei ceva ce pare mai real decât expresia unei simple prezentatoare de știri.

Se freacă la ochi cu dosul palmei drepte, întinzându-și puțin machiajul, așa cum ar face o fetiță.

— Problema e că se vor lega de orice, zice ea, mai ales dacă povestea voastră e una încurcată.

Încuviințez din cap, îngrijorat, dar ea nu pare să observe preocuparea mea. Se uită la ceas, transmițându-mi, astfel, că întâlnirea s-a încheiat. Eu și Afra ne ridicăm să plecăm.

Urmează Diomande. Schimbăm locurile la ușă, el intră și ia loc, i se disting aripile adunate pe sub tricou. El e mult mai vorbăreț decât mine. O salută cu căldură, în engleza lui stâlcită, și începe imediat să-i povestească de unde e, cum a ajuns aici. Trăncănește fără oprire, ea nici nu apucă să-i adreseze vreo întrebare. Îi aud glasul chiar și din capătul coridorului, sporovăiește întruna, cu înflăcărare, fapt ce-mi amintește, cumva, de un cal galopând.

Afra îmi spune că e obosită, așa că o duc în dormitor, unde se așază pe marginea patului, cu fața la fereastră, așa cum obișnuia să facă în casa noastră din Alep. O privesc un timp, vreau să-i spun ceva, dar nu-mi vine niciun cuvânt în minte, așa că ies și mă duc jos.

Marocanul nu e în camera de zi. Cred că iese și cutreieră străzile și magazinele în timpul zilei, vorbind cu oamenii, reținând din zbor cuvinte noi, observând și învățând gesturi, obiceiuri. Mai sunt câteva persoane aici, printre ele, o femeie afgană cu hijab țesut de mână. Acum face ceva cu ață albastră. Nu prea ai cu ce să-ți ocupi timpul, doar să stai în camera de zi și să te uiți la televizor. Vorbește un politician cu mutră de broască.[1]

Noi efectiv ne-am deschis porțile tuturor, necondiționat, fără să reușim să verificăm cum trebuie pe nimeni… Atacul cu bombă de la Düsseldorf a fost, într-adevăr, demascat – un plan foarte, foarte îngrijorător de atacuri în masă, în stilul celor de la Paris sau Bruxelles. Toți oamenii aceia au intrat în Germania anul trecut, pretinzând că sunt refugiați.

Simt cum îmi arde fata. Schimb canalul.

Tipul ăsta a recunoscut că a înșelat de șase ori! Dar doar când erau într-o pauză în relație! Și vrei să plece! Doamnelor și domnilor, Ashley e la Jeremy Kyle Show![2]

Închid televizorul și camera se cufundă în tăcere. Nimănui nu-i pasă, se pare.

Mă duc la masa de birou, la calculator, și mă așez în fața lui. Mă gândesc la câmpul din Alep înainte de incendiu, când albinele zburau deasupra lui ca niște nori, zumzăindu-și cântecul. Îl văd pe Mustafa scoțând un fagure dintr-un stup, cercetându-l cu atenție, luând cu degetul un pic de miere și gustând-o. Acela a fost paradisul nostru, la marginea deșertului și la marginea orașului.

Mă uit la reflexia mea în ecranul negru, gândindu-mă ce aș putea scrie – *Mustafa, cred că nu mi-e bine. Nu mai am niciun vis.*

•

Intră proprietăreasa și începe să șteargă praful din camera de zi cu o cârpă de un galben strălucitor. Încearcă să ajungă la pânzele de păianjen din colțuri, ridicându-se pe vârfuri, așa că mă ofer s-o ajut. Îmi petrec după-amiaza ștergând praful de pe pereții, mesele și dulapurile din camera de zi și din cele de la etaj care au fost lăsate deschise. Am ocazia să-mi fac o idee despre felul în care trăiesc ceilalți locatari ai pensiunii. Unii și-au făcut paturile, în timp ce alții au lăsat dezordine în urma lor. Unii au tot felul de mărunțișuri pe noptieră, lucruri valoroase din viața anterioară, iar pe măsuță, poze. Așezate în picioare, fără rame. Nu ating nimic.

Camera marocanului e ordonată, totul e împăturit frumos, pe măsuță se află o sticlă cu spumă de ras și câteva lame. Este și o fotografie alb-negru cu o femeie într-o grădină. Fotografia e decolorată, albă la margini, iar lângă ea, pe

noptieră, este o verighetă mică de aur. Lângă ea, o poză cu aceeași femeie, câțiva ani mai târziu. Are aceiași ochi și același zâmbet; stă pe un scaun de nuiele, cu un bebeluș în brațe, iar lângă ea, un al doilea copil. O altă fotografie, lucioasă, făcută mulți ani mai târziu, cu o familie: un bărbat, o femeie și doi adolescenți. Ultima e cu o femeie care stă pe țărm, în spatele ei se vede marea. O întorc și citesc următoarele cuvinte, în arabă:

Tati, locul meu preferat. Te iubesc x

Mă duc jos, simțindu-mă mai împovărat decât înainte, și decid să ies la o plimbare. Mă îndrept spre magazinul alimentar; pe stradă se aude muzică în arabă. Deși nu-mi e familiar, cântecul mă duce cu gândul acasă, tonalitățile, ritmul, sunetul limbii mele mă alină când intru în magazin.

— Bună dimineața, zice bărbatul în engleză. De vârstă mijlocie, proaspăt bărbierit, cu accent bun; stă cu spatele foarte drept, de parcă ar păzi locul acela. Dă volumul mai încet și mă urmărește, zâmbind cu privirea în timp ce mă uit în jur. Mă opresc la tejghea, în fața ziarelor care nu-mi sunt familiare: *The Times, The Telegraph, The Guardian, The Daily Mail.*

— E o zi frumoasă, îmi spune.

Dau să-i răspund în arabă, dar mă opresc la timp, nu vreau să port o conversație cu bărbatul acesta. Nu vreau să mă întrebe de unde sunt și cum am ajuns aici.

— Da, răspund eu, în cele din urmă, iar el îmi zâmbește.

Chiar sub reviste, pe ultimul raft, observ un bloc de desen și niște culori. Am niște monede în buzunar, așa că i le cumpăr Afrei. Bărbatul se mai uită la mine de câteva ori, deschide gura, parcă ar vrea să spună ceva, dar îl strigă o femeie din spatele magazinului și plec.

*

După-amiază marocanul se întoarce și mă strigă de îndată ce intră pe ușă.

— Nuri! Domnule Nuri Ibrahim! Vino aici, te rog, am un cadou pentru tine!

Mă duc în hol și-l văd stând acolo, zâmbind larg și ținând în mâini o tavă de lemn cu cinci plante pe ea.

— Ce e asta? îl întreb.

— Am avut niște bani puși deoparte și m-am dus la vânzătorul de pe stradă și am cumpărat asta pentru albină! Îmi pune tava în brațe și mă împinge ușor înspre camera de zi, înspre ușile care dau în curtea interioară. Ridică de jos o masă de plastic răsturnată în colțul curții, șterge cu mâna praful și frunzele uscate de pe ea.

— Bun, zice el, pune-o aici! Apoi stă o vreme și admiră florile – de trifoi, ciulini și păpădii. Vânzătorul mi-a zis ce flori să aleg, care i-ar plăcea albinei.

Merge în bucătărie și se întoarce cu o farfurioară cu apă. Rearanjează ghivecele în rând pentru ca albina să poată trece de la unul la altul fără să fie nevoie să zboare și așază farfurioara pe tavă.

— Cred o să-i fie sete, zice.

Rămân înmărmurit o bucată de vreme. Îl simt cum se uită la mine, așteptând să pun albina în noua ei casă, și disting o notă de dezamăgire în privirea lui din cauza lipsei mele de entuziasm. În clipa aceea, stând sub copac, cu florile lângă noi și soarele apunând, mi-l amintesc pe tata. Îmi amintesc expresia de pe chipul lui când i-am spus că nu vreau să preiau afacerea familiei pentru că nu mă pasiona vânzarea de țesături și stofe. Voiam să fiu apicultor cu Mustafa, voiam să muncesc afară, în natură, voiam să simt pământul sub picioarele mele și lumina soarelui pe față, să ascult cântecul albinelor.

De atâția ani îl observasem pe tatăl meu muncind din greu în magazinul acela mic,

întunecos, cu foarfeca, și acele, și ruleta, și încheieturile degetelor umflate, în mijlocul acelor culori ale deșertului și râurilor și pădurilor imprimate pe mătăsuri și pe celelalte materiale din jurul lui. „Poți face storuri din mătasea asta. Nu te duce cu gândul la culorile din Hamad, când apune soarele?" Așa le spunea clienților, iar mie îmi zicea: „Trage storurile, Nuri! Trage storurile, să nu decoloreze lumina țesăturile". Ce clar îmi amintesc privirea lui când i-am zis că nu vreau să muncesc în caverna aceea minusculă, întunecoasă, pentru tot restul vieții mele…

— Nu-ți place? mă întreabă marocanul. Expresia de pe chipul lui e diferită acum, se încruntă.

— Ba da, îmi place, îi răspund. Mulțumesc.

Întind mâna spre albină, ea se târăște pe degetul meu, apoi o așez în noua ei casă. Inspectează florile, mișcându-se de la un ghiveci la altul.

— De ce ai venit aici? îl întreb pe marocan. Ce faci aici, în Anglia?

Umerii i se încordează și se îndepărtează de cutia de lemn.

— Ce-ar fi să mergem înăuntru acum, poți veni mâine să o vizitezi din nou.

În camera de zi se așază pe un fotoliu și își deschide cartea.

— Am impresia că statul la rând e foarte important aici, zice el, pe tonul lui obișnuit, amuzat.

— Dar unde e familia ta? îl întreb. Îmi aduci plantele alea și-mi amintești de Siria, dar când eu te întreb de ce ești aici, te faci că nu auzi.

Închide cartea și mă privește drept în ochi.

— De îndată ce m-am văzut în vaporul spre Spania, am știut că mi-am vândut viața, atât cât mi-a mai rămas din ea. Dar copiii mei voiau să plece; își doreau o viață mai bună. Nu am vrut să fiu singur, fără ei. Ei aveau visuri. Tinerii încă au visuri. Nu au putut obține vize, iar viața devenea

tot mai grea acasă – existau prea multe probleme… așa că acționau clandestin, iar asta e periculos. Am decis să plecăm toți, împreună, dar fiul și fiica mea au fost duși la un alt cămin, unde primeau copii. Și ei așteaptă, iar fiica mea… fiica mea… Se oprește, iar eu observ că ochii lui mici, aproape invizibili din cauza ridurilor, sunt umezi. E cu gândul departe. Nu-l mai întreb nimic.

Diomande e la etaj, în camera lui. A urcat după ce a plecat Lucy Fisher, a închis ușa și nu a mai ieșit de atunci. După ce marocanul și ceilalți merg sus, la culcare, ies în curte. Mă apropii de senzor, să se aprindă lumina, ca să pot vedea albina cum se târăște pe păpădii, obișnuindu-se cu noul ei cămin.

Apoi îmi atrag atenția florile din copac. Încă sunt mii de flori pe el. Mă întorc, așteptându-mă să-l văd pe Mohammed în vreun colț întunecat al grădinii. Îngenunchez și mă uit prin gaura din gard, încercând să disting verdele frunzelor de pe tufișuri și din copaci. Apoi mă așez, sprijinindu-mă cu spatele de copac, cu picioarele întinse înainte, și închid ochii. În afară de sunetul mașinilor, e liniște, îmi țin ochii strâns închiși, concentrându-mă, și parcă aud valurile. Se ridică, zgomotoase, respiră lung, amplu, apoi se prăbușesc din nou. Simt apa lângă mine, chiar aici, un monstru întunecat, susurând la picioarele mele. Mă întind pe spate, mintea și trupul îmi sunt cuprinse de

marea

cea întunecată și agitată. Mohammed stătea lângă țărm, în hainele lui negre, aproape invizibil în noapte. S-a tras un pas înapoi când valurile au ajuns la picioarele lui și m-a luat de mână. Afra nu era departe, stătea cu fața spre uscat, nu spre apă. Am fost aduși aici cu autocarul, o călătorie de trei ore prin Turcia continentală, în care noi toți am

strâns la piept vestele de salvare și cele câteva lucruri personale, care ne rămăseseră. Deși în apartamentul traficantului fuseseră doar douăzeci de persoane, numărul călătorilor a crescut la patruzeci. Traficantul stătea cu bărbatul care fusese desemnat căpitanul șalupei.

Ambarcațiunea care a plecat azi-noapte s-a răsturnat, iar oamenii care fuseseră pe ea și-au pierdut viețile în mare. Doar patru supraviețuitori au fost găsiți, și opt cadavre. Astfel de conversații auzeam în jurul meu.

— Măcar aici nu-i atât de greu cum e la trecerea dintre Libia și Italia. Aceea-i cea mai periculoasă trecere între două mări din lume, zise o femeie din apropiere către un bărbat. Și unele cadavre au fost duse de ape până pe țărmul Spaniei.

Mohammed mă strânse mai tare de mână.

— Ți-am zis eu, spuse el. Nu-i așa că ți-am zis?

— Da, mi-ai zis, dar…

— Deci e adevărat. S-ar putea să cădem în apă?

— N-o să cădem.

— De unde știi?

— Pentru că Allah ne va păzi.

— Dar pe ceilalți oameni de ce nu i-a păzit? Suntem noi speciali?

Băiatul era isteț. M-am uitat în jos, la el.

— Da.

Ridică din sprâncene. Bătea un vânt puternic, valurile erau înalte.

— E ca un monstru, zise Mohammed.

— Nu te mai gândi la ea.

— Cum să nu mă gândesc la ea când e tocmai aici, sub ochii mei? E ca și cum ai ține un gândac în fața mea, care se zvârcolește din toate cele opt picioare, și mi-ai spune să nu mă gândesc la el.

— Atunci gândește-te în continuare, până faci pe tine de frică.

— Aș vrea să nu mă mai gândesc la ea.

— Prefă-te că suntem pe un vapor.

— Dar nu suntem. Imediat ne urcăm într-o barcă de cauciuc. Dacă o să cădem în apă, poate că o să ne prindă pescarii în plasele lor de pescuit. S-or gândi că au prins vreun pește mare, dar vor avea cel mai mare șoc din viața lor când ne vor vedea.

Afra asculta ce vorbeam, dar nu zicea nimic, continua să stea cu spatele la noi.

Am așteptat acolo cel puțin o oră. Oamenii deveneau agitați.

— Acestea ar putea fi ultimele noastre clipe pe pământ, spuse Mohammed. Ar fi plăcut să mâncăm niște înghețată. Sau poate să fumăm o țigară.

— O țigară? Ai șapte ani.

— Știu câți ani am. Tata mi-a spus să nu fumez niciodată, că o să mor. Mă gândeam că o să încerc una când o să am șaptezeci de ani. Dar, având în vedere că s-ar putea să murim în noaptea asta, acum aș putea. Ție ce ți-ar plăcea să faci, dacă ai ști că murim în noaptea asta?

— N-o să murim în noaptea asta. Nu te mai gândi la asta.

— Dar ce ți-ar plăcea?

— Mi-ar plăcea foarte mult niște pipi de cămilă.

— De ce?!

— Pentru că e bun pentru păr.

Băiatul râse în hohote.

Am observat că o femeie din apropiere se uita cu insistență când la mine, când la Mohammed. Era tânără, probabil nu cu mult peste treizeci de ani, și avea părul lung și negru ca al Afrei, pe care vântul îl bătea peste față. Și-l îndepărtă cu mâna și se uită din nou la mine.

— Ești bine? am întrebat-o.

— Cine, eu? zise.

Am încuviințat din cap, iar ea s-a uitat din nou la Mohammed și a venit cu un pas mai aproape de mine.

— Adevărul e că… Ezită. Adevărul e că mi-am pierdut și eu fiul. Adevărul e că… știu. Știu cum e.

Vidul. E negru ca marea.

Apoi se întoarse și nu mai spuse nimic, dar briza mării și ecoul cuvintelor ei mi-au pătruns sub piele și mi-au înghețat inima.

Căpitanul desemnat era în șalupă, iar traficantul îi arăta ceva pe telefon și apoi spre mare; oamenii se apropiau de apă, simțind că vor pleca în scurt timp. Toți au început să îmbrace vestele portocalii de salvare, iar eu eram ocupat cu Mohammed și cu Afra, îi ajutam să-și închidă curelele de la vestă.

Traficantul ne-a făcut semn cu mâna și toată lumea s-a înghesuit mai aproape de apă, apoi unul câte unul ne-am urcat încet în barca ce se legăna. Mohammed s-a așezat lângă mine. Afra continua să tacă, nu rostise niciun cuvânt, dar îi simțeam teama, sufletul îi era la fel de întunecat precum cerul nopții, la fel de agitat precum marea.

Traficantul ne-a spus să ne închidem lanternele și telefoanele. Nu trebuia să se audă niciun zgomot și nici să se vadă vreo lumină până ajungeam în apele internaționale.

— Și cum o să ne dăm seama, întrebă un bărbat, când suntem în apele internaționale?

— Apa se schimbă. O să fie diferită, răspunse traficantul.

— Cum așa?

— Își schimbă culoarea – o să vedeți, o să vi se pară neobișnuită, străină.

Doar căpitanul avea telefonul deschis, pentru GPS. Traficantul i-a amintit să urmeze coordonatele, iar dacă se întâmplă ceva cu telefonul, să caute cu privirea lumini în depărtare și să se îndrepte într-acolo.

Și astfel am pornit la drum, în beznă; se auzea zgomotul cauciucului pe valuri.

— Nu-i așa de rău, am auzit o copilă spunând. Nu-i rău deloc.

Era o notă de triumf în vocea fetei, de parcă tocmai scăpaserăm dintr-un mare pericol.

— Șșș, o opri mama ei. Șșș! Au zis că nu-i voie să se audă niciun sunet!

Un bărbat începu să recite un verset din Coran și, în timp ce înaintam în larg, i s-au alăturat și alți oameni, vocile lor amestecându-se cu sunetele valurilor și ale vântului.

Țineam o mână în apă, simțind mișcarea bărcii, agitația mării, viața trepidând în ea, felul în care devenea tot mai rece pe măsură ce ne îndepărtam de țărm. Mi-am pus cealaltă mână pe brațul Afrei, dar ea nu răspunse la gestul meu; strângea din buze ca o scoică închisă.

Mohammed clănțănea din dinți.

— Încă nu am căzut, zise el.

Râsei.

— Nu, zisei. Încă nu.

Ochii băiatului se făcură mari, plini de o teamă profundă. Se pare că se bazase pe obscurul meu optimism.

— Nu-ți face griji, îi spusei, n-o să cădem. Oamenii se roagă. Allah ne va auzi.

— Dar pe ceilalți oameni de ce nu i-a auzit?

— Am mai discutat despre asta.

— Da, știu, pentru că suntem speciali. Am picioarele ude.

— Și eu.

— Mi-e frig la picioare.

— Și mie.

Mohammed se uită către Afra.

— Și soției tale îi e frig la picioare?

— Cred că da.

— De ce nu zice nimic?

Băiatul se uită la ea o vreme, la chipul ei, la eșarfă, la mâini, la picioare. I-am urmat privirea, întrebându-mă la ce se gândește, ce încearcă să înțeleagă, ce se întâmplase cu mama lui.

— Cât durează?

— Șase ore.

— Cât a trecut?

— Șase minute.

— Nu se poate! A trecut mai mult de-atât!

— Atunci de ce întrebi?

— Șaisprezece minute!

— Bine, șaisprezece.

— Mai avem cinci ore și patruzeci și patru de minute. O să le număr.

— Foarte bine.

Începu să numere, dar, pe când a ajuns la minutul al cincilea, a adormit cu capul pe umărul meu.

Mâna mea era tot pe brațul Afrei, iar cealaltă în apă. Priveam în beznă cerul și marea și nu-mi dădeam seama unde se sfârșea una și unde începea cealaltă. Oare asta vedea Afra în fiecare zi? Această totală absență a formei?

O fetiță începu să plângă.

— Șșș, zise mama ei. Șșș! Au zis că nu-i voie să se audă niciun sunet!

— Dar suntem în apele internaționale! strigă fetița. Acum am voie!

Auzind acestea, mama ei începu să râdă. Un râs adânc, din stomac, iar fetița se opri din plâns și începu și ea să râdă. În cele din urmă, mama își trase răsuflarea și spuse:

— Nu, nu suntem în apele internaționale.

— De unde știi?

— Știu eu.

— Bine. Îmi spui când ajungem acolo?

— Ca să poți plânge în voie?

— Da, simt nevoia să plâng cu voce tare, zise fata.

— De ce?

— Pentru că sunt foarte speriată.

— Încearcă să dormi acum, îi răspunse mama.

Și apoi se lăsă liniștea. Nu se mai auziră nici rugăciuni, nici incantații, nici șoapte.

Poate că am adormit și eu, pentru că am început să văd o serie de imagini:

Piese colorate de Lego, împrăștiate pe podea

Gresie albastră cu flori negre
Afra, îmbrăcată într-o rochie galbenă
Sami jucându-se cu Lego în camera de zi, construind o casă
Stupii de pe câmp, sub soarele amiezii
Stupii arși și albinele moarte
Mustafa stând în mijlocul câmpului
Cadavre plutind în râu
Firas zăcând pe masa de la morgă
Mustafa ținându-l de mână
Afra la piață, cu Sami pe genunchi
Ochii lui Sami

Apoi se făcu beznă.

•

M-am trezit tresărind, era panică în jurul meu.

Valurile erau mai mari.

Un bărbat striga:

— Scoateți apa! Este prea multă apă!

Se vedeau lanterne aprinse și oameni care scoteau apa cu pumnul și copii plângând. Cu ochii larg deschiși, Mohammed ajuta și el la scosul apei. Am văzut câțiva bărbați care au sărit în mare, după care barca a început să plutească din nou.

— Nuri! strigă Afra. Ești în barcă?

— Nu-ți face griji, i-am răspuns. Suntem aici.

— Să rămâi în barcă. Să nu sari în apă.

Mohammed continua să scoată apă cu pumnul; toți ceilalți făceau același lucru. Fetița începu să plângă. Îi striga pe bărbații din mare, îi striga să se întoarcă.

Apa continua să crească, alți bărbați au sărit din barcă. Toți copiii plângeau, cu excepția lui Mohammed. Îi vedeam chipul serios și hotărât, pe care îl lumina, intermitent, câte-o lanternă.

A urmat o clipă de beznă totală, iar când o lanternă s-a aprins din nou, dispăruse. Mohammed nu mai era în barcă. M-am uitat în apă, la valurile negre, apoi în zare, cât de departe am putut, și, fără să stau pe gânduri, am sărit în ea. Era rece ca

gheața, dar valurile nu erau atât de mari cum crezusem, așa că am înotat în jurul bărcii, căutând cu lanterna pe suprafața mării.

— Mohammed! am strigat. Mohammed! Dar n-am primit niciun răspuns.

Auzeam vocea Afrei de pe barcă. Striga ceva, dar nu înțelegeam ce. Am continuat să caut în apa neagră ca tăciunele. Cum puteam să-l văd pe Mohammed, cu hainele lui negre și părul negru?

— Mohammed! am strigat din nou. Mohammed!

Lanterna a luminat, pentru o clipă, fețele bărbaților. M-am aruncat în bezna aceea grea, dar chiar și cu lanterna de-abia puteam distinge ceva. Am stat sub apă cât de mult am putut, căutând cu brațele întinse, sperând să găsesc ceva, un braț sau un picior; când am rămas fără aer în plămâni, când am simțit apăsarea morții, m-am ridicat la suprafață, gâfâind în întuneric și în vânt.

Mă pregăteam să inspir adânc și să mă scufund încă o dată, când am observat un bărbat care-l ridica pe Mohammed în barcă. Femeile au luat în brațe băiețelul care tușea și scuipa apa pe care o înghițise, și-au dat jos eșarfele de pe cap și le-au înfășurat în jurul lui.

Eram în apele internaționale acum; traficantul avusese dreptate, apa era altfel, valurile erau altfel, ritmul lor era străin. Apoi toți ne-am aprins lanternele, sperând că ne va observa paza de coastă, sperând că eram îndeajuns de aproape de Grecia ca să ne salveze cineva. Acele luminițe în întuneric erau ca niște rugăciuni, pentru că nu vedeam pe nimeni în zare să vină în ajutorul nostru. Bărbații nu puteau să urce înapoi în barcă – încă era prea multă apă înăuntru. Simțeam cum îmi amorțește trupul. Voiam să dorm, să-mi pun capul pe valurile unduitoare și să dorm.

— Nuri! strigă cineva. Nuri!

Am deschis ochii și am văzut stelele și chipul Afrei deasupra mea.

— Nuri, Nuri, uite, o barcă!

Era o mână pe brațul meu.

— Unchiule Nuri, vine o barcă!

Mohammed mă privea insistent, trăgând de mine. Vesta de salvare începuse să mi se dezumfle, dar am început să dau din picioare, să rămân la suprafață, să-mi pun din nou sângele în mișcare.

În depărtare se vedea o lumină puternică îndreptându-se spre noi.

6.

În dimineața aceasta, când mă trezesc pe cimentul din grădină, marocanul e deja deasupra mea, cu mâna întinsă.

— Cum te simți, prietene? zice el, în engleză, în timp ce mă trage să mă ridic în picioare. Apoi îmi spune în arabă că Afra e înăuntru, mă așteaptă, că pare și mai necăjită decât data trecută. Mă duc sus, la etaj, și o găsesc stând pe pat, cu spatele la ușă și cu bolul cu flori în poală.

— Unde ai fost? mă întreabă, înainte de a apuca eu să spun ceva.

— Am adormit jos.

— Iar în grădină?

Nu zic nimic.

— Nu mai vrei să dormi lângă mine.

Aleg să nu dau importanță acestei observații. Îi dau caietul de desen și culorile, i le pun în poală și îi duc mâinile să le atingă, să înțeleagă ce sunt.

— Încă un cadou?

— Mai ții minte cum ai făcut în Atena? îi spun, iar ea, deși zâmbește, le pune pe podea, lângă ea.

— Văd că te-ai îmbrăcat deja, merg să mă plimb. Vrei să vii cu mine?

Aștept câteva clipe, stând lângă ea, în tăcere, apoi, cum nu primesc niciun răspuns, cobor și ies afară, în lumina zilei. Merg acolo unde fusese castelul de nisip. Nisipul nu e neted azi, e plin de tot felul de mărunțișuri colorate. Ridic o bucățică de plastic roz, transparent, probabil o parte dintr-o ceașcă spartă, și o arunc în mare. Valurile o înghit.

Chiar în spatele meu este o bătrână pe un șezlong, citind o carte. Stă sub umbrelă cu o pălărie de soare pe cap, iar lângă ea are o cremă de protecție solară. Nu pare să fi observat că soarele a intrat în nori și s-ar putea chiar să plouă.

Câțiva oameni își plimbă câinii, un angajat ridică gunoaiele rămase. Consecințele timpului

însorit. Consecințele războiului sunt altele. Există un aer de calm aici, de continuitate a vieții. De speranță pentru o altă zi însorită. De la stânga, din depărtare, se aude vag muzica de la parcul de distracții din port. Nu se oprește niciodată.

Soarele iese de după nori, iar marea începe brusc să licărească în lumina lui.

— Scuzați-mă, aud o voce în spatele meu. Mă întorc și văd că doamna aceea bătrână mă privește încruntată, pielea îi e atât de zbârcită și de închisă la culoare, de parcă ar fi făcut plajă pe câmpiile uscate ale Siriei.

— Da? îi spun.

— Sunteți amabil să vă dați la o parte? Îmi blocați soarele. Mulțumesc.

Mi-a mulțumit înainte să apuc eu să mă mișc. Nu e ușor să te obișnuiești cu obiceiurile englezești – înțeleg de ce e confuz marocanul. Se pare că statul la coadă e important aici. *Oamenii chiar stau la rând la magazin. E de preferat să te aşezi şi tu acolo şi să nu încerci să te bagi în față, pentru că asta este extrem de enervant!* Asta mi-a spus o femeie la Tesco săptămâna trecută. Dar mie nu-mi plac cozile lor, ordinea lor, micile lor grădini îngrijite, și micile lor verande îngrijite, și ferestrele lor construite în afară care licăresc noaptea de la lumina televizoarelor. Totul îmi amintește că oamenii aceștia nu au văzut niciodată vreun război. Îmi amintește faptul că acasă nu e nimeni care să se uite la televizor în camera de zi sau pe verandă și asta mă face să mă gândesc la tot ce a fost distrus.

Întreb cum se ajunge la spitalul local și îl găsesc pe un deal, pe una dintre străzile lăturalnice care duc spre mare. Acolo e plin de copii răciți. O mamă ține o batistă de hârtie la nasul fiului ei și-i spune să sufle. Câțiva copii se joacă cu jucării pe un covoraș, într-un colț al încăperii. Adulții citesc reviste sau stau cu ochii pe monitor, așteptând să le vină rândul.

Mă așez și eu la rând, în fața biroului de recepție. Sunt cinci oameni în fața mea. Pe podea este o linie galbenă, lângă care e scris: „Așteptați dincoace de această linie”.

Femeia din față îi înmânează recepționerei o probă de urină. Recepționera își trage ochelarii cu rame roșii de pe părul scurt, creț, bogat. Examinează recipientul, introduce niște date pe calculator, sigilează borcanul cu urină într-o pungă de plastic și strigă: „Următorul!”

Îmi ia aproximativ cincisprezece minute să ajung în față, cu scrisoarea pentru azil pregătită. Când o pun pe birou, își lasă ochelarii pe nas și citește.

— Nu vă putem înregistra, zice ea.

— De ce?

— Pentru că scrisoarea pentru azil nu are adresă.

— De ce aveți nevoie de adresă?

— Pentru a vă înregistra, avem nevoie de adresă.

— Vă zic eu adresa.

— Trebuie să fie pe scrisoare. Reveniți, vă rog, când aveți toate documentele în regulă.

— Dar soția mea are nevoie de o consultație la doctor.

— Îmi pare rău, domnule. Aceasta este procedura noastră.

— Dar în instrucțiunile Serviciului Național de Sănătate scrie clar că un spital nu poate refuza un pacient pe motiv că nu are acte sau dovadă a rezidenței.

— Îmi pare rău, domnule, zice ea, punându-și ochelarii înapoi în bucle, cu buzele strânse într-o linie subțire, aceasta este procedura noastră.

Femeia din spatele meu scoate niște sunete de indignare politicoasă. Recepționera îmi împinge înapoi hârtiile, cu un aer de regret. Stau acolo, uitându-mă la ele, și în acea clipă ceva se rupe înăuntrul meu. E doar o bucată de hârtie. E doar o

recepționeră, într-un mic spital local. Dar zgomotul conversațiilor celorlalți, oamenii mișcându-se în jurul meu, telefoanele care sună din birourile din spatele recepției, copiii care râd… aud sunetul unei bombe care țâșnește în aer, sticlă ce se sparge…

— Vă simțiți bine, domnule?

Îmi ridic privirea și văd o străfulgerare de lumină, apoi o bubuitură. Îngenunchez și-mi acopăr urechile. Simt o mână pe spate, apoi văd un pahar cu apă.

— Îmi pare foarte rău, domnule, zice recepționera, după ce mă ridic și beau apa. Nu pot face nimic. Vă rog să faceți rost de documentele necesare și să reveniți.

Merg pe drumul șerpuit, îndepărtându-mă de mare, de o parte și de alta case din cărămidă maro, identice, una lângă alta. Mă întorc la pensiune.

O găsesc din nou pe Afra stând pe pat, cu câteva din florile pe care i le-am dat eu în mână. Îngenunchez în fața ei și o privesc în ochi.

— Vreau să mă întind lângă tine, îmi zice, dar cuvintele astea înseamnă „Te iubesc. Ține-mă în brațe, te rog”. Recunosc expresia de pe chipul ei, am mai văzut-o cu mulți ani în urmă, îmi transformă tristețea în ceva palpabil, ca un puls, ca o zvâcnire, dar îmi stârnește și teamă, teamă de soartă, și de întâmplare, și de suferință, și de răni, de hazardul durerii, de posibilitatea ca viața să-ți ia totul într-o clipă, pe neașteptate. Deși e încă devreme, mă întind lângă ea pe pat și o las să mă cuprindă cu brațul și să-și pună mâna pe pieptul meu, dar eu nu o ating. Încearcă să mă țină de mână, dar eu mi-o îndepărtez. Mâinile mele aparțin unui alt timp, un timp în care era simplu s-o iubesc pe soția mea.

Când mă trezesc, e beznă, o beznă care freamătă. Am visat ceva vag, dar nu crime, de data aceasta; zăresc în minte frânturi de imagini cu coridoare, și scări, și cărări care alcătuiesc un fel

de rețea, undeva departe de aici, și cu cerul la răsărit și un roșu

foc

pâlpâia pe plajă în zori. Ca niște bucăți de lemn aduse de mare la țărm, așa suntem și noi, cei lăsați pe minuscula insulă militară Farmakonisi. Eram uzi, tremuram de frig, soarele tocmai răsărea. Fața lui Mohammed era de un palid vinețiu, încă mai avea eșarfele femeilor înfășurate în jurul corpului și, din vreun motiv anume, o ținea pe Afra de mână. Dar nu-și vorbeau, nu-și ziceau niciun cuvânt. Stăteau pur și simplu acolo, pe țărm, cu marea în spatele lor și soarele care se înălța pe cer, salutându-i. Unul dintre bărbați a adunat vestele de salvare și a făcut un foc uriaș cu ele. Ne-am adunat în jurul lui, flăcările ne încălzeau.

— Am căzut în apă, zise Mohammed, ținându-mă pe mine acum de mână.

— Știu.

— Am murit un pic.

— Ai fost pe-aproape.

— Da' chiar am murit un pic.

— De unde știi?

— Am văzut-o pe mama. Mă ținea de mână, sub apă, și mă tot trăgea și-mi spunea să nu cumva să adorm, pentru că, dacă adorm, o să dorm pentru totdeauna și n-o să mă mai trezesc niciodată și n-o să mă mai pot juca. Așa că eu cred că am murit un pic, dar ea nu mă lăsat.

M-am întrebat ce s-o fi întâmplat cu mama lui, dar n-am mai zis nimic, n-am vrut să-l iscodesc. Se vorbea că un vas al unei organizații neguvernamentale urma să vină după noi, să ne ducă pe o altă insulă; între timp, trebuia să așteptăm acolo, pe țărm. Mai era un alt container

de transport, imens, dar acela era deja plin cu oameni; unii ziceau că au sosit mai devreme, în noaptea aceea, din altă parte a Turciei, mai departe de coastă. Ar fi trebuit să fie transportați pe o altă insulă, dar motorul se defectase, așa că au ajuns lângă Farmakonisi. I-a găsit paza de coastă și i-a adus aici. Câțiva bărbați și copii au ieșit să vorbească cu noi și să se încălzească la foc.

— Unchiule Nuri! zise Mohammed, cu un zâmbet larg pe chip ce-i dezvelea dintele lipsă. Locul ăsta se numește Insula Biscuitelui! Mi-a zis fata din container!

Era o dimineață rece, pelicanii și pescărușii zburau aproape de suprafața mării. Simțindu-se în siguranță pe această insulă și având căldură de la foc, oamenii au început să adoarmă. Mohammed stătea întins pe spate. Nu dormea; se uita sus, la cerul albastru, vast, mijindu-și ochii în lumina puternică a soarelui. Ținea în mână bila, rostogolind-o între degete. Afra stătea tot lângă mine, de cealaltă parte. Își ținea capul pe umărul meu și mă strângea de braț de parcă ar fi existat pericolul să mă piardă. Mă ținea atât de strâns, încât nici după ce a adormit strânsoarea ei nu a slăbit deloc, și mi l-am amintit pe Sami când era mic, cum adormea cu sfârcul Afrei în gură și cu mânuța strângându-i eșarfa. E incredibil cum ne atașăm de oameni încă din ziua în care ne naștem, îi iubim, ne agățăm de ei de parcă ar fi viața însăși.

— Unchiule Nuri? zise Mohammed.

— Da.

— Îmi spui o poveste, să adorm? Mama mea îmi spunea povești când nu puteam să dorm.

Mi-am amintit o poveste pe care mama mi-o spunea când eram mic, în camera cu faianță albastră. Mi-a venit în minte imaginea ei, cu capul în carte și cu un evantai roșu în mâna dreaptă; mâncând kol w Shkor, desertul ei preferat din Alep.

— Hai, te rog, unchiule Nuri, zise Mohammed. Te rog, dacă nu, o să adorm singur, fără să fi auzit nicio poveste!

Am simțit brusc că mă irită băiatul. Voiam să rămân cu propriile mele gânduri și amintiri, cu vocea mamei mele și cu evantaiul licărind în lumina lămpii.

— Dacă poți să adormi singur, de ce vrei să auzi o poveste?

— Ca să pot adormi mai bine.

— Bine, i-am răspuns. Povestea sună așa: Un calif înțelept își trimite servitorii – nu mai țin minte exact câți erau – în misiune, să găsească misteriosul Oraș de Alamă în deșerturile îndepărtate și pustii, în care nu mai călcase picior de om. Călătoria durează doi ani și câteva luni și e plină de greutăți. Servitorii iau o mie de cămile și două mii de călăreți. Așa-mi amintesc.

— Ei, bravo! Cine ar avea nevoie de o mie de cămile?

— Știu că sună ciudat, dar așa e povestea. Ei traversează un ținut locuit de oameni, apoi niște ruine și apoi un deșert cu vânt fierbinte, unde nu era deloc apă și nu se auzea niciun sunet.

— Cum adică nu se auzea niciun sunet?

— Așa bine.

— Ce, nu erau nici păsări, nici vânt, nici vreun om vorbind?

— Nu.

Mohammed se ridică în capul oaselor. Era mai treaz decât înainte. Probabil că nu alesesem cea mai potrivită poveste pentru el.

— Nu te opri!

— Bine, am continuat eu. Într-o zi, ajung ei pe o câmpie întinsă. Văd ceva în zare, ceva înalt și negru, din care iese fum care se înalță la cer. Când se apropie, observă că e un castel construit din piatră neagră, cu o poartă de oțel.

— Uau! Mohammed mă privea cu ochii măriți de curiozitate și uimire.

— Bănuiesc că ți-a sărit somnul acum.

— Da, zise el, scuturându-mă de braț să continui.

— Bine. Și dincolo de acea poartă e Orașul de Alamă, protejat de un zid foarte înalt de jur-împrejur. Dincolo de zid este un paradis strălucitor de moschee, și domuri, și turle, și turnuri înalte, și bazaruri, îți poți închipui?

— Da, pot. E frumos!

— Așa e, e *foarte* frumos, și strălucește de la alamă, și bijuterii, și pietre prețioase, și marmură galbenă. Dar… dar…

— Dar?

— Dar e complet pustiu. Nicio mișcare, niciun sunet. Bărbații aceia nu găsesc pe nimeni. În magazine, în case, pe străzi… totul pustiu. Nu există viață în acest loc. Viața este inutilă precum praful. Nimic nu crește aici. Nimic nu se schimbă.

— De ce?

— Ascultă. În mijlocul orașului este un pavilion mare cu un dom înalt. Ajung într-un loc cu o masă lungă în mijloc, pe suprafața căreia sunt scrijelite niște cuvinte: „La această masă au mâncat o mie de regi care nu vedeau cu ochiul drept și o mie de regi care nu vedeau deloc cu ambii ochi, toți au părăsit această lume și au ajuns în morminte și în catacombe”. Fiecare rege care domnise vreodată în acel loc fusese, într-un fel sau altul, orb, așa că toți au lăsat în urma lor o cetate plină de bogății și lipsită de viață.

M-am uitat atent la Mohammed, am observat în ochii lui că se gândea, încercând să înțeleagă. A urmat o pauză, de parcă și-ar fi ținut respirația. Apoi a suspinat ușor.

— Asta-i o poveste foarte tristă.

— Da, e o poveste tristă.

— E adevărată?

— Întotdeauna e adevărat, nu crezi?

— Ca acasă?

— Da, întocmai ca acasă.

Mohammed s-a lăsat pe spate, s-a întors cu fața spre focul arzând și a închis ochii.

Privind fumul înălțându-se spre cerul dimineții, mi l-am amintit pe Mustafa afumând coloniile în timpul sezonului de recoltă; fumul era pentru a ne proteja pe noi în timp ce recoltam mierea. În felul acesta, albinele nu simțeau mirosul de feromoni și erau mai puțin predispuse să înțepe, să se apere.

Umpleam o conservă cu așchii de lemn și rumeguș și făceam foc; după ce începea să ardă puțin, stingeam flacăra și mai puneam deasupra ceva combustibil. O flacără deschisă e contraindicată, pentru că, dacă ajunge în burduf, acesta devine un aruncător de flăcări și arde aripile albinelor.

Când am avut atât de multe familii încât nu le mai puteam administra singuri, am angajat muncitori care să ne ajute să construim stupi noi, să verifice familiile de infestări și să recoltăm mierea. În câmpul pe care stătea Mustafa, angajații noștri afumau și ei ramele, iar fumul se ridica spre cerul albastru pe care strălucea soarele fierbinte. Mustafa pregătea prânzul pentru toată lumea – de obicei linte sau bulgur cu salată, sau tocăniță cu paste și ouă, urmate de brânză baladi ușoară, cu miere. Aveam o căbănuță cu bucătărie, iar afară o boltă acoperită, cu evantaie, pentru a face zăpușeala aceea mai suportabilă. Stăteam împreună și mâncam, Mustafa în capul mesei de lemn, înfulecând cu poftă după munca grea de dimineață, înmuind pâinea în sosul de roșii. Era atât de mândru, mândru și recunoscător pentru ceea ce reușiserăm împreună, dar eu mă întrebam întotdeauna dacă nu cumva această recunoștință nu izvora și din teamă, teama de necunoscut, de vreun dezastru viitor.

Mustafa a rămas fără mamă la vârsta de cinci ani. Ea și fratele lui nenăscut au murit în timpul nașterii, iar eu cred că întotdeauna a trăit cu acest sentiment, de parcă ar fi fost tot timpul la un pas

de o catastrofă iminentă, de aceea ajunsese să aprecieze totul cu bucuria și teroarea unui copil. „Nuri, zicea el, în timp ce-și ștergea sosul de pe bărbie, uite ce-am realizat! Nu-i așa că-i minunat? Nu-i de-a dreptul minunat?” Dar în ochii lui era o licărire ce exprima altceva, un fel de întunecime pe care am ajuns s-o recunosc ca izvorând din inima lui din copilărie.

7.

În dimineața următoare, când mă trezesc să merg la toaletă, văd că ușa de la camera lui Diomande e larg deschisă, iar el adună niște foi de pe jos. Coranul stă deschis pe patul nefăcut. Pune teancul de hârtii într-un sertar, trage perdelele, lăsând lumina soarelui să invadeze încăperea, și se așază pe marginea patului. E îmbrăcat doar în pantaloni de trening, stă chircit și ține în mâini un tricou.

Nu a observat că sunt în ușă. E cu gândul altundeva, se întoarce puțin spre fereastră și atunci observ o diformitate ciudată, o protuberanță, acolo unde ar trebui să fie omoplații. Seamănă cu două aripi mici, albe, tari, musculoase, ca niște pumni încleștați. Mintea mea nu reușește să proceseze pe loc ceea ce-mi văd ochii. Își trage repede tricoul pe cap. Mă mut de pe un picior pe altul, iar el se întoarce către mine.

— Nuri – parcă așa te cheamă, nu? Sunetul neașteptat al vocii lui mă ia prin surprindere. Am cunoscut-o pe Lucy Fisher, zice el. E doamnă foarte drăguță. Cred că e îngrijorată pentru mine. Eu spus ei să nu-și facă griji: *Doamnă Fisher, nu vă faceți griji! Există oportunități în țara aceasta. O să găsesc loc de muncă. Prietenul meu mi-a zis că, dacă vreau să fiu în siguranță și dacă vreau să rămân în viață, să vin în Anglia.* Dar părut și mai îngrijorat după ce i-am zis asta, iar acum sunt și eu îngrijorat.

Stau și mă uit la el fără să zic nimic. Nu sunt în stare să-i răspund, nu-mi găsesc vocea.

— După ce a murit tatăl meu am dus-o tare greu, nu era nimic de muncă, banii foarte puțini, mâncarea nu ajungea pentru două surori, așa că mama mi-a zis: „Diomande, o să fac rost de niște bani și o să pleci, o să pleci de aici și o să ne ajuți cumva!”

Se apleacă și mai mult în față, protuberanțele de pe spate parcă se fac mai mari, își pune degetele lungi pe genunchi și se ridică în picioare.

— În noaptea dinaintea plecării ea făcut pentru mine cea mai bună mâncare din lume: kedjenou! Se linge pe degete și-și dă ochii peste cap. Eu nu mâncat kedjenou de multe luni, dar în noaptea aceea ea făcut special pentru mine.

Mă uit la spatele lui, la mișcările aripilor pe sub tricou în timp ce se apleacă să ia o pereche de sandale, pe care le încalță peste șosete. Cred că îl doare ceva.

— Ce-ai pățit la spate? îl întreb.

— Am coloană vertebrală îndoită de când eram mic, zice el.

Cu siguranță că mă uit ciudat la el, pentru că se oprește pentru o clipă și mă privește. E atât de înalt, încât chiar atunci când stă în picioare e adunat de spate. Când îmi întâlnește privirea, observ că are ochi de bătrân.

— Vii și tu la ceai cu lapte? mă întreabă. Îmi place foarte mult.

— Da, îi răspund, cu voce răgușită. Ne vedem jos imediat.

Încui ușa de la baie, să nu intre iar marocanul peste mine. Mă spăl pe mâini și pe față, apoi pe brațe, până la cot, și mă șterg pe cap și pe picioare. Transpir și încă mă gândesc la acele aripi, nu reușesc să mă concentrez la rugăciune. Cum stau așa, pe preș, pregătit să zic „Allahu akbar”, îmi observ reflexia în oglinda de deasupra chiuvetei și mă opresc cu mâinile lângă urechi. Arăt altfel, dar nu aș putea spune ce anume e diferit la mine. Da, am riduri pe care nu le aveam înainte și chiar și privirea pare să mi se fi schimbat – e mai întunecată, ochii mai mari, în alertă tot timpul, ca ochii lui Mohammed, dar nu despre asta e vorba; altceva s-a schimbat, ceva adânc, de neînțeles.

Cineva scutură clanța.

— Hei, bătrâne!

Nu zic nimic, las apa să curgă, să se formeze aburi în baie, în speranța că-l voi vedea pe Mohammed, dar nu e acolo.

O îmbrac pe Afra cu mișcări lente. Nu înțeleg de ce nu o face singură; stă așa, pasivă, uneori cu ochii închiși, în timp ce îi trag rochia pe corp și-i înfășor hijabul în jurul capului. De data aceasta nu-mi mai dirijează degetele unde să pun agrafele, stă, pur și simplu, fără să zică nimic; eu observ în oglindă că își ține ochii închiși, iar eu nu înțeleg de ce, oricum nu vede nimic. Dar nu o întreb. Ține bila în pumnul atât de strâns, încât încheieturile degetelor i-s albe. Apoi se întinde pe pat, ia caietul de desen de pe noptieră și și-l pune pe piept, se închide în propria ei lume, respirând lent.

Când mergem jos, marocanul și Diomande nu sunt acolo. Proprietăreasa îmi spune că au ieșit să ia un pic de aer, e soare afară. Iarăși face curățenie. E machiată generos, cu gene false ce arată prea mari ca să fie adevărate și ruj roșu aprins, de culoarea sângelui proaspăt. Dar oricât luciu ar aplica și oricât ar freca, nu poate îndepărta umezeala, și mucegaiul, și mirosul lăsat de cumplitele noastre călătorii, îmbibate de temeri de tot felul. Mă întreb cum a ajuns să trăiască în țara asta. Bănuiesc că aici s-a născut, accentul ei britanic este excelent și știu că are numeroase rude pentru că seara aud multă gălăgie în casa ei, care e chiar lângă pensiune – copii și alte rubedenii vin și pleacă. Și întotdeauna miroase a mirodenii și a clor, de parcă face doar aceste două activități, fie curățenie, fie mâncare.

O contactez pe Lucy Fisher și îi spun despre problema pe care am avut-o la spital; ea își cere scuze și-mi spune că îmi va aduce alte documente mâine. E calmă și pragmatică, vorbește pe un ton profesionist și mă bucur că Lucy e cea care se ocupă de noi. Dar greșeala ei, chiar dacă una măruntă, îmi amintește de faptul că e și ea om, că are limite, iar gândul acesta mă sperie.

Afra stă pe canapea și ascultă ce se vorbește la televizor. În afară de întâlnirile cu Lucy Fisher, aceasta este prima dată când a fost de acord să iasă din dormitor, să interacționeze, chiar dacă într-o mică măsură, cu lumea exterioară. Stau cu ea o vreme, dar în cele din urmă mă strecor afară, în curtea de ciment, și privesc prin gaura din gard la grădina proprietăresei. Mohammed a avut dreptate! E atât de verde, sunt atâtea tufișuri, și copaci, și flori… Văd și un coș care atârnă, și o colivie pentru păsări, și niște jucării de copii – o bicicletă mică, albastră, și o groapă cu nisip. Mai este și un iaz cu un fel de statuie, un îngeraș care ține în mână o cochilie de scoică, dar nu curge apă din ea. Curtea în care mă aflu e goală și cenușie în comparație cu grădina proprietăresei, dar albina s-a cuibărit pe una dintre flori și doarme. Tava de lemn îmi amintește brusc de stupi și de cuiburile albinelor sălbatice. Îmi amintesc cum scoteam ramele, să verific fagurele. Era de datoria mea să mă asigur că populațiile de albine lucrătoare erau proporționale cu sursele de nectar. Trebuia să știu unde se aflau localizate sursele ca să pot gestiona familiile și să-mi ating obiectivele, deoarece noi nu produceam doar miere, ci și polen, și propolis, și lăptișor de matcă.

— Ar trebui să-ți aduci patul aici, afară. Mă întorc și-l văd pe marocan, cu un zâmbet larg pe chip. Ce zi frumoasă, îmi spune, uitându-se la cer, deși se zice că în țara asta plouă tot timpul.

În acea seară, în camera de zi, marocanul și Diomande joacă spânzurătoarea în engleză. E un dezastru total, dar nu zic nimic, nu le corectez greșelile de scriere. În scurt timp li se alătură și alții. Femeia din Afghanistan e foarte competitivă și bate zgomotos din palme de fiecare dată când câștigă. Bărbatul cu care vorbește tot timpul – și care, din câte înțeleg acum, e fratele ei – e puțin mai tânăr decât ea, se dă cu mult gel pe păr și are un cioc ușor asimetric. Amândoi sunt foarte

inteligenți. În nopțile în care am stat aici și i-am ascultat, i-am auzit vorbind în arabă, persană, engleză, chiar și puțin în greacă.

Mă uit la spatele lui Diomande, la aripile pe care le-am confundat cu omoplații, la mișcările lor sub tricou, la felul în care, din când în când, își pune mâna pe șira spinării, un gest reflex pe care îl are, probabil, dintotdeauna. Are dureri tot timpul băiatul ăsta. Dar zâmbetul și râsul lui sunt pline de lumină. Se contrazice cu marocanul în legătură cu scrierea cuvântului *mouse.* Marocanul crede că se scrie cu w. Diomande se lovește cu palma peste frunte.

Ochii mi se închid și vocile lor se contopesc; când îi deschid din nou, aud albinele, mii și mii de albine, lucrând ca pe vremuri. Zumzetul vine de afară. În încăpere e liniște acum, se aude doar sunetul bilei rostogolindu-se pe podea. Mohammed e acolo, stă pe jos.

— Unchiule Nuri! zice el când aude că mă mișc. Ai dormit atât de mult!

Ceasul de pe perete arată ora 3 dimineața.

— Ai găsit cheia? mă întreabă.

— Nu era nicio cheie. Doar flori.

— Nu ai căutat unde trebuie, zice el. Nu e copacul ăsta – e copacul din cealaltă grădină. Grădina cea verde. E unul dintre copacii mai mici. Acolo e cheia. O văd prin gaura din gard.

— Pentru ce-ți trebuie? îl întreb.

— Ca să ies, e tot ce-mi spune. Mi-o aduci, te rog?

Descui ușile de la verandă și mă izbește sunetul pe care-l fac albinele. Aerul e dens, plin, dar nu văd nicio albină, nici măcar una. Bezna e pustie. Mohammed mă urmează în curte.

— Auzi? îl întreb. De unde vine?

— Uită-te în cealaltă grădină, unchiule Nuri, și vei găsi cheia.

Mă uit prin gaură, dar e atât de întuneric, că de-abia disting copacii, darămite cheia.

— Trebuie să sari gardul, îmi zice el, iar vocea lui e mai puternică decât acest zumzăit constant care pare să vină din cel mai adânc loc din atmosferă, ca valurile sau ca amintirile. Iau scara și sar gardul în grădina proprietăresei. Dintr-odată, mă simt înconjurat de catifelarea copacilor negri și a florilor, observ forme neclare mișcate de briză. Văd o bicicletă mică sprijinită de perete, disting conturul gropii de nisip și merg pe el. Acum îl aud pe Mohammed îndrumându-mă, îmi zice s-o iau la stânga și, în cele din urmă, văd la ce se referea: o mică tufă în care atârnă, pe o creangă, o cheie, una singură. Lumina lunii se reflectă în ea. Trebuie să trag tare ca s-o scot, e încâlcită în frunziș, apoi pun bicicleta lângă gard, urc pe ea și trec dincolo, înapoi, în curtea de ciment.

Acolo observ că Mohammed a dispărut. Închid ușile de la verandă să nu se mai audă gălăgia și merg sus și mă bag în pat. Afra doarme deja, cu mâinile sub cap. Respiră lent și profund. Mă întind pe spate de data aceasta și țin cheia la piept. Zumzăitul e undeva departe acum. Cred că aud

valurile

Mării Egee erau calme în acea după-amiază. Focul fusese stins, iar noi eram la bordul unui vas, în drum spre Insula Leros.

— Asta-i a doua oară când călătoresc cu barca, zise Mohammed. Prima dată a fost cam înfricoșător, nu-i așa?

— Puțin. M-am gândit imediat la Sami. Sami a fost cu barca odată, când am mers cu toții în vizită la bunicii lui, pe coasta siriană, într-un orășel de la poalele munților Libanului. I-a fost frică de apă – a plâns, iar eu l-am ținut în brațe și am încercat să-l liniștesc, arătându-i peștii din apă. Și-a concentrat

privirea asupra peștișorilor argintii care se vedeau la suprafață, zâmbind cu lacrimi în ochi. Întotdeauna îi fusese teamă de apă; chiar și când îl spălam pe cap, nu voia să-i intre apă în urechi sau în ochi. Era un băiat al deșertului. Cunoștea doar apa din pâraiele care se evaporau sau din iazurile de irigare. El și Mohammed erau de aceeași vârstă – dacă ar fi fost aici, s-ar fi împrietenit. Mohammed ar fi avut grijă de Sami, pentru că Sami era un băiețel mai sensibil, mai fricos, iar Sami i-ar fi spus povești. Ce mult îi plăcea să spună povești!

— Ce bine ar fi fost să fie și mama aici, zise Mohammed, iar eu i-am pus mâna pe umăr și l-am privit cum se uita, cu ochii mijiți, la peștii din mare. Afra stătea pe un scaun în spatele nostru; un muncitor de la ONG îi dăduse un baston alb, să o ajute, dar ei nu i-a plăcut, l-a lăsat jos, lângă ea.

Când am coborât din barcă, voluntarii deja ne așteptau. Lucrurile erau organizate aici, era evident. Trecuseră mulți oameni prin acea zonă, iar asociațiile de caritate erau bine pregătite. Am fost duși pe un mic deal la un centru de înregistrare a nou-sosiților: un cort mare, plin până la refuz de refugiați, și soldați, și ofițeri de poliție care purtau ochelari de soare cu lentile albastre. Din câte-mi dădeam seama, erau oameni din Siria, Afghanistan, alte țări arabe, precum și din diverse părți ale Africii. Niște bărbați în uniforme și cu fețe impasibile ne-au împărțit în grupuri: femei singure, minori neînsoțiți, bărbați singuri cu pașaport, bărbați singuri fără pașaport, familii. Din fericire, noi trei am reușit să rămânem împreună. Am fost îndrumați către o coadă lungă și ni s-au dat niște chifle cu brânză. În timp ce așteptau să fie identificați, oamenii deveneau agitați. Aveau nevoie de acte pentru a-și dovedi existența în ochii Uniunii Europene. Iar cei care erau de naționalitate necorespunzătoare nu primeau acte – doar un bilet, să se întoarcă de unde au venit.

În cele din urmă, după ore de așteptări la coadă, a venit și rândul nostru. Mohammed adormise pe una dintre băncile de la capătul cortului, iar eu și Afra ne-am așezat în fața bărbatului care răsfoia niște hârtii de pe birou. Afra încă avea în mână chifla. Bărbatul s-a uitat la ea și s-a lăsat pe spate, pe scaun, avea o burtă îndeajuns de mare să așezi pe ea o farfurie. Deși era frig în cort, avea picături de sudoare pe frunte, iar sub ochi, pungi mari, maronii. Bărbatul își coborî ochelarii de soare pe nas.

— De unde sunteți? întrebă el.

— Din Siria, i-am răspuns.

— Aveți pașapoarte?

— Da.

Am scos cele trei pașapoarte din rucsac și le-am pus deschise pe masă. Își ridică ochelarii și se uită rapid peste ele.

— Din ce parte a Siriei?

— Alep.

— Acesta e fiul vostru? întrebă el, arătând spre poza cu Sami.

— Da.

— Câți ani are?

— Șapte.

— Unde e?

— Doarme pe plajă. E foarte obosit, după lunga călătorie.

Bărbatul dădu din cap și se ridică; pe moment, am crezut că o să meargă să-l caute pe Mohammed, să verifice dacă e poza lui, dar el s-a îndreptat către un șir de fotocopiatoare, apoi s-a întors, duhnind a tutun, și-a umflat obrajii și ne-a cerut amprentele. Deveneam entități verificabile, printabile.

— Aveți nevoie de amprentele lui Sami?

— Nu, are sub zece ani. Pot să-ți văd telefonul?

Mi-am scos telefonul din geantă. Bateria era moartă.

— Care e codul tău PIN? mă întrebă. L-am scris pe o bucată de hârtie, iar bărbatul a luat-o din nou în direcția fotocopiatoarelor.

— De ce i-ai zis că avem un fiu? zise Afra.

— E mai ușor așa. N-o să mai pună atâtea întrebări.

N-a mai zis nimic, dar mi-am dat seama din felul în care se scărpina, apăsând atât de tare, încât lăsa dâre roșii pe încheieturi, că nu se simțea în largul ei. A trecut mult timp până s-a întors bărbatul, gâfâind și duhnind iar a țigări și cafea.

— Ce ocupație aveați în Siria? întrebă el, așezându-se din nou, cu burta răsfrângându-i-se peste pantaloni.

— Eu eram apicultor.

— Iar dumneavoastră, doamnă Ibrahim? Se uită la Afra acum.

— Eu, artistă, zise ea.

— Tablourile din telefon sunt făcute de dumneavoastră?

Afra încuviință din cap.

Bărbatul se lăsă din nou pe spatele scaunului. Cum avea ochelarii la ochi, era greu să-ți dai seama la ce se uită, dar părea că la Afra. Vedeam o reflexie a ei pe fiecare lentilă. Deși era atâta gălăgie în cort, acum parcă nu se mai auzea nimic.

— Sunt deosebite tablourile dumneavoastră, zise bărbatul. Apoi se aplecă înainte, burta lui imensă împingând ușor masa în direcția noastră.

— Ce-a pățit? mă întrebă.

Am simțit o notă clară de curiozitate în vocea lui. Dintr-odată, mi l-am imaginat colecționând povești de groază – povești adevărate despre pierdere, distrugere, devastare. Ochelarii erau fixați asupra mea acum.

— O bombă, i-am răspuns.

Ochelarii bărbatului se îndreptară înapoi spre Afra.

— Și unde doriți să ajungeți?

— Marea Britanie, răspunse ea.

— Ha!

— Avem niște prieteni acolo, am precizat eu, încercând să-i ignor râsul batjocoritor.

— Oamenii sunt, în general, mai realiști, spuse el, și-mi dădu înapoi pașapoartele și telefonul. Apoi ne informă că va trebui să așteptăm pe insulă până când autoritățile ne vor da permisiunea de a pleca spre Atena.

Împreună cu alte două sau trei familii am fost duși la o tabără îngrădită de lângă port. Mohammed mă ținea de mână, întrebându-mă unde mergem.

•

Ne-am trezit înconjurați de sârmă ghimpată, iar în fața noastră era un sat sumbru, cu pasarele de ciment impecabile, garduri din plasă de sârmă și pietriș alb. Erau multe șiruri de cutii pătrate în care oamenii așteptau să primească documente. Un imperiu destinat procesului de identificare și înregistrare.

Pietrișul avea rolul să dreneze apa, dar pământul era saturat, probabil după ploaia de mai devreme. Pe aleile dintre cabine se vedeau haine pe sârmă, iar la intrarea fiecărei cabine, un radiator pe gaz. Pe aceste radiatoare oamenii își puseseră pantofii, și șosetele, și căciulile să se usuce. În depărtare, în spatele cabinelor și dincolo de mare, puteam distinge vag conturul Turciei, iar de cealaltă parte, dealurile întunecate ale insulei.

Cum stăteam acolo, cu Afra, Mohammed și celelalte familii, m-am simțit pierdut, de parcă aș fi fost singur pe o mare întunecată, fără niciun punct de sprijin. Pentru prima dată după mult timp eram oarecum în siguranță și totuși, în acel moment, cerul părea prea vast, amurgul părea prea întunecat. M-am uitat lung la radiatoarele pe gaz, mi-am simțit picioarele ferm ancorate pe pământul acoperit cu pietriș. Dar, undeva în apropiere, cineva striga într-o limbă necunoscută mie, apoi se auzi un strigăt – vocea era disperată și se auzea ca

venind dintr-un abis, dintr-o groapă adâncă și goală. Păsările s-au speriat și au zburat spre cerul portocaliu.

Fiecare cabină era împărțită, cu ajutorul unor pături, în mai multe secțiuni, să încapă mai multe familii. Ni s-a dat și nouă o parte dintr-o astfel de cabină și ni s-a spus că putem găsi ceva de mâncare în clădirea vechiului azil de lângă centrul de înregistrare și că porțile se închid la ora 9 seara, așa că, dacă voiam să mâncăm, trebuia să ne grăbim. Dar Mohammed se tot legăna pe picioare, de parcă era tot în barcă, și, de îndată ce a avut ocazia, s-a întins, iar eu l-am acoperit cu o pătură.

— Unchiule Nuri, zise el, cu ochii întredeschiși, aș putea mânca mâine niște ciocolată?

— Dacă reușesc să găsesc.

— Ciocolată care se poate întinde. Vreau s-o întind pe pâine.

— O să încerc să găsesc mâine.

Era seară și frig. M-am întins lângă Afra, mi-am așezat mâna pe pieptul ei, să-i simt bătăile inimii și ritmul respirației.

— Nuri, zise ea.

— Da?

— Ești bine?

— De ce?

— Am senzația că nu ești bine.

Era lipită de mine, simțeam tensiunea care-i străbătea corpul.

— Niciunul dintre noi nu e bine, i-am răspuns.

— E… începu ea, ezitând.

— Ce e?

— E vorba despre băiat, răspunse suspinând.

— Suntem toți foarte obosiți, i-am spus. Hai să dormim acum, vorbim mâine.

Ea suspină din nou și închise ochii.

Adormi repede, iar eu am încercat să-i urmez ritmul respirației, lent și constant, ca să-mi pot opri goana gândurilor, dar tonul vocii ei fusese foarte sumbru, de parcă ar fi intuit ceva ce eu nu puteam,

așa că n-am reușit să adorm. Vorbele ei nerostite deschiseseră un abis și de acolo ieșeau tot felul de imagini, ca niște vise – ochii negri ai lui Mohammed, ochii lui Sami, de aceeași culoare că ai Afrei. Chiar când eram pe punctul de a adormi, corpul mi s-a zguduit de la un sunet brusc pe care l-am auzit în minte; semăna cu scârțâitul unei uși care se deschide și prin care se distinge vag silueta unui băiat. „O să cădem în apă?", am auzit o voce întrebând. „O să ne ia valurile? Casele n-o să se prăbușească așa ca acestea". Vocea lui Sami, vocea lui Mohammed.

Apoi mintea mi s-a cufundat în beznă și tăcere. M-am întors cu spatele la Afra și mi-am concentrat atenția pe modelele de pe cearșaf. Nu puteam adormi din cauza unor mormăieli și șoapte care se auzeau de dincolo, de după pătură – o fetiță care vorbea cu tatăl ei. Pe măsură ce devenea tot mai agitată, vocile lor erau tot mai ridicate.

— Dar ea când vine? întreba fetița.

— O să te mângâie pe cap în timp ce dormi. Așa cum făcea odinioară, mai ții minte?

— Dar vreau s-o văd.

— N-o poți vedea, dar o vei putea simți. Vei simți că e aproape de tine, promit. Vocea bărbatului părea că se frânge.

— Dar când au luat-o bărbații aceia…

— Hai să nu vorbim despre asta.

Fetița suspină.

— Dar când au luat-o, plângea. De ce au luat-o bărbații aceia? Unde au dus-o? De ce plângea?

— Mai bine să nu vorbim despre asta acum. Hai să dormim.

— Ai zis c-o vor aduce înapoi. Vreau să ne întoarcem acasă și să o luăm și pe ea. Vreau acasă.

— Nu mai putem merge acasă.

— Niciodată?

Bărbatul nu răspunse.

Apoi se auzi un strigăt de afară – vocea unui bărbat – și o bufnitură. Sunet de bătaie? Oare era

cineva bătut? Am vrut să mă ridic, să văd ce se întâmplă, dar mi-a fost teamă. Se auzeau pași afară, lângă cabină, oameni care alergau, apoi se lăsă liniștea și, în cele din urmă, sunetul îndepărtat al valurilor m-a liniștit, m-a dus cu gândul departe de locul în care mă aflam, undeva, în largul mării.

•

M-am trezit în sunet de păsări. Se auzeau voci și pași; am observat imediat că Mohammed nu era în cabină, iar Afra încă dormea.

Am ieșit să-l caut. Oamenii ieșiseră din cabine să se încălzească la soare, unii întindeau haine pe sârmele de pe alee. Copiii săreau peste bălți sau loveau cu pumnii baloane de gardul ghimpat, ca pe niște mingi de volei, râzând când se spărgeau. Nu l-am zărit pe Mohammed printre ei.

Am văzut soldați care făceau turul stabilimentului, aveau puști la curele. M-am îndreptat spre clădirea vechiului azil; mi se spusese că acolo se aflau sediile diverselor servicii și un centru pentru copii. Insula aceea dădea impresia a ceva bântuit – case pe jumătate prăbușite, magazine goale –, ca și cum locuitorii înșiși fugiseră și le lăsaseră în urmă să se aleagă praful de ele. Ferestrele semănau cu niște ochi uriași pe niște clădiri întunecate, nelocuibile. Obloanele atârnau din balamale. Vechiul azil era ca o arătare dintr-un coșmar, în hol era un șemineu imens, neaprins, cu bare de fier în față; scările duceau în sus, spre voci care se auzeau, ca un ecou, din alte încăperi, de la alte etaje.

— De ce aveți nevoie? zise o voce din spatele meu.

M-am întors: în fața mea era o tânără de vreo douăzeci și ceva de ani, cu obraji bronzați, vreo doisprezece cercei rotunzi, de argint, pe o ureche și unul în nas. Zâmbea, dar arăta obosită, pielea de sub ochi îi era vineție. Buzele îi erau crăpate.

— Mi s-a spus că aici putem găsi unele lucruri. Voiam să iau câte ceva pentru soția mea.

— Etajul al treilea, la stânga, îmi zise ea.

Am ezitat.

— Și îl caut pe fiul meu. M-am uitat peste umăr, de parcă Mohammed ar fi putut apărea chiar atunci în spatele meu.

— Cum arată? întrebă fata, căscând. Își acoperi gura cu mâna. Ochii i se umeziră. Scuze, zise ea. N-am dormit prea bine. Au fost ceva probleme azi-noapte.

— Probleme?

Ea clătină din cap, reținându-și un alt căscat.

— Taberele devin neîncăpătoare, unii sunt aici de foarte mult timp, e greu să… Se opri. Cum arată fiul dumneavoastră?

— Fiul meu?

— Tocmai ziceați că vă căutați fiul.

— Are șapte ani. Păr negru, ochi negri.

— I-ați descris pe majoritatea băieților de aici.

— Dar ei au ochi căprui și păr șaten. Băiatul acesta are ochii negri. Negri ca tăciunele. Nu se poate să nu-i observați.

Păru îngrijorată acum, scoase un telefon din buzunarul din spate și-l deschise, lumina aruncându-i umbre pe chip.

— Unde sunteți cazați?

— Într-una dintre cabinele de lângă port.

— Aveți noroc că nu ați fost duși dincolo.

— Dincolo?

— Are nevoie soția dumneavoastră de haine? Este un butic la etaj. Vă arăt.

Coridorul începea să se umple de oameni din toate părțile lumii. Auzeam tot felul de variante de arabă, amestecate cu ritmuri și sunete străine, din alte limbi.

— Vorbiți foarte bine engleza, zise ea, în timp ce urcam scările.

— M-a învățat tatăl meu când eram copil. Iar în Siria eram om de afaceri.

— Ce afacere aveați?

— Eram apicultor. Aveam stupi și vindeam miere.

Îi urmăream șlapii care i se loveau de tălpi.

— Insula aceasta a fost o colonie de leproși mai demult, zise ea. Azilul acesta era ca un lagăr nazist. Oamenii erau ținuți în cuști și legați, nu aveau nume sau identități. Copiii erau abandonați, legați de pat cât era ziua de lungă.

Se opri brusc când am trecut pe lângă un polițist care cobora scările. Nu purta ochelari, era prea întuneric, îi zâmbi și o salută cu o privire caldă.

— Etajele al doilea și al patrulea sunt pentru cazare, continuă ea, după ce el s-a îndepărtat. Noaptea oamenii fac un foc mare de tabără în curte și gătesc, altfel nu este altceva de mâncare în afară de chifle cu brânză și eventual, din când în când, câte o banană. Uneori bătrânele aduc legume din grădinile lor, pentru tocană. La etajul acesta sunt două buticuri, unul pentru femei și copii, celălalt pentru bărbați. Poate vreți să-i luați ceva și fiului dumneavoastră. Sunt multe lucruri azi și ați venit devreme, ceea ce e bine.

M-a condus la buticul pentru femei și m-a lăsat acolo. Când să intru, am auzit un bărbat spunându-i: „Cunoști regulile. Întreabă-i ce vor și atât. Nu vorbi cu ei”.

Preț de câteva secunde am stat în ușa magazinului să aud ce răspunde. Mă așteptam să-și ceară scuze, când colo am auzit-o râzând, un râs gutural, sfidător. Avea o încredere în sine pe care a adus-o cu ea din altă parte. Apoi am auzit doar pași îndepărtându-se și am intrat în butic. Pereții erau verzi, plini de igrasie, lumina intra printr-o fereastră înaltă, cu grilaje. Apoi am observat o femeie cu mâinile la spate, care, cu un aer vigilent, mă întrebă:

— Pot să vă ajut cu ceva? De ce aveți nevoie?

— Aș avea nevoie de niște haine pentru soția mea și pentru fiul meu.

Mi-a pus câteva întrebări în legătură cu mărimile și structura lor fizică, apoi a ales de pe umerașe câteva articole care păreau potrivite.

Am ieșit cu trei perii de dinți, două lame de ras, un săpun, o plasă plină cu haine și lenjerie intimă și o pereche în plus de pantofi pentru Mohammed; mă gândeam că o să vrea să alerge cu ceilalți copii. Poate că i-a auzit de dimineață jucându-se și s-a dus la ei? Poate câțiva dintre ei s-au dus pe țărmul mării, să-i întâmpine pe cei care soseau? Erau mai multe magazine în port – Vodafone, Western Union, o brutărie, o cafenea, un magazin de ziare – și pe toate scria în arabă: *cartele SIM, Conexiune la internet, Aici puteți să vă încărcați telefonul.*

Am intrat în cafenea. Era plină cu refugiați care beau cafea sau ceai, sau apă, era ca o ieșire pentru cei care trăiau în tabere. Unii vorbeau kurdă sau persană. În fața mea era un bărbat care vorbea cu un băiat în arabă din Siria. O chelneriță care ieșise din bucătăria din spate cu un carnețel în mână mă întrebă ce doresc. În spatele ei venea o bătrână cu o tavă plină cu pahare cu apă. Așeză paharele pe masă și începu să povestească cu clienții după ce îi salută pe nume. Reușise să învețe câte puțin din fiecare dintre cele trei limbi.

Am comandat o cafea care, mi s-a spus, era gratis și m-am așezat la una dintre mese; când mi s-a adus cafeaua, am savurat-o pe îndelete. Nu-mi închipuisem că o să mai stau vreodată la o ceașcă de cafea, lângă alte familii, fără să aud explozii de bombe, fără teama de lunetiști. Doar acum, când haosul se mai domolise, m-am gândit la Sami. Apoi m-a cuprins un sentiment puternic de vină, pentru că eu puteam să simt gustul cafelei.

— Aici singur?

Mi-am ridicat privirea. Femeia mai în vârstă se uita la mine zâmbind.

— Vorbiți engleza? întrebă ea.

— Da. Nu, nu sunt singur, sunt cu soția și cu băiatul meu. Pe el îl caut. E cam atât de înalt, are

ochii negri și păr negru.

— Arată ca toți băiat!

— Îmi puteți spune de unde pot cumpăra ciocolată? i-am spus.

Ea îmi răspunse că era un magazin alimentar în josul străzii. Am observat că unii comandaseră mâncare. Refugiații reprezentau o oportunitate de afaceri; de obicei, în luna martie, insula ar fi fost aproape pustie.

Am plecat și m-am îndreptat spre magazinul alimentar, de unde am cumpărat un borcan de Nutella și o pâine proaspătă. O să-i placă la nebunie băiatului! Eram nerăbdător să-i văd bucuria din priviri.

Am găsit o cafenea cu internet, voiam să verific dacă mi-a răspuns Mustafa la e-mail. Am avut emoții când am introdus numele de utilizator și parola – o parte din mine nu voia să știe, pentru că, dacă nu aveam niciun e-mail de la el, mi-ar fi fost greu să-mi păstrez încrederea necesară pentru a continua călătoria. Din fericire, aveam câteva mesaje care așteptau să le deschid.

04/02/2016

Dragă Nuri,

Mustafa nu a reușit să-și verifice e-mailurile. Am vorbit cu el azi, a ajuns în Franța și m-a rugat să-i verific mesajele și să răspund. Spera că i-ai scris, s-a gândit la asta în fiecare zi. Nici nu pot exprima în cuvinte cât sunt de fericită să primesc vești de la tine. Amândoi am fost foarte îngrijorați în privința voastră. El a tot încercat să nu se gândească la ce-i mai rău, dar cu greu s-a abținut, după cum cred că știi.

Când mai vorbesc cu el îi transmit vestea cea bună. Va fi foarte fericit. Eu și Aya suntem în Anglia. Momentan locuim într-o casă, laolaltă cu alți refugiați, în Yorkshire și așteptăm să vedem dacă primim azil.

Mă bucur tare mult că ați ajuns în Istanbul, Nuri, și sper că veți ajunge cu bine în Grecia și, de acolo, mai departe.

Cu drag,

Dahab

28/02/2016

Dragă Nuri,

Am reușit, în sfârșit, să ajung la soția și fiica mea în Anglia. Călătoria prin Franța a fost oribilă, nu vreau să scriu despre asta acum, dar îți povestesc când ne întâlnim. Sunt convins că veți reuși să ajungeți aici. Vă așteptăm. Nu am liniște până nu sunteți aici. Îmi ești ca un frate, Nuri. Familia mea e incompletă fără tine și Afra.

Dahab e foarte nefericită, Nuri. S-a tot străduit să fie puternică, de dragul Ayei, dar, de când am ajuns aici, stă toată ziua întinsă pe pat, cu luminile stinse, ținând în mână o poză cu Firas. Uneori plânge, dar cel mai adesea suferă în tăcere. Nu vrea să vorbească despre el. Îmi spune doar că e fericită că sunt lângă ea acum.

Înțeleg din ultimul tău e-mail că erați în Istanbul când mi l-ai trimis. Sper că ați reușit să ajungeți în Grecia până acum. Am auzit că Macedonia și-a închis granițele, deci va fi greu pe-acolo, așa a fost și pentru mine, dar trebuie să vă continuați călătoria. Sper să fii mai aproape de mine când o să-mi scrii următorul email.

De multe ori m-am gândit ce bine ar fi fost dacă n-aș fi rămas în Alep și aș fi venit cu soția și cu Aya, poate atunci fiul meu ar fi fost în viață. Gândul ăsta mă ucide. Dar nu putem întoarce timpul, nu putem schimba deciziile pe care le-am luat în trecut. Nu eu mi-am ucis fiul. Încerc să gândesc în felul ăsta, altfel sunt pierdut în bezna remușcărilor și a vinovăției.

O să mi se lumineze sufletul când veți ajunge și voi în Anglia.

Mustafa

Am stat acolo și am citit și recitit e-mailul. *Îmi ești ca un frate, Nuri.* Și mi-am amintit de casa tatălui lui Mustafa din munți. Casa era înconjurată de pini și brazi, iar înăuntru era întuneric și răcoare, mobilă veche, de mahon, covoare țesute de mână și o măsuță în capătul îndepărtat, sub o fereastră – un altar închinat mamei și soției care i-au părăsit. Erau poze cu ea de când era copilă, apoi tânără, înaltă și frumoasă, cu sclipire în priviri. Mai erau și niște fotografii de la nuntă, unele cu Mustafa în brațe, altele de când fusese însărcinată

cu copilul împreună cu care avea să moară. Mustafa a crescut în grija și protecția tatălui și a bunicului, nu a existat nicio femeie în jurul său care să îndulcească atmosfera din acea casă sau care să o însenineze, niciun frate, nicio soră cu care să se joace, așa că și-a găsit alinare în strălucirea, și muzica, și mireasma stupinei.

A ajuns să le considere pe albine ca pe niște surori, le-a urmărit și a învățat cum vorbeau între ele, a cutreierat potecile din adâncul munților pentru a descoperi originea călătoriei lor și a stat la umbra copacilor, urmărindu-le cu privirea, în timp ce ele colectau nectar din florile de eucalipt, și bumbac, și rozmarin.

Bunicul lui Mustafa era un bărbat puternic, cu niște mâini uriașe, ca ale lui Mustafa, cu o privire pătrunzătoare și simțul umorului. Îl încuraja pe Mustafa să fie curios, să-și dorească să afle cât mai multe lucruri noi, să aibă curajul de a descoperi natura. Îi plăcea când mergeam în vizită și ne tăia roșii și castraveți, de parcă am fi fost copii, de parcă cu deveneam veriga lipsă a familiei lor. Întindea unt și miere proaspătă pe pâinea moale, apoi se așeza lângă noi și ne povestea despre copilăria lui sau despre scumpa lui noră.

— Era o femeie cu o inimă tare bună, zicea el. Avea grijă de mine, nu-mi zicea niciodată să mai tac din gură când mă porneam pe pălăvrăgit.

Chiar și atunci, după atâția ani, îi dădeau lacrimile când vorbea despre ea, și le ștergea cu dosul palmelor pătate cu maroniu. Stând în acea încăpere răcoroasă aveam impresia că zâmbetul mamei lui era mereu prezent lângă noi, un zâmbet care ne împresura în întregime, se țesea în jurul nostru într-un fel care semăna, oarecum, cu sunetul melodios al albinelor.

Apoi devenea energic.

— Așa, ar fi timpul ca voi doi să faceți ceva util acum. Mergeți și arătați-i lui Nuri cum se extrage

mierea. Și dați-i niște lăptișor de matcă să mănânce – are nevoie, doar trăiește la oraș.

Și atunci Mustafa mă ducea la locul în care albinele cântau.

— O să construim multe împreună, sunt sigur, zise el. Ne completăm noi doi. Împreună o să facem lucruri mărețe.

03/03/2016

Dragă Mustafa,

Și tu mi-ai fost întotdeauna ca un frate. Îmi aduc aminte de zilele în care mergeam în vizită la casa tatălui tău, în munți, îmi aduc aminte de pozele cu mama ta, cu bunicul tău… Ce om a fost! Fără tine, viața mea ar fi fost cu totul altfel. Am creat lucruri mari împreună, așa cum ai spus. Dar războiul ăsta ne-a distrus tot ce-am realizat, tot ce am visat. Ne-a lăsat fără cămin, fără muncă și fără fii. Nu știu cum o să pot trăi așa. Mă tem că sunt mort pe dinăuntru. Singurul lucru care mă ține în viață e dorința de a ajunge la tine, și la Dahab, și la Aya.

Sunt foarte fericit că ai ajuns, în sfârșit, lângă soția și fiica ta. Gândul ăsta, că ești cu ele, îmi aduce bucurie în perioada asta neagră.

Eu și Afra am ajuns în Leros și sperăm că vom porni curând spre Atena. Dacă granița cu Macedonia e închisă, o să găsesc o altă modalitate. Nu-ți face griji, Mustafa, nu mă opresc până nu ajungem la tine.

Nuri

M-am întors în tabără cu metalul ei strălucitor, și pietricele albe, și ciment, și rânduri-rânduri de containere pătrate, toate înconjurate cu gard din plasă de sârmă. Afra era în ușa cabinei noastre, ținând în mână bățul alb ca pe o armă.

— Ce faci? am întrebat-o.

— Unde ai fost?

— Să iau niște lucruri.

— Era foarte multă gălăgie. Le-am spus să plece.

— Cui?

— Copiilor.
— S-a întors băiatul?
— Care băiat?
— Mohammed.
— N-a venit nimeni, zise ea.

Am pus plasa jos și i-am spus că ies din nou să iau ceva de mâncare pentru cină. De data aceasta am cutreierat străzile în căutarea lui Mohammed. M-am luat după râsetele copiilor care se auzeau la fiecare colț, pe câmpii, sub copaci. M-am dus înapoi la adăpost, am verificat în fiecare cameră, inclusiv în centrul pentru copii, în camera pentru mame cu copii și în camera de rugăciune. Am luat-o în jos, pe drumul care ducea către un alt țărm, pe o plajă liniștită pe care se vedeau doar urmele picioarelor de copii în nisip, dar totul era acum pustiu, iar soarele se pregătea să apună. Am stat acolo un timp, trăgând în piept aerul curat, bucurându-mă de căldura blândă a soarelui care mă mângâia pe chip.

Când am deschis ochii, am văzut un lucru tare ciudat: vreo treizeci sau patruzeci de caracatițe atârnau pe o sârmă, să se usuce, iar conturul lor care se profila pe cerul pe care apunea soarele le făcea să pară ca dintr-un vis. M-am frecat la ochi gândindu-mă că poate adormisem, dar degeaba, caracatițele erau tot acolo, cu brațele bălăngănindu-se din cauza gravitației, cu forme ciudate, aducând cu niște chipuri de bărbați cu bărbi lungi. Am atins carnea aceea cauciucoasă, le-am adulmecat să văd dacă sunt proaspete și am luat una s-o prăjesc pe foc. O țineam în brațe de parcă ar fi fost un copil și m-am îndreptat iar spre cabine, după ce am cumpărat o brichetă de la cofetărie și am adunat niște crengi de pe drum.

Când am ajuns înapoi la adăpost, Afra stătea pe jos, răsucind ceva între degete. Am observat că era bila aceea transparentă a lui Mohammed, cu un firișor roșu prin ea.

Tocmai voiam să o întreb dacă știe ceva de Mohammed, dar am văzut tristețe pe chipul ei și în privire.

— Ce s-a-ntâmplat? Ai ochii triști.

— Da?

— Da, i-am răspuns.

— Adineauri am observat că mi-am pierdut brățara de platină – știi, aceea pe care mi-a dat-o mama, o mai ții minte?

— Da, i-am zis, o țin minte.

— Aceea cu niște steluțe.

— Da, știu care.

— Mi-am pus-o pe mână înainte să plecăm. Sigur am pierdut-o pe barcă. E în mare acum.

M-am așezat pe podea lângă ea și am luat-o în brațe, iar ea și-a pus capul pe umărul meu, exact cum făcuse în groapa din grădină, înainte de a pleca din Alep. De data aceasta n-a plâns; îi simțeam respirația pe gât și mișcările pleoapelor pe piele. Am stat așa multă vreme, în timp ce în cabină se lăsa întunericul și nu se mai vedeau decât licăririle focului pe gaz. În jurul nostru era gălăgie: oameni care strigau, copii care alergau, vântul care bătea cu putere dinspre mare, răscolind frunzele copacilor. M-am întrebat dacă Mohammed era încă la joacă sau pornise înapoi spre cabină.

Apoi am ieșit să gătesc caracatița. Am aranjat crengile într-o grămăjoară pe jos; am înfipt caracatița într-un băț și am ținut-o deasupra focului. A durat mai mult decât crezusem, deși caracatița era deja un pic coaptă de la atâta stat în soare.

După ce a fost gata și s-a răcit puțin, i-am dus-o Afrei. A mâncat-o cu poftă, după care s-a lins pe degete și mi-a mulțumit. M-a întrebat unde am găsit-o.

— Ai luat-o chiar tu, din mare?

— Nu, am răspuns, râzând.

— De cumpărat sigur n-ai cumpărat-o – e mult prea scumpă!

— Am găsit-o, i-am zis.

— Cum adică, vrei să zici că te plimbai așa, pur și simplu, și ai dat peste o caracatiță?

— Da, i-am răspuns, iar ea a râs în hohote, până și ochii îi râdeau.

Mi-am întors privirea spre ușă, așteptând nerăbdător să apară Mohammed.

Afra își așează capul pe niște pături și închise ochii fără a mai rosti niciun cuvânt. M-am întins lângă ea și, după o vreme, am auzit cum porțile se deschideau și se închideau, iar în depărtare, niște uși, încuiate cu cheia. De cealaltă parte a despărțiturii, copila plângea, în timp ce tatăl ei bolborosea cuvinte de încurajare:

— Nu, bărbații cu puști nu ne vor ucide. Nu te speria. Nu, n-o să ne omoare. Promit.

— Dar poate ne împușcă.

Auzind acestea, bărbatul râse.

— Nu, ei sunt aici să ne ajute. Acum închide ochii. Închide ochii și gândește-te la lucrurile pe care le îndrăgești.

— Cum ar fi, de exemplu, bicicleta mea de acasă?

— Da, exact. Gândește-te la bicicletă.

Urmă o tăcere care dură mult timp, apoi am auzit-o din nou pe fetiță vorbind, doar că, de data aceasta, vocea-i era mai blândă, mai calmă.

— Tati? zise ea.

— Da?

— Am simțit.

— Ce-ai simțit?

— Cum mă mângâie mami pe cap.

Niciunul dintre ei nu mai zise nimic, dar aproape că simțeam, în liniștea aceea grea, apăsătoare, cum i s-a strâns inima când fetița lui i-a spus asta. Mai încolo se auzeau sporovăieli, oameni care vorbeau și râdeau. Nimeni nu striga în seara aceea.

M-am uitat la caracatiță, la borcanul de Nutella și la pâine, toate aflate pe podea, în caz că se întorcea Mohammed în timpul nopții – va vedea mâncarea și-și va da seama că e pentru el. Dar refugiul era închis acum. Eu eram închis înăuntru, iar Mohammed era închis afară. M-am ridicat și mi-am croit drum prin întuneric, printre multele separeuri, până la capătul taberei, unde am găsit intrarea. Acolo, la poartă, stăteau doi soldați cu arme în mână.

— Cu ce vă putem ajuta?

— Trebuie să ies.

— E prea târziu. Puteți merge mâine-dimineață.

— Deci sunt închis aici? Ca un prizonier?

Bărbatul nu răspunse nimic, dar nici nu-și întoarse privirea.

— Trebuie să-l caut pe fiul meu.

— Îl puteți căuta mâine-dimineață.

— Dar habar n-am unde e.

— Cât de departe credeți că a putut merge? Asta-i o insulă.

— Dar poate că s-a rătăcit și e singur și speriat.

Asta nu i-a impresionat deloc pe soldați. M-au trimis de acolo, iar eu am încercat să mă întorc în cabină, dar era extrem de greu să fac asta pe întuneric – fiecare colț era identic cu cel de dinainte, iar eu nu numărasem șirurile să-mi pot găsi drumul mai ușor. Oare asta a pățit și Mohammed? Poate s-a aventurat afară fără să numere, iar acum nu mai găsea drumul înapoi… Poate l-a luat o altă familie? M-am hotărât să mă întind pe jos, lângă ușa unei alte cabine, să fiu aproape de căldura de la focul lor.

•

M-am trezit dimineața în sunetul ploii care bătea în acoperișurile de metal ale cabinelor. Eram ud leoarcă, m-am ridicat și, cumva, am reușit să găsesc drumul înapoi la Afra. Am recunoscut un cearșaf roz care atârna pe una dintre sfori. Ploua cu

găleata. Intraseră multe muște și se așezaseră pe caracatiță.

Afra era trează deja. Stătea întinsă pe spate, cu privirea ațintită în tavan, de parcă s-ar fi uitat la stele, și se juca cu bila între degete, așa cum făcea și Mohammed.

— Unde ai fost? mă întrebă.

— Am ieșit și m-am rătăcit.

— N-am dormit azi-noapte. A început să plouă, numai asta vedeam în minte, picături de ploaie căzând.

Am dat cu mâna deasupra caracatiței și muștele au zburat de pe ea, bâzâind prin porțiunea noastră de cabină, făcând cercuri în zbor, apoi întorcându-se la caracatiță ca atrase de un magnet.

— Ți-e foame? am întrebat-o.

— Vrei să împart caracatița cu muștele?

— Nu, am răspuns eu, râzând. Avem pâine și ciocolată cremă.

Am scos pâinea din punga de hârtie și am rupt-o în bucăți, punând deoparte o bucată pentru Mohammed. Apoi am deschis borcanul de Nutella, gândindu-mă cum aș putea s-o întind pe pâine fără cuțit. Afra a venit cu ideea să luăm ciocolată cu pâinea.

Mai târziu, după ce s-a oprit ploaia, am ieșit iar să-l caut pe Mohammed. La început am cutreierat prin curte, croindu-mi drum printre containere pentru oameni, printre nenumărate șiruri de clădiri și cărări, pe sub haine care atârnau pe sârme, strigându-l pe Mohammed. Pământul băltea – până și papucii lăsați afară, la intrare, erau plini cu apă. Prin pietrișul alb se scursese doar o parte. Dar ploaia aceasta îți dădea senzația că venea din mare. Plasa de sârmă și toate celelalte lucruri erau acoperite cu un luciu argintiu, ca un metal lichid, strălucitor, făcând ca locul acela să semene și mai mult cu o închisoare.

M-am îndreptat spre vechiul azil. Un adolescent stătea pe trepte cu căști la urechi, capul sprijinit de

perete și ochii închiși. L-am înghiontit să se trezească și l-am întrebat dacă a văzut vreun copil care arăta ca Mohammed. Capul băiatului se mișca nesigur, de parcă ar fi fost cuprins de vreo slăbiciune, și de-abia își deschise puțin ochii. Auzeam copii jucându-se la etajele superioare, ecouri slabe de râsete, m-am luat după ele prin coridoare până la etajul al patrulea și am căutat în fiecare încăpere; înăuntru erau pături care atârnau pe post de despărțitoare, papuci aranjați în linie, zăream în fugă, ici-colo, părul cuiva, câte un picior sau un braț. Am strigat „Mohammed!”, iar un bătrân cu voce morocănoasă a răspuns: „Da! Ce vrei? Aici sunt. Ai venit după mine?”

Încă îl auzeam în timp ce mă îndepărtam pe coridor. Copiii erau în ultima cameră care era plină cu jucării, jocuri de masă și baloane. Câțiva voluntari stăteau în genunchi lângă ei. O femeie ținea un bebeluș în brațe. M-a observat și a venit spre mine.

— Aici e centrul pentru copii, îmi zise ea, pronunțând rar fiecare cuvânt.

— Se vede, i-am răspuns. Îl caut pe fiul meu.

— Cum îl cheamă?

— Mohammed.

— Câți ani are?

— Șapte.

— Cum arată?

— Are păr negru și ochi negri. Nu căprui. Negri ca cerul nopții.

Mi-am dat seama că încerca să-și amintească dacă-l văzuse, apoi scutură din cap.

— Încercați să nu vă faceți prea multe griji – o să apară el, așa fac copiii întotdeauna, și atunci să-i dați astea. Cu mâna liberă scotoci într-o ladă de plastic de unde scoase o cutie de culori, lipită de un carnețel. I-am mulțumit și am plecat; de data aceasta m-am întors pe coridor, am coborât scările, aproape că vedeam stafiile acelor oameni care, cu destul de puțin timp în urmă, zăcuseră acolo legați

cu lanțuri de pat, cu căluș la gură. Auzeam tot felul de ecouri, nu de la râsetele copiilor, de data aceasta, ci altele, de la marginea imaginației, acolo unde oamenii încetează să mai fie umani.

Am ieșit în grabă de acolo, am coborât scările și, în lumina argintie a zilei, am mers în port. Cafeneaua era plină de lume, am stat acolo o vreme să-mi încarc telefonul și să beau o cafea, uitându-mă la cele două femei care, mi-am dat seama, erau mamă și fiică și care aduceau pahare cu apă, ceai, cafea, intrau în vorbă cu refugiații, încercând să comunice cu ei cât de bine puteau în puțina arabă sau persană pe care o știau. În acea zi erau acolo și tatăl cu fiul, acesta din urmă – o variantă mai mică a tatălui, fără mustață. Am încercat să mă relaxez puțin, m-am lăsat pe spate pe scaun, am închis ochii și am ascultat conversațiile care se desfășurau în jurul meu și tunetul distant deasupra mării.

Am așteptat acolo până după-amiază, dar nici urmă de Mohammed. La ora patru am mers la centrul de înregistrare să văd dacă autoritățile au verificat documentele și ne-au acordat autorizația. Sute de oameni erau adunați în jurul unui bărbat agitat care stătea în picioare pe un scăunel, flutura carduri și striga nume. Pe ale noastre nu le-a strigat, dar m-am bucurat, nu voiam să plec fără Mohammed.

Am petrecut următoarea zi cam la fel – soarele a uscat urmele lăsate de ploaie, iar vântul era mult mai cald. De parcă întunericul fusese îndepărtat, spălat de ploaie și, deși tot mai mulți oameni ajungeau pe insulă, aruncați de valuri, și tot mai puțini oameni plecau, atmosfera era, oarecum, mai liniștită. Poate din cauză că toate acele zgomote s-au amestecat, formând un singur sunet, ca răpăitul ploii sau sunetul valurilor sau bâzâitul mușteloor în jurul caracatiței. Departe de refugiu pământul mirosea a proaspăt, un miros dulce, iar copacii

începeau să înflorească, pregătindu-se să facă fructe.

Și tot nici urmă de Mohammed.

În seara zilei următoare, am început să-mi pierd speranța. Am scos culorile din cutie.

— Ce-i acolo? întrebă Afra, când auzi. Ce deschizi?

— Cutia cu creioane.

— Colorate?

— Da.

— Ai și hârtie?

— Da, un carnețel.

— Mi-l dai mie?

Am aliniat creioanele în fața ei și i-am dus mâna la ele. Am deschis carnețelul și i l-am pus pe genunchi.

— Mulțumesc, zise ea.

Întins pe spate, am stat și m-am uitat la tavanul cabinei, la păianjenii, și insectele, și pânzele care se adunaseră pe la colțuri. Ascultam sunetul slab al conversațiilor care se auzeau din cealaltă parte a cabinei și de afară, de pe alei, și pe cel al creioanelor care scârțâiau pe hârtie.

Câteva ore mai târziu, când era aproape întuneric, Afra a vorbit, în sfârșit, cu mine.

— Am făcut asta pentru tine, îmi zise ea.

Imaginea pe care o desenase era foarte diferită de creațiile ei obișnuite – un câmp cu flori, cu un singur copac, imens, în mijloc.

— Dar cum ai reușit să desenezi? am întrebat-o.

— Simt urmele pe care le lasă creioanele pe hârtie.

M-am uitat încă o dată la desen. Culorile erau neobișnuite – copacul albastru, cerul roșu. Liniile erau discontinue, frunzele și florile în dezordine, și totuși avea o frumusețe hipnotizantă, de nedescris, ca o imagine dintr-un vis, ca un tablou dintr-o lume pe care n-o puteam cuprinde cu imaginația.

În următoarea după-amiază mi-am auzit numele la centrul de înregistrare. Mi s-au dat cardurile și

permisiunea de a părăsi insula pentru a merge la Atena: Nuri Ibrahim, Afra Ibrahim și Sami Ibrahim. Am simțit o strângere de inimă când am văzut numele lui Sami pe hârtia pe care o țineam în mână. Sami. Sami Ibrahim. De parcă încă ar fi fost printre noi.

Nu i-am spus Afrei că am primit permisul. Nici măcar nu m-am dus la agenția de voiaj să cumpăr bilete pentru feribot. Timpul trecea, iar

Afra devenea tot mai agitată.

— Am coșmaruri, îmi zise ea. Visez că sunt moartă, sunt năpădită de muște și nu mă pot mișca să le alung.

— Nu-ți face griji, i-am spus. Vom pleca de pe insula asta curând.

— Nu-mi place aici. Locul ăsta e plin de fantome.

— Ce fel de fantome?

— Nu știu, zise ea. Ceva care nu e uman.

Știam că are dreptate. Știam că trebuie să plecăm, dar nu voiam să fac asta fără Mohammed. Dacă se întorcea băiatul și nu mă găsea? Știam că se va întoarce, trebuia. După cum a zis polițistul – aceasta e o insulă, nu poate merge prea departe.

În noaptea următoare a plouat din nou, iar Afra a făcut febră. Capul îi ardea cumplit, mâinile și picioarele îi erau reci ca marea. I-am tamponat fruntea și pieptul cu o cârpă umedă – tricoul meu, pe care i-am înmuiat în apă.

— Se joacă, zise ea.

— Cine?

— Sami, îl aud. Spune-i să fie atent.

— Nu-i aici, i-am răspuns.

— S-a rătăcit, zise ea.

— Cine?

— Sami. Au dispărut toate casele, iar el s-a rătăcit.

N-am mai zis nimic. I-am frecat mâinile între palmele mele să i le încălzesc, în timp ce-i priveam chipul frumos. Se vedea că-i era teamă.

— Vreau să plec de aici, spuse ea.

— O să plecăm.

— Când? De ce durează atât de mult?

— Trebuie să primim actele.

În ziua următoare, febra i s-a înrăutățit. Tremura și se plângea că o dor spatele și picioarele.

— Spune-i să lase joaca și să vină la cină, zise ea, în timp ce o înfășuram într-o pătură.

— Bine, îi spun.

— S-a jucat toată ziua.

— Îi spun.

Am găsit niște lămâi să-i fac o băutură calmantă, dar Afra se simțea mai rău cu fiecare zi ce trecea. M-am gândit că o cuprinde deznădejdea. Știam că trebuie să plecăm de acolo, așa că i-am spus că am primit actele. Am mai așteptat câteva zile, să se mai întremeze puțin, măcar cât să fie în stare să stea singură în picioare și să iasă afară, la soare. Apoi am cumpărat biletele și am scris o scrisoare.

Mohammed,

A trecut o lună de când te aștept. Habar nu am ce s-a întâmplat cu tine, unde ești sau dacă te vei întoarce vreodată și vei găsi biletul acesta, dar te-am căutat în fiecare zi și mă rog lui Allah să te aibă în pază. Îți las niște bani și cardul. Trebuie să folosești numele de Sami (așa-l chema pe fiul meu) și să mergi la agenția de voiaj (o găsești lângă cafeneaua Șapte Porți) și să-ți cumperi un bilet de feribot spre Atena. Să nu pierzi feribotul, pentru că n-o să mai ai bani să cumperi alt bilet. O să ai doar o șansă, așa că ai grijă să respecți orarul de plecare.

Aceasta va fi a treia oară când vei călători pe apă! Când ajungi în Atena încearcă să ne găsești. Numărul meu de telefon e: 0928-----. Ține minte că s-ar putea ca telefonul să nu funcționeze. Numele meu complet e Nuri Ibrahim. Planul meu e să plecăm din Atena în Marea Britanie. Dacă ajungi în Atena și nu ne găsești, te rog, nu renunța, caută-ne. Încearcă, te rog, să ajungi cumva în Anglia și, dacă o să întâlnești vreo persoană care pare drăguță, dă-i numele meu și, cu puțin noroc, te va ajuta să mă găsești.

Sper să ne revedem curând. Între timp să fii cu ochii în patru, să mănânci bine și să nu renunți. Mă voi gândi la tine și mă voi ruga pentru tine chiar și de departe, de peste mări și țări. Dacă mai trebuie să treci peste vreo apă, să nu-ți fie frică. Mă voi ruga pentru tine în fiecare zi.

Unchiul Nuri

Am pus scrisoarea și banii într-un plic și l-am lăsat acolo, în colțul cabinei, pe jos, sub borcanul de Nutella.

•

Feribotul era foarte mare, cu stele galbene pictate pe el; la nivelul de jos erau camioane și mașini parcate. În port oamenii își luau rămas-bun de la voluntari. Feribotul era programat să plece către Atena la ora 9 seara, iar călătoria să dureze vreo opt ore. Erau scaune pentru femei și bătrâni. Aerul era cald, iar marea era calmă în noaptea aceea. M-am uitat după Mohammed până în ultima clipă, dar în scurt timp toți pasagerii au urcat la bord și s-a dat semnalul de plecare. Feribotul înainta în larg, lăsând în urmă insula cu fantome. Afra a tras adânc aer în piept. Întunecimea din jur, a mării și a cerului, mi-a cuprins din nou mintea și iar m-am simțit pierdut: cerul, și marea, și lumea păreau nemăsurate. Am închis ochii și m-am rugat pentru Mohammed, băiatul rătăcit, care nu fusese niciodată al meu.

8.

Mă trezesc cu mâna Afrei pe piept. Îi simt degetele pe ale mele, dar și altceva. Îmi amintesc de Mohammed și de cheia pe care am găsit-o în grădina proprietăresei. Dar, când îmi mișc mâinile, îmi dau seama că țin în ele o crizantemă.

— Mi-ai adus încă un cadou? întreabă ea. Tonul vocii ei ascunde o altă întrebare.

— Da, îi răspund.

Mângâie cu vârful degetelor petalele și tulpina.

— Ce culoare e? mă întreabă.

— Portocalie.

— Îmi place portocalie… Credeam că o să rămâi jos toată noaptea. Ai adormit, m-a ajutat Hazim – n-a vrut să te trezească.

Disting o notă de disperare în vocea ei, întrebări pe care nu le pune, iar eu nu suport mirosul de parfum de trandafiri al trupului ei.

— Mă bucur că-ți place, îi spun, apoi îi îndepărtez mâna de pe pieptul meu, lăsând floarea să cadă pe pat.

Mai târziu, după ce îmi zic rugăciunile și o îmbrac pe Afra, sosește Lucy Fisher. E grăbită azi, are cu ea două rucsacuri, de parcă intenționează să plece undeva. De data aceasta a venit însoțită de o femeie care, bănuiesc eu, e traducătoare; are piele măslinie, e puțin dolofană și poartă o poșetă demodată.

Ne așezăm la masa din bucătărie, totul durează vreo zece minute. Ea îmi dă noua scrisoare cu adresa pensiunii scrisă clar pe ea și îmi comunică data și ora interviului pentru acordarea azilului.

— Aveți cinci zile, îmi spune, să vă pregătiți.

— Mă simt de parcă o să dau un examen, îi răspund zâmbind. Dar chipul ei rămâne serios. Mă informează că atât Afra, cât și Diomande vor avea câte un traducător și că va fi și unul pentru mine, în caz de nevoie.

— Interviul lui Diomande e în aceeași zi? o întreb.

— Da, puteți merge împreună. O să fie în zona de sud a Londrei. Ea continuă să vorbească, deschide o hartă, ne arată locul, deschide o altă hartă, cu mersul trenurilor, îmi explică tot felul de lucruri, dar eu nu prea o ascult. Aș vrea să-i spun despre aripile lui Diomande. Aș vrea să-i spun despre Mohammed și despre chei, dar mi-e teamă de reacția ei. Apoi ceva de la fereastră îmi atrage atenția. Avioane albe care brăzdează cerul. Prea multe să le pot număra. Aud un fluierat, urmat de un huruit, de parcă pământul e sfâșiat. Mă reped la fereastră: cad bombe, avioane zboară în cercuri deasupra noastră. Lumina e prea puternică, îmi acopăr ochii. Zgomotul e prea puternic, îmi acopăr urechile.

Simt că cineva mă atinge pe umăr.

— Domnule Ibrahim?

Mă întorc și o văd pe Lucy Fisher stând în spatele meu.

— Vă simțiți bine?

— Avioanele, îi zic.

— Avioanele?

Arăt către avioanele albe de pe cer.

Urmează o pauză și o aud pe Lucy Fisher suspinând adânc.

— Priviți, domnule Ibrahim, îmi spune ea cu o voce blândă. Priviți cu atenție. Sunt păsări.

Mă uit din nou și văd pescărușii. Niciun avion care survolează, doar unul de pasageri, în depărtare, apărând printr-un mănunchi de nori, iar deasupra noastră, doar pescărușii.

— Vedeți? mă întreabă ea.

Încuviințez din cap și mă întorc la locul meu.

Lucy Fisher e o femeie cu simț practic, revine imediat la subiectul pe care-l discuta înainte, după doar o scurtă ezitare și o gură de apă. Vrea să se asigure că ne e clar totul. Privind-o cum urmărește cu vârful creionului traseul trenului pe hârtie, mă

simt mai bine, mai calm. Rostește nume de locuri de care n-am auzit niciodată, consultă cealaltă hartă, iar eu îmi imaginez drumuri, și case, și străzi lăturalnice, și parcuri, și oameni. Încerc să-mi închipui cum o să fie să pătrund mai adânc în inima țării, departe de mare.

•

Seara stăm în camera de zi. Marocanul îl ajută pe Diomande să se pregătească de interviul pentru azil politic. Stau față în față la masă, iar Diomande are o foaie de hârtie și un pix să poată lua notițe.

— Aș dori să ne explicați de ce ați plecat din țara dumneavoastră, zice marocanul. Și Diomande începe să spună aceeași poveste pe care ne-a spus-o și nouă, dar, de data aceasta, adaugă câteva detalii. Menționează numele mamei sale, al surorilor sare, descrie locul de muncă pe care l-a avut în Gabon, situația lor financiară, apoi vorbește despre istorie și politică, despre colonizarea franceză, independența din 1960, revoltele civile, războiul civil, sărăcia tot mai acută. Vorbește despre Coasta de Fildeș care a fost cândva un loc al prosperității economice și al stabilității. Acum, după moartea primului președinte al țării, lucrurile s-au schimbat. O ține tot așa, iar eu nu-l mai ascult, până când marocanul îl întrerupe.

— Diomande, eu cred că ei vor să audă povestea *ta*.

— Asta povestea mea! insistă Diomande. Cum o să înțeleagă dacă nu le-o spun?

— Poate că ei știu lucrurile astea.

— Poate că nu știu. Dacă nu le știu, cum să înțeleagă ei de ce trebuie să rămân aici?

— Spune-le povestea ta. De ce ai plecat.

— Asta și fac, le explic toate astea! Diomande e furios acum, observ că stă drept, de parcă furia i-a îndreptat, cumva, coloana vertebrală.

Marocanul îl dezaprobă dând din cap.

— N-o să te ajute deloc dacă ești nervos, îi spune el. Trebuie să-ți construiești povestea cât mai clar și concis. Cum era viața ta? Cum era viața acolo pentru tine, pentru surorile tale, pentru mama voastră? Doar despre lucrurile astea să vorbești, Diomande. Asta nu-i o oră de istorie!

Încep din nou să repete pentru interviu. Afra stă pe fotoliu cu carnețelul și culorile pe genunchi, jucându-se cu bila între degete; urmăresc cu privirea vinișoara aceea care străbate bila, răsucindu-se și licărind în lumina veiozei, iar vocile se pierd în fundal. Nu mai sunt atent la conversație, mintea-mi hoinărește, mă gândesc la albine. Le văd cu ochii minții pe cerul de vară, zburând în căutare de plante și flori. Aproape că le aud cântecul. Simt mirosul de miere și zăresc faguri licărind în lumina soarelui. Ochii încep să mi se-nchidă, dar o văd pe Afra deschizând carnețelul, mângâind cu degetele foaia albă și scoțând un creion mov din cutie.

*

Mă trezesc în sunetul pe care-l face bila care se rostogolește pe podele. Îmi dau seama imediat că Mohammed e aici și zăbovesc o clipă înainte de a-mi deschide ochii. Apoi îl văd așezat pe jos, cu picioarele încrucișate și o cheie lângă el.

— Ai găsit cheia, Mohammed? îl întreb.

— Ai scăpat-o când ai sărit gardul, îmi zice. Apoi se ridică și vine lângă mine. Azi e îmbrăcat cu alte haine, un tricou roșu și pantaloni scurți de blugi, și pare preocupat de ceva. Se uită peste umăr, prin ușa deschisă a camerei, în coridor.

— O să răcești dacă rămâi cu hainele astea, îi spun.

Începe să se îndepărteze de mine, eu mă ridic și îl urmez. Urcăm scările, o luăm pe coridor, trecem de dormitoare și de băi până ajungem la o ușă de la capătul coridorului despre care nici nu știusem până atunci că există.

— De ce m-ai adus aici? îl întreb, iar el îmi dă cheia.

O iau și deschid ușa cu ea. Mă izbește o lumină orbitoare și îmi trebuie câteva clipe să mi se obișnuiască ochii cu ea. Atunci observ că sunt sus, pe vârful unui deal de la marginea Alepului. E lună plină, aproape de orizont, de culoarea deșertului. O lună sângerie.

În depărtare, în oraș, văd ruinele și dealurile, fântânile arteziene și balcoanele. Pe un câmp înspre est sunt stupi, tufe cu spini și flori sălbatice. Albinele nu fac niciun zgomot la ora aceasta. Doar lucrătoarele bâzâie de zor în lumina lunii. Aerul e cald și dulce, poartă miresmele căldurii și ale pământului. La stânga mea este o cărare care duce către oraș; pornesc pe ea până ajung la râu. Curge în afara parcului municipal, chinuindu-se să treacă prin defileu, iar lumina lunii strălucește, în timp ce apa sclipește sub ea.

Cineva aleargă în fața mea, văd o străfulgerare roșie. Mă iau după zgomot până ajung pe alei. E mai întuneric acum, lanternele sunt aprinse, iar pe tarabele din piață sunt piramide aurii de baclava. În fața cafenelelor sunt mese, meniuri, pahare și tacâmuri, pe fiecare este așezată o vază cu o singură floare. În ferestrele magazinelor sunt expuse tot felul de produse – pantofi, imitații de poșete de firmă, covoare, cutii, borcane cu cafea, parfumuri, articole din piele, iar în capătul șirului, o tarabă plină cu eșarfe de cea mai bună calitate, fluturând ca niște dâre de fum în lumina felinarului, în nuanțe de albastru, și ocru, și verde.

Deasupra capului meu atârnă de o arcadă o firmă pe care scrie: *Muzeul.* Chiar sub arcadă observ că am ajuns la vechiul magazin al tatălui meu. Ușa e închisă, iar eu îmi lipesc obrazul de geam. În spate se văd suluri de materiale așezate unul peste altul, mătase și in de toate culorile și în toate nuanțele. În față e sertarul de la casa de

marcat, și cutiile lui cu foarfece, și ace, și cretă de croitorie.

La capătul aleii lucește ceva mov. Când mă uit din nou văd că Mohammed dispare după un colț. Îl strig, îi cer să mă aștepte, să nu mai fugă de mine, îl întreb unde merge, dar el nu încetinește, așa că mă grăbesc să-l prind din urmă, dar când ajung la capătul aleii, lumea se deschide și sunt înapoi la râu, iar luna a mai înaintat puțin pe cer. Mohammed nu e nicăieri, așa că mă așez pe jos, aproape de apă, și aștept

răsăritul

lumina orașul Pireu, pe cer se vedeau o mulțime de pescărușI. Am debarcat în portul din Atena și am fost duși într-o curte de ciment din apropiere, plină până la refuz de corturi, lângă niște macarale. Cei care nu aveau corturi erau înfășurați în pături și stăteau pe jos. Printre ei păsările scormoneau în gunoi și se simțea un miros puternic de canalizare.

Eram la umbra unei clădiri dreptunghiulare, acoperită aproape în întregime de graffiti care reprezentau un port vechi cu valuri mari, albe, și un vapor din vremuri îndepărtate, cu pânzele umflate de vânt. Pe stâncile din graffiti era imaginea unei macarale, iar sub ea, oameni de demult. Lui Sami i-ar fi plăcut foarte mult imaginea aceasta. Ar fi inventat povești legate de acei oameni; poate că vaporul ar fi fost o mașinărie de călătorit în timp sau, cunoscându-i simțul umorului, macaraua ar fi fost aparatul cu ajutorul căruia se călătorea în timp – ar fi ridicat oamenii de guler și i-ar fi lăsat jos într-o altă epocă.

Aș fi vrut să rămân acolo, nemișcat, să devin parte din acel desen și să stau pentru totdeauna pe acele stânci de lângă port, să privesc marea.

Eu și Afra am găsit puțin loc pe una dintre pături, pe jos. O femeie din fața mea avea trei copii

care atârnau de ea: unul în față, legat cu o eșarfă, altul la fel, în spate, și un țânc ținându-se de brațul ei. Avea ochi migdalați și un hijab pus neglijent pe cap. Bebelușii trebuie să fi fost gemeni, dacă nu, unul dintre ei nu era al ei. Vorbea acum, îi spunea ceva în persană băiatului, iar băiatul scutura din cap, cu nasul vârât în mâneca ei. În apropiere era o fetiță cu urme de arsuri pe față. Am observat că îi lipseau trei degete. S-a uitat la mine, dar mi-am întors privirea către Afra, care stătea acolo liniștită, tăcută, protejată de întunericul care o învăluia.

Dintr-odată, apăru ceva ca o străfulgerare și, preț de o clipă, mintea mi-a fost cuprinsă de lumină.

După ce mi s-au obișnuit ochii, am observat un obiect negru, rotund, îndreptat spre mine. Un pistol. Un pistol? Am avut un moment de panică, nu mai puteam respira, mi s-a încețoșat privirea, gâtul și fața îmi ardeau. Era un aparat foto.

— Vă simțiți bine? l-am auzit pe bărbat spunând. A lăsat aparatul foto jos și părea stânjenit, de parcă nu i-ar fi trecut prin minte că face o poză unei ființe umane. Și-a întors privirea, și-a cerut repede scuze și a plecat mai departe.

Veneau oameni să ne verifice actele și, în noaptea aceea, am fost duși cu autobuzul în centrul Atenei, într-o clădire care sta să se prăbușească – o școală veche, cu ferestre înalte care dădeau în curte. Curtea era plină de oameni, unii se așezaseră pe o platformă mai ridicată, alții pe scaune de elevi sau sub sforile pe care atârnau hainele spălate. Printre ei se aflau voluntarii de la organizațiile neguvernamentale. Unul dintre ei, un bărbat cu dreaduri, a venit să ne salute și ne-a condus în clădire, la etajul al doilea, într-o sală de clasă abandonată. Afra urca fiecare treaptă încet, cu grijă.

— Mă bucur că pot vorbi cu dumneavoastră în engleză, zise bărbatul, dar încerc să învăț limba arabă și un pic de persană. Tare greu! Clătină din

cap, cu privirea ațintită asupra Afrei. Clasele de la parter sunt folosite pentru tot felul de activități. Și soția dumneavoastră vorbește engleza?

— Puțin.

— O să se descurce să urce scările?

— Da, i-am răspuns, am trecut prin experiențe și mai grele.

— Sunteți norocoși. Dacă ați fi venit acum două luni, ați fi stat pe străzi săptămâni întregi, și încă în miez de iarnă. Dar au venit militarii și i-au mutat pe mulți, apoi s-au instalat taberele astea. Este una foarte mare, la Ellinikon – vechiul aeroport –, și o alta în parc… Se opri de parcă atenția i-ar fi fost distrasă de altceva, dar eu am avut impresia că nu mai voia să continue pe acea temă.

Ne-a condus într-una dintre clase, prezentându-ne-o cu brațul întins și palma deschisă spre noi și cu o notă de ironie în glas. În clasă erau trei corturi făcute din cearșafuri. Îmi plăcea de el. Avea o licărire în priviri și nu părea speriat sau obosit precum ceilalți de pe Leros.

— Apropo, mă cheamă Neil, zise el, arătându-ne ecusonul în același timp. Alegeți-vă un cort. Cina va fi servită mai târziu, în curte. Verificați programul afișat de peretele din dreapta de îndată ce intrați – după-amiaza se desfășoară lecții și alte chestii pentru copii. Unde e copilul tău? Aceste ultime cuvinte au ajuns rapid la mine, abrupt, pe nepregătite, ca niște gloanțe.

— Unde e copilul meu?

Neil dădu din cap și zâmbi.

— Locul acesta e doar pentru familii… am presupus… cardul vostru de ieșire… Școala aceasta e pentru familii *cu* copii.

— Pe copilul meu l-am pierdut.

Neil zăbovi în fața mea fără să se miște, iar fruntea i se încreți cu niște dungi adânci. Apoi s-a uitat în jos, la podea, și-a umflat obrajii și a spus:

— Ascultă. Iată ce pot face. Puteți sta aici în noaptea asta și vedem ce putem aranja pentru

mâine-noapte, ca să se poată odihni soția ta. Spunând acestea, ne-a lăsat în vechea sală de clasă din acea școală abandonată, dar s-a întors câteva minute mai târziu cu o altă familie – un soț, o soție și doi copii mici.

Nu voiam să mă uit la acei copii, o fată și un băiat, care-și țineau părinții de mână. Nu voiam să le simt prezența, să le acord atenție, așa că nu i-am salutat cum aș fi făcut-o în mod normal. În schimb m-am întors și am intrat cu Afra într-unul dintre corturi, ne-am pus jos gențile și, fără a rosti niciun cuvânt, ne-am întins pe pături față în față. Înainte de a adormi, Afra m-a întrebat:

— Nuri, ai putea să-mi mai aduci niște hârtie și creioane colorate mâine?

— Sigur, i-am răspuns.

•

Cei din familia sosită recent s-au instalat și ei într-un cort, iar în sala de clasă s-a lăsat o liniște binevenită. Aproape că reușeam să-mi imaginez, și să și cred, că eram într-un mare hotel, iar scârțâitul și zgomotele slabe care se auzeau deasupra noastră erau de la alți clienți ai hotelului. Mi-am adus aminte de casa veche a părinților mei din Alep, de frica pe care o simțeam când eram copil și nu puteam să adorm până când nu auzeam pașii mamei mele afară, pe hol, lucru care mă liniștea. Își băga capul înăuntru, iar eu, când vedeam dâra aceea de lumină care pătrundea prin ușa întredeschisă în bezna din camera mea, mă simțeam în siguranță și adormeam. Dimineața mama îl ajuta pe tata la magazinul de materiale și își petrecea după amiezile citind ziarele și răcorindu-se cu evantaiul roșu primit de la bunica ei. Era din mătase și avea un desen cu un cireș și o pasăre și un cuvânt în limba chineză care, credea mama mea, însemna „soartă”. Zicea că e un cuvânt greu de tradus; *Yuanfen* era o forță misterioasă care face ca două vieți să se intersecteze într-un mod profund, plin de semnificații.

Asta îmi amintea de fiecare dată cum îl cunoscusem pe Mustafa. După ce mama lui, adică mătușa mea, a murit, cele două familii nu au păstrat legătura, astfel că au trecut cel puțin cincisprezece ani fără să-și vorbească. Tatăl lui Mustafa ducea o viață solitară în munți, în timp ce părinții mei erau oameni de oraș care munceau în zăpușeala și haosul piețelor, unde forfotea comerțul cu mărfuri din întreaga lume. De fapt, un negustor chinez fusese cel care-i dăduse străbunicii mele evantaiul cel roșu. Era un producător de țesături din Beijing și făcuse chiar el, cu mâna lui, mătasea și desenul de pe el. Într-o zi, tatăl meu mă trimisese după niște fructe și am făcut un ocol și m-am oprit lângă râu să mă odihnesc sub un copac. Mă săturasem să stau închis în magazin, iar tatăl meu își dorea nespus să învăț cât mai multe din tainele meseriei lui, cum să servesc clienții, cum să vorbesc corect în engleză. Din acest motiv, chiar și atunci când nu aveam clienți și era liniște în magazin, stăteam acolo cu o carte de gramatică engleză pe genunchi pentru că, potrivit tatălui meu, doar așa puteam avansa în viață.

Îmi era cald, eram extenuat, era mijlocul lui august, parcă inspiram deșertul. Era o ușurare să stau lângă râu la umbra răcoroasă a portocalului sălbatic. Cred că stătusem acolo vreun sfert de oră, când s-a apropiat de mine un tânăr cu vreo zece ani mai mare decât mine și cu pielea mult mai închisă la culoare, de parcă ar fi trăit și muncit sub dogoarea soarelui tot timpul.

— Nu știi cum ajung la magazinul acesta? Îmi arătă o foaie de hârtie pe care o ținea în mână și pe care era desenată o schiță cu un drum și un magazin cu o săgeată și cuvintele: *Mierea din Alep.*

— Magazinul de miere din Alep? l-am întrebat.

El încuviință, apoi scutură repede din cap, un tic care îmi va deveni foarte familiar mai târziu.

— Nu? spusei eu.

— Ba da, răspunse el, zâmbind și scuturând, din nou, din cap.

— Într-acolo merg și eu. Ai putea veni cu mine, dacă vrei. O să-ți arăt drumul.

Am pornit împreună pe jos și am început să vorbim. Mi-a povestit despre stupina din munți și despre bunicul lui care îl trimisese la oraș să încerce diferite tipuri de miere. Mi-a mai spus că s-a înscris, cu puțin timp în urmă, la Universitatea din Damasc să studieze agricultura și că voia să învețe mai multe despre compoziția mierii. I-am povestit și eu puțin despre magazinul tatălui meu, nu prea multe, pentru că nu eram la fel de vorbăreț ca el, dar și pentru că subiectul nu prea mă interesa oricum nici pe mine. I-am arătat magazinul nostru când am trecut pe lângă el și l-am condus până la intrarea magazinului de miere, unde ne-am luat rămas bun.

O săptămână mai târziu a venit să mă caute la magazinul tatălui meu. Tocmai aflase că fusese admis la universitate, ceea ce însemna că va vizita Alep mult mai des în viitor și voia să-mi mulțumească pentru că l-am condus data trecută, când ne întâlnirăm. Când l-a văzut mama în ușa magazinului cu un borcan de miere în mână, a scăpat evantaiul și s-a ridicat în picioare. S-a dus la el și l-a privit lung, apoi a început să plângă cu suspine.

— Mustafa, zise, tu ești, nu-i așa? Câți ani aveai când te-am văzut ultima dată? Erai doar un băiețaș. Dar chipul tău e același, nu s-a schimbat deloc!

Mai târziu ne-a spus că, atunci când l-a zărit, parcă ar fi văzut o reîncarnare a surorii ei. Și așa a început prietenia noastră, mai întâi lângă râu și apoi cu un borcan de miere. O forță misterioasă pe care n-o s-o înțeleg niciodată mi l-a scos în cale pe vărul meu, i-a îndrumat pașii ca să mă găsească acolo, lângă râu, într-o perioadă în care mă simțeam lipsit de orice speranță, neputincios, descurajat la gândul viitoarei mele cariere, și din

clipa aceea viața mea s-a schimbat pentru totdeauna. Yuanfen. Yuanfen, pâlpâind în căldura înăbușitoare, sub ochii mamei mele.

Am vizitat această amintire în minte de trei ori, reluând-o ca pe o bandă video, până când m-a furat somnul.

•

Dar m-am trezit în inima nopții din cauza unor țipete și a unor zgomote care se auzeau în aer, o bombă care sfâșia cerul. M-am ridicat în capul oaselor, ud de transpirație, cu inima bătându-mi cu putere, întunericul dens pulsa în jurul meu. Am reușit să disting vag conturul unei ferestre prin cearșaf și lumina lunii care pătrundea prin el. Am văzut ca prin ceață chipul Afrei și, treptat, mi-am amintit unde mă aflu. M-am întins și am luat-o de mână. Nu erau bombe deasupra noastră. Nu eram în Alep. Eram în siguranță acum, în Atena, într-o școală părăsită. Am început să mă liniștesc puțin, inima nu-mi mai bătea atât de tare, dar țipetele continuau și, când s-au oprit, câteva minute mai târziu, s-au auzit alte sunete, ecouri din alte încăperi, de la alte etaje, suspine disperate de adulți, scârțâit de podele, pași, și șoapte, și râsete. Râsetele păreau să se audă de afară, din curte – râsul unei femei.

Am ieșit din cort, apoi din clasă, pe coridorul cel lung. În capătul îndepărtat, lângă fereastră, o femeie se plimba în sus și-n jos, cu privirea în pământ, iar șlapii îi lipăiau pe gresie. Se opri, tresări, apoi își reluă plimbarea, ca o jucărie mecanică. M-am apropiat de ea, am ezitat o clipă, apoi mi-am pus mâna pe brațul ei, sperând să-i liniștesc mișcările, să o întreb dacă are nevoie de ajutor, dar, când să uitat în sus la mine, mi-am dat seama că dormea. Cu ochii larg deschiși, temători, umezi de lacrimi, s-a uitat prin mine fără să mă vadă și m-a întrebat: „Când te-ai întors?”

N-am răspuns nimic. Știam că nu e bine să trezești o persoană care umblă în somn, s-ar putea

să moară din cauza șocului. Am lăsat-o acolo să se plimbe prin coșmarul ei.

Iar am auzit râsul acela strident și aspru brăzdând liniștea în care se auzeau doar respirațiile celor care dormeau. Într-una dintre clasele de la etaj cineva sforăia; în alta, un copil plângea. M-am luat după râsul acela, am coborât, am ieșit în curte și am descoperit șocat că erau foarte mulți oameni care încă nu dormeau. Cred că era ora două noaptea. Primul lucru pe care l-am observat au fost niște băieți și fete îngrămădiți într-un colț, pe scaune de lemn, sub un perete de alpinism. Își dădeau unul altuia o pungă de hârtie din care inhalau cine știe ce substanță.

Una dintre fete s-a uitat la mine, m-a privit în ochi preț de o clipă. Nu cred că se simțea bine, avea pupilele atât de dilatate, încât ochii îi păreau aproape negri. În apropiere, doi bărbați stăteau pe jos, cu spatele sprijinit de perete, fumând. Pe platformă, care fusese probabil, cândva, folosită pe post de scenă, doi băieți se jucau cu mingea sub singurul reflector. La intrarea în curte erau trei bărbați care discutau aprins; vorbeau un alt fel de arabă și aveau pielea mult mai închisă la culoare. Unul dintre ei l-a împins pe altul de umăr, un altul a intervenit și i-a despărțit, s-a apucat să strige la ei, apoi a tras zăvorul de la intrare și a deschis cu forță ușa aceea masivă, iar cei trei au plecat.

După ce s-a închis ușa – sunetele metalice pe care le produsese și care se auziseră în toată curtea se stinseră – m-am trezit în fața unei uriașe inimi albastre pictate peste ferestrele duble, care avea, în părțile laterale, două aripi roșii. Vârful inimii era plat și mai erau desenate acolo o insulă și un palmier și un soare galben care răsărea. Pe fundalul verde, senin, al vechilor ziduri ale școlii, inima aceea părea că pulsează în lumina intermitentă a reflectorului.

În spatele meu se auzi din nou acel râset. M-am întors, am lăsat în urma mea inima. În capătul

îndepărtat al curții, pe singurul șezlong, sub o sârmă de întins haine, era o femeie care râdea.

Era o negresă tânără, cu dreaduri strânse la spate într-o coadă. În timp ce mă îndreptam spre ea am observat că îi curgea lapte din sâni pe tricoul alb. Când m-a văzut, s-a rușinat și și-a acoperit pieptul cu brațele.

— E din cauză că au luat-o, zise ea, în engleză.

— Pe cine au luat?

La început n-a zis nimic. Doar s-a uitat în jur.

— Eu nu locuiește aici. Vin uneori aici noaptea, să mă simt în siguranță.

M-am așezat pe jos lângă ea. S-a întors spre mine și mi-a arătat brațul. Avea pe el zeci de răni mici, rotunde.

— De la sânge mi se trage. Mi l-au otrăvit.

— Cine?

— Eram într-o cameră, iar el a încercat să mă omoare. Apucat de cap și trântit de podea. Pierdut respirația. Respirația mea oprit în acel moment și nu mai recăpătat de atunci. Nu mai am suflare în mine. Sunt moartă.

Și totuși, ochii îi erau plini de viață.

— Cel mai mult îmi doresc să merg în Germania. Sau în Danemarca, a continuat ea. Trebuie să plec de aici. Nu ușor, pentru că Macedonia închis granițele. Toată lumea oprește aici, în drum spre orice destinație. Oamenii rămân blocați aici. Părea mai îngrijorată acum, avea o încruntătură adâncă între sprâncene. Acesta locul în care oamenii mor încet, pe dinăuntru, adăugă ea. Unul câte unul, oamenii mor.

Începeam să mă simt amețit. Ar fi fost mai bine să nu mă fi apropiat de femeia aceasta, cu sânii ei din care curgea lapte și cu sângele ei otrăvit.

Băieții care jucaseră fotbal plecaseră, așa că era liniște acum, iar reflectorul lumina o scenă goală. Cei doi bărbați încă fumau, dar copiii de pe scaune se împrăștiaseră. Mai rămăseseră doar doi băieți,

amândoi erau cu ochii în telefoane, ecranele le luminau fețele.

— Ei zic că trebuie să beau multă apă, pentru sânge, dar eu sunt moartă. Se ciupi. Sunt ca o bucată de carne. Știi ce zic, carne crudă? Carne moartă. Sunt mâncată de vie. Se ciupi iar de braț și-mi arătă cicatricile. Nu aveam nici cea mai vagă idee ce i-aș fi putut spune. Eram bucuros că nu mai râdea, măcar un timp. Dar n-a trecut mult și liniștea s-a transformat în ceva mult mai chinuitor.

— Unde locuiești? am întrebat-o.

— În parc. Dar uneori vin aici, mai în siguranță aici, și nu bate așa de tare vântul, pentru că, în parc, suntem sus, aproape de zei.

— Cum de știi engleză atât de bine?

— M-a învățat mama.

— De unde ești?

În loc să-mi răspundă, s-a ridicat brusc și a zis:

— E timp să plec. Trebuie să plec acum.

Am urmărit-o cu privirea cum a descuiat zăvorul, apoi a împins poarta, a deschis-o, frângând astfel inima albastră în două. S-a lăsat o liniște adâncă. Cei doi băieți plecaseră și ei, rămăseseră doar cei doi bărbați rezemați de perete, fumând în continuare. Prin ferestrele de la sala de clasă auzeam plânsete de copil: un bebeluș și un alt copil mic.

M-am întors, am urcat scările și am luat-o de-a lungul coridorului; femeia somnambulă nu mai era acolo, domnea o liniște care îmi alina mintea.

•

Când m-am trezit, am văzut cearșafuri albe, strălucitoare, am auzit zgomote încâlcite de motoare și oameni care țipau în arabă, greacă sau persană, sau toate trei în aceeași propoziție. Afra încă dormea.

Am coborât și am observat că era plină curtea de lăzi cu banane aproape înnegrite și cutii cu scutece pentru copii. Doi bărbați cărau saci cu cartofi, iar alți trei, cutii pe care scria *lame de*

bărbierit, perii de dinți, caiete, pixuri. De cealaltă parte a inimii frânte de poarta deschisă erau două camionete albe cu siglele unor organizații caritabile lipite pe părțile laterale. Mi-am croit drum până în zona dedicată copiilor, unde o femeie scotea tot felul de jucării, și caiete, și creioane colorate.

— Mă scuzați, am zis.

— Cu ce vă pot ajuta? mă întrebă femeia. Vorbea engleza cu un accent diferit.

— Aveți hârtie și creioane colorate?

— Da, dar sunt pentru copii, îmi răspunse ea.

— Fiul meu e sus, la etaj. Nu se simte bine – mă gândeam că i-ar plăcea să deseneze.

Femeia scotoci pe fundul unei plase și scoase la iveală un caiet și o cutie cu creioane colorate. Mi le dădu fără tragere de inimă, dar cu un zâmbet pe buze.

— Sper că o să ni se alăture când se va simți mai bine.

Afra încă dormea, dar i le-am strecurat sub mână, să le simtă când se trezește. Apoi am stat așa, lângă ea, mult timp, cu privirea pierdută pe cortul pe care bătea cu putere soarele, și, pentru o vreme, mintea mi s-a golit de gânduri. Apoi au început să apară tot felul de imagini. În stânga mea era râul Queiq; în dreapta, o stradă cenușie cu un portocal; în fața mea, faimosul Hotel Baron; mai încolo, Marea Moschee din Alep, din cartierul Al-Jalloum, din centrul vechi al orașului; soarele era la apus, colorând domurile în portocaliu; în cealaltă parte erau zidurile fortăreței, iar aici, mai aproape de mine, clădiri care se prăbușeau; era și o arcadă sfărâmată în Piața al-Madina, iar dincolo, o stradă în vecinătatea vestică, Turnul cu Ceas Bab al-Faraj, terasele și balcoanele părăsite, turlele. Apoi vântul a început să bată prin fereastră, cortul s-a mișcat, iar imaginile au dispărut. M-am frecat la ochi, m-am întors spre Afra. Părea speriată în somn – agitată, respira repede, spunea ceva, dar nu

am putut înțelege nimic. I-am pus mâna pe cap, am mângâiat-o pe păr, iar respirația i s-a liniștit și a încetat să murmure.

S-a trezit o oră mai târziu, dar a rămas cu ochii închiși. Se mișca; a mângâiat cu degetele caietul și apoi creioanele colorate.

— Nuri? zise ea.

— Da.

— Mie mi le-ai adus?

— Da.

Schiță un zâmbet vag.

Apoi se ridică în capul oaselor, și le puse pe genunchi și își trecu degetele prin păr, cu ochii tot închiși. Pielea îi era curată, iar când deschise ochii, erau de un gri metalic cu pupilele atât de mici, de parcă ar fi încercat să se ferească de lumină.

— Ce să desenez? mă întrebă.

— Ce vrei.

— Spune-mi tu. Vreau să fie ceva pentru tine.

— Priveliștea care se vede de acasă.

M-am uitat la ea în timp ce desena, la degetele care urmau linia creionului ca și cum ar fi fost o cărare. Își coborî privirea spre foaia de hârtie, apoi și-o ridică din nou, clipind des, de parcă ar fi fost aproape de un fulger.

— Vezi ceva, Afra?

— Nu, răspunse ea. Liniște. Mă gândesc.

Am urmărit cu privirea liniile pe care le făcea pe hârtie, conturul domurilor, acoperișurile plate ale caselor. În prim-planul schiței începu să deseneze frunze și flori care urcau, în spirală, pe grilajul balconului. Apoi hașură cerul cu mov, și maro, și verde – habar nu avea ce culori folosea, știa doar că voia trei nuanțe pentru cer. M-am uitat la ea cum urmărea cu vârful degetelor liniile peisajului, ca nu cumva culoarea să ajungă și la clădiri.

— Cum reușești să faci asta? am întrebat-o.

— Nu știu, zise, iar ochii îi zâmbiră o clipă. E frumos?

— Foarte frumos.

Dintr-un motiv sau altul, când m-a auzit zicând asta, s-a oprit din desenat, așa că partea dreaptă a imaginii a rămas necolorată. În mod ciudat asta mi-a reamintit de străzile năruite de după începerea războiului. Felul în care totul a rămas, apoi, fără culoare. Felul în care au murit florile. Îmi întinse desenul.

— Da' nu e gata, i-am spus.

— Ba da, e. Îl împinse spre mine. Apoi se întinse iar pe spate, cu mâinile sub cap, și nu mai adăugă niciun cuvânt. Eu am rămas așa, nemișcat, multă vreme. Pur și simplu am stat acolo uitându-mă la desen, până când Neil și-a băgat capul pe ușă și ne-a spus că a sosit momentul să plecăm.

9.

Sunt înconjurat de ceva materiale, par a fi niște paltoane, pe podea sunt pantofi și un aspirator înghesuit în colț. E cald aici, este un boiler deasupra capului meu. La stânga, la capătul coridorului, marocanul stă și se uită lung la mine. Vine și, în tăcere, îmi întinde mâna să mă ridic. Nu scoate nicio vorbă, dar are o expresie gravă pe chip și mă conduce până în dormitorul meu. Afra nu e acolo, patul e făcut, iar abaya ei nu mai e pe umeraș. Dar pe noptieră, pe partea mea de pat, este un desen frumos cu stupi – un câmp mare, întins, scăldat în lumina soarelui și presărat cu stupi din loc în loc. A desenat până și bucătăria și cortul unde ne așezam la masa de prânz. Culorile nu sunt cele potrivite, liniile sunt trasate brut, întrerupte, dar imaginea e vie. Respiră: aproape că poți auzi bâzâitul albinelor. Pe câmpul din fundal sunt trandafiri negri, culoarea lor proiectându-se strident pe cer.

Marocanul mă așază pe pat, îmi desface șireturile, mă descalță și îmi ridică picioarele. Țin desenul în brațe, la piept.

— Unde e Afra? îl întreb.

— Nu te îngrijora, e bine, e jos. Fanda îi ține companie.

— Cine e Fanda?

— Femeia din Afghanistan.

lese și se întoarce după un timp cu un pahar cu apă. Mi-l duce la gură, iar eu beau toată apa. Apoi îmi aranjează perna sub cap, trage perdelele și îmi spune să mă odihnesc. Închide ușa în urma lui și mă lasă așa, în întuneric.

Îmi vin în minte aleile și sunetul pașilor care aleargă și tricoul roșu al lui Mohammed, dar trupul îmi e greu, picioarele și brațele mă trag în jos, de parcă ar fi de plumb, simt cum îmi ard ochii, îi închid.

E și mai întuneric când mă trezesc. Aud râsete – ecoul lor se răspândește prin beznă ca niște sunete de clopoței. Cobor în camera de zi, unde câțiva dintre locatari joacă domino. Afra e printre ei, stă aplecată peste masă, sunt șase dominouri aranjate în rând în fața ei, iar ea, cu degete sigure și o expresie de concentrare intensă pe chip, încearcă să-l pună pe al șaptelea peste celelalte. Toți cei din jurul mesei își țin răsuflarea, urmărind-o cu atenție. Ea se oprește, își scutură mâna și râde din nou: „Bine, îl pun! Îl pun! O să vedeți voi!”

E prima dată după câteva săptămâni bune când o aud vorbind cu cineva, prima dată după luni de zile când simt lumină și râs în vocea ei.

Marocanul mă zărește stând în ușă.

— Ce faci, bătrâne? îmi zice el în engleză, cu o licărire în ochi. Hai, ia loc și joacă-te și tu. Trage un scaun pentru mine și mă conduce la el, punându-și mâna pe umărul meu, apoi pleacă în bucătărie.

Ceilalți locatari se uită o clipă la mine, dau din cap în semn de salut sau zic „bună”, dar atenția li se întoarce repede spre Afra și spre jocul de domino. Ea stă cu spatele mai drept, mâinile nu-i mai tremură așa de tare și observ că și-a întors puțin capul spre mine. Așază piesa de domino prea aproape de precedenta, așa că se prăbușesc toate.

Toți încep să râdă și să aplaude, iar femeia din Afghanistan adună piesele și le trage spre ea. Se pricepe la jocul acesta. Pe când se întoarce marocanul cu ceai, ea deja are cincisprezece piese înșiruite, le numără pentru Afra, care stă chiar lângă ea.

Îmi beau ceaiul, care e prea dulce, apoi sun la spitalul local să le spun că am primit informațiile cerute și că aș dori să fac o programare pentru Afra la oftalmologie.

După ce se lasă seara, merg împreună cu Afra la culcare. Urc scările în spatele ei și încerc să nu mă uit la ușa de la capătul coridorului. Ușa de la

dormitorul lui Diomande e iar deschisă, el stă acolo, cu spatele către noi, se uită pe geam, iar prin tricou i se distinge conturul aripilor. Ca și cum simte că-l privesc, se întoarce cu fața spre mine.

— Noapte bună, zice el, zâmbind, și atunci observ că ține o fotografie în mână. Vine spre mine să mi-o arate. Aceasta mama mea, acestea surorile mele.

Toate zâmbesc, au dinți mari.

În dormitor o ajut pe Afra să se dezbrace și mă întind pe pat lângă ea.

— Te-ai simțit bine azi? o întreb.

— Ar fi fost și mai bine dacă ai fi fost și tu cu mine.

— Știu.

Aud vocea unui băiat strigând ceva în arabă. Parcă se aude dinspre celelalte dormitoare, dar știu că aici nu e niciun copil, numai dacă nu cumva au sosit oameni noi azi. Dar vocea pare să vină de jos, din grădină.

— Ce faci? mă întreabă Afra. Sunt în picioare acum, lângă fereastră, și mă uit jos, în curtea cufundată în beznă.

— N-ai auzit nimic?

— E doar televizorul de la parter, zice ea. Cineva se uită la televizor.

— Nu, nu televizorul. Cineva striga în arabă.

— Și ce zicea?

— Aici! Aici!

Îmi lipesc obrazul de fereastră. Din câte pot distinge în întuneric, curtea e goală; în afară de cireș și de containerele pentru gunoi, și de scară, nu mai e nimeni și nimic acolo.

— Hai lângă mine, îmi zice Afra. Întinde-te, închide ochii și încearcă să nu te mai gândești la nimic.

Îi urmez sfatul. Mă întind pe pat lângă ea; îi simt căldura trupului și parfumul de trandafiri. Închid ochii, nu vreau s-o văd, nu vreau să văd nici bezna din jurul meu, dar o aud din nou, vocea

aceea de copil, e vocea lui Mohammed, sunt sigur, începe să cânte un cântec de leagăn, îl recunosc, îmi amintește de Sami. Îmi acopăr urechile cu mâinile, dar asta nu oprește

cântecul

greierilor ne-a întâmpinat când am ajuns în Pedion tou Areos[3]. De-a lungul străzii care ducea spre centrul Atenei se întindeau grilaje din fier forjat.

Mă tot gândeam la Mohammed. La un moment dat, mi s-a părut că-l aud strigându-mă, dar mi-am dat seama că mă înșelasem, erau doar zgomotele orașului. Neil mergea înainte. Insistase, poate dintr-un sentiment de vină, să ducă el toate bagajele, așa că avea rucsacul meu pe un umăr și pe cel al Afrei, pe celălalt. Înainte de a pleca de la școală, Neil a aruncat toate gențile noastre vechi și ne-a dat rucsacuri noi și pături termice.

— Au construit locul ăsta pentru a comemora revolta împotriva dominației otomane din 1821! a strigat Neil, întorcându-se spre noi. Am trecut pe lângă niște cutii de lemn, așezate pe cărare, dar el a continuat să meargă înainte, prin pădure. Apoi, sub niște ferigi și palmieri, am văzut o mică așezare de corturi și oameni întinși pe pături. Locul era murdar, chiar dacă era în aer liber mirosea oribil acolo: a putregai și a urină. Dar Neil continua să meargă înainte. Cărările erau pline de gropi adânci, ca niște guri căscate, iar buruienile creșteau în neștire, nestingherite. Câțiva oameni își plimbau câinii, pensionarii stăteau pe bănci și povesteau, iar mai încolo, în adâncul pădurii, dependenții de droguri își pregăteau dozele.

În cele din urmă, am ajuns într-o altă zonă cu corturi, iar Neil ne-a găsit un loc pe două pături, între doi palmieri. Chiar în fața noastră era o statuie a unui războinic din Antichitate, iar pe treapta de la picioarele acestei statui era un bărbat

emaciat. Ochii lui îmi aminteau de copiii de la școală, din noaptea precedentă.

De-abia mult mai târziu, după ce Neil a plecat și pe noi ne-a împresurat bezna, am început să observ că ceva nu era în regulă cu acel loc. În primul rând, bărbații se adunau în găști, ca niște lupi – bulgari, și greci, și albanezi. Stăteau la pândă, așteptând ceva; mi-am dat seama de asta din privirile lor. Erau priviri de prădători inteligenți.

A fost frig în noaptea aceea. Afra tremura, dar nu zicea nimic. O speria locul în care ne aflam. Am înfășurat-o în cât de multe pături am putut. Nu aveam cort, doar o umbrelă mare care ne proteja, oarecum, de vântul ce bătea dinspre miazănoapte. În apropiere era un foc de tabără, dădea un pic de căldură, dar nu cât să ne facă să ne simțim confortabil.

Se auzeau tot felul de zgomote, râsete, agitație. Câțiva copii, băieți și fete, jucau fotbal pe o bucată de pământ dintre copaci. Alții jucau cărți sau pălăvrăgeau în fața corturilor. Un grup de adolescenți stăteau în cerc pe o pătură. Își spuneau povești care le aminteau de copilărie. O fată vorbea, ceilalți o ascultau cu atenție, cu picioarele încrucișate; focul, deși pe cale să se stingă, le lumina chipurile.

În timp ce îi priveam, un angajat de la o asociație neguvernamentală s-a apropiat de ei. Era un bărbat mic de statură, blond, care ținea câte o plasă albă de plastic în fiecare mână. Fata se opri din vorbit, toți s-au întors către el, întregul grup a țâșnit în picioare, plin de entuziasm, toți vorbeau deodată. Bărbatul a pus plasele jos, iar ei au așteptat, nerăbdători, în timp ce el scotea din ele doze de Coca-Cola, pe care adolescenții le-au înșfăcat una câte una. După ce fiecare dintre ei avea una în mână, le-au deschis, râzând entuziasmați la auzul sunetelor de *tssssssk* și *pssssshhhhh.*

Apoi au băut sucul toți deodată.

— Prima gură de Cola în trei ani! zice unul dintre ei.

Știam că Daesh interzisese Coca-Cola din cauză că era o firmă americană multinațională.

— E chiar mai bună decât îmi aminteam! spuse un altul.

Angajatul de la asociația neguvernamentală observă că mă uitam la ei. Scoase ultima doză din plasă și veni spre mine. Era mai tânăr decât crezusem, cu păr blond, scurt, țepos și ochi mici, căprui închis, îmi întinse doza de Cola, zâmbind larg și aducând cu el un aer de râsete și voie bună.

— Incredibil, nu-i așa? zise.

— Mulțumesc. Am desfăcut doza și am băut puțin din ea, savurându-i dulceața. Apoi i-am dat-o Afrei, care încă tremura, deși era înfășurată în pături. Luă o înghițitură zdravănă.

— Uau, Coca-Cola? zise ea. Chipul i se însufleți ușor. Am băut amândoi din doza de Cola în timp ce ascultam poveștile tinerilor.

Mai târziu, după miezul nopții, când Afra a adormit în sfârșit, iar trupul ei nu mai tremura, am observat niște bărbați mai în vârstă dând târcoale, uitându-se la băieți și la fete. Unul dintre ei umbla în cârje, i se vedea ciotul piciorului chiar și așa, în întuneric. Cel slab până la emaciere, care stătea pe treapta de la statuie, cânta acum la chitară. Un cântec trist, frumos, blând ca un cântec de leagăn.

— Și pe voi v-au adus aici?

Mi-am ridicat privirea și am văzut-o pe femeia de culoare din noaptea precedentă. Avea o pătură pe umeri și o bucată de pâine în mână.

— Aveți grijă să vă luați mâncare dimineața, zise ea. Aduc mâncare de la biserică, dar se termină repede. Aduc și medicamente.

Își întinse pătura pe jos și se așeză lângă mine. Pe cap avea înfășurată o eșarfă verde, de culoarea smaraldului.

Dintr-odată, o rafală puternică de vânt mătură tabăra, de parcă zeii locului tocmai se treziseră.

Frunze și praf brăzdară aerul din jurul nostru, dar ea aștepta pur și simplu să treacă, ceea ce mă făcu să înțeleg că era obișnuită cu astfel de schimbări bruște de vreme. Apoi scoase dintr-o plasă mică, de pânză, un flacon cu pudră de talc, scutură un norișor parfumat în palmă și se dădu pe față și pe mâini. Asta avu un efect ciudat, pielea ei căpătă o nuanță cenușie, iar însuflețirea îi dispăru de pe chip. În tot acest timp nu mă scăpă din ochi.

— Se fură copii pe aici, zise ea. Îi înhață.

În frunziș se zăreau ochii bărbaților licărind în întuneric.

— De ce?

— Ca să le vândă organele. Sau pentru sex. Și de data aceasta rosti cuvintele fără pic de emoție, de parcă devenise imună la astfel de lucruri. Nu mai voiam s-o ascult și nici să mai văd umbrele acelea care se mișcau prin pădure. Am observat din nou că îi picura lapte din sâni, lăsând urme ude pe bluza ei albă.

— Mintea mea e bolnavă, zise ea, lovindu-se ușor peste frunte. Apoi, ciupindu-și pielea de pe partea interioară a brațului, îmi spuse: Sunt moartă. Sunt neagră pe dinăuntru. Știi ce înseamnă asta?

Ochii negri îi străluciră în lumina flăcărilor, albul lor avea o nuanță gălbuie. Trăsăturile ei aveau o oarecare rotunjime, o moliciune, o transparență; se regăseau și în expresiile feței, și în mișcările ei, cu toate acestea, voiam să scap de ea, pentru că nu-mi doream să aflu mai multe. Aveam deja prea multe pe cap, prea multe gânduri; nu mai aveam spațiu pentru altceva. Petele ude de pe bluza ei îmi tot atrăgeau privirea, erau mai multe pe partea stângă, de parcă îi picura până și din inimă. Am încercat să-mi întorc privirea.

— Nu poți pleca de aici. Știai asta? spuse ea.

Nu i-am răspuns nimic. Mă gândeam la Mohammed acum. După ce i-am văzut pe bărbații aceia în pădure, îmi puneam tot felul de întrebări la

care nu mă gândisem până atunci. Oare l-a luat cineva? Oare l-au ademenit cu ceva sau l-au furat noaptea, în timp ce dormea?

— Acum sunt închise granițele, continuă ea. Multă lume sosește aici, dar puțini pleacă, iar eu nu mă pot întoarce. Sunt moartă. Vreau să plec de aici. Vreau să găsesc ceva de lucru. Dar nimeni nu mă vrea.

Sub un copac, unul dintre bărbații aceia în vârstă vorbea cu o fetiță. Avea, probabil, unsprezece sau doisprezece ani, dar felul în care stătea o făcea să pară mult mai matură; exista ceva sexual, în mod fățiș, în felul în care se sprijinea de copac.

— Știi de ce Odiseu a făcut acea călătorie? mă întrebă femeia, înghiontindu-mă să-mi atragă atenția.

Aș fi vrut să tacă. M-am întors spre ea preț de o secundă, iar apoi, când m-am uitat din nou, bărbatul și fata dispăruseră. Mi s-a făcut rău.

— A mers din Itaca la Calypso și apoi Dumnezeu mai știe unde – toată călătoria asta, să găsească ce?

Vorbea cu un fel de intensitate – se apleca spre mine, îmi împingea piciorul când nu mă uitam la ea.

— Nu știu, i-am răspuns.

— Să găsească din nou locul care, pentru el, era „acasă”.

Apoi nu mai zise nimic multă vreme, poate a simțit că n-aveam chef s-o ascult, așa că a rămas așa, tăcută, cu mâinile în poală. Era o prezență feroce, cu ochii larg deschiși, vigilenți. Oricât am încercat s-o ignor și să mă prefac că nu e acolo, n-am reușit.

— Cum te cheamă? am întrebat-o.

— Angeliki.

— E un nume grecesc.

— Da. Înseamnă „înger”.

— De unde ești?

Și de data aceasta întrebarea păru s-o tulbure. Își adună pătura, și-o înfășură în jurul umerilor și dispăru în noapte.

M-am întins lângă Afra, dar nu puteam adormi. Din adâncul pădurii se auzeau strigăte ciudate – de vulpi, sau pisici, sau oameni. Bărbatul de pe treapta de sub statuie era tot acolo. În lumina focului care ardea mocnit am observat că are zgârieturi, ca niște răni, pe braț. Carne jupuită, roșie, de parcă îl mușcase un animal.

Deși mintea îmi era tare agitată, am închis ochii strâns. Nu mai voiam să văd și să aud nimic.

Dimineața s-a făcut rugăciunea, apoi Pedion tou Areos s-a transformat într-un fel de loc de joacă. Soarele strălucea printre frunzele copacilor, formând o coroană de culoarea smaraldului, iar eu mi-am amintit de Angeliki stând aici, azi-noapte, cu eșarfa ei verde. Erau și oameni de-ai locului printre refugiați, bătrâne cu plase pline cu mâncare; mergeau de colo colo, împărțind pachete.

Am observat o mamă tânără stând pe o pătură, cu un hijab de culoarea cerului înfășurat în jurul capului. Ținea în brațe un bebeluș foarte mic, poate că avea doar câteva săptămâni – brațele și picioarele îi ieșeau de sub pătură și erau subțiri ca niște rămurele. Arăta ca și cum ținea în brațe ceva mort, ca și cum ochii ei știau lucrul ăsta, dar corpul refuza să accepte. O grecoaică în vârstă îngenunche lângă ei și o ajută pe mămică să îi dea bebelușului lapte praf dintr-o sticlă, dar bebelușul refuza să mănânce. Bătrâna nu mai insistă, în schimb turnă într-un pahar lapte condensat, așeză pe o farfurie de hârtie niște biscuiți cu ciocolată și i le dădu mămicii, încurajând-o să mănânce și să bea, împingându-i paharul spre gură de fiecare dată când se oprea.

„Pies to olo – bea tot”, spunea bătrâna, în greacă și în engleză, iar tânăra mămică părea să înțeleagă una dintre aceste două limbi, bău tot paharul și i-l întinse, să-i mai pună. Bătrâna îi mai

turnă un pahar, apoi, după ce a terminat, luă mâinile mămicii, le șterse cu șervețele umede de bebeluși și le făcu un masaj cu cremă. Ochii mămicii erau triști, albaștri ca marea, și priveau în gol, în depărtare.

— Frumoasa Mahsa, spuse bătrâna, și sărută bebelușul pe frunte.

Mahsa. Bebelușul era o fetiță. Am observat ușurința cu care interacționau cele două femei – nu aveau nevoie de prea multe cuvinte. Se cunoșteau – poate că bătrâna mai fusese aici de multe ori.

— *Den echies gala*?[4] întrebă bătrâna. Drept răspuns, mămica își apăsă pieptul cu palma și scutură din cap.

— *Ochi*[5], răspunse ea.

L-am zărit din nou pe bărbatul de pe treapta statuii. Își ținea chitara pe genunchi: un instrument frumos, aproape ca o lăută. A ciupit puțin corzile, apoi a cântat o melodie scurtă. Sunetele ne-au cuprins ca un val, ca armonia neașteptată a unei ploi scurte într-o zi însorită, ecourile reverberând din mica ei cutie de lemn.

Apoi bărbatul se încruntă și se opri brusc din cântat, continuând să-și acordeze chitara. După ceva vreme, puse instrumentul pe jos și își răsuci o țigară. M-am ridicat și m-am așezat lângă el, la umbra statuii. Era ceva în expresia chipului acestui bărbat, ceva ce sugera căldură, ceva ce te chema înspre el, chiar dacă nu rostea niciun cuvânt.

— Bună dimineața, zise el în persană, cu o voce profundă și melodioasă, asemenea muzicii pe care o cânta, și îmi oferi țigara pe care tocmai o răsucise.

— Nu, mulțumesc, i-am răspuns în arabă. Nu fumez.

Și în acea clipă am izbucnit amândoi în râs, amuzați de caracterul ciudat al situației în care ne aflam, iată-ne în Grecia, unul vorbind arabă, celălalt persană.

— Vorbești engleză? l-am întrebat.

Chipul i se lumină.

— Da! Nu foarte, foarte bine, dar da! Slavă Domnului, am găsit limbă comună!

Omul acesta avea un umor autentic și o voce tare melodioasă.

— De unde ești? l-am întrebat.

— Din Afghanistan, lângă Kabul. Tu ești din Siria?

— Da, i-am răspuns.

Avea unghiile lungi și, deși nu era un bărbat solid, mișcările lui sugerau forță.

— Îmi place chitara ta, îi spusei.

— Instrumentul acesta e *rebab*. Înseamnă „ușa sufletului”.

Apoi mi-a spus că îl cheamă Nadim.

Am rămas acolo, lângă el, ghemuit pe treaptă, iar el luă *rebabul* și începu din nou să cânte o melodie lentă, liniștită, care împresura aerul în valuri adânci. M-am uitat la Afra, care tocmai se trezea și dădea la o parte pătura în care fusese înfășurată și pipăia locul de lângă ea să vadă dacă eram acolo. Negăsindu-mă, chipul i se crispă și începu să mă strige. M-am dus imediat la ea, am mângâiat-o pe mână și am observat cum se destinde. O parte din mine se bucura să vadă această frică în ea la gândul că mă pierduse, pentru că asta însemna că încă mă iubește, că până și atunci când se închidea în ea însăși, tot avea nevoie de mine. Am desfăcut sandvișurile care ne fuseseră lăsate și i-am întins unul.

După ceva vreme mă întrebă:

— Nuri, cine cântă?

— Un bărbat pe care-l cheamă Nadim.

— Cântă frumos.

Pe măsură ce treceau orele, muzica ne invada sufletele, iar când Nadim se opri din cântat să doarmă puțin, liniștea care se lăsă fu un prilej să auzim alte sunete: ramuri care se rupeau în pădure, foșnete, și șoapte, și vocile copiilor care se jucau. Îmi venea să-l trezesc și să-i spun să continue să

cânte, să nu se oprească niciodată, ca să nu mai aud nimic altceva decât muzica emoționantă a *rebabului* până mor. Iar dacă Angeliki avea dreptate, dacă nu vom mai putea pleca niciodată din locul acesta, eu și Afra vom muri aici, lângă prădătorii de noapte și eroii unei bătălii neștiute de noi.

După ce a apus soarele, au aprins focul de tabără și întregul loc să umplut de fum și de mirosul de lemn care ardea. Oamenii s-au adunat în jurul lui să se încălzească, iar eu mi-am amintit de Farmakonisi. Dar oamenii erau altfel pe insula aceea. Aici aveam senzația că noi toți trăiam în cea mai întunecoasă umbră a unei eclipse solare.

Afra era și mai tăcută decât de obicei. Cred că asculta zgomotele care veneau dinspre pădure, simțea pericolul care se ascundea acolo, dar nu m-a întrebat nimic. Stătea aproape tot timpul înfășurată într-o pătură groasă.

Nadim fusese plecat un timp, apoi se întoarse și își reluă locul obișnuit sub statuie. Dar nu mai cântă la *rebab,* deși asta îmi doream; aveam nevoie de muzica aceea ca de apă. Mintea îmi era pe cale să se năruie.

Femeia cu hijabul albastru încerca să-și hrănească bebelușul la sân; micuța Mahsa era cu sfârcul în gură și încerca să sugă, dar se pare că nu era lapte deloc. În tot acest timp, femeia își apăsa pieptul cu mâna, cu fața roșie de nervi și frustrare. Mahsa se dădu bătută și redeveni apatică. Femeia începu să plângă, ștergându-și lacrimile cu dosul palmei.

Uitându-mă la mama aceea care plângea, ale cărei lacrimi cădeau cu atâta ușurință, mi-a trecut prin minte că Afra nu a plâns după Sami. Cu excepția acelei zile în Alep, când ne-am ascuns în groapa din grădină, nu a vărsat nicio lacrimă. Nu a plâns când a murit Sami. În schimb, chipul i-a împietrit.

Nadim veni și se așeză lângă mine pe pătură, uitându-se lung la Afra. Mă întrebam dacă își dădea seama că privirea îi era fixată asupra ei sau dacă pur și simplu era pierdut în gânduri. Oricum, am încercat să-i distrag atenția.

— De unde ziceai că ești?

Chipul lui Nadim se schimbă brusc, readus la viață.

— Kabul!

— Îți plăcea acolo?

— Sigur. Era casa mea. Kabul e foarte frumos.

— Și de ce ai plecat?

— Pentru că talibani nu le place să cântăm. Nu le place muzică.

Dar nu acesta fusese singurul motiv, mi-am dat seama din felul în care s-a oprit brusc și a ridicat de jos un con de pin, uitându-se la el cu atenție înainte de a-l arunca înspre pădure.

— Ăsta-i motivul pentru care ai plecat?

Ezită puțin, ca și cum chibzuia dacă să-mi spună mai mult sau nu, privindu-mă cu atenție, iscoditor. Nu a trecut prea mult timp și a continuat cu voce joasă:

— Am fost în Ministerul Apărării. Apoi talibanii m-au amenințat. Le-am spus că nu pot ucide oameni. Nu pot ucide nici măcar furnică – cum vrei să ucid oameni?

Se opri aici cu relatarea despre trecut, despre viața lui de dinainte, îmi oferise doar mici fragmente dintr-o poveste mult mai lungă și mai complexă. Rămase tăcut, dar era ceva supărător în tăcerea omului ăstuia, așa că m-am bucurat când a vorbit din nou, cu vocea aceea melodioasă a lui, voce care părea acum să-mi abată atenția de la alte lucruri.

— Știi cum se numește parcul ăsta?

— Da, Pedion tou Areos…

— Pedion înseamnă „Piață”. Areos a fost un zeu al războiului. Iubea masacrele și sângele. Știai asta? Bătrâna care aduce mâncare mi-a zis.

— Nu știam.

— Iubea masacrele și sângele, repetă Nadim lent, accentuând fiecare cuvânt. Și uite, au făcut un parc în cinstea lui.

Își întinse brațele cu palmele în afară, așa cum făcuse Neil când ne arătase, mie și Afrei, camera noastră provizorie din clădirea școlii, iar rănile proaspete, însângerate, de pe pielea fină de pe antebrațul lui Nadim licăriră ca niște panglici roșii în lumina focului. Începu să bată vântul, se adunară nori pe cer, iar întunericul din jurul nostru deveni și mai adânc, amenințând să sufoce lumina de la foc. Am avut sentimentul ciudat că trebuie să fiu amabil cu omul acela.

— Când ai învățat să cânți la *rebab*? l-am întrebat.

Întrebarea mea îi stârni un zâmbet larg, se aplecă în față cu ochii strălucind de încântare. Am avut strania senzație că mă uitam la cineva care ascute un cuțit.

— Ia ascultă povestea, zise el. În Kabul, tatăl meu era muzician. Foarte bun, faimos. Cânta la tablă[6]. Nadim lovi cu palmele niște tobe invizibile. Așa că eu stat și uitat la el. În fiecare zi uitam cum cântă la tablă, uitam și învățam. Își duse mâna la urechi, apoi la ochi, sugerând atenția cu care își urmărise tatăl. Într-o zi, când aveam opt sau nouă ani, unchiul chemat să-l ajute afară la ceva, iar eu așezat la tablă și început să cânt. Tata vine înapoi în casă, cu ochii mari și gura deschisă. A fost atât de șoc! El spus: „Nadim! Cum învățat să cânți, fiule?” Cum învățat să cânt?! Pentru că uitat la el. Uitat la el toți anii aceia și învățat. Cum să nu învățat? Spune tu!

M-am trezit cu totul absorbit de poveste, captivat de vocea melodioasă a lui Nadim, cufundat în imaginile unui băiat într-o casă din Kabul care cânta la tablă și, pentru o clipă, am uitat ce-l întrebasem. Dar Nadim bătea din picior pe un ritm fără sunet, mulțumit de el însuși. Își

răsuci o țigară, și-o aprinse și, deși se lăsă pe spate cu corpul aparent relaxat, privirea îi rămase concentrată. Se uita scrutător la oamenii din jur, la umbre – se uita și aștepta, la fel ca aceia din pădure.

•

Greierii cântau la unison, apoi amuțiră preț de câteva clipe, un interval, de parcă ar fi fost un singur trup care respira și care s-a oprit brusc, apoi se auzi din nou sunetul lor, un zgomot adânc, bâzâitor, care reverbera în aer, brăzdând străfundurile pădurii și necunoscutul din depărtare.

Se vedeau iarăși grupuri de bărbați care zăboveau pe lângă copaci, unii dintre ei stăteau pe bănci și fumau. Făceau haz, râdeau mult. Nadim ținea în mână o țigară aprinsă, fără să tragă din ea, brațul i se odihnea lejer pe picior și am observat iar, fără să vreau, acele dungi roșii, adânci, de pe pielea fină a antebrațului lui, ca niște zgârieturi violente ale unui animal sălbatic. Își scoase telefonul din buzunar și începu să scrie un mesaj. Am așteptat să termine și l-am întrebat dacă are conexiune la internet.

— Da, am, răspunse el.

— Ai putea să mă lași să-mi verific e-mailul?

Fără să stea pe gânduri, Nadim își deblocă telefonul și mi-l întinse. Apoi își aprinse, în tăcere, o țigară.

Aveam din nou mesaje de la Mustafa.

15/03/2016

Dragă Nuri,

N-am mai primit vești de la tine de ceva vreme, sper că ați ajuns cu bine în Atena.

Mi-a luat ceva timp să mă pun pe picioare. Aștept să aflu dacă mi s-a acordat azil și, între timp, lucrez ca voluntar la asociația de apicultură din orașul în care locuiesc. Mi-am făcut câțiva prieteni acolo, dar sunt un apicultor fără albine. Am nevoie doar de un stup pentru a începe, așa că am postat un anunț pe Facebook, în care

întreb dacă poate cineva să-mi doneze un stup. Aștept cu nerăbdare să văd dacă primesc vreun răspuns.

Sper să-mi scrii cât de curând. Mă gândesc în fiecare zi la tine și la Afra.

Mustafa

25/03/2016

Dragă Nuri,

O femeie dintr-un oraș nu prea îndepărtat a răspuns solicitării mele! S-a oferit să-mi dea nu doar un stup, ci o familie de albine negre, despre care se credea, până nu demult, că au dispărut. E o adevărată comoară! Intenționez să împart stupul în șapte compartimente. Scopul meu e să cooperez cu comunitatea locală pentru a îmbunătăți specia. De obicei, apicultorii din Anglia au albine italiene exportate din Noua Zeelandă, dar aceste albine autohtone sunt mult mai bine adaptate la clima nebună de aici. E un dezastru printre coloniile de albine; cele europene nu o duc foarte bine. Cred că albina neagră poate fi răspunsul la aceste probleme și știu că mai există persoane care sunt de aceeași părere. Nuri, în țara asta sunt câmpii întregi de rapiță și întinderi vaste de iarbă-neagră și lavandă! Cum plouă atât de mult, sunt flori peste tot. Și atât de multă verdeață! Mai multă decât ți-ai putea imagina. Unde sunt albine, sunt și flori, iar unde sunt flori, e viață și speranță.

Mai ții minte câmpiile din jurul stupinelor? Erau frumoase, nu-i așa, Nuri?

Uneori îmi vine-n minte ziua incendiului, dar încerc să nu mă gândesc la asta. Nu mai vreau să mă rătăcesc în întunecimea suferinței.

Sper să primesc vești de la tine cât mai curând, sunt atâtea lucruri pe care le avem de făcut împreună! Te aștept! Albinele te așteaptă!

Mustafa

— Mesajul pe care-l citești te-a făcut să zâmbești, spuse Nadim.

Pentru o clipă uitasem unde mă aflu. Mi-am ridicat privirea și am observat soarele Atenei strălucind printre copaci.

— Vărul meu e în Anglia, i-am spus. Mă tot roagă să merg și eu acolo.

— E o călătorie dificilă, zise Nadim, chicotind. E norocos dacă a ajuns acolo.

Am stat amândoi o vreme în tăcere, eu mă gândeam doar la câmpiile de rapiță și la întinderile de iarbă-neagră și lavandă. Le vedeam foarte clar cu ochii minții, de parcă m-aș fi uitat la unul dintre tablourile Afrei. Dar sunetul greierilor îmi invadă gândurile.

— Pădurile astea par nesfârșite, zisei.

— Nu, nu sunt. Peste tot în jur sunt orașe. Civilizație.

Nadim zâmbi răutăcios, cu un fel de bucurie, și astfel am avut ocazia să întrezăresc la el o personalitate diferită, un fel de derâdere sau răutate, care se întâlnește, de obicei, la cineva care știe mai multe decât lasă să se înțeleagă.

— Ești de mult timp aici? l-am întrebat.

— Da.

Răspunsul lui scurt părea definitiv, iar eu nici nu mai știam ce înseamnă, de fapt, acest „mult timp”. Era vorba despre săptămâni, luni, ani, secole, ca în cazul acestor eroi din Antichitate, imortalizați în piatră?

Chiar în acel moment am observat ceva ciudat. Totul s-a petrecut atât de repede, încât, dacă mi-aș fi întors privirea pentru o clipă, n-aș mai fi văzut nimic. Unul dintre bărbații de pe băncile din apropiere care stătea cu spatele la noi și-a întors capul și l-a privit pe Nadim în ochi. A existat, în acest scurt schimb de priviri, o recunoaștere a ceva familiar, o încuviințare rapidă din cap, urmată de o schimbare bruscă în mișcările lui Nadim, un fel de nervozitate, de convulsie a degetelor, de zvâcnire a colțurilor ochilor. Asta m-a făcut să fiu mai atent. Nadim a mai așteptat puțin, bătând cu piciorul în pământ ritmul său secret, și, în cele din urmă, s-a ridicat, a luat o sticlă cu apă de pe locul în care stătuse înainte, și-a turnat în palme și le-a trecut

prin păr. Lucru acesta nu era ceva ieșit din comun, dar ceea ce s-a întâmplat după aceea a fost extrem de bizar.

Cu mâinile încă în părul umed, Nadim s-a apropiat de doi adolescenți, gemeni, care sosiseră cu o zi înainte. Cei doi băieți erau cam murdari și stăteau pe o pătură sub un pom, îmbrăcați în haine vechi. Erau nou-veniți și speriați, dar între ei exista o anumită veselie băiețească; unul zicea ceva, celălalt râdea, apoi se îmbrânceau unul pe celălalt. M-am uitat cum Nadim s-a așezat lângă ei pe pătură, s-a prezentat și a dat mâna cu ei.

Între timp, bărbatul de sub copac, cel care îi făcuse semn din cap lui Nadim, a plecat.

Apoi Nadim a băgat mâna în buzunarul de la blugi și a scos niște bani. I-a dat fiecăruia vreo patruzeci de euro, din câte mi-am putut da seama. Era o sumă uriașă pentru doi băieți care probabil se hrăneau din ce găseau în containerele de gunoi.

— Nuri, zise Afra, distrăgându-mi atenția, ce faci?

— Mă uit.

— La cine?

— Nu-mi place aici, i-am spus.

— Nici mie, răspunse ea.

— Ceva nu e bine aici.

— Știu.

Și acest cuvânt care venea din gura și din mintea soției mele m-a calmat. I-am luat mâna și i-am sărutat-o. La fiecare sărut îi ziceam: „Te iubesc. Te iubesc, Afra, te iubesc, te iubesc”.

I-am povestit despre Mustafa și despre ce mai făcea în Anglia, despre stup și despre albinele negre, iar ea s-a întins pe spate și m-a ascultat. Pentru prima dată am observat un zâmbet timid pe buzele ei.

— Ce flori sunt pe acolo?

— Sunt câmpii întregi cu lavandă și iarbă-neagră.

Apoi a rămas o vreme tăcută.

— Cred că albinele sunt ca și noi, a spus. Sunt vulnerabile, la fel ca noi. Dar există oameni ca Mustafa. Există pe lume oameni ca el, și acești oameni aduc viața în locul morții.

A tăcut din nou, gânditoare, apoi a șoptit:

— O să ajungem acolo, Nuri, nu-i așa?

— Sigur că o să ajungem, i-am spus, chiar dacă în acel moment nu credeam asta pe de-a-ntregul.

*

În noaptea aceea, am încercat să-mi închipui că greierii sunt albine. Le auzeam peste tot în jurul meu. Aerul, și cerul, și copacii erau plini cu albine de culoarea soarelui. Mi-am amintit că nu i-am răspuns lui Mustafa – ceva legat de Nadim îmi distrăsese atenția, ceva ce nu-mi puteam explica mă făcuse să mă opresc din ceea ce trebuia să fac. Greierii continuau să cânte, am ignorat sunetul lor și mi-am imaginat că sunt albine. M-am gândit iarăși la mama mea și la evantaiul ei de mătase. *Yuanfen. Soartă. O forță care face ca două persoane să fie împreună.*

Mama mea a fost cea care m-a sprijinit când am decis că vreau să devin apicultor. Pe tata dezamăgirea parcă l-a micșorat – în săptămânile care au urmat după ce l-am anunțat că nu voi lucra în magazin, că nu voi prelua afacerea familiei, parcă a devenit un bărbat mult mai mic. Era într-o seară fierbinte de iunie, după cină. Stăteam în bucătărie, el bea ayran cu sare și mentă. Cuburile de gheață se ciocneau de pahar. Mama arunca resturile în coșul de gunoi. Parcă a simțit că voiam să-i spun ceva ce-i va displăcea, pentru că se tot uita la mine pe deasupra ochelarilor, încruntat, cu verigheta sclipindu-i în lumina soarelui care apunea. Era deja un bărbat mărunt, aproape că nu avea deloc grăsime, încheieturile degetelor îi erau îngroșate, iar mărul lui Adam, proeminent, i se mișca vizibil când vorbea; însă prezența lui era impunătoare, când tăcea sau cădea pe gânduri se simțea în întreaga încăpere.

— Așadar? spuse el.

— Așadar? i-am răspuns.

— Trebuie să mergi la angrosist mâine dimineață – avem nevoie de materialul acela din mătase galbenă cu modele în formă de diamant.

Am încuviințat din cap.

— Apoi vii la magazin și îți arăt cum să faci draperiile – prima dată poți să te uiți la mine.

Am încuviințat din nou. El și-a băut ayranul dintr-o înghițitură și a întins paharul mamei să-i mai pună. Dar mama era cu spatele la noi în acel moment.

— O să fac ce-mi ceri încă o lună, i-am spus.

El a așezat paharul încă gol pe masă și m-a întrebat:

— Și ce se întâmplă după ce trece luna asta? Vocea îi era grea din cauza furiei pe care abia și-o stăpânea.

— Mă voi face apicultor. Am spus asta pe un ton neutru, fără nicio emfază, și mi-am așezat mâinile pe masă.

— Deci îmi dai un preaviz de o lună?

Am confirmat spusele lui dând din cap aprobator.

— De parcă n-aș fi tatăl tău.

De data aceasta nu am mai încuviințat din cap.

S-a uitat pe fereastră, soarele îi bătea în ochi, făcându-i de culoarea mierii.

— Și ce știi tu despre apicultură? Unde vei lucra? Cum îți vei câștiga traiul?

— Mustafa m-a învățat…

— Ha! răspunse el. Mustafa. Băiatul ăla e sălbatic. Știam eu că o să te atragă pe căi greșite.

— Nu m-a atras pe nicio cale. Doar m-a învățat.

Se mulțumi să mormăie.

— O să construim stupi împreună.

Un alt mormăit.

— Ne vom dezvolta o afacere.

De data aceasta, tăcere. O tăcere lungă, în timpul căreia el rămase cu privirea plecată, și

pentru prima dată am simțit dezamăgirea aceea tăcută a lui și sentimentul profund de vinovăție care m-a bântuit apoi ani de zile. Mama terminase de spălat vasele, s-a întors și s-a uitat la mine, m-a îndemnat din priviri să continui, dar nu am mai putut spune nimic. Au trecut cincisprezece minute până când tata a zis:

— Deci magazinul va muri odată cu mine.

Și acela a fost ultimul lucru pe care l-a zis pe această temă. Din punctul lui de vedere, eu mă hotărâsem deja și nu se mai putea face nimic în această privință. Dar, în zilele și săptămânile ce au urmat, l-am văzut făcându-se tot mai mic, mai nepăsător, mai puțin practic și atent în ceea ce făcea, în timp ce tăia, sau cosea, sau măsura. De parcă ar fi pierdut motivația care-l ținuse activ până atunci. Și, în acel moment, întins sub cerul Atenei, m-am gândit că, dacă tot am sacrificat fericirea tatei pentru a deveni apicultor, trebuia să găsesc o modalitate de a ajunge la Mustafa. El a fost cel care m-a găsit, cu atâția ani în urmă, cel care m-a eliberat de povara perspectivei de a lucra în acel magazin întunecos pentru restul vieții, mi-a arătat drumul spre câmpurile de la marginea deșertului, iar acum va trebui să-mi țin promisiunea pe care i-am făcut-o. Va trebui să fac cumva să ajung în Anglia.

•

M-am trezit în miez de noapte. Focul ajunsese doar o licărire între timp. Copiii dormeau. Se auzea un bebeluș plângând; sunetul părea să vină din adâncul pădurii, dar asta era imposibil. Angeliki era înfășurată într-o pătură, sprijinită de copacul din spatele nostru. Ochii îi erau larg deschiși, mâinile în poală, laptele îi picura din sâni. Mă întrebam de unde e, unde e familia ei, pe cine a lăsat în urmă. Aș fi vrut să o întreb din nou: Angeliki, de ce ai plecat? Care este numele tău adevărat? Și unde este fetița ta?

Stând acolo, în pădurea scăldată în lumina lunii, înconjurat de bâzâitul greierilor, m-am gândit îndelung la aceste întrebări. Era o anumită dulceață în atmosfera nopții, ca în poveștile din *O mie și una de nopți* pe care mi le citea mama în zilele în care se uita pe fereastră la o țară care colcăia de luptă pentru putere, și corupție, și persecuții; în timp ce-mi citea se observau pe chipul ei frustrarea, furia și, uneori, frica.

În acele povești exista o perspectivă asupra trecerii timpului care îmi plăcea foarte mult, dar care mă și înspăimânta. În fiecare noapte ieșeau monștri din mare. În fiecare noapte, se spuneau povești pentru a amâna momentul decapitării. Viețile erau împărțite în nopți. Nopțile erau pline de strigătele celor suferinzi.

Angeliki își mișcă mâinile. Încă se auzea plânset de bebeluș, dar nu-mi dădeam seama de unde vine. Nu voiam să adorm din nou pentru că locul acela nu era sigur. Se întâmplau lucruri foarte rele acolo. Mi-am amintit cum curgea laptele din sânii Afrei când Sami plângea. Când îl auzea pe Sami, când îi simțea mirosul, stând pe scaunul de pe care îl hrănea de obicei, începea să curgă laptele din sânii Afrei, de parcă ar fi existat permanent un fir invizibil care îi lega. Comunicau fără cuvinte, prin cea mai primitivă parte a sufletului. Îmi amintesc cum râdea, spunând că se simțea ca un animal și că a înțeles că suntem mai puțin umani în timpul unei mari iubiri sau al unei mari temeri. În acele zile, după ce a devenit mamă, nu a mai pictat; era extenuată și preocupată doar de Sami. Mai târziu, când a reluat lucrul pe pânză în timp ce Sami dormea, peisajele pe care le-a pictat au fost cele mai frumoase, cele mai vii, cu o profunzime deosebită a întunecimii și o strălucire aparte a luminii.

Când plânsetele au încetat, Angeliki a închis ochii de tot. Mă gândeam la Nadim acum, la felul în care strecurase banii în mâinile celor doi băieți.

Mi-am amintit de Mohammed, îmi făceam griji pentru el mai mult decât oricând. Și apoi, cel mai rău lucru care mi se putea întâmpla – m-am gândit la Sami. Mai întâi la zâmbetul lui. Apoi la clipa în care i s-a stins lumina din ochi, clipa în care ochii lui au devenit de sticlă. Nu voiam să mă gândesc la Sami. Niciodată nu vreau să mă gândesc la Sami. Mi-am ridicat privirea către cerul nesfârșit, acoperit de stele care formau imagini pe care nu reușeam să mi le alung din minte.

•

Prădătorii ieșeau din pădure în fiecare noapte. Nadim era din ce în ce mai prietenos cu cei doi băieți, iar în timpul nopții ei dispăreau și reapăreau, în același loc de fiecare dată, arătând mai neliniștiți decât înainte. Dar aveau pantofi noi, chiar și un telefon nou, și glumeau împreună, se băteau, râdeau și se țineau unul de celălalt, în special în orele timpurii ale dimineții, când se întorceau de unde fuseseră. Apoi dormeau până după-amiaza târziu; chiar și când soarele bătea pe ei, trupurile le rămâneau nemișcate, mințile cufundate în somn, deconectate.

În fiecare noapte Angeliki dormea sprijinită de copacul din spatele nostru. Cred că se simțea în siguranță lângă noi. M-am întrebat dacă mai merge la vechea școală. Părea atât de departe acum, atât de demult, deși poate că trecuse doar o săptămână, sau poate două, de când veniserăm aici.

Îi dădusem Afrei creioanele colorate și caietul, dar de data aceasta nu le-a luat; le-a împins, le-a respins, chiar și în somn. Mintea îi era extenuată și preocupată. Asculta zgomotele din jurul ei, chipul își schimba expresia când auzea copii care se jucau sau plângeau. Se temea pentru ei. Câteodată mă întreba cine se ascunde în pădure. I-am spus că nu știu.

Din când în când, unii își împachetau puținele lucruri pe care le aveau și plecau, habar n-aveam încotro. În Leros oamenii erau selectați în funcție

de țara de origine. Exista o clasificare. Refugiații din Siria aveau prioritate; așa ni se spusese. Refugiații din Afghanistan și de pe continentul african erau nevoiți să aștepte mai mult timp, poate pentru totdeauna. Dar aici, în parc, aveai impresia că toată lumea fusese uitată. În unele zile soseau oameni noi, aduși de vreun angajat al vreunei asociații neguvernamentale, cu pături în mână. Adulți și copii cu expresie de nedumerire pe chip și păr spălat de mare.

10.

O duc pe Afra la medicul de familie. E o clinică mare, este și un doctor care vorbește arabă. Dr. Faruk e un bărbat scund, plinuț, de vreo cincizeci de ani. Își ține ochelarii în fața lui, pe masă, lângă o placă de bronz cu numele lui înscris pe ea; lumina de la calculator îi bate pe față. Vrea să afle unele detalii, zice, legate de istoricul medical al Afrei, înainte de a o consulta. O întreabă despre felul de durere pe care o simte în ochi: e o durere ascuțită sau surdă? Se manifestă la ambii ochi? Aveți dureri de cap? Vedeți lumini fulgerătoare? Afra răspunde la întrebări, apoi el trage un scaun și se așază lângă ea. Îi ia tensiunea, îi ascultă inima cu un stetoscop, apoi îi examinează fiecare ochi cu o lumină minusculă. Mai întâi ochiul drept, oprindu-se asupra lui preț de o clipă, apoi cel stâng, făcând, la fel, o pauză, și iar înapoi la dreptul. Efectuează procedura de câteva ori, după care stă puțin așa, uitându-se la ea de parcă ar fi pierdut în gânduri sau doar confuz.

— Deci nu vedeți absolut nimic?

— Nu, nu văd, răspunde ea.

Aprinde iar lumina în ochii ei.

— Acum vedeți ceva?

— Nu, răspunde ea, rămânând nemișcată.

— Sesizați vreo schimbare? Vreo umbră sau mișcare, vreo lumină?

— Nu, spune ea, absolut nimic.

Simt că îi tremură vocea, începe să fie iritată, probabil că și doctorul sesizează asta, pentru că pune lumina jos și n-o mai întreabă nimic. Se așază din nou la biroul lui, scărpinându-se pe obraz.

— Doamnă Ibrahim, ați putea să-mi explicați cum ați devenit oarbă?

— A explodat o bombă.

— Ați putea să-mi dați mai multe detalii?

Afra se fâstâcește pe scaun, jucându-se cu bila între degete.

— Sami, fiul meu, zice ea, se juca în grădină. L-am lăsat să se joace acolo, sub copac, dar îl urmăream cu privirea de la fereastră – nu mai explodase nicio bombă de două zile și am crezut că nu vor fi probleme. Era copil, voia să se joace în grădină cu prietenii lui, dar nu mai erau copii prin zonă. Nu putea sta în casă tot timpul, era ca o închisoare pentru el. S-a îmbrăcat cu tricoul lui roșu preferat și pantaloni scurți de blugi și m-a întrebat dacă se poate juca în grădină, iar eu, când m-am uitat în ochii lui, nu l-am putut refuza, pentru că era doar un băiețel, domnule doctor, doar un băiețel care voia să se joace. Vocea Afrei e puternică și calmă.

— Înțeleg, spune el. Continuați, vă rog.

— Mai întâi am auzit un șuierat, venea din cer, iar eu am fugit afară, să-l chem. Se oprește, inspiră adânc, cu putere, de parcă tocmai ieșise de sub apă. Aș vrea să se oprească, să nu mai zică nimic. Când am ajuns la ușă am auzit o explozie răsunătoare și am văzut o lumină intensă în grădina din spate, nu chiar lângă Sami, dar impactul a fost foarte intens. Zgomotul a fost atât de puternic, încât am crezut că s-a despicat cerul în două.

Din celelalte încăperi se aud scaune trase și râsete de copil.

— Și apoi ce s-a întâmplat?

— Nu știu. Îl țineam pe Sami în brațe, soțul meu era lângă mine, îmi spunea ceva, îi auzeam vocea, dar nu mai vedeam nimic.

— Care a fost ultimul lucru pe care l-ați văzut?

— Ochii lui Sami. Se uitau în sus, spre cer.

Afra începe să plângă așa cum n-o văzusem niciodată să plângă. E aplecată înainte și plânge din piept, iar doctorul se ridică de la birou și se așază lângă ea, eu am senzația că sunt undeva foarte departe, că există un deșert din ce în ce mai

întins între mine și ei. Îl văd pe doctor oferindu-i o batistă de hârtie, apoi niște apă, văd trupul Afrei îndoit, dar nu o aud, iar el îi spune ceva, cuvinte blânde, de părere de rău, dar inima îmi bate prea puternic, nu aud nimic din afară, și mă simt foarte departe de ei. Doctorul vorbește mai tare acum, încerc să mă concentrez. E la birou, cu ochelarii la ochi, uitându-se drept la mine. Îmi dau seama că a zis ceva, iar eu n-am auzit. Apoi se uită la Afra.

— Doamnă Ibrahim, pupilele dumneavoastră reacționează la lumină, se dilată și se contractă normal, ca atunci când ați vedea.

— Ce înseamnă asta? întreabă ea.

— Nu mă pot pronunța deocamdată. Va trebui să vă facem o radiografie. Există posibilitatea ca explozia sau lumina aceea puternică să vă fi afectat retina, dar se poate și ca orbirea să fie efectul unei traume severe – uneori corpul nostru găsește căi mai neobișnuite de a face față unor lucruri care pe noi ne copleșesc. V-ați văzut fiul murind, doamnă Ibrahim, și probabil că ceva din interiorul dumneavoastră s-a stins. Într-un fel, se întâmplă ceva asemănător când leșinăm din cauza unui șoc. Nu vă pot spune cu siguranță. Vom ști mai multe după ce mai facem niște analize.

În acel scurt moment, când rostește ultimele cuvinte, pare mult mai mărunt, cu mâinile împreunate, ochii îndreptați din când în când spre partea stângă a încăperii, unde e fotografia unei fete frumoase, de vreo douăzeci de ani, cu pălărie pe cap și îmbrăcată în roba de la ceremonia de absolvire.

Apoi mâzgălește ceva pe o foaie de hârtie și zice:

— Iar dumneavoastră, domnule Ibrahim, cum vă simțiți?

— Eu n-am nicio problemă.

Observ cu colțul ochiului că Afra își îndreaptă spatele.

— De fapt, domnule doctor Faruk, cred că soțul meu nu se simte bine.

— Care e problema? Doctorul se uită de la Afra la mine.

— Am doar ceva probleme cu somnul, îi spun. Mi-e greu să adorm.

O văd pe Afra scuturând din cap:

— Nu, zice ea, e mai mult de-atât…

— Nu, sunt bine!

— Ați putea să mă lămuriți puțin, doamnă Ibrahim?

— Pe mine nu mă aude nimeni?

Ea se gândește puțin, apoi îi spune:

— Nu pot explica foarte clar ce e, domnule doctor Faruk, dar știu că ceva nu e în regulă. Nu e soțul meu.

Doctorul Faruk se uită direct la mine acum. Eu râd.

— Serios acum, Afra, nu prea dorm, atâta tot. Și apoi, sunt atât de obosit, că adorm în tot felul de locuri bizare. Râsul meu nu pare să aibă niciun efect asupra lor.

— Cum ar fi?

— În dulapul de depozitare, spune Afra, sau în grădină.

Doctorul se încruntă acum și știu că reflectează la cele auzite.

— Alte comportamente mai neobișnuite?

Mă ignoră amândoi. Mă uit la doctor, apoi la Afra. Ea își întoarce privirea.

— S-a schimbat în Istanbul. Adică… Afra ezită.

— Adică…?

— Vorbește singur sau, mai bine spus, cu cineva care nu e prezent.

— Domnule doctor Faruk, v-aș fi foarte recunoscător dacă mi-ați putea prescrie niște somnifere care să mă ajute să mă odihnesc. Dacă reușesc asta, n-o să mă mai ia somnul în dulapul de depozitare. Zâmbesc prea larg.

— Mă îngrijorează ce spune soția dumneavoastră, domnule Ibrahim.

Râd.

— De ce? Nu e cazul! Doar că îmi vin în minte tot felul de lucruri. Amintiri. Liste cu lucruri pe care le am de făcut. Treburi de-astea. Nu e nimic serios!

— Ați retrăit, involuntar, secvențe din trecut?

— Cum adică?

— Imagini tulburătoare, care se repetă?

— Nu, nici vorbă.

— Tremurat, amețeli, transpirație?

— Nu.

— Cum stați cu concentrarea?

— Bine.

— Vă simțiți apatic, ca și cum v-ați pierdut capacitatea de a simți emoții precum durere sau bucurie?

— Nu, domnule doctor. Vă mulțumesc pentru interes și grijă, dar sunt bine.

Doctorul se lasă pe spate pe scaun, și mai suspicios decât înainte. Afra arată descumpănită, ochii i s-au întunecat și mă cuprinde o tristețe fără margini când o văd stând acolo așa, arătând atât de împovărată.

Doctorul nu e convins. Cu toate acestea, timpul nostru s-a scurs, scrie o rețetă pentru somnifere tari și-mi spune să revin peste trei săptămâni.

•

În după-amiaza aceea, Afra nu intră în camera de zi. Stă pe marginea patului mult timp.

— Nu am orbit din cauza bombei, zice ea, în șoaptă. L-am văzut pe Sami murind. Și atunci totul s-a transformat în întuneric.

Nu știu ce să-i spun, dar stau lângă ea o oră, poate chiar mai mult, fără să ne vorbim.

Văd pe fereastră cum cerul își schimbă culoarea, cum trec norii și păsările.

Nu ne mișcăm nici măcar să mergem la masă. De obicei, proprietăreasa aduce o oală cu tocană

sau supă de la ea de-acasă, traversează curtea cu ea în mâini, poartă mănuși de bucătărie, deschide ușa cu cotul și o așază în mijlocul mesei să ne servim. Sunt convins că toți ceilalți au mâncat deja, că toate astea s-au întâmplat fără ca eu să-mi dau seama, aud voci și pași și televizorul din camera de zi, uși care se deschid și se închid, ceainicul care fierbe, apa trasă la toaletă. Cerul devine tot mai întunecat și privesc luna cum crește de după nori. Am momente în care încă sper să-l mai văd pe Mohammed, dar el nu vine. Mă mut pe fotoliu și aștept

dimineața

celei de-a cincisprezecea zile; mama cu hijabul albastru pe cap s-a ridicat brusc, cu Mahsa în brațe, și a alergat spre femeia care avea grijă de un alt copil mic. O apucă pe bătrână de umeri. Inițial am crezut că se întâmplase ceva grav, așa că am sărit în picioare. Dar apoi am văzut că mămica zâmbea și, după ce lăsă umerii bătrânei, începu să-și apese pieptul cu palmele.

— *Echeis gala!* zise bătrâna. *Eftichos! Echeis gala!*[7] și își făcu cruce și sărută mâinile femeii. Mămica se așeză confortabil pe pătură, făcându-i semn bătrânei să se uite la ea, apoi o luă pe Mahsa în brațe, îi duse sfârcul la guriță, iar fetița începu să sugă. Văzând această întorsătură a lucrurilor, am zâmbit. Un zâmbet adevărat, din inimă. Bătrâna l-a observat și a ridicat mâna, în semn de salut, către mine.

Scena asta m-a convins că lucrurile se pot schimba, că speranța poate învinge chiar și în cele mai dificile situații. Poate că o să reușim să scăpăm de aici curând. Mi-am amintit de banii pe

care-i aveam în rucsac. Am avut grijă de el ca de ochii din cap, folosindu-l pe post de pernă noaptea, să fiu sigur că nu-l poate lua nimeni fără să mă trezească. Oamenii vorbeau fără nicio reținere despre hoți. Însă despre celelalte lucruri care se desfășurau în secret, în umbre, nu zicea nimeni nimic.

În noaptea aceea, când i-am văzut pe băieți stând pe pătura lor, sub copac, m-am gândit să intru în vorbă cu ei, iar când a ajuns la mine mirosul puternic de parfum, am observat că se stropeau pe față cu aftershave.

M-am îndreptat într-acolo și i-am întrebat dacă pot să mă așez lângă ei. Au reacționat cu reținere, erau circumspecți, se tot uitau înspre pădure, dar erau prea tineri și prea naivi ca să refuze. Au dat mâna cu mine și mi-au spus că-i cheamă Ryad și Ali, frați gemeni, nu identici, cu vârsta de aproape cincisprezece ani. Ryad era mai înalt și mai puternic decât fratele lui, Ali avea încă un aer copilăresc; împreună erau ca niște cățelandri. Le-am pus câteva întrebări, mi-au răspuns, uneori vorbind amândoi deodată.

Mi-au povestit cum au fugit din Afghanistan ca să scape de situația de acolo și de ucigașii tatălui lor. După moartea tatălui, și ei, gemenii, au devenit ținta talibanilor, iar mama lor i-a implorat să plece înainte de a fi prinși. Nu voia să-și piardă și fiii, după ce își pierduse soțul. Mi-au spus cum a plâns și i-a sărutat pe obraji de o sută de ori pentru că se temea că nu-i va mai vedea niciodată. Mi-au povestit despre călătoria lor prin Turcia și Lesbos, și cum au ajuns în acest oraș ciudat, fără niciun ajutor și fără să știe ce trebuie să facă mai departe. Atunci un bărbat i-a sfătuit să meargă în Piața Victoria, un bine-cunoscut loc de întâlnire pentru refugiați.

— Am crezut că ne va ajuta cineva, spuse Ali.

— Doar nu mai puteam dormi pe străzi.

— Plus că toate băncile erau ocupate.

— Și erau prea multe găști pe-acolo.

— Lui Ryad îi era frică.

— Lui Ali îi era frică și mai tare – toată noaptea tremura.

— Așa că ne-au spus să venim aici.

— Deci îl cunoașteți pe Nadim? i-am întrebat. V-a ajutat?

— Cine e Nadim? zise Ryad. Cei doi băieți se uitară lung la mine fără să clipească, așteptând să-i lămuresc.

— Poate că n-am înțeles eu bine cum îl cheamă, am răspuns, cu un zâmbet forțat. Bărbatul cu chitara. Bărbatul cu cicatricile.

Atunci s-au uitat repede unul la celălalt, iar privirea li s-a întunecat.

— Cred că vrei să spui Ahmed, zise Ryad.

— Da, așa e! Știam eu că n-am înțeles bine. Am cunoscut atâția oameni în ultimele săptămâni, și-apoi, nu prea am memoria numelor.

Băieții continuau să tacă.

— V-a ajutat? i-am întrebat. Am auzit că e foarte amabil.

— Ne-a ajutat destul de mult în prima noapte aici, zise Ali, dar Ryad îl îmbrânci. Ușor, în coapsă, dar eu am observat.

— Înțeleg. Și apoi?

Ali ezita să răspundă. Și-a plecat capul fără să se mai uite la mine sau la fratele lui.

— Își vrea banii înapoi? i-am întrebat.

Ali încuviință din cap. Ryad își dădu ochii peste cap, se uită la cer.

— Câți?

— Plătim în rate, bine? răspunse Ryad de data aceasta, cu o atitudine defensivă.

— Cum? De unde puteți voi face rost de bani ca să-i dați înapoi?

Cred că, în acel moment, m-am uitat la pantofii noi ai lui Ryad, pentru că și-a tras picioarele de la vedere, dar reacția lui Ali a fost cea care m-a tulburat cel mai mult. Am observat că stătea

chircit, cu brațele înfășurate, protector, în jurul propriului corp, cu fața roșie. În acel moment, de nu se știe unde, o umbră ne-a blocat soarele și l-am văzut pe Nadim stând deasupra noastră cu un zâmbet strâmb pe chip.

— Văd că v-ați cunoscut deja, zise el, așezându-se lângă noi pe pătură.

Apoi începu să cânte la instrumentul lui, sunetele blânde ale muzicii îmi invadară mintea, gândurile și grijile parcă îmi erau duse de valurile acelei melodii calde care devenea tot mai hipnotizantă. După o oră de cântat, Nadim își puse chitara jos și se îndepărtă de noi. Am observat că se îndrepta spre pădure și m-am hotărât să-l urmez, am trecut pe lângă un grup de greci care fumau pe o bancă, pe lângă două femei care hoinăreau pe acolo, printre umbre. L-am urmărit până când s-a oprit într-un luminiș cu un copac căzut. S-a așezat pe bușteanul crăpat și a scos ceva din rucsac: un briceag mic, ascuțit. Puse lama briceagului pe încheietura mâinii stângi, se opri o clipă, apoi se uită în jur. Am făcut un pas înapoi, să fiu sigur că nu mă vede. Apoi, fără să mai stea pe gânduri, își trase o tăietură de-a lungul antebrațului. I-am văzut fața schimonosindu-i-se de durere, cu ochii dați peste cap. Brațul îi sângera, el luă niște șervețele din geantă și le apăsă pe rana proaspătă. Dar ceea ce îmi amintesc cel mai clar e expresia de pe chipul lui; părea nervos. Să fi fost vreun fel de pedeapsă?

M-am mișcat foarte puțin și am călcat pe o creangă care s-a rupt; Nadim și-a ridicat privirea și s-a uitat la mine cu ochii mijiți. Am făcut un pas înapoi și, neștiind cum să reacționez, am luat-o la fugă prin pădure înapoi, în tabără.

— Ce s-a-ntâmplat? mă întrebă Afra când m-am așezat lângă ea.

— Nimic. De ce?

— Pentru că sufli ca un câine.

— Nu-i adevărat. Sunt perfect calm.

Scutură ușor din cap resemnată și în acel moment apăru Nadim de printre copaci și se așeză pe treapta statuii. Părea din nou emaciat, ca în prima zi când l-am văzut – toată vlaga se scursese din el. Am așteptat să văd dacă vine la mine, dar el nici măcar nu s-a uitat în direcția mea. Pur și simplu și-a răsucit țigară după țigară și a stat acolo mai bine de o oră, fumând.

Băieții erau pe pătură jucându-se la telefon și râzând. Din când în când Ali îl ciupea pe Ryad de braț și atunci Ryad, exasperat, lua telefonul și-i întorcea spatele, să nu mai poată vedea ecranul telefonului.

Deși Nadim părea relaxat și cufundat în propriile-i gânduri, simțeam că mintea îi era la cei doi băieți, cărora le arunca priviri piezișe tot timpul.

M-am întins lângă Afra și m-am prefăcut că închid ochii, dar de fapt mă uitam cu atenție la Nadim și la băieți. La ora zece fix, Nadim s-a ridicat și a mers în pădure. Trei minute mai târziu, băieții au făcut la fel. M-am ridicat și am pornit și eu în urma lor, încercând să păstrez o oarecare distanță între noi, să nu mă vadă, dar, în același timp, rămânând îndeajuns de aproape încât să nu le pierd urma.

Făceau tot felul de ocoluri neașteptate, de parcă urmau un traseu invizibil, și, într-un final, au ajuns la un luminiș, altul decât cel dinainte. În locul acela erau gunoaie peste tot, grămezi peste grămezi; un iaz secat devenise o groapă de gunoi. Era și o fântână stătută, din ciment, înconjurată de țevile unui sistem antic de alimentare cu apă. Chiar în spatele ei era o grădină cu trandafiri, toți uscați. Mai mulți drogați și traficanți de droguri dădeau târcoale pe acolo, lângă fântână; pe jos zăceau împrăștiate seringi. Pe acoperișul unei clădiri administrative stăteau mai mulți oameni, iar în jurul lor erau împrăștiate saltele și cutii – rămășițe ale unei vieți trecute.

Băieții așteptară lângă fântână și, în scurt timp, un bărbat s-a apropiat de ei și, pe furiș, i-a dat niște bani lui Ryad. Apoi băieții s-au despărțit. Ali a luat-o pe cărarea din dreapta fântânii, iar Ryad a stat până ce a venit un alt bărbat după el, apoi au plecat împreună în direcția opusă. Am rămas acolo o vreme, ceilalți începuseră să-mi observe prezența. Nici urmă de Nadim, probabil că o șterse. Nu mai puteam rămâne prea mult. Trebuia să plec de acolo, să mă întorc în tabără.

Așa că am luat drumul înapoi, rătăcindu-mă de câteva ori. Când am auzit copiii care se jucau cu mingea am știut că nu mai aveam mult și, la scurt timp după aceea, am văzut focul din tabără. Am găsit-o pe Angeliki stând iar lângă copac, lângă Afra. Avea creioanele colorate și caietul pe genunchi, capul i se sprijinea de trunchiul copacului, dormea. Și Afra dormea, ghemuită într-o parte, în poziție fetală, cu ambele mâini sub cap. Simțeam că mă urmărește cineva și, când m-am întors, am observat că Nadim era înapoi pe treapta de la statuie, fumând și uitându-se lung la mine.

A ridicat o mână, mi-a făcut semn, iar eu am mers la el și m-am așezat pe treaptă, lângă el.

— Vreau să-ți dau ceva, zise el.

— N-am nevoie de nimic.

— Toată lumea are nevoie de ceva, răspunse el, mai ales în locul ăsta.

— Eu, nu.

— Întinde mâna, zise.

M-am uitat la el fără să clipesc.

— Haide! Întinde mâna. Nu-ți fie frică. Nu e ceva rău, pe cuvânt.

Mi-a luat mâna, deschizându-mi palma.

— Acum închide ochii.

Deja era prea mult, toată treaba mersese prea departe. Am încercat să-mi trag mâna, dar Nadim m-a strâns mai tare.

— Hai! Închide ochii odată, spuse el rânjind, cu ochii sclipind de la lumina focului.

— Nici nu mă gândesc, i-am răspuns, și am încercat să-mi trag din nou mâna cu mai multă forță, dar fără să atrag atenția asupra noastră. Însă ceea ce s-a petrecut apoi a fost atât de brusc și de neașteptat, încât am încremenit. Am simțit o durere intensă în încheietură. Mă tăiase cu cuțitul. Mi-am ridicat brațul, ca o pasăre rănită, sângele curgea tare, picurând pe pantaloni.

Am fugit de lângă el, m-am poticnit de Afra și am rugat-o să se trezească. Ea a deschis ochii, speriată, iar eu i-am dus mâna la încheietura mea. S-a ridicat în capul oaselor, acum sângele curgea și printre degetele ei. Începu să pipăie rana, apăsa pe ea, încercând, în zadar, să oprească sângerarea. Apoi am simțit o altă pereche de mâini. Angeliki își dăduse jos eșarfa verde de pe cap și o înfășură în jurul încheieturii mele.

— Ce s-a-ntâmplat? întrebă Afra.

M-am uitat înapoi către statuie, dar Nadim dispăruse.

Angeliki răsuflă cu putere și se așeză din nou sub copac, cu o expresie de îngrijorare pe chip. Sângele curgea prin eșarfa înfășurată, brațul îmi pulsa. De oboseală, m-am întins, dar Angeliki stătea dreaptă. Ultimul lucru pe care l-am văzut înainte de a închide ochii a fost gâtul ei lung și pomeții proeminenți care luceau în bătaia focului.

Când m-am trezit, câteva ore mai târziu, în miez de noapte, am observat că stătea în aceeași poziție și se uita cu atenție în jur, în bezna încărcată de umbre.

— Angeliki, am șoptit, iar ea se întoarse spre mine, cu ochii larg deschiși. Întinde-te și tu lângă Afra. O să mai stau și eu de pază.

— N-o să adormi din nou? întrebă ea.

— Nu.

A ezitat puțin, apoi s-a întins pe pătură lângă Afra și a închis ochii.

— Odiseu, zise ea din senin, trecut de insula sirenelor. Știi cine erau sirenele? Nu era o

întrebare retorică – se aștepta să-i răspund, a deschis un ochi pe jumătate să vadă dacă o ascultam. Dar eu aveam dureri mari, îmi era greu să mă concentrez la ceea ce spunea.

— Nu, i-am răspuns, nu știu.

— Încearcă să-i ademenească pe bărbați cu cântecul lor, ducându-i la pieire. Dacă auzi cântecul lor, te vor lua. Deci, în timp ce trec pe lângă insulă, bărbații pun ceară în urechi, ca să nu aud cântecul, dar Odiseu vrut să audă cântecul sirenelor pentru că i s-a spus că e foarte frumos. Așa că știi ce fac ei?

— Nu.

— Lucrul acesta foarte important. Bărbații legat pe Odiseu de catargul corăbiei, legat foarte strâns. El le spune să îl lase legat acolo chiar dacă îi imploră, până când pericolul trecut și sunt departe de sirene și de cântecul lor.

N-am zis nimic. Mă țineam de braț, încercând să ignor căldura durerii, și mă uitam înspre pădure, înspre lucrurile nevăzute care stăteau la pândă în bezna ei.

Angeliki își continuă povestea:

— Atena, acest loc în care oamenii sunt prinși în lucruri periculoase – sunt atrași de acele lucruri și nu se pot abține, așa că merg după ele.

Am observat că Ryad și Ali nu erau pe păturile lor. Încă nu se întorseseră și nu voiam să mă gândesc pe unde puteau fi sau ce făceau. M-am uitat la eșarfa lui Angeliki înfășurată în jurul brațului meu, îmbibată de sânge, la părul ei creț, în dezordine, la părul Afrei, lăsat liber, fără hijab, încadrându-i fața. Mi-am amintit ce spusese Angeliki despre Odiseu în prima noastră seară petrecută aici, cum a călătorit în atâtea locuri, cum a ajuns în ținuturi îndepărtate, pentru a-și găsi drumul înapoi acasă. Dar pentru noi nu mai exista un loc pe care să-l putem numi „acasă”.

Am pus mâna pe scrisoarea de la Mustafa, pe care o țineam tot în buzunar. Am scos fotografia cu

noi doi și m-am uitat la ea, la lumina focului.

Unde era *acasă* acum? Și ce era *acasă* acum? În mintea mea, era un loc scăldat în lumină, un paradis la care nu mai puteam ajunge. Mi-am amintit cum, într-o seară, cu vreo zece ani în urmă, era Eidul și, pentru a sărbători Ramadanul, eu și Mustafa am organizat o petrecere pentru toți angajații noștri la Hotelul Martini Dar Zamaria din Alep. S-a ținut în curtea interioară – erau acolo palmieri, și lanterne, și plante care atârnau din balcoanele de deasupra. Cerul era senin, plin de stele.

Hotelul pregătise o masă îmbelșugată cu preparate din carne și pește, cu garnituri din orez, cereale și legume. Ne-am rugat toți și apoi am mâncat împreună cu angajații, prietenii și familiile noastre. Copiii alergau printre adulți. Afra era frumoasă, într-o abaya roșie cu fire aurii, plimbându-se printre invitați cu Sami de mână, salutându-i pe cei care tocmai soseau cu un zâmbet de o căldură fără margini.

Erau acolo și Firas, Aya și Dahab, ba chiar și tatăl lui Mustafa coborâse din munți pentru acest eveniment; era un bărbat tăcut, modest, nu semăna deloc cu propriul lui tată, dar era mândru de realizările fiului său și se bucura de mâncare și de compania celor prezenți și-mi povestea fără rețineri despre stupinele lui. Scena era de-a dreptul magică – frunzele copacilor străluceau, fumul de la narghilea se înălța în aer ca niște panglici de mătase, plantele din coșurile care atârnau erau pline de flori, înmiresmând curtea cu parfumul lor dulce. A devenit un loc dintr-o poveste, una dintre acele povești pe care mi le citea mama în camera cu gresie albastră.

•

Dimineața, când m-am trezit, mi-am dat seama că nu-mi ținusem promisiunea, adormisem sprijinit de copac, iar Angeliki nu mai era acolo. Eșarfa ei verde era îmbibată de sânge, iar brațul mă durea și

mai tare. Bătrânele împărțeau pachete cu mâncare, am observat câțiva angajați ai organizației neguvernamentale prin preajmă. Am ridicat mâna și am chemat o femeie de vreo douăzeci și ceva de ani să se uite la brațul meu. A zăbovit câteva clipe, neștiind ce să facă, apoi mi-a spus să aștept, să nu plec nicăieri, că va aduce pe cineva care mă putea ajuta, că ea lucra doar cu copiii și nu avea experiență medicală, dar că va găsi pe cineva care știe ce trebuie făcut.

După ce i-am mulțumit, a plecat, dar ziua a trecut fără ca tânăra de la ONG să se întoarcă. Așa că mi-am dat jos eșarfa verde și am văzut că rana era adâncă și încă sângera. Am curățat-o cu puțină apă de băut, apoi am legat-o la loc cu aceeași eșarfă.

Doar mai târziu, spre seară, am văzut o angajată de la ONG venind din pădure spre mine. În urma ei era o femeie mai în vârstă cu un rucsac pe umeri. S-au oprit lângă mine și au vorbit între ele un timp, într-o limbă pe care n-am recunoscut-o. Poate că era olandeză sau elvețiană sau germană, nu mi-am putut da seama. Apoi femeia mai în vârstă a îngenuncheat lângă mine și și-a deschis rucsacul, și-a pus niște mănuși chirurgicale, a desfăcut eșarfa și a strâns din buze când a văzut rana.

— Cum ai făcut asta?

— Altcineva m-a tăiat, nu eu, i-am răspuns.

M-a privit cu un aer îngrijorat, dar nu a mai întrebat nimic. Mi-a curățat încet, cu meticulozitate, rana cu șervețele umede antiseptice, apoi a închis-o cu plasturi, punându-i cu grijă unul câte unul peste tăietură, cu o pensetă.

— Trebuie să plec de aici, i-am spus.

Nu a răspuns nimic.

— Cum pleacă oamenii de aici?

S-a uitat lung la mine, nemișcată, cu penseta în mână, apoi a continuat să-și facă treaba, cu buzele strânse. Când s-a apucat să acopere rana cu un

bandaj curat, umerii i s-au relaxat și a început să vorbească din nou.

— Ți-aș fi spus să mergi la Scopje, zise ea, suflându-și o șuviță de păr de pe față, dar oamenii se bat cu polițiștii să treacă în Macedonia. Au închis granițele. Nu mai poate trece nimeni acum. Sunteți blocați aici.

— Nu există nicio altă variantă?

— Puteți lua autocarul spre sate. Cei din Siria au prioritate acolo. Trece pe aici o dată pe săptămână.

— Și apoi ce se întâmplă?

— Rămâneți acolo.

— Pentru cât timp?

Nu zise nimic. Își adună părul la spate într-un coc, apoi îi dădu drumul. Am observat că purta ecuson la gât. O chema Emily. Sub numele ei, scris de mână, era un mic logo.

Începu să-și adune lucrurile.

— Dar femeia din Africa? Sau cei doi băieți care au probleme? Ei pot merge în sate?

— Nu știu, răspunse ea. Apoi, după o scurtă pauză: Nu, nu cred. O, Doamne, nu pe mine ar trebui să mă întrebi. Nu pot să-mi asum răspunderea asta. Există persoane care consiliază.

— Unde sunt aceste persoane?

Am văzut că ezita, că se lupta cu ea însăși, ochii îi scânteiau de revoltă și nemulțumire, obrajii îi ardeau de furie.

— Dacă mergeți în Piața Victoria…

— Am auzit de Piața Victoria.

— Dacă mergeți acolo, este un centru pe strada Elpidos – Centrul Speranței. Ei ajută mame, și copii, și băieți neînsoțiți. Ei vă vor putea sfătui ce să faceți. Spuse toate aceste lucruri dintr-o răsuflare, apoi se forță să zâmbească.

În noaptea aceea s-a întors Angeliki. S-a așezat lângă copac și și-a acoperit fața cu pudră de talc. Purta pe cap o eșarfă neagră cu paiete argintii care licăreau în lumina focului. Încet, cu înghițituri mici, a băut apă dintr-o sticlă, apoi și-a examinat

rănile de pe brațe. Când Afra i-a simțit prezența, s-a ridicat în capul oaselor, mai atentă, trăgându-se mai aproape de ea.

— Ce faci? o întrebă Afra.

— Ei zic la mine să beau multă apă, răspunse Angeliki. Din cauză că am sânge otrăvit.

Afra scutură din cap.

— Așa e, îți spun eu. Povestit tot ție ieri! Îți spun, suflarea mea oprit și nu se mai întoarce. Suflarea mea oprit, iar ei au luat-o. Unii oameni asta vor, să-ți ia suflarea. Apoi pus ceva în sângele meu. Otrăvit, iar acum mintea mea e bolnavă.

Deși probabil că Afra nu înțelegea tot ce-i spunea Angeliki, se vedea că au mișcat-o cuvintele ei și mai ales tonul vocii, iar când Angeliki nu mai zise nimic, Afra se întinse și puse mâna pe brațul lui Angeliki.

Respirația lui Angeliki era mai calmă acum.

— Mă bucur că ești aici, cu mine, Afra.

Din adâncul pădurii se auzi sunetul de *rebab,* un sunet frumos, plin de lumină chiar și acolo, în beznă. Notele păreau să atingă flăcările focului, făcându-le să licărească, iar muzica era purtată de vânt. Sunetul acela îmi liniștea mintea învolburată, dar, de îndată ce încetă, mi-am amintit de unghiile lungi ale lui Nadim, de lama ascuțită a cuțitului său și de căldura ce-mi împresura încheietura mâinii. Gemenii nu s-au mai întors de aseară, iar eu voiam să-i caut. M-am gândit să merg iar la fântâna aceea seacă, să văd dacă-s acolo sau să întreb dacă-i văzuse cineva, dar îmi era teamă să mă aventurez din nou în pădure. Trebuia să rămân în viață pentru Afra. În schimb i-am așteptat, sperând să apară din umbre și să-și reia locul lor, pe pătură, sub copac.

•

Mohammed e cel care mi-a apărut în coșmarul din acea noapte; era pe barcă, cu fața serioasă și hotărâtă, în bătaia luminilor de lanternă. S-a întâmplat exact ca în acea noapte: a fost un

moment de beznă, iar când a reapărut lumina, el dispăruse.

Visul meu era aproape identic cu ceea ce se petrecuse atunci. Eu mă uitam la apă, la valurile negre, cât vedeai cu ochii în toate direcțiile, apoi am sărit, valurile erau mari, am început să-l strig pe nume, auzeam vocea Afrei de pe barcă. M-am scufundat și am rămas sub apă cât de mult am putut, cu mâinile întinse în caz că dau peste ceva, peste vreun picior sau vreun braț. Când am simțit că nu mai am aer, că mă apasă greutatea morții spre adâncuri, am revenit la suprafață, gâfâind în întuneric și în bătaia vântului. Dar în visul meu exista un detaliu diferit: Mohammed nu a fost salvat de bărbatul acela, nu mai era în barcă; în locul lui era o fetiță cu ochii ca întunericul nopții, în brațele femeilor, înfășurată în eșarfe.

M-au trezit niște strigăte. Un băiețel țipa ceva în limba persană, era agitație și zgomot în beznă, oamenii se trezeau, alergau spre băiat. M-am ridicat și eu și m-am alăturat celorlalți. Băiatul plângea, se chinuia să respire și arăta cu mâna spre pădure. Apăru un grup de bărbați cu bâte de baseball în mâini, de parcă așteptaseră momentul acela, apoi o luară la fugă în direcția indicată de băiat. Am fugit cu ei și, în scurt timp, am observat că urmăreau pe cineva, au sărit peste el de parcă ar fi fost un animal uriaș și l-au doborât la pământ.

Atunci cineva mi-a pus în mână o bâtă. M-am uitat la bărbatul care se zvârcolea, încercând să se elibereze, și l-am recunoscut pe Nadim. Arăta cu totul altfel acolo, pe pământ, cu chipul înspăimântat. Oamenii îl țineau cu forța, unii îl loveau cu rândul. Am stat nemișcat și m-am uitat cum îl bat până când își dădu ochii peste cap, fața îi era spartă, iar picioarele și brațele îi zvâcneau.

— De ce stai acolo fără să faci nimic? mă întrebă un bărbat, îmbrâncindu-mă. Nu știi că omul ăsta e diavolul în persoană? Așa că m-am apropiat de el, îmi venise mie rândul, și am auzit

uralele bărbaților din jurul meu, apoi parcă toți și toate au dispărut și am văzut doar chipul lui Nadim uitându-se în sus, la mine. Preț de o clipă, privirea i se limpezi, se fixă asupra mea, zise ceva ce n-am reușit să înțeleg, în timp ce o voce din spatele meu mă îndemna să lovesc. Am simțit pulsul durerii din rana pe care mi-o făcuse, mi-am amintit de chipurile inocente ale gemenilor și o furie pe care n-o mai simțisem niciodată până atunci mă cuprinse; am ridicat bâta și l-am lovit în cap.

El nu se mai mișcă. Am lăsat bâta să cadă și m-am tras înapoi. Un bărbat îl lovi cu piciorul, altul îl scuipă, apoi au fugit toți, în toate direcțiile, în pădure sau înapoi în tabără.

I-am târât trupul în adâncul pădurii, unde copacii erau mai deși, unde zgomotele orașului și cele ale taberei erau departe, și am stat lângă el până a răsărit soarele.

În lumina slabă a zorilor am luat-o înapoi spre tabără. La un moment dat, am zărit doi bărbați care discutau aprins. I-am recunoscut pe loc și m-am ascuns. Unul dintre ei era așezat pe bușteanul pe care stătuse înainte Nadim; celălalt era agitat, se tot plimba de colo colo, pășind peste o bâtă de baseball.

— De ce naiba te simți vinovat?

— Am ucis un om.

— Îi lua pe băieți. Știi doar ce făcea, nu?

— Da, știu, știu.

— Dacă ar fi fost fiul tău?

Bărbatul de pe buștean nu răspunse.

— Adică, îți poți închipui?

— Nu vreau.

— Era malefic. Cea mai diabolică ticăloșie din câte există. N-ai auzit ce-a pățit fiul lui Sadik?

Era o întrebare retorică, iar bărbatul care ședea și-a plecat privirea și și-a trecut mâna peste față.

Niciunul n-a mai zis nimic o vreme, iar eu nu îndrăzneam să mă mișc, nici măcar să respir. Vântul s-a întețit, iar frunzele copacilor foșneau;

am auzit pași în pădure și râsete, și sunete slabe de muzică.

Bărbatul care ședea pe buștean s-a ridicat și i s-a adresat celuilalt:

— Ce îl determină pe un om să facă astfel de lucruri?

Nu am auzit răspunsul pentru că un grup de băieți a trecut pe-acolo, vreo cinci sau șase. Unul ținea în mâini o minge de fotbal, un altul asculta din telefon o melodie în arabă, iar ceilalți cântau și ei. Cei doi bărbați au luat această întrerupere drept momentul oportun pentru a se întoarce în tabără. M-am așezat în locul lor, pe buștean, și am atins cu vârfurile degetelor muchiile și șanțurile. Mă gândeam la Nadim, cum stătuse el acolo, cu briceagul în mână, tăindu-se, cu privirea plină de o furie oarbă.

— Ce s-a-ntâmplat cu tine, Nadim? am zis cu voce tare. Ce te-a determinat să faci astfel de lucruri?

Îmi răspunse doar vântul care ridică frunzele căzute, le zbură în toate părțile, apoi le lăsă să cadă iar la pământ; sunetul râsetelor și al muzicii nu se mai auzea deloc acum, băieții erau undeva departe, în adâncul pădurii.

•

M-am întors în tabără. Angeliki plecase, iar eu m-am întins lângă Afra.

— Unde ai fost? mă întrebă ea, în șoaptă.

— A apărut o problemă.

— Ce problemă?

— Nu vrei să știi, crede-mă. Dar s-a terminat acum.

Mi-am amintit un vers din Coran:

Fii milostiv cu ceilalți și vei primi și tu milă. Iartă-i pe ceilalți și Allah te va ierta pe tine.

Apoi mi-am amintit câteva cuvinte din Hadis:

Profetul nu va răspunde unei fapte rele cu o faptă rea, ci va ierta și va trece cu vederea.

Și m-am uitat la mâinile mele, le-am întors, de parcă le vedeam pentru prima dată: una bandajată, cealaltă în care ținusem bâta. Am început să simt din nou acea teamă, teama care mă mistuise în Alep, eram vigilent la orice sunet și mișcare, îmi imaginam pericole peste tot în jurul meu, mă așteptam să se întâmple în orice clipă tot felul de atrocități, simțeam moartea aproape. Aveam senzația că sunt descoperit, de parcă mă urmărea cineva din pădure, iar când începu vântul să bată, am auzit șoaptele: *Ucigașule, Nadim e mort, ucigașule.*

Mi-am pus mâna pe pieptul Afrei, simțindu-i mișcările ritmice, până când propria-mi respirație a încetinit, s-a calmat, a preluat ritmul ei. Mi-am amintit de albinele negre ale lui Mustafa și am stat cu ochii închiși până când am reușit să văd câmpiile mov și dealurile cu lavandă și iarbă-neagră revărsându-se peste marginea lumii.

•

Era după-amiază când m-am trezit. M-am uitat la treapta pe care ar fi trebuit să stea Nadim, răsucindu-și o țigară. M-am uitat la statuia aceea albă – capul și umerii unui bărbat cu barbă, cu inscripția în greacă și anii: 1788-1825, și m-am întrebat ce fel de om fusese. În starea anxioasă în care mă aflam, mi-am amintit vag de poveștile pe care mi le spunea mama. În ele, statuile nu erau simple obiecte de artă sau simboluri de reverență, ci talismane care preveneau răul, sau paznicii unor comori, sau ființe umane sau animale care s-au transformat în piatră. În unele dintre acele povești demonii intrau în statui și vorbeau prin intermediul lor.

Afra stătea lângă mine și aș fi vrut să nu fie oarbă, să fie iar femeia care fusese, pentru că Afra a avut dintotdeauna o înțelegere profundă a lumii;

avea un fel aparte de a privi lucrurile. Afra întotdeauna știa prea mult, avea darul de a privi oamenii și locurile dincolo de aparențe, de a găsi rămășițe ale trecutului în prezent. Am observat că Nadim își lăsase *rebabul* pe treapta de la statuie. M-am dus și l-am luat. Am zdrăngănit puțin corzile și mi-am amintit de melodia aceea frumoasă pe care o cântase și care trecuse peste mine și prin mine ca o apă, alinându-mi sufletul arid și crăpat, ca senzația primei picături băute după ce soarele apune în timpul Ramadanului. Astfel de senzații stârnise muzica lui Nadim, iar gândul acesta îmi învălui mintea, distorsionându-mi gândurile. Am închis ochii și m-am concentrat pe zgomotele pe care le făceau copiii care se jucau și râdeau.

11.

E ziua interviului. Suntem în tren. Afra e lângă mine, știu că are emoții. Diomande stă în picioare ținându-se de bară; este loc liber, dar nu vrea să stea jos. În locul acesta public, corpul lui înalt, distorsionat, iese și mai tare în evidență. Arată ca un personaj dintr-un basm și mi se pare ciudat că, dintre toți oamenii din acest vagon, eu sunt singurul care-i cunoaște secretul. Diomande citește indicațiile pe care și le-a notat în carnețel, repetând în șoaptă. „Aceasta nu este o oră de istorie", zice el, în engleză, „pe ei nu-i interesează să afle cât mai multe despre fostul președinte, așa că vorbește despre el doar dacă te întreabă".

În cele din urmă ajungem într-un loc numit Croydon. Lucy Fisher ne întâmpină la gară și ne duce la centru. E o clădire înaltă, pe o stradă cu acces restricționat. Înăuntru trecem prin puncte de control, bariere, securitate, unde ne scanează, ne controlează și ne pun să semnăm. Apoi stăm în sala de așteptare, alături de alți oameni care arată la fel de speriați ca noi. Și așteptăm. Diomande intră primul. Apoi intră Afra și, câteva minute mai târziu, sunt condus într-o încăpere de la capătul unui coridor lung.

Sunt două persoane, așezate la masă, în această încăpere – un bărbat și o femeie. Bărbatul pare să nu aibă cu mult peste patruzeci de ani, e tuns foarte scurt pentru că chelește în vârful capului. Nu se uită nici măcar o dată în ochii mei. Mă invită să iau loc, îmi rostește numele de parcă m-ar cunoaște, dar îmi evită privirea. Și totuși, există o anumită aroganță în el, un zâmbet afectat abia perceptibil. Femeia de lângă el e puțin mai în vârstă, are părul creț. Stă dreaptă și caută să pară foarte binevoitoare. Amândoi sunt ofițeri de la serviciul de imigrație. El îmi oferă ceai sau cafea, dar refuz.

Aruncă o privire pe procedură și îmi spune că interviul este înregistrat. Îmi amintește că va avea loc un al doilea interviu. Mai întâi mă roagă să confirm numele, data și locul nașterii și adresa la care locuiam când a izbucnit războiul. Apoi întrebările devin tot mai ciudate.

— Există monumente importante în Alep?

— Desigur.

— Puteți să ne spuneți câteva?

— Păi, e citadela. Marea Moschee Umayyad, Khan al-Jumruk, al-Firdaws Madrasa, care înseamnă „școala paradisului", Moscheea al-Otrush, Turnul cu Ceas Bab al-Faraj… să vă mai spun?

— Nu, mulțumim, ajunge. Vechea piață acoperită e în partea de nord a orașului sau în cea de est?

— E în zona centrală.

— Și ce se vinde acolo?

— O mulțime de lucruri!

— Cum ar fi?

— Materiale textile, mătăsuri, in. Covoare, lanterne, argint, aur, bronz, condimente, ceaiuri, ierburi, iar soția mea își vindea acolo, pe vremuri, tablourile pe care le picta.

— Care e numele țării dumneavoastră?

— Siria. Nu vreți să aflați cum am ajuns aici?

— Ajungem și la partea aceea imediat. Acestea sunt întrebări standard, parte din procedură.

Se oprește o clipă și își verifică hârtiile. Apoi se scarpină pe capul lucios.

— Ați cunoscut pe cineva din Statul Islamic?

— Nu, nu personal.

— Deci n-ați avut nicio legătură directă cu nimeni din acest grup?

— Nu. I-am văzut, bineînțeles, pe străzi sau așa, dar n-am avut niciun contact direct cu ei.

— Ați fost vreodată ținut prizonier de către Statul Islamic?

— Nu.

— Ați lucrat pentru Statul Islamic?
— Nu.
— Sunteți căsătorit?
— Da.
— Cum o cheamă pe soția dumneavoastră?
— Afra Ibrahim.
— Aveți copii?
— Da.
— Câți?
— Unul, un băiat.
— Unde s-a născut?
— În Alep.
— Și acum unde e?
— A murit în Siria.

Nu mai zice nimic preț de o clipă, se uită lung la biroul din fața lui. Femeia de lângă el pare tristă. Încep să mă simt agitat.

— Ați putea să ne spuneți ceva deosebit despre el? Ceva ce vă amintiți despre el?

— Despre cine?

— Despre fiul dumneavoastră. Știu că e greu, domnule Ibrahim, dar ați putea, vă rog, să încercați să răspundeți la întrebare? E foarte important.

— Bine. Odată, când cobora dealul cu bicicleta – îi spusesem să nu facă asta, pentru că era tare abrupt dealul pe care se afla casa noastră –, a căzut și și-a rupt un deget care nu s-a mai vindecat niciodată cum trebuie, așa că a rămas un pic îndoit.

— La care mână?
— La care mână?
— La care mână s-a rănit? Dreapta sau stânga?

M-am uitat în jos la mâinile mele și le-am văzut pe ale lui Sami în ele.

— La mâna stângă. Țin minte că mâna lui stângă se potrivea cu mâna mea dreaptă și îi simțeam degetul ușor strâmb.

— În ce dată s-a născut?
— 5 ianuarie 2009.
— Ați ucis vreodată pe cineva?
— Nu.

— Care e imnul național al țării dumneavoastră?
— Vorbiți serios?
— Acesta e răspunsul dumneavoastră?
— Nu! Imnul e „Apărătorii patriei”.
— Ați putea să-l cântați, fără cuvinte?
Fredonez câteva acorduri printre dinții încleștați.
— Vă place să citiți?
— Nu în mod deosebit.
— Care a fost ultima carte pe care ați citit-o?
— O carte despre procesul de cristalizare a mierii.
— Citiți cărți politice?
— Nu.
— Dar soția dumneavoastră?
— Din câte știu eu, nu.
— Cu ce se ocupă soția dumneavoastră?
— E pictoriță. Adică era.
— Care e situația actuală în țara dumneavoastră?
— E raiul pe pământ.
— Domnule Ibrahim, înțeleg că aceste întrebări poate vi se par oarecum inutile, dar ele sunt o parte importantă a evaluării.
— Situația din țara mea constă în haos și distrugere peste tot.
— Cine e președintele dumneavoastră?
— Bashar al-Assad.
— Când a fost ales președinte?

•

Și întrebările continuă în aceeași manieră. Am vreo legătură cu președintele? Unde e Siria? Cu ce țări se învecinează? Trece vreun râu prin Alep? Care? În cele din urmă începe să mă întrebe despre călătorie, iar eu îi spun tot ce-mi amintesc într-un mod direct, linear, coerent, exact așa cum ne-a sfătuit Lucy Fisher. Doar că e mai greu decât mă așteptasem, pentru că, atunci când încerc să-i răspund la întrebări, el revine cu o altă întrebare fără nicio legătură cu precedenta, despre ceva care mă duce către o altă parte a călătoriei, îi spun cât

de bine pot cum am ajuns în Turcia, despre apartamentul traficantului, despre Mohammed, despre călătoria până la Leros, despre Atena și despre toate acele nopți pe care le-am petrecut în Pedion tou Areos. Nu intru în detalii. Nu-l menționez pe Nadim. Nu vreau să știe că am contribuit la uciderea unui om, că sunt capabil de crimă. Și, într-un final, îi povestesc cum am reușit să ajungem în Anglia. Dar nu vorbesc despre ce a pățit Afra înainte de a ajunge aici – nici n-aș putea rosti cuvintele cu voce tare.

Îmi spune că interviul s-a încheiat. Reportofonul e oprit, iar dosarele închise. O dungă de lumină de la fereastra dreptunghiulară aflată aproape de tavan cade pe zâmbetul lui.

Când mă ridic, picioarele îmi sunt amorțite și mă simt ca și cum cineva mi-ar fi furat viața.

Lucy Fisher mă așteaptă. Afra și Diomande nu au terminat încă. După ce mă vede, merge la aparat și revine cu o ceașcă de ceai cald.

— Cum a fost? mă întreabă.

Nu-i răspund. Nu pot vorbi.

— Te rog, îmi spune, nu-ți pierde speranța. Asta-i cel mai important. Este o notă de resemnare în vocea ei. Asta le spun întotdeauna oamenilor. Niciodată, dar niciodată, să nu-și piardă

speranța

începea să se estompeze, micșorându-se ca focul pe timpul nopții. Trebuia să găsesc o modalitate să scăpăm de acolo. Așa că, în ziua următoare, m-am aventurat să ies din parc. Am întrebat trecătorii cum să ajung în Piața Victoria. Piața era plină de oameni și gunoaie, cei care nu aveau unde merge stăteau pe bănci, sub copaci sau în jurul statuilor. Am recunoscut unele persoane pe care le mai văzusem în parc; câțiva traficanți de droguri se perindau pe lângă gară sau în fața cafenelelor.

Peste tot erau pisici fără stăpân, care scotoceau prin coșurile de gunoi. Un câine zăcea pe trotuar, culcat pe o parte, cu labele întinse; nu-ți puteai da seama dacă trăiește sau nu. Mi-am amintit de câinii vagabonzi din Istanbul, de cum stăteam în Piața Taksim, nutrind oarecare speranțe că va fi bine. Atunci încă exista speranță pentru că nu știam ce ne așteaptă. Istanbulul a fost un loc de așteptare, dar Atena devenea unul de resemnare inertă și mi-au venit în minte cuvintele lui Angeliki: „Acesta e locul în care oamenii mor încet, înăuntrul lor. Unul câte unul, oamenii mor”.

Acesta era orașul viselor recurente, fără nicio șansă de trezire: un șir nesfârșit de coșmaruri.

Un bărbat ținea în sus un mănunchi de mătănii. „Douăzeci de euro”, zicea, „pietre foarte frumoase”. Se simțea disperare și nemulțumire în vocea lui, propoziția suna ca o cerere imperativă, dar pe chip avea un zâmbet euforic.

— Ți se pare că aș avea douăzeci de euro? i-am spus și m-am îndepărtat de el.

M-am uitat la clădirile care înconjurau piața și la străduțele adiacente. Balcoanele aveau bolte și, privindu-le, aveai senzația că aici existase cândva o viață mai bună; aspectul lor neîngrijit, dărăpănat, de frumusețe deteriorată, era grăitor, sugera abandonul, părăsirea. Erau graffiti pe ziduri, sloganuri amenințătoare pe care nu le înțelegeam, și cafenele, și o tarabă cu flori, și una cu cărți, și oameni care încercau să vândă șervețele, sau pixuri, sau cartele de telefon. Oamenii aceștia erau ca niște muște care bâzâiau la intrarea în metrou, luându-se după cei care ieșeau pe scările rulante.

Bărbatul cu mătănii era tot lângă mine, cu același zâmbet enervant pe față.

— Cincisprezece euro, încercă el din nou. Pietre foarte frumoase.

Culorile licăreau în lumină. Marmură, și chihlimbar, și lemn, și coral, și sidef. Mi-am

amintit de mătăniile din piața din Alep. Bărbatul mi le împinse în față.

— Doisprezece euro, zise el, foarte frumoase.

Le-am îndepărtat din fața mea, împingându-le cu violență cu dosul palmei. Omul s-a speriat, a făcut un pas înapoi și a lăsat mănunchiul de mătănii în jos.

I-am arătat palmele goale.

— Îmi cer scuze, i-am spus, îmi cer scuze.

Bărbatul a dat din cap și s-a întors să plece, dar l-am oprit.

— Ai putea să-mi spui unde e strada Elpida?

— Elpida?

Am încuviințat din cap.

— Zitas Elpida? Bărbatul mormăi ceva în greacă. Apoi spuse: Întrebi despre speranță? Elpida înseamnă speranță. Nu este speranță aici. Privirea lui deveni tristă acum, dar, o clipă mai târziu, chicoti și spuse rar, cu accent pe silaba greșită: El-pi-*dos*. Strada Elpidos. Îmi arătă o stradă spre dreapta, apoi își văzu de drum, ținând mănunchiul de mătănii în sus, ca pe un premiu, zâmbind.

Am traversat piața și am luat-o pe o stradă cu copaci pe margine. La capătul ei era o coadă lungă de refugiați în fața unei clădiri cu uși de sticlă. Erau cărucioare, și copii, și scaune cu rotile, și localnici cu câini, croindu-și drum printre ei. Ușile s-au deschis și au ieșit niște refugiați cu plase în mână, iar alții au intrat. În colț era o mulțime de oameni, unii stăteau în picioare, alții se așezaseră pe trepte în fața altor uși de sticlă. Oamenii se salutau și vorbeau între ei. De îndată ce își zăreau prietenii, copiii alergau în stradă să se joace. Pe panoul de la intrare scria: *Centrul Speranței.* Era ceva aici care mă făcea și mai hotărât să fac tot posibilul ca să plecăm.

Am observat că femeile și copiii intrau, iar bărbații rămâneau afară; unii stăteau pe scări, alții se uitau înăuntru pe geam, iar alții se întorceau în piață. Am așteptat și eu acolo; a ieșit un bărbat

care avea pe cap ochelari de soare cu lentile-oglindă, pe care și-i lăsă pe nas când păși afară. Îmi aminteau de ofițerii de poliție de la tabăra din Leros și tocmai voiam să mă întorc și să plec de acolo, când bărbatul m-a salutat cu căldură în arabă. Mi-a explicat că acela era un centru exclusiv pentru femei și copii, un loc unde pot să facă un duș cald și să bea un ceai, unde copiii se puteau juca, iar mămicile care abia născuseră puteau să-și alăpteze bebelușii în liniște.

*

M-am întors în parc, am luat-o pe Afra și ne-am dus amândoi în Piața Victoria. Ea nu zicea nimic, adulmeca aerul ca un câine, creându-și, probabil, tot felul de imagini în minte – cafeaua, gunoiul, urina, copacii, florile.

La Centrul Speranței am fost primiți de bărbatul cu ochelarii de soare, iar Afra a primit un număr, să poată aștepta la rând să facă duș. Mi s-a spus să mă întorc în câteva ore. M-am uitat pe furiș pe fereastră; la dreapta, în spatele unui cadru de lemn, se jucau copii. Pe pereți erau tablouri, pe podea lego, mingi și table de joc; cineva o ajută pe Afra să ajungă la scaun să ia loc, apoi i s-a adus o cană cu ceai și o farfurie cu biscuiți. Zâmbea, așa că am plecat.

Mai întâi m-am dus în piață și am căutat o cafenea cu internet. Trecuse ceva vreme de când îmi verificasem e-mailurile și speram să am vești de la Mustafa.

12/04/2016

Dragă Nuri,

Săptămâna trecută am fost la un dineu organizat pentru refugiați și am cunoscut un bărbat și o femeie. Femeia lucrează cu refugiații într-o zonă din apropiere, îi ajută pe cei care tocmai au sosit aici să se integreze. Bărbatul e un apicultor de-al locului. Le-am povestit amândurora despre ideea mea de a preda apicultura refugiaților și celor în căutare de un loc de muncă. Au fost foarte impresionați!

Mă ajută să pun totul la punct cu ajutorul unor fonduri locale. Sper ca, în scurt timp, să pot organiza ateliere de lucru cu voluntari.

Stupilor le merge foarte bine, Nuri! Albinele astea negre, englezești, sunt foarte diferite de cele siriene. Eu credeam că n-o să lucreze în veci la temperaturi de sub 15 grade Celsius, dar albinele astea lucrează și la temperaturi mult mai mici, ba chiar și pe ploaie. Adună nectar de la florile de pe marginea șinelor de tren, din grădini particulare și din parcuri.

Dragul meu Nuri, nu mai știu nimic de tine. Noaptea întind harta pe jos și încerc să-mi închipui pe unde ați putea fi. Vă aștept.

Mustafa

Chiar și așa, prin e-mail, simțeam entuziasmul lui Mustafa, acea trăsătură copilărească a lui, care l-a ajutat de atâtea ori în viață.

Dragă Mustafa,

Îmi pare rău că nu ți-am scris până acum și că ți-ai făcut griji din cauza noastră. Promit că vom găsi o modalitate să ajungem în Anglia. A fost o perioadă tare grea. Eu și Afra stăm la Pedion tou Areos, un parc mare din Atena. Mă chinuiesc să găsesc sau măcar să-mi imaginez o cale de a scăpa de aici, dar vom reuși până la urmă și vom ajunge în Anglia în scurt timp. Aproape toți sunt blocați aici. Sosesc mulți, puțini pleacă. Dar am banii și pașapoartele. Trebuie să fac ceva cât mai repede, pentru că mă tem că nu vom mai rezista mult aici.

Mă gândesc la tine și la familia ta. Mă gândesc la câmpiile de lavandă și de iarbă-neagră și la albinele negre din Anglia. E minunat ceea ce faci. După ce ajung acolo, o să lucrăm la aceste proiecte împreună.

Voi găsi o cale.

Nuri

Am ieșit din cafenea și m-am așezat pe o bancă, lângă câinele pe jumătate mort, care și-a ridicat puțin privirea, apoi a continuat să se uite la picioarele trecătorilor. A venit un bărbat și s-a așezat lângă mine. Avea un telefon și un caiet pe genunchi. Bătea ritmul cu degetele pe caiet, apoi se uită la mine. Cercetă cu privirea piața, apoi se

uită în spatele lui. Am observat că transpira din greu.

— Aștepți pe cineva? l-am întrebat.

Bărbatul încuviință din cap. Era puțin agitat, neatent.

— De unde ești?

— Din Siria.

— Din regiunea kurdă?

Se uită la mine și dădu iar din cap. Îmi zâmbi, dar se vedea că era cu gândurile în altă parte. În cele din urmă, apărură o femeie și un bărbat.

— Credeam că n-o să mai veniți, spuse el. Ați adus tot?

— Da, tot ce ne-ai zis, răspunse bărbatul.

— Să mergem. Așteaptă de ceva vreme – sigur e nemulțumit din cauza asta.

Aș fi vrut să-l întreb cu cine se întâlnesc, dar bărbatul și-a pus telefonul și caietul în rucsac și m-a privit în ochi, de data aceasta stăpân pe sine.

— Mă bucur că v-am cunoscut, spuse el. Vă doresc o zi plină de lumină.

Înainte să apuc să zic ceva, cei trei au luat-o spre stația de metrou.

Afra ieși din Centrul Speranței mirosind a săpun, cu fața fină și strălucind de la cremă, iar pe cap cu o eșarfă nouă. Am simțit brusc cât de urât miroseam.

— Afra, i-am zis, în timp ce ne întorceam în parc, eu put de-a dreptul.

— Da, răspunse ea, încercând să-și ascundă un zâmbet.

— Trebuie să fac și eu duș undeva.

— Absolut.

— E rău.

— Foarte.

— Ai putea măcar să încerci să-mi ascunzi adevărul! M-am mirosit sub braț, surprins de faptul că mă obișnuisem cu duhoarea. Am același miros ca străzile!

— Miroși a canalizare, zise ea, iar eu m-am aplecat și am încercat s-o sărut, dar ea se strâmbă și mă împinse râzând și, pentru o clipă, am fost iar oamenii care fuseserăm cândva.

•

De îndată ce am intrat în parc, trecând printre copacii cu umbre grele, mi-am simțit picioarele grele și gura uscată din cauza fricii și a neliniștii care puneau stăpânire pe mine când mă gândeam la tot ce se întâmplase în locul acela.

— Acesta e cel mai mare cer pe care l-am văzut vreodată! îi spuse un băiețel fetei care stătea lângă el. Au privit amândoi în sus, iar eu le-am urmat exemplul. În ziua aceea nu erau nori, nu bătea nici vântul, soarele era pe cer și toată zona strălucea în verde și galben, anunțând lunile de vară care se apropiau; printre frunze, în depărtare, se vedea cerul albastru, și mare, și strălucitor, aproape la fel de mare precum cerul de deasupra deșertului, iar pentru acest băiat lucrul acesta era un semn bun, îi dădea optimism.

— După ce se lasă seara, e acoperit cu stele, îi spuse el fetei. O să putem să ne punem o mulțime de dorințe.

La fel ca băiețelul acela, mi-am pus și eu o dorință. Mi-am dorit să reușim să ajungem în Anglia. Am privit în sus și am lăsat dorința aceasta să-mi pună stăpânire pe gânduri. Mi-am închipuit albinele negre și stupii. M-am gândit la e-mailul de la Mustafa. Mi-am amintit ce i-am răspuns. Voi găsi o cale.

•

Ne-am dus la locul nostru pe pătură. Greierii cântau mai tare acum. Gemenii încă nu se întorseseră; pătura lor era acolo unde o lăsaseră, cu umbrela deschisă deasupra ei, într-o parte, și o pereche de adidași sub ea.

După ce s-a lăsat întunericul a sosit Angeliki, înfășurată într-o pătură, și s-a așezat lângă copac, aproape de Afra. Se tot freca ușor peste crustele de

pe brațe; micile răni începeau să se vindece. Când și-a aranjat pătura, deschizând-o să o înfășoare mai strâns în jurul ei, am observat că sânii nu-i mai curgeau, rămăseseră doar niște pete uscate pe bluza albă. Începu să vorbească cu mine despre Atena, să-mi spună povești pe care le auzise despre civilizația antică. Mi-a povestit cum a văzut o echipă de studenți la arheologie care săpau după comori lângă gara Monastiraki și despre lumea ascunsă sub biserici. Apoi rămase tăcută. Își scoase pudra de talc din geantă și se dădu cu ea pe față și pe brațe, bău încet apă și-i privi pe copii jucându-se.

Mirosul de talc și ritmul mișcărilor lui Angeliki îmi deveniseră familiare. Afra se comporta diferit când Angeliki era în preajmă. Stătea în capul oaselor și o asculta, chiar dacă nu înțelegea tot ce spune, și, din când în când, Angeliki atingea brațul Afrei sau o îmbrâncea ușor, să se asigure că e atentă.

— Chiar n-o să-mi spui niciodată de unde ești? am întrebat-o după ce a adormit Afra.

— Din Somalia, dacă tot insiști să afli.

— Și de ce nu mi-ai spus până acum?

Ea își desfăcu eșarfa de pe cap, și-o aranjă, apoi o legă la loc, mai strâns.

— Nu-mi place să vorbesc despre asta, e dureros pentru mine.

N-am mai zis nimic. Poate că nu voia să vorbească cu mine pentru că eram bărbat și poate că un bărbat o rănise în trecut. Nu am vrut se forțez să-mi povestească, cred că ea a simțit, oarecum, această acceptare a mea și s-a relaxat, pentru că a continuat: Mâncarea era puțină. Foamete cumplită. A trebuit să plec, am ajuns în Kenya. Eram însărcinată, nu voiam să mi se nască acasă copilul, să sufere cum am suferit eu. Făcu o pauză, timp în care eu n-am zis nimic. În Kenya am fost într-o tabără mare, numită Dadaab, dar ziceau că era pe cale să se închidă. Credeau că

luptătorii al-Shabaab din Somalia o foloseau pentru trafic de arme. Și eram foarte mulți. Voiau să scape de noi, să ne lase în voia sorții. Așa că eu plecat de acolo și făcut drumul lung până aici.

Se opri și am observat că scotocea în geantă după ceva. În cele din urmă scoase de acolo un săculeț.

— Mi-au luat fetița când am ajuns în Atena. Aici am o șuviță din părul ei. Într-o noapte, când dormeam în parcul ăsta, a venit cineva și mi-a luat-o din brațe. Sunt sigură că mi-au pus ceva în apă, ceva otravă, ca să nu mă trezesc, pentru că, de obicei, eu mă trezesc la cel mai mic zgomot pe care ea face. Cum au putut-o lua fără ca eu să dau seama? M-au otrăvit, sunt convinsă.

Vocea i se frânse, n-am mai întrebat-o nimic, dar mi-am dat seama că la asta se gândea acum, că o năpădiseră amintirile legate de Somalia și de fetița ei, așa cum amintirea căldurii și a Deșertului Sirian se întorcea și punea stăpânire pe mine. Focul ardea cu putere, luminându-i chipul acum frumos, deși pudra de talc îi dădea o oarecare paloare.

— Știi, uneori am amintiri atât de frumoase despre țara mea – avem Oceanul Indian, de un albastru strălucitor, care seamănă cu cerul, apoi plaja cu nisip auriu, stâncile și câteva case ca niște palate albe. Orașul e plin de cafenele și magazine. Dar situația acolo e foarte gravă. Pentru prima dată mă privi în ochi. Nu mă pot întoarce, pentru că, atunci când sunt în Somalia, nu am nimic înainte, nimic nu progresează. Acum, de aici, putem merge înainte.

— Putem? Parcă ziceai că nu se poate.

Stătu pe gânduri câteva clipe, apoi spuse:

— Așa credeam. Făcu o pauză, apoi continuă: Vreau să-mi găsesc loc de muncă, dar nimeni nu mă vrea. Engleza nu bună aici. Oamenii de aici nu mă plac. Nici grecii nu găsesc lucru. Vând batiste de hârtie pe stradă. De câte batiste de hârtie au nevoie oamenii? Poate că în orașul acesta se

plânge mult? Râse acum, iar eu mi-am amintit brusc de râsul pe care-l auzisem prin fereastra de la școală.

Când m-am trezit în dimineața următoare, Angeliki era plecată, iar Afra desena. Stătea pe pătură, cu picioarele încrucișate, și-și folosea ambele mâini pentru a crea o imagine. În mâna dreaptă ținea creionul, iar cu vârful degetelor mâinii stângi pipăia urmele lăsate pe hârtie de creion. Se contura o imagine, părea un loc dintr-un vis, un deșert care se întâlnea cu un oraș, conturul și dimensiunile erau distorsionate, culorile amestecate, dar distingeam spiritul Afrei pe hârtie în felul în care liniile păreau să se miște, pline de lumină și de viață.

— Acesta e pentru Angeliki, spuse ea după ce-l termină și mă rugă să-l pun sub pătură, să nu-l ia vântul.

Ne-am dus din nou la Centrul Speranței. Am lăsat-o pe Afra acolo și m-am îndreptat spre piață, sperând să-l reîntâlnesc pe bărbatul de ieri. M-am așezat pe aceeași bancă și am așteptat. La un moment dat, bărbatul cu mătănii a trecut pe lângă mine, mergea către metrou. M-a salutat ridicând mănunchiul de mătănii.

— Ai găsit Elpidos? strigă el.

— Da, mulțumesc.

— Elpida înseamnă speranță, zise el din nou, așa cum făcuse și data trecută, aruncând o bucată de pâine uscată câinelui, dar câinele nu se mișcă.

După vreo oră l-am zărit pe bărbatul pe care-l căutam stând în picioare, lângă statuia din piață, alături de un grup de tineri, bărbați și femei. Fumau și râdeau; erau și două femei de la ONG printre ei, îmbrăcate în tricouri verzi și cu rucsacuri în spate. Am așteptat până când mai toți din grup s-au împrăștiat. Tânărul se așeză pe un zid jos și începu să scrie ceva într-un carnețel. Părea mai relaxat decât în ziua anterioară.

M-am dus și m-am așezat lângă el. Multă vreme a rămas absorbit de ceea ce scria, dar în cele din urmă și-a ridicat privirea să vadă cine stătea lângă el.

— Pot să te întreb ceva? i-am zis.

— Desigur, răspunse el, dar continuă să scrie.

— Aș vrea să găsesc un traficant. Mă gândeam că m-ai putea ajuta. Ieri am avut senzația că despre asta era vorba când a venit cuplul acela.

Acum tânărul închise caietul și își rearanjă poziția în așa fel încât să fim față în față. Îmi spuse zâmbind:

— Ai un simț al observației foarte ascuțit.

— Deci am dreptate? Mă poți ajuta?

— Cei buni, aproape toți, stau în școală. Aș putea să te prezint. Unde vrei să ajungi?

— În Anglia.

El izbucni în râs, ca toți cei care mă auzeau spunând asta.

— Ești nebun? Sau poate foarte bogat? E cel mai greu și cel mai scump să ajungi acolo.

— De ce e atât de scump? l-am întrebat.

— Pentru că e mai greu de ajuns acolo. Și mai e ceva – oamenii cred că acolo sunt mai în siguranță și că au șanse mari să obțină azil politic și să fie ajutați.

M-am gândit la banii pe care-i aveam în rucsac. Dac-ar afla cineva că-i am, ar fi în stare să mă ucidă pentru ei.

— Mă cheamă Baram, zise el, întinzându-mi mâna. Ești sigur că vrei în Anglia?

— Da.

— Vrei să aranjez ceva pentru tine?

— Da.

Scoase un telefon din rucsac, se ridică, făcu câțiva pași, vorbi cu cineva câteva minute, apoi reveni lângă mine.

— Câte persoane?

— Două.

— Am putea să ne întâlnim mâine la ora 13, la o cafenea în Acharnon?

Am încuviințat din cap, dar deja mă simțeam rău, îmi venea să vomit, iar tricoul îmi era leoarcă de sudoare.

Baram își puse telefonul înapoi în rucsac și se așeză iar lângă mine, zicând:

— Ne vedem mâine aici, la unu fără un sfert, și te duc la cafenea. Să nu uiți să aduci pașapoartele și să nu cumva să întârzii – nu-i place.

— Să aduc și bani?

— Încă nu.

În noaptea aceea, două femei cu multe bagaje și-au însușit păturile și umbrela gemenilor. Eram pe cale de a le împiedica să se așeze, să-și facă din acele pături noul lor cămin, când mi-a trecut prin minte că, probabil, gemenii nu se vor mai întoarce. Îi așteptasem să reapară, să se așeze din nou la locul lor, râzând și jucându-se la telefon. Spre surprinderea mea, femeile nu păreau deloc nemulțumite sau îngrijorate că se aflau acolo; s-au uitat în jur cu oarecare satisfacție, de parcă sosiseră dintr-un loc mult mai rău. Și-au dat jos papucii înainte de a păși pe pătură și, după vreo jumătate de oră, după ce au dat câteva telefoane și au mâncat niște mere, au început să facă ceva din fire de sfoară colorată. Stăteau față în față, iar una dintre ele începu să împletească, în timp ce cealaltă ținea capetele.

În altă parte câțiva bărbați jucau cărți și râdeau. Apoi au început să cânte melodii în limba urdu, cu câteva cuvinte în arabă presărate pe ici-colo. Vântul aducea miresme de condimente și căldură, focul trosnea, cineva gătea. Pentru unii, Pedion tou Areos devenea un nou cămin: papuci aranjați frumos în linie lângă pături și corturi, haine atârnate pe crengile copacilor, jocuri de cărți și muzică și cântece și, deși ar fi trebuit ca priveliștea asta să mă liniștească oarecum, m-am simțit

sufocat la vederea acestor rămășițe vesele ale unei vieți anterioare.

Am strâns rucsacul la piept. Banii aceia reprezentau singura noastră șansă, singura noastră cale de scăpare, iar în ziua următoare ne vom întâlni cu traficantul. N-am putut dormi din cauza aceasta. Am stat treaz toată noaptea lângă Afra, ascultând sunetele pădurii, așteptând să răsară soarele și să transforme frunzele în aur.

•

În ziua următoare m-am dus cu Afra în Piața Victoria și, deși ajunseserăm cu o jumătate de oră mai devreme, Baram era deja acolo, pe bancă, scriind ceva în carnețel. S-a ridicat când ne-a văzut și ne-a spus să așteptăm puțin ca să nu ajungem la cafenea prea repede – traficantului nu i-ar fi convenit nici asta. Se așeză la loc și continuă să scrie. Am încercat să citesc, dar scrisul lui era prea mărunt. În coperta caietului era poza unei tinere în uniformă militară.

— Cine e femeia din fotografie? l-am întrebat.

— Iubita mea. A murit. Îmi rescriu jurnalul.

— Îl rescrii?

Mult timp nu a mai spus nimic, iar eu am stat și m-am uitat la câinele pe jumătate mort care acum mă privea și dădea din coadă.

— Când am ajuns în Turcia m-au prins soldații, spuse, în cele din urmă, Baram, dintr-o singură suflare. Eram treizeci și una de persoane. Ne-au prins și ne-au percheziționat. Ne-au luat pe trei dintre noi, iar pe ceilalți i-au lăsat să-și continue călătoria.

— De ce?

— Pentru că suntem kurzi. Țineam un jurnal. Scrisesem în el de doi ani, iar ei mi l-au găsit în geantă și au văzut un cuvânt, un singur cuvânt: „Kurdistan”. M-au dus la închisoare și m-au întrebat: „Ce cuvânt e acela?”, iar eu le-am răspuns: „Kurdistan”. A trebuit s-o spun, pentru că ei știau deja. Așa că m-au ținut închis o lună și trei

zile. Apoi mi-au dat drumul. Dar mi-au luat pașaportul și nouă sute de euro și mi-au ars caietul. Banii și pașaportul nu aveau prea mare importanță pentru mine, dar caietul acela conținea întreaga mea viață, am plâns când l-au ars. Mi-au luat amprentele și mi-au scanat ochii și i-am dat gardianului două sute de euro să mă lase să plec. Am fugit într-un oraș kurd. De acolo l-am sunat pe tatăl meu. Închise caietul, lăsându-și mâna să se odihnească, protector, pe el.

— Cum de ești tot aici?

— Încerc să adun destui bani ca să pot pleca. Fratele meu e în Germania. Vreau să ajung la el înainte să se însoare.

La intrarea de la metrou, bărbatul cu mătăniile aborda oamenii care ieșeau pe scările rulante.

— Sper să ajungi la nunta fratelui tău, spuse Afra.

•

Am pornit toți trei spre Acharnon. Când am ajuns la cafenea, Baram ne-a făcut discret semn către un bărbat care stătea singur, în colțul din stânga. Purta un pulover negru pe gât, o geacă de piele neagră și bea cafea rece, cu paiul, dintr-un pahar de plastic. Era ceva ridicol în înfățișarea acestui bărbat și, când m-am întors să-l întreb pe Baram dacă aceea era persoana pe care o căutam, el dispăruse deja și nu l-am mai văzut niciodată.

Ezitând, m-am dus cu Afra la masa la care bărbatul tocmai își termina cafeaua.

— Bună ziua, i-am spus, în arabă.

Bărbatul își ridică privirea de parcă nu ar fi așteptat pe nimeni. Apoi, fără să zică un cuvânt, scoase capacul și-și băgă degetele în paharul de plastic, încercând să ajungă la un cub de gheață.

— Eu sunt Nuri, iar ea e Afra. Cred că ați fost anunțat că vom veni.

Bărbatul reuși să ia cubul de gheață, pe care îl aruncă în gură și începu să rontăie din el.

— Nu vorbiți arabă? l-am întrebat.

— Luați loc, zise el, în arabă.

Ne-am așezat amândoi, iar eu, poate din cauză că aveam emoții, poate din cauza tăcerii omului ăstuia, am început să trăncănesc:

— L-am cunoscut pe Baram în piață, a zis că ne poate ajuta, v-a sunat ieri și a zis să venim azi cu pașapoartele, le-am adus, poftiți.

— Nu încă, zise el, brusc.

Cuvintele lui mi-au întrerupt gestul de a scoate pașapoartele. El zâmbi, probabil la vederea supunerii mele imediate, și continuă să ronțăie și mai zgomotos din cubul de gheață, strâmbându-se într-un fel care-l făcea să pară un băiețaș de nouă ani. Era incredibil câtă putere avea bărbatul-copil din fața noastră; în condiții normale de viață probabil că ar duce-o greu, chinuindu-se de pe o zi pe alta, muncind în vreun aprozar de pe vreo stradă lăturalnică din Damasc. Era o licărire de ceva întunecat și disperat în ochii lui, exact ca în cei ai oamenilor din pădure.

— E soția ta? întrebă.

— Da, eu sunt Afra.

— Ești oarbă?

— Da, răspunse ea, simplu, dar cu o notă de sarcasm în voce pe care doar eu o puteam sesiza; aproape că am auzit-o adăugând: „Bravo, isteț băiat”.

— Asta-i bine, continuă el. O biată femeie oarbă stârnește mai puține suspiciuni. Va trebui să-ți dai jos hijabul și să te vopsești blondă. Cât despre tine, nu prea avem ce schimba, mi se adresă el, dar nu ești un caz total pierdut. Te bărbierești, îți pui o cămașă curată. Mai exersează cu expresia feței.

Telefonul de pe masă începu să vibreze și să pâlpâie. Se uită la ecran și expresia chipului i se schimbă, tresări, își încleștă maxilarul, întoarse telefonul cu fața în jos.

— Și unde vreți să mergeți?

— În Anglia.

— Ha!

— Toată lumea râde când aude asta, am spus.

— Ambițios plan. Scump.

Mi-am plecat capul, cu gândul la banii din rucsac. Eram foarte neliniștit din cauza lor, de parcă aș fi avut în spate o geantă cu ouă.

— Două mii pentru Danemarca. Trei mii pentru Germania, spuse traficantul. Apoi, după o scurtă pauză, adăugă: Ar fi mult mai bine pentru voi dacă ați merge într-una dintre aceste două țări.

— Cât costă pentru Anglia?

— Șapte mii pentru amândoi.

— Șapte mii! exclamă Afra. Asta-i o nebunie. Cât costă un zbor de aici până-n Anglia?

Bărbatul râse din nou, iar ea se strâmbă și-și întoarse capul.

— Asta nu-i o excursie în Anglia, zise el. Voi plătiți pentru serviciile noastre. Anglia e un loc special – veți fi mai în siguranță, iar pentru noi e mai greu să vă ducem acolo; acesta e, de fapt, costul adițional.

Afra arăta de parcă voia să-l scuipe. Am lovit-o ușor cu piciorul pe sub masă.

— De aceea vrem să ajungem acolo, i-am spus. Suntem obosiți, foarte obosiți, ne-am săturat. Dar nu avem atâția bani.

— Dar câți aveți?

— Cinci mii.

— Numerar?

Am aruncat o privire în spatele meu.

Bărbatul ridică din sprâncene:

— Umbli cu o astfel de sumă la tine?

— Nu, i-am răspuns. Am o parte numerar, iar restul e într-un cont privat. O să fac orice, o să-mi găsesc de lucru, să completez diferența. Adun gunoaie, spăl mașini sau geamuri, orice.

— Ha! Unde te crezi? Nici măcar localnicii nu-și găsesc un loc de muncă.

— Mi-a ajuns, zise Afra, ridicându-se să plece. Am prins-o de braț. Văzând disperarea mea, bărbatul zâmbi.

— Poți să lucrezi pentru mine, zise el.

— Ce trebuie să fac?

— Doar livrări.

— Doar?

— Ceilalți sunt copii, nu pot conduce. Am nevoie de un șofer. Știi să conduci?

Am încuviințat din cap.

— Poți lucra pentru mine timp de trei săptămâni. Dacă te comporți cum trebuie, o să acceptăm cei cinci mii de euro pentru amândoi.

— Bine, i-am răspuns, și am vrut să dăm mâna, dar el doar a rânjit și a început să chicotească.

Afra tăcea iar, dar simțeam că era furioasă.

— Va trebui să locuiți cu mine în această perioadă, zise el.

— De ce?

— Ca să fiu sigur că nu fugi cu mașina și cu pachetele.

Restul de gheață din pahar se topise, iar el se aplecă înainte, luă un pai și începu să soarbă, așa cum făcuse la început.

— Și-atunci voi ști sigur că nu vei fugi pentru că Afra va fi la mine – parcă așa ziceai că te cheamă, nu?

Înainte ca ea să apuce să răspundă, el ridică mâna și-i ceru chelnerului o bucată de hârtie și un pix să scrie o adresă.

— Ne vedem mâine seară la zece. Dacă nu vii, o să înțeleg că v-ați răzgândit.

•

Erau primele ore ale după-amiezii când am ajuns în parc. Copiii se jucau cu o minge în spațiul gol dintre corturi și pături. Alții se ciondăneau din cauza bilelor. Doi copii construiseră pe pământ un sat din pietre și frunze. Gândul că vom pleca din locul acesta îmi dădea putere, energie, speranță, dar mai târziu m-am trezit că mă uitam la grupurile de copii, sperând să-l zăresc pe Mohammed printre ei. Ochii aceia negri, felul în care exprimau frică sau nedumerire, aproape că-i vedeam în fața mea.

Sami era cel care-mi dispăruse din minte și, oricât am încercat să-l readuc la viață, să reconstitui o imagine cu el, n-am reușit.

Angeliki era deja sub copac, așteptându-ne. Fața îi era iar acoperită cu talc, iar mâinile i se odihneau în poală. Când stătea așa, avea un aer de încremenire, de solitudine, care mă apăsa, nu puteam s-o privesc. Undeva în depărtare plângea un bebeluș și am observat că iar îi curge lapte din sâni; în jurul ei plutea un miros de lapte stricat.

Afra mă rugă să aduc desenul de sub pătură și i-l dădu lui Angeliki.

— Tu ai desenat asta?

Afra încuviință din cap.

— E pentru tine.

Angeliki se uită lung la el și vedeam că ar fi vrut să întrebe ceva, dar s-a abținut, un timp n-a mai rostit niciun cuvânt; a stat așa, cu desenul în mâini, uitându-se în jos la el din când în când, apoi ridicându-și din nou privirea, uitându-se la copiii care se jucau sau doar la ceva ce-i răsărise ei în minte.

— Aici, zise ea, ascund tot ce nu vor să vadă lumea. Dar desenul acesta îmi amintește de o altă lume, o lume mai bună.

Și poate că simțea că eram pe picior de plecare, căci începu să plângă; în noaptea aceea a stat tot timpul lângă Afra, cu mâna pe brațul ei, și așa au dormit amândouă, ca două surori sau prietene vechi.

12.

E dimineața de după interviu. Diomande și marocanul sunt în camera de zi, savurează noua lor băutură preferată: ceai cu lapte. Probabil că au auzit când m-am trezit, pentru că mă așteaptă o cană aburindă pe masă. Mă așez lângă ei, Afra încă doarme.

Cu ceaiul cald în mâini merg până la ușile de sticlă și privesc afară. Astăzi curtea strălucește în lumina soarelui. Pe cireșul din mijloc, cu rădăcinile lui răsucite, sunt o mulțime de păsări, vreo treizeci, ciripesc și sporovăiesc. În spate se zărește grădina proprietăresei, peste al cărei gard de lemn se revarsă valuri de flori violete și roșii, iar pavajul e acoperit cu petale. Iau cheia de după draperii, deschid ușile să las aerul și mirosul îndepărtat al mării să intre.

Diomande îi povestește marocanului cum a fost la interviu.

— Cred că mers foarte bine, zice el, zâmbind până la urechi. Marocanul bate palma cu el.

— Le-am spus ce mi-ai zis tu. Mamă, soră, viață grea. Dar mi-au pus niște întrebări tare ciudate.

— Ce întrebări?

— De exemplu, care este imnul țării mele. M-au pus să-l cânt.

— Și l-ai cântat?

Diomande se ridică în picioare și, cu mâna la piept, începe să cânte, cu același zâmbet larg pe chip:

Te salutăm, o, tărâm al speranței,
Patrie a ospitalității;
Legiunile tale dârze
Ți-au redat demnitatea.

Pe Coasta de Fildeș, fiii tăi,
Vrednici făuritori ai măreției tale,

Și-au adunat forțele pentru gloria ta.
Cu bucurie te vom construi.

Cetățeni mândri ai Coastei de Fildeș, ne cheamă țara.
Dacă am readus libertatea prin pace,
E datoria noastră să fim un exemplu
De speranță promisă umanității
Și să creăm, uniți în noua credință,
Patria adevăratei fraternități.

— Îl știi în engleză?

Diomande aprobă din cap.

— L-ai cântat în engleză acolo?

— Da.

— De ce, care-i problema? îl întreb pe marocan.

— Cuvintele înfățișează o imagine foarte pozitivă!

Diomande se așază din nou, descumpănit.

— Dar eu spus lor. Spus lor viața atât de grea. Spus lor despre Libia și despre închisoare și că am fost bătut până când crezut că mor. Spus lor despre sora mea și viața mamei, grea pentru că e război civil. Eu nu avut loc de muncă și mama trimis pe mine pentru a găsi viață mai bună. Spus lor toate astea. Spus lor că aici este speranță. Aici poate găsesc de lucru. Pot face curățenie, pot găti, pot preda, am multe abilitate.

Păsările s-au oprit din cântat, iar spatele lui Diomande e atât de aplecat în față, încât, pe sub tricou, aripile arată de parcă sunt pe cale să se deschidă.

— Spus lor și cât de frumoasă este țara mea, cât de mult îmi place să fiu acolo.

Marocanul cade pe gânduri, uitându-se din când în când la mine cu o întrebare în privire pe care nu mi-o adresează cu voce tare.

Diomande decide că vrea să meargă la târg:

— Aud, zice el, muzica aceea nebună tot timpul și văd luminile lângă mare. Mergem?

Marocanul se entuziasmează la gândul că n-o să fie singur.

— Hai, bătrâne, să mergem. Când o să fim acolo, în mijlocul luminilor și al muzicii, cu marea lângă noi, o să uităm de toate grijile și necazurile.

Insistă să-i însoțesc. Amândoi trag de mine cu câte o mână înspre scări, să merg să mă pregătesc de plecare.

Când intru în camera noastră văd că Afra e îmbrăcată deja și stă pe marginea patului, dar, de data aceasta, plânge. Îngenunchez în fața ei. Lacrimile îi curg pe obraji ca niște râuri întunecate.

— Ce s-a-ntâmplat, Afra?

Ea își șterge fața cu dosul palmei, dar lacrimile continuă să curgă.

— De când i-am povestit doctorului despre bombă, numai la asta mă gândesc. Văd chipul lui Sami. Îi văd ochii uitându-se în sus, la cer. Mă întreb ce-a simțit. Avea dureri? Ce a simțit când s-a uitat în sus, la cer? Oare știa că sunt acolo, lângă el?

O iau de mână, dar nu pot sta mult timp așa, simt o căldură cuprinzându-mi șira spinării, urcând spre gât, până în cap. Îi dau drumul și mă îndepărtez de ea.

— Merg să mă plimb cu marocanul.

— Dar… Eu…

— Merg să mă plimb cu marocanul și cu Diomande.

— Bine, zice ea încet. Distracție plăcută.

Aud cuvintele acestea – era atâta tristețe în vocea ei – chiar și în timp ce ne plimbăm de-a lungul debarcaderului de lemn și intrăm în târgul invadat de tobogane, și carusele, și mașinuțe. „Distracție plăcută”, îmi răsună, ca un ecou, în minte chiar și în timp ce Diomande ne povestește despre Coasta de Fildeș.

— Marea e precum cristalul, zice, nu ca asta. Asta arată ca naiba. Nu! Marea acolo e ca cerul. Atât de limpede! Poți vedea peștișorii înotând. E

ca sticla. Și când soarele apune, totul e roșu – cerul, marea. Ar trebui să vedeți și voi! Totul roșu. Face un gest cu mâna care cuprinde întreg orizontul și asta îmi aduce aminte de tablourile Afrei. Ne plimbăm pe lângă dig, marea e aproape.

Apoi ne așezăm într-o cafenea în care miroase a oțet și șerbet. Marocanul are niște mărunțiș în buzunar, cumpără pentru toți trei o băutură de un roșu aprins ca să ne putem gândi la cerul de pe Coasta de Fildeș seara. Băutura are gust de plastic, cu aromă de cireșe, și e făcută din gheață zdrobită.

— Tu foarte tăcut, îmi zice Diomande.

Acum, în bătaia soarelui, ochii lui negri par căprui, calzi.

— Cum e marea în Siria? mă întreabă marocanul.

— Eu locuiesc în apropiere de deșert, îi spun. Deșertul e la fel de frumos și de periculos precum marea.

Apoi stăm toți trei așa, tăcuți, multă vreme, privind marea, gândindu-ne la locurile natale, bănuiesc, la ce am pierdut, la ce am lăsat în urmă.

Pe când ne întoarcem, soarele e la apus și bate un vânt puternic pe debarcader, care scârțâie și zăngăne.

La pensiune o caut pe Afra, dar nu e nici în camera de zi, nici în bucătărie. O găsesc în dormitor, de data aceasta întinsă pe pat, cu fața încă scăldată în lacrimi. Are în mână bila lui Mohammed, pe care o rostogolește între degete. Din când în când și-o trece peste buze sau pe încheietura mâinii. Nu vorbește cu mine când intru în cameră, dar, după ce mă întind lângă ea, mă întreabă:

— Nuri, ai primit vești de la Mustafa?

— Nu vrei să încetezi cu întrebarea asta?

— Nu. El e motivul pentru care suntem aici!

Nu zic nimic.

— Te-ai rătăcit în întuneric, Nuri, îmi spune. Asta e realitatea. Te-ai rătăcit complet undeva, în

întuneric.

Mă uit în ochii ei, atât de plini de frică, și de întrebări nerostite, și de dor, și mă gândesc că ea este cea care s-a rătăcit, că Afra este cea care a rămas blocată în locuri întunecate din mintea ei. Dar văd cât de prezentă e, cât se străduiește să mă regăsească. Rămân lângă ea până adoarme, apoi cobor.

În camera de zi e liniște în seara aceasta, marocanul e în bucătărie, vorbește la telefon, din când în când ridică vocea. După ce ne-am întors de la târg, Diomande a făcut un duș și a rămas în camera lui. Mai sunt vreo doi sau trei locatari la masă, jucând cărți. Mă așez la calculator. Lumina de la televizor pâlpâie în încăpere.

Intru în contul de e-mail repede, să nu mă răzgândesc. Am un mesaj de la Mustafa.

11/05/2016

Dragul meu Nuri,

Mă întreb dacă ați reușit să plecați din Atena. E foarte greu pentru mine să nu știu dacă tu și Afra sunteți teferi. Sper că sunteți în drum spre noi. A plouat azi toată ziua și mi-e dor de deșert și de soare. Dar aici există și lucruri bune, Nuri, și mi-aș dori să fii aici, să le vezi. E un loc plin de culoare și de flori în perioada asta a primăverii. Tocmai am încheiat al treilea atelier de lucru săptămânal cu voluntarii. Au participat, printre alții, și o femeie din Siria, care a venit aici cu mama și fiul ei, o refugiată din Congo, care își amintește cum aduna miere în junglă, și o studentă din Afghanistan care mă întreabă deja cum poate să obțină prima ei regină!

În momentul de față am șase stupi pentru a face demonstrații la prezentări și proiectul se dezvoltă de la o săptămână la alta. Albinele acestea sunt blânde, nu ca acelea din Siria. Pot să adun mierea fără echipament de protecție – știu când sunt pe cale de a deveni agresive, pentru că tonul lor se schimbă. E o experiență nemaipomenită să stai așa, descoperit, în mijlocul lor, și încep să le cunosc.

Bâzâitul lor e minunat – când le asculți cântecul ți se umple inima de pace și blândețe.

Uneori însă sunetul acesta îmi amintește de tot ce am pierdut și mă gândesc tot timpul la tine și la Afra. Sper să primesc vești de la tine curând.

Mustafa

Îi răspund:

Dragă Mustafa,

Eu și Afra am reușit să ajungem în Anglia. Suntem aici de două săptămâni. Îmi pare rău că nu am luat legătura cu tine mai devreme. A fost o călătorie tare dificilă. Stăm la o pensiune din sudul țării, lângă mare. Trebuie să rămân aici până terminăm cu interviurile și până aflu dacă primim azil politic sau nu. Sunt tare îngrijorat, Mustafa. Sunt îngrijorat că ne vor trimite înapoi. Mă bucur foarte mult să aflu că proiectul tău avansează. Aș vrea să fiu acolo, cu tine.

Nuri

Reflectez o clipă la tonul rece al e-mailului meu, la faptul că sunt aici de atâta vreme și nu am luat legătura cu vărul meu. Sunt aici pentru Mustafa, am reușit să scăpăm din Atena datorită speranței și forței pe care mi le-a insuflat, dar, nu știu cum, întunericul a pus stăpânire pe sufletul meu.

Îi trimit încă un mesaj:

Mustafa, cred că nu mă simt bine. De când am ajuns aici, mintea îmi e frântă. Cred că m-am rătăcit în întuneric.

Sunt pe cale să ies din cont, când primesc un mesaj:

Nuri! Ce mult mă bucur că sunteți în Anglia, în sfârșit! Asta e o veste nemaipomenită! Trimite-mi, te rog, adresa pensiunii în care stați.

Găsesc adresa pe un plic din dormitor, mă duc înapoi la calculator, o scriu și i-o trimit. Nu mai adaug nimic, dar nici Mustafa nu mai zice nimic după ce-i trimit adresa.

•

Adorm pe fotoliu și când mă trezesc e întuneric, iar camera de zi e pustie. Dar aud bila rostogolindu-se pe podeaua de lemn. La început nu-l observ pe Mohammed, dar apoi îmi dau seama că e sub masă, în același tricou roșu cu care fusese îmbrăcat ultima dată.

Mă ghemuiesc să-l pot privi în ochi.

— Ce faci acolo, Mohammed?

— Asta e *casa mea,* spune el. E din lemn, precum cea din „Cei trei purcelușii" – mai ții minte când mi-ai spus povestea?

— Ți-am spus eu povestea aceea? Nu ți-am spus decât o poveste – cea cu orașul de alamă. Singura persoană căreia i-am citit povestea cu purcelușii a fost Sami, pentru că găsisem într-o zi cartea la o tarabă din piață.

Nu mă ascultă; e ocupat cu rostogolirea bilei de-a lungul crăpăturilor din podea, apoi o ascunde sub covor.

— Îți place casa mea? Nu se prăbușește, precum cele de acasă. Asta-i minunat, nu-i așa, unchiule Nuri?

Simt brusc o durere ascuțită în cap, atât de intensă, încât trebuie să mă ridic în picioare și să închid ochii, apăs tare cu degetele pe frunte.

Mohammed mă trage de pulover.

— Unchiule Nuri, vrei să vii cu mine?

— Unde?

Mă ia de mână și mă trage ușor către ușa de la intrare. De cum o deschid îmi dau seama că ceva nu e în regulă; în fața mea, dincolo de clădiri, pâlpâie lumini albe și roșii pe cer; de undeva, nu foarte departe, se aude un scrâșnet sălbatic, metal pe metal, ca și cum o creatură e târâtă spre moarte. Vântul bate și împrăștie miros de foc, și de lucruri în flăcări, și de cenușă. Trec strada de mână cu Mohammed. Casele sunt bombardate, arată ca niște cadavre în lumina intermitentă din spatele lor. Continuăm să mergem de-a lungul drumului. Mohammed își târșâie picioarele prin praf. E un

strat atât de gros, de parcă am umbla prin zăpadă. În jurul nostru sunt mașini arse, sfori cu haine la uscat pe terase abandonate, fire de electricitate care atârnă deasupra străzii, grămezi de gunoaie pe trotuar. Totul duhnește a moarte și a cauciuc ars. În depărtare se vede un fum gros ridicându-se spre cer. Mohammed mă trage de mână, coborâm dealul până ajungem la râul Queiq. Are valuri acum, și e mai închis la culoare decât de obicei.

— Aici erau băieții, îmi spune Mohammed, dar eu eram îmbrăcat în negru, așa că nu m-au văzut, nu m-au înecat în râu. Allah a avut grijă de mine. Se uită în sus la mine cu ochii lui negri larg deschiși.

— Da, îi răspund. Cu siguranță.

— Aici e locul în care se află *toți* copiii, continuă el, toți cei care au murit. Sunt în râu și nu pot ieși.

Când mă uit mai îndeaproape zăresc în apă brațe, și picioare, și fețe. Nu pot distinge decât niște contururi neclare în întuneric, dar știu ce sunt. Fac un pas înapoi.

— Nu, zice Mohammed, nu-ți fie teamă. Trebuie să intri.

— De ce?

— Pentru că numai așa ne poți găsi.

Pășesc înainte. Apa e aproape opacă și totuși disting acele umbre plutind șerpuit pe suprafața ei.

— Nu, Mohammed, nu intru acolo.

— De ce? Ți-e frică?

— Bineînțeles că mi-e frică!

El râde:

— De obicei eu sunt cel căruia îi e frică de apă! Cum de s-au schimbat rolurile?

Își dă jos papucii și intră cu greu în apă.

— Mohammed, oprește-te!

El nu mă bagă în seamă, înaintează tot mai mult, apa îi ajunge deasupra genunchilor, apoi deasupra șoldurilor, deasupra pieptului…

— Mohammed! Dacă nu te întorci în clipa asta, o să mă supăr foarte tare pe tine! Dar Mohammed continuă să înainteze. Fac un pas înainte, apoi încă unul, și încă unul, până când apa îmi ajunge la coapse. Simt ceva alunecând pe lângă mine, poate un pește sau un șarpe. În fața mea observ un mic obiect care licărește pe suprafața întunecată a apei, îl iau în mâini. Este

o cheie

pe care mi-a pus-o în palmă.

— Simțiți-vă ca acasă, spuse traficantul rânjind; am observat că are un dinte de argint în fundul gurii.

Apartamentul era puțin mai departe de centrul Atenei, destul de aproape de mare. Am urcat trei etaje pentru că liftul era defect. Apartamentul era foarte mic și mirosea a condimente stătute.

La capătul unui coridor îngust era un fel de cameră de zi de o formă ciudată, asimetrică, din care intrai în trei camere. Fiecare fereastră dădea spre zidurile de cărămidă și spre sistemele de aerisire ale clădirilor învecinate. Traficantul se prezentă ca fiind Constantinos Fotakis. M-am mirat că are nume grecesc, având în vedere că vorbea arabă perfect, ca un nativ, dar, după ce m-am uitat mai cu băgare de seamă la trăsăturile lui și la culoarea pielii, mi-a fost greu să-mi dau seama de unde era.

Cheia pe care mi-o dăduse era pentru dormitor. În camera respectivă era o saltea dublă, pe podea, și o cuvertură pe post de pătură. Aerul era umed, iar pereții acoperiți de mucegai. Se auzea zgomotul de la ventilație. Zidul clădirii învecinate era la o distanță de un braț, iar căldura și aburii de la

celelalte apartamente se adunau în spațiul dintre clădiri și intra în cameră.

Nu era un loc ideal în care să dormi, dar era mai bine decât în parc. Totuși, nu eram convins că e un loc mai sigur – ceva din atitudinea și comportamentul domnului Fotakis mă făcea să mă simt îngrijorat și precaut; poate râsul lui gutural sau ghiulul de aur de pe degetul mic. Acum părea și mai încrezător decât la cafenea. Dar era și prietenos; ne-a primit în apartamentul lui de parcă am fi fost rude, ba chiar a insistat să ne care bagajele și să ni le ducă în dormitor. Ne-a arătat unde e dușul, cum să folosim robinetele, pentru că apa caldă se făcea rece uneori, ne-a arătat ce avea în frigider și ne-a spus să ne servim din orice vrem. Am fost tratați ca niște musafiri speciali. Pe o măsuță verde cu bronz erau chiștoace de țigări de canabis și bancnote de douăzeci răsucite, lucru ce mi-a confirmat bănuielile în legătură cu ceea ce aveam de livrat.

Mai târziu au venit în vizită la domnul Fotakis doi prieteni. S-au trântit pe canapea și, o vreme, s-au ciondănit pentru telecomandă ca niște copii. Păreau a fi frați, unul era puțin dolofan, iar celălalt mult mai înalt, dar trăsăturile erau aceleași, amândoi aveau câte o cută adâncă între sprâncene, nas lung și ochi un pic prea apropiați, astfel că arătau tot timpul ușor mirați.

Pe la ora zece, în aceeași seară, domnul Fotakis mi-a făcut instructajul pentru prima mea livrare. Era vorba despre cinci cutii albe, trebuia să mă asigur că vor ajunge în diverse părți ale Atenei. Mi-a dat adresele, ordinea în care să fac livrările și numele sau poreclele celor care urmau să primească pachetele. Mi-a dat și un iPhone nou-nouț, pe care urma să-l folosesc doar pentru serviciu; dacă sunam la orice alt număr, el avea să știe. Mi-a dat un încărcător auto și a verificat dacă roamingul de date e activat, ca să pot folosi Google Maps.

— Ai grijă cum conduci. Să nu omori pe nimeni, zise el, zâmbind cu un aer de superioritate. Nu ai nici asigurare, nici carnet.

Când mă pregăteam să plec, Afra stătea întinsă pe pat, ținând în mâini, la piept, cheia de la dormitor. Când m-am aplecat s-o sărut pe frunte și să-i spun să aibă grijă de ea, mi-a dat cheia.

— De ce mi-o dai mie? am întrebat-o.

— Vreau să mă încui înăuntru.

— Dar de ce nu încui ușa pe dinăuntru? Să poți ieși, dacă vrei.

Însă Afra a scuturat din cap:

— Nu, vreau să mă încui tu înăuntru.

— Știu că bărbații aceia sunt dubioși, i-am zis, dar nu cred că vor încerca ceva.

— Te rog, insistă ea, nu vreau să rămână cheia la mine. Vreau s-o iei cu tine. Vreau să știu că e la tine.

— Ești sigură?

— Da, sunt sigură.

N-am prea înțeles de ce mi-a cerut să fac asta, dar am consimțit. Am pus cheia în buzunarul din spate și toată noaptea am verificat dacă e acolo. Cheia mă făcea să mă gândesc la Afra, amintindu-mi că ea era acolo, în odaia aceea cu igrasie, așteptându-mă. Îmi amintea de zidurile de cărămidă, de ventilații și de bărbații din camera de zi. Cheia mi-a dat tăria de a merge înainte, în special pe parcursul acelor ore lungi, dimineața devreme, înainte de a miji zorile, când conduceam mulți kilometri pe șosele necunoscute, trecând pe lângă umbrele unor sate și orașe îndepărtate. Mă întreb acum dacă acesta a fost motivul pentru care mi-a dat cheia, pentru că voia să mă gândesc la ea, să n-o uit, să nu plec și s-o părăsesc acolo pentru totdeauna.

Era o noapte senină, cerul era acoperit cu stele. Prima mea livrare a fost în portul Pireu, nu departe de locul în care ne-a lăsat feribotul când am sosit din Leros. Sistemul de navigare mi-a indicat să ies

de pe strada principală și să o iau pe una laterală, rezidențială, unde toate apartamentele erau îngrijite și aveau copertine la ferestre. Sub un măslin era un bărbat care mă aștepta deja, fumând o țigară. Am coborât din duba albă, am deschis ușile și i-am înmânat o cutie. Mi-a spus să aștept. A intrat într-un bloc, a stat acolo vreo zece minute și s-a întors cu o plasă albă în care era un alt pachet. Mi-a spus să nu ating și să nu deschid nimic. Domnul Fotakis va ști dacă lipsește ceva.

Era cinci dimineața când am luat-o înapoi spre centrul Atenei, soarele răsărea peste mare, munții de culoare verde-gri se distingeau în depărtare. Geamul de la mașină era deschis, ascultam șoapta vântului și a mării, dar în scurt timp am lăsat în urmă țărmul și m-am îndreptat spre oraș, cu zidurile lui acoperite de graffiti, cu blocuri și cu umbrele întunecate ale munților.

Când am ajuns în apartamentul traficantului, toată lumea dormea. Din dormitorul principal se auzeau sforăituri, iar cei doi frați dormeau pe canapea, cu brațele întinse unul peste celălalt. Am descuiat ușa și am intrat în dormitorul nostru. Afra stătea pe pat, în capul oaselor, așteptându-mă.

— N-ai dormit deloc? am întrebat-o.

— Nu.

Stătea adunată cu genunchii la piept. M-am așezat pe pat lângă ea.

— Sunt aici, i-am spus. Odihnește-te acum.

S-a întins pe spate, tremura, deși era cald și umezeală în cameră. Nu m-am mai dezbrăcat, m-am întins lângă ea, cu mâna pe pieptul ei, și, ascultându-i bătăile inimii, am adormit.

Am dormit amândoi până în primele ore ale după-amiezii. Între timp m-am mai trezit de câteva ori din cauza zgomotului de farfurii și tacâmuri din bucătărie, dar m-am forțat să adorm la loc. Nu voiam să fiu treaz în acea lume – visele mele erau preferabile realității și cred că Afra simțea la fel,

pentru că a rămas acolo, lângă mine, până când m-am sculat.

Noaptea următoare a decurs aproape la fel, atâta doar că unul dintre pachete era pentru un bărbat de pe o barcă ce a pornit apoi în bezna nopții către una dintre insule.

Așa a trecut acea perioadă: în timpul zilei dormeam lângă Afra, în camera aceea ce dădea către zidurile de cărămidă și în care se auzea sunetul sistemului de ventilație, iar noaptea livrând pachete unor bărbați dubioși din împrejurimile Atenei.

Au trecut trei săptămâni, apoi o lună. Era mult mai mult decât zisese domnul Fotakis la început. Ne-a spus că încearcă să rezolve problema cu pașapoartele și cu zborul. Uneori nu-l credeam, mă temeam că, într-o bună zi, ne va arunca afară, iar noi vom rămâne blocați în Atena, vom fi nevoiți să ne întoarcem în Pedion tou Areas, care pentru mine era iadul pe pământ.

Apoi, într-o zi, a bătut la ușa dormitorului nostru. Era după-amiază devreme, iar eu moțăiam lângă Afra. M-am ridicat și m-am dus în camera de zi, unde el mi-a dat o pungă de plastic. Înăuntru era vopsea de păr pentru Afra, iar pentru mine o foarfecă, o mașină de tuns și spumă de ras.

— Să vă pregătiți pentru pozele de pașaport, mi-a spus.

În dormitor i-am dat jos Afrei hijabul, i-am desfăcut părul negru și, urmând instrucțiunile de pe cutie, i-am împărțit părul în secțiuni și i l-am acoperit cu amestecul acela urât mirositor. L-am lăsat să acționeze patruzeci și cinci de minute, apoi ne-am dus în baie și l-am spălat în chiuvetă. I-am dat un prosop și am așteptat-o în camera de zi. Domnul Fotakis făcuse pentru toți ceai de mentă proaspătă – avea pe pervaz niște ghivece cu ierburi cărora le mergea foarte bine în aerul acela umed – și ne-am așezat toți și am băut din pahare mici.

Când Afra a ieșit din baie arăta ca o altă femeie. Părul blond o făcea să pară oarecum mai înaltă, pomeții arătau mai rotunzi și, deși culoarea deschisă a părului ar fi trebuit să-i facă pielea să arate mai închisă, cumva crea impresia că are un ten mai palid, îmi amintea de cenușă și zăpadă. Griul ochilor ei era mai intens, avea o licărire în ei când s-a așezat lângă noi.

— Simt miros de mentă, zise ea, iar domnul Fotakis i-a pus un pahar în mână. Nu-și putea dezlipi ochii de la ea.

— Arăți atât de diferit! zise el râzând. Incredibil cum se poate schimba o persoană! Dar mai era ceva în vocea lui, era același ton care mă făcuse să mă simt neliniștit în prima zi când am venit aici. Din vocea aceea a lui, groasă din cauza flegmei, răzbăteau vag, dar distinct, dorința și lăcomia.

M-am tuns și m-am bărbierit, apoi m-am îmbrăcat cu o cămașă albă, scrobită, care era a domnului Fotakis. Unul dintre cei doi frați, cel care era mai înalt, a venit să ne facă poze. Ne-a așezat în lumina de la fereastră și a tot apăsat pe buton până când a fost mulțumit.

Noaptea continuam să fac livrări. Erau foarte multe pachete și, pe măsură ce trecea timpul, întâlneam adeseori aceleași persoane; au ajuns să mă cunoască și să aibă încredere în mine, uneori îmi ofereau țigări. Eram treaz doar noaptea, nu mai vedeam soarele. Eu și Afra ne duceam existența în întuneric.

•

Cam după o săptămână au sosit pașapoartele. Noile noastre nume erau Gloria și Bruno Baresi.

— Sunteți italieni, ne-a spus domnul Fotakis.

— Dar dacă ne întreabă ceva? Nu vorbim deloc italiana.

— Să sperăm că n-o să se întâmple asta. Veți zbura de aici la Madrid și apoi în Anglia. Nu va ști nimeni că nu vorbiți italiana. Atâta doar, să nu vorbiți în arabă! Vorbiți cât mai puțin!

Deci data era stabilită, iar biletele rezervate. Domnul Fotakis i-a cumpărat Afrei o rochie din cel mai bun material și o eșarfă gri, țesută manual, cu mici flori prin ea, de culoare roșie, precum rochia. Era o ținută frumoasă, de zi. I-a dat și o geacă de blugi, o poșetă și o pereche de pantofi noi. Eu am primit o pereche de blugi, o cămașă albă și un pulover maro. Voia să se asigure că arătăm cum trebuie, că nu există nimic suspect în înfățișarea noastră.

— Sunteți un cuplu frumos, zise el zâmbind. Arătați ca din revistă.

— Cum arăt? mă întrebă Afra mai târziu, în timp ce mă pregăteam să merg cu livrările.

— Diferit, parcă nu ești tu.

— Arăt groaznic? întrebă ea.

— Nu, i-am răspuns. Sigur că nu. Ești întotdeauna frumoasă.

— Nuri, acum toată lumea o să-mi vadă părul.

— Nu-i adevărat. Nu e părul tău, e o altă culoare.

— Și o să-mi vadă picioarele.

— Dar astea sunt picioarele Gloriei Baresi, nu ale tale.

Buzele ei au zâmbit, ochii însă, nu.

*

Trebuia să plecăm a doua zi, iar în noaptea aceea au fost mai multe pachete de livrat decât de obicei. Am încuiat-o pe Afra în cameră și, pentru o secundă, am pus cheia pe măsuță, să număr cutiile și să le bifez în listă. În clipa aceea a intrat domnul Fotakis și mi-a spus despre cum organizase călătoria spre aeroport. Apoi m-a ajutat să duc cutiile jos, în dubă. Doar când am ajuns în mijlocul Atenei mi-am adus aminte că uitasem cheia. Nu mă puteam întoarce s-o iau – trebuia să mă întâlnesc cu zece oameni și toți aveau o oră prestabilită; dacă întârziam la unul, întârziam la toți. Așa că mi-am continuat drumul, încercând să nu mă gândesc la Afra; mi-am amintit de ea doar

când mă întorceam în oraș, în primele ore ale dimineții.

Când am ajuns în apartament m-am repezit în camera de zi, dar cheia nu mai era unde o lăsasem, pe măsuță, iar ușa de la dormitor era încuiată. Am bătut și nu mi-a răspuns nimeni.

— Afra, am zis în șoaptă, dormi? Îmi deschizi, te rog, ușa? Am așteptat așa, cu urechea lipită de ușă, dar nu se auzea nimic, niciun sunet, nicio mișcare, așa că m-am resemnat că va trebui să dorm câteva ore pe canapea. Tocmai mă întindeam, când am auzit cheia răsucindu-se în broască și Afra a deschis ușa. M-am uitat la soția mea și imediat am simțit că ceva nu e în regulă. În lumina dimineții care se reflecta cu atâta răceală pe zidurile clădirilor învecinate am văzut o zgârietură proaspătă pe fața ei roșie, pornind de sub ochiul stâng până la bărbie. Părul ei blond era răvășit. În acea clipă nu era soția mea. Nu am recunoscut-o. Nu reușeam să-mi identific soția în femeia care stătea acolo, în fața mea. Înainte să apuc să zic ceva, mi-a întors spatele și s-a dus înapoi în dormitor. M-am repezit după ea, închizând ușa în urma mea.

— Afra, ce s-a-ntâmplat? am întrebat-o.

Stătea ghemuită pe pat, cu spatele la mine.

— Nu vrei să-mi spui ce s-a-ntâmplat? I-am pus mâna pe spate, dar ea a tresărit, așa că m-am întins lângă ea fără s-o ating sau s-o mai întreb ceva. Doar după-amiază a început să vorbească din nou. Nu dormisem deloc.

— Chiar vrei să știi? m-a întrebat.

— Bineînțeles.

— Eu nu sunt sigură că într-adevăr vrei să știi.

— Sigur că vreau să știu.

A urmat o pauză lungă, după care mi-a spus:

— A venit aici domnul Fotakis. Am crezut că ești tu, pentru că încuiaseși ușa. N-am știut că are el cheia. A intrat și s-a întins lângă mine exact unde ești tu acum. Mi-am dat seama că nu ești tu

după mirosul pielii când s-a apropiat de mine și am țipat, el mi-a acoperit gura cu mâna, iar inelul mi-a zgâriat obrazul; mi-a spus să tac din gură sau o să mă găsești moartă când te întorci.

Nu a fost nevoie să zică mai multe.

13.

Cerul e vast, albastru, plin cu pescărușI care zboară pe întinderea lui, coboară și se așază pe mare, apoi se înalță din nou sus, sus, în văzduh. Deasupra mea este un mănunchi de baloane multicolore care se ridică în aer și dispare în depărtare. În jurul meu se aud voci, iar cineva mă ține de încheietură. Îmi verifică pulsul.

— Are inimă puternică, zice un bărbat.

— Ce-i cu el aici?

O femeie stă deasupra mea, în lumina soarelui.

— Poate e vreun boschetar.

— Dar ce căuta în apă?

Niciunul nu mă întreabă direct pe mine, dar, oricum, nu cred că aș fi în stare să vorbesc. Bărbatul îmi dă drumul la mână și mă trage de brațe spre nisipul uscat. Apoi pleacă undeva. Femeia e tot acolo, uitându-se în jos la mine de parcă aș fi o focă. Își dă jos haina și mă acoperă cu ea, aranjând-o bine sub bărbie. Încerc să-i zâmbesc, dar mușchii feței refuză să se miște.

— E în regulă, spune ea.

Disting un tremur în vocea ei, o licărire în privire, cum se uită așa, la mine, cu capul în jos, și mă gândesc că poate plânge.

La scurt timp se întoarce bărbatul cu niște pături. Îmi dă jos puloverul ud și mă învelește în păturile uscate. Puțin mai târziu văd niște lumini albastre și oameni care mă ridică pe o targă, apoi sunt înăuntru, e cald, ne deplasăm repede pe străzi, sirena sună strident. Mi se închid ochii în timp ce paramedicii de lângă mine se apucă să-mi verifice tensiunea arterială.

Când mă trezesc sunt pe un pat de spital, legat la un monitor de ritm cardiac. Vine o doctoriță care vrea să afle cine sunt și de ce dormeam pe plajă, cu corpul în apă. Îmi spune că sufeream de hipotermie când m-au adus.

— Numele meu este Nuri Ibrahim, îi spun. De când sunt aici?

— De trei zile.

— Trei zile! Mă ridic în capul oaselor, speriat. Cred că Afra e îngrijorată de moarte.

— Cine-i Afra?

— Soția mea, îi spun. Încerc să duc mâna la buzunar, dar nu mai am pantalonii pe mine.

— Îmi puteți spune, vă rog, unde mi-e telefonul?

— Nu am găsit niciun telefon, zice ea.

— Trebuie să iau legătura cu soția mea.

— O pot contacta eu dacă-mi spuneți unde.

Îi dau adresa pensiunii și numele proprietăresei, căci nu știu numărul de telefon. Doctorița mă întreabă o sumedenie de lucruri: Aveți gânduri suicidare, domnule Ibrahim? Cum stați cu memoria? Aveți senzația că uitați evenimente importante? Uitați lucruri mărunte, de zi cu zi? Vă simțiți confuz sau dezorientat? Încerc să răspund cât de bine pot. Nu. Memoria mea e în regulă. Nu. Nu. Nu.

Mi se face o tomografie a creierului. Apoi îmi aduc prânzul, care constă în mazăre, piure de cartofi și un pic de pui la grătar. Mănânc tot, mi-e foarte foame, apoi fredonez un cântec pe care mi-l cânta mama. Nu mi-l pot scoate din minte. Nu-mi mai amintesc cuvintele, doar melodia, e un cântec de leagăn. Câțiva dintre ceilalți pacienți se uită la mine când trec pe lângă patul meu. O bătrână tot umblă de colo colo cu un cadru. Cred că a început și ea să fredoneze melodia. Adorm, iar când mă trezesc observ că este o femeie în patul alăturat; e însărcinată, își ține mâna pe burta mare. Cântă și ea melodia mea, ba știe și cuvintele.

— Cum de știi versurile? o întreb.

Își întoarce capul spre mine; fața ei e închisă la culoare, senină, lucește la lumina neonului.

— Știam cântecul ăsta când eram copil, zice ea.

— De unde ești?

Nu-mi răspunde. Stă întinsă pe spate și își mângâie burta cu mișcări circulare, continuând să cânte, poate pentru copilul ei încă nenăscut.

— Am cerut azil politic, spune ea, dar mi-au respins cererea. Fac recurs. Sunt aici de șapte ani.

— De unde ești? o întreb din nou, dar mintea mi se încețoșează și nu mai aud nimic în afară de sunetul slab al vocii ei, iar lumina de deasupra capului meu e tot mai slabă. Mă cufund în întuneric.

În dimineața următoare e liniște în salon, iar patul de lângă al meu e gol. Vine la mine o asistentă și îmi spune că am un vizitator. E marocanul.

Se așază pe scaunul de lângă pat și mă atinge pe braț.

— Bătrâne, zice el, ne-am făcut atâtea griji din cauza ta.

— Unde-i Afra?

— E la pensiune.

— Cum se simte?

— Ar trebui să te odihnești acum. Vorbim mai târziu.

— Vreau să știu cum se simte.

— Cum crezi că se simte? A crezut că ai murit.

Apoi rămânem în tăcere vreme îndelungată. Marocanul nu pleacă degrabă, stă aici, lângă mine, cu mâna pe brațul meu. Nu mă întreabă unde am fost sau de ce am dormit pe plajă, iar eu nu-i spun că am intrat în mare în acea noapte. Nu mă întreabă nimic, dar nici nu pleacă, lucru care mă irită la început, pentru că eu vreau doar să fredonez cântecul de leagăn al mamei mele; după un timp însă prezența lui mă liniștește. Este ceva în vigoarea și în tăcerea lui care îmi alină, întrucâtva, tumultul minții.

Își scoate cartea din buzunar și începe să citească, chicotind, din când în când, de unul singur. Stă cu mine până pleacă ultimul vizitator, apoi revine în dimineața următoare cu o geantă cu

haine, îmi dau jos halatul de spital și mă îmbrac cu hainele pe care mi le-a adus.

— E o pijama. Diomande îi zice trening. A spus că te vei simți comod în ea. Eu nu înțeleg. Va trebui să umbli acum pe stradă în haine de noapte.

Chiar înainte să plecăm din spital, vine doctorița să mă mai vadă o dată. Stau ghemuit pe marginea patului, iar ea se așază în fața mea, pe scaunul vizitatorului, cu o mapă în mână. Marocanul e lângă fereastră, se uită în parc.

— Domnule Ibrahim, spune ea, dându-și părul după ureche, vestea bună este că tomograful nu arată nicio problemă, dar, având în vedere cele întâmplate și informațiile pe care le am în legătură cu dumneavoastră, cred că suferiți de sindromul posttraumatic. Vă recomand cu tărie să solicitați consiliere medicului dumneavoastră. Rostește toate acestea încet și clar, uitându-se direct în ochii mei, apoi se uită la fișă, suspină ușor și se uită la ceas. Ați putea să mă asigurați că veți face asta?

— Da, îi spun.

— Pentru că nu aș vrea să vă puneți din nou viața în pericol. Privirea ei exprimă îngrijorare sinceră.

— Da, doamnă doctor, vă promit că vă voi urma sfatul.

•

Luăm autobuzul să mergem înapoi la pensiune. E trecut de ora zece când ajungem, iar proprietăreasa șterge praful din camera de zi. Își târâie picioarele pe podeaua de scândură, în pantofii ei cu talpă groasă, și vine să ne salute. Pe mâini are niște mănuși de cauciuc, de un galben aprins.

— Nu doriți un ceai, domnule Ibrahim?

Intonează întrebarea de parcă ar cânta-o, dar eu nu-i răspund pentru că îmi atrage atenția ceva din curte. Afra și femeia din Afghanistan stau pe șezlonguri sub cireș, lângă albină. Când mă

zărește, Farida îi spune ceva Afrei, apoi se ridică și îmi cedează locul.

Afra rămâne tăcută multă vreme. Capul îi e ușor aplecat într-o parte, cu fața la soare.

— Văd umbre și lumini, zice ea. Când lumina e puternică, reușesc să disting umbra unui copac. Uite! spune ea. Dă-mi mâna!

Îmi pun mâna într-a ei, iar ea se apleacă înainte, în bătaia soarelui, și își acoperă ochii cu mâna mea. Apoi îmi spune să o mișc de la stânga la dreapta.

— Acum e lumină, zice ea, zâmbind, acum e întuneric.

Aș vrea să-i arăt cât de fericit sunt, dar nu pot.

— Și văd și puțină culoare! îmi spune. Uite, acolo. Arată înspre o găleată roșie, aflată într-un colț al grădinii. Ce-i aceea? O tufă de trandafiri?

— E o găleată, îi spun.

Îmi dă drumul la mână și arată descumpănită. Observ că se joacă cu bila, o rostogolește pe palmă și pe încheietura mâinii. Dunga roșie din mijloc devine translucidă în bătaia soarelui. Se aude slab un bâzâit în depărtare care devine tot mai puternic, de parcă ar fi venit spre noi un roi de albine.

— Mi-a fost dor de tine, o aud zicând. Am fost tare speriată. Vântul bate și scutură florile pomilor și le rotește în jurul ei. Sunt atât de bucuroasă că ești aici. Vocea ei e plină de tristețe. Mă uit la bila pe care o ține în mână.

— L-ai uitat pe Mustafa, îmi zice.

— Nu, nu l-am uitat.

— Ai uitat de albine și de flori? Cred că ai uitat toate astea. Mustafa ne așteaptă, iar tu nici nu mai vorbești de el. Te-ai rătăcit într-o altă lume. Nu ești prezent deloc. Nu te mai cunosc.

Nu zic nimic.

— Închide ochii, îmi spune.

Așa că închid ochii.

— Vezi albinele, Nuri? Încearcă să le vezi cu ochii minții. Sute și mii de albine în lumina

soarelui, pe flori, în stupi și pe faguri. Vezi toate astea?

În imaginez mai întâi câmpiile din Alep și albinele aurii din stupină și doar apoi câmpiile cu iarbă-neagră și lavandă și albinele negre pe care mi le-a descris Mustafa.

— Le vezi? mă întreabă.

Nu-i răspund.

— Tu crezi că eu sunt cea care nu văd, îmi spune.

Stăm așa, în liniște, o bună bucată de vreme.

— Nu vrei să vorbești cu mine? Nu vrei să-mi spui ce se-ntâmplă cu tine?

— Ce faci cu bila lui Mohammed? o întreb.

Mâinile ei încremenesc.

— A lui Mohammed? mă întreabă.

— Da. Băiețelul pe care l-am cunoscut în Istanbul.

Se apleacă înainte, de parcă ar durea-o ceva, și suspină.

— Bila asta a fost a lui Sami, îmi spune.

— A lui Sami?

— Da.

— Dar Mohammed era cel care se juca cu ea.

Nu mă uit la ea, dar o aud suspinând din nou.

— Nu știu cine e Mohammed, zice ea. Îmi dă bila.

— Băiatul care a căzut din barcă. Nu mai ții minte?

— N-a căzut niciun băiat din barcă. Era o fetiță care tot plângea și, când tatăl ei a sărit în apă, a sărit și ea după el, iar ceilalți au scos-o și au învelit-o în eșarfele femeilor. Îmi amintesc asta foarte bine. Mi-a povestit totul mama ei mai târziu, când eram pe insulă, lângă foc. Împinge bila spre mine, îndemnându-mă s-o accept.

O iau fără tragere de inimă.

— Băiatul care a călătorit cu noi din Istanbul până-n Grecia, insist eu, Mohammed. Băiatul care a căzut din barcă!

Nu bagă în seamă cuvintele mele, doar mă privește în felul ei caracteristic. Mi-a oferit deja răspunsurile la întrebări.

— De ce nu mi-ai spus până acum? o întreb.

— Pentru că am crezut că ai nevoie de el, îmi spune. Am luat bila asta de pe podea, de la noi de acasă, cu o zi înainte să plecăm, când bărbații aceia au distrus totul și i-au aruncat jucăriile pe jos. Nu mai ții minte?

Cuvintele ei îmi răsună în minte în timp ce traversez camera de zi în beznă și coridorul, până ajung în dormitorul nostru. Cuvintele ei îmi răsună în minte în timp ce mă uit la ea pe fereastră cum stă acolo sub pomul înflorit, în soarele care-i luminează chipul.

— Nu-ți amintești?

Nu mai sunt sigur de amintirile mele. Trag draperiile și mă întind pe pat. Închid ochii și aud zumzăitul albinelor departe, în înaltul cerului.

Când îi deschid din nou și mă ridic în capul oaselor observ că este o cheie de aur pe covor. O iau și mă îndrept spre ușa de la capătul coridorului, bag cheia în broască și o deschid. Sunt iarăși sus, pe deal. Zgomotul e mai puternic acum, îmi pune stăpânire pe gânduri. Sunt pe deal, casa noastră e în spatele meu, iar în fața mea se întinde vastul oraș Alep, zidul din jurul lui e făcut din jasp auriu, iar orașul e din sticlă, contururile clădirilor sclipesc, toate sunt acolo – moscheile, piețele, acoperișurile caselor, citadela în depărtare. E fantoma unui oraș în apusul soarelui. La stânga mea se mișcă ceva – e un copil care coboară dealul alergând până la marginea râului. Îl văd pe cărare, e îmbrăcat în pantaloni scurți albaștri și tricou roșu.

— Mohammed! îl strig. Nu mai fugi de mine!

Merg după el până jos, la râu, apoi și mai departe, de-a lungul aleilor pe care el le străbate în zigzag, după curbe, printre arcade, pe sub vii, îl pierd din vedere un timp, dar continui să merg

înainte până când îl găsesc stând sub un portocal lângă apă. Pomul e viu, plin cu fructe. E cu spatele la mine. Mă apropii și mă așez lângă el, pe marginea râului.

Îl ating pe umăr, iar el se întoarce cu fața spre mine și ochii lui, ochii aceia negri ai lui încep să-și schimbe culoarea, devin gri, transparenți, acum există viață în ei, trăsăturile îi devin mai blânde, se metamorfozează precum un roi de albine, apoi se liniștesc și încep să-i văd mai clar expresia feței și ochii. Băiatul care stă lângă mine, uitându-se la mine cu teamă, nu e Mohammed.

— Sami, îi spun.

Vreau să-l iau în brațe, dar știu că va dispărea precum vopseaua în apă dacă fac asta, așa că stau nemișcat. Îmi dau seama că, în ziua în care a murit, era îmbrăcat cu aceleași haine ca acum, tricou roșu și pantaloni scurți albaștri. Ține bila în mână și se întoarce cu fața către orașul de sticlă. Scoate ceva din buzunar și întinde mâna spre mine: îmi dă o cheie.

— Pentru ce e? îl întreb.

— E cheia pe care mi-ai dat-o tu. Mi-ai spus că pot deschide cu ea o casă secretă care nu se sparge.

Văd în fața lui piese de Lego.

— Ce faci? îl întreb.

— Construiesc o casă! îmi spune. Când vom ajunge în Anglia vom locui în casa asta care nu se va prăbuși precum celelalte din oraș.

Îmi amintesc acum. Îmi amintesc cum stătea pe pat, speriat de bombe, și cum i-am dat o cheie veche, de bronz, cu care deschisesem cândva magazia de la stupină. I-am pus-o sub pernă să-și poată închipui că undeva, dincolo de toate acele ruine, există un loc în care se poate simți în siguranță.

În fața noastră orașul de sticlă strălucește în bătaia soarelui. Arată ca un oraș desenat de un copil, o schiță cu contururile moscheelor și

apartamentelor desenate în creion. Își bagă mâna în apa râului și scoate de acolo o pietricică.

— O să cădem în apă? mă întreabă și se uită în sus la mine, cu ochii larg deschiși. Mi-a pus întrebarea asta de nenumărate ori în lunile dinainte de a muri.

— Nu.

— Precum ceilalți oameni?

— Nu.

— Dar prietenul meu a zis că, pentru a pleca de aici, trebuie să traversăm multe râuri și mări și, când le traversăm, poate o să cădem în apă, așa cum au pățit alții. Am auzit povești despre ei. Oare vântul o să ducă barca? Oare barca se va răsturna?

— Nu. Dar, dacă se va întâmpla asta, o să avem veste de salvare. N-o să pățim nimic.

— Și Allah ne va ajuta?

— Da. Allah ne va ajuta.

Acestea au fost cuvintele lui Sami. Sami al meu. Se uită iar la mine cu ochii mari, plini de teamă.

— Dar de ce nu i-a ajutat și pe băieții aceia când le-au tăiat capetele?

— Cine le-a tăiat capetele?

— Când au stat la rând și au așteptat. Nu erau îmbrăcați în negru. De aceea. Ai spus că din cauza asta, pentru că nu erau îmbrăcați în negru. Eu eram îmbrăcat în negru. Nu mai ții minte?

— În ziua aceea când am mers amândoi la plimbare? îl întreb. În ziua aceea când i-am văzut pe băieți lângă râu?

— Da, spune el, credeam c-ai uitat. Dar tu ai zis că, dacă țin cheia în mână și port haine negre, o să fiu invizibil și, dacă sunt invizibil, găsesc casa secretă.

Îmi amintesc cum mă plimbam cu el lângă râu și cum i-am văzut pe băieți așezați în rând pe mal.

— Îmi amintesc, îi spun.

E tăcut acum. Chipul îi e trist, de parcă e pe punctul de a izbucni în plâns.

— La ce te gândești? îl întreb.

— Înainte să plecăm aș vrea să mă mai joc odată cu prietenii mei în grădină. Pot?

— Da, sigur. Și apoi vom merge

departe

pe lună, departe, într-un alt loc, un alt timp, o altă lume, oriunde, numai aici să nu fim. Dar nu există scăpare din această lume. Suntem legați de ea, chiar și în moarte. Afra stătea nemișcată lângă fereastră în timp ce eu o îmbrăcam. Era ca o păpușă. Chipul ei își pierduse orice expresie. Doar degetele îi tremurau puțin, iar pleoapele îi tresăreau. Dar n-a scos niciun cuvânt în timp ce am îmbrăcat-o în rochia roșie, i-am pus eșarfa la gât și i-am dat pantofii. Acum aveam în fața mea o cu totul altă femeie.

Dac-aș fi văzut-o pe stradă, cred că aș fi trecut pe lângă ea fără s-o recunosc. Înăuntrul persoanei pe care o cunoști bine se află o persoană pe care n-o cunoști deloc. Dar Afra era complet schimbată, și în interior, și la exterior. Am evitat s-o ating pe piele și, de îndată ce am terminat cu îmbrăcatul, m-am îndepărtat de ea. S-a dat cu puțin parfum de trandafiri pe gât și la încheieturile mâinilor, dar mirosul acela familiar îmi repugna acum. De data aceasta chiar mergeam undeva, mergeam departe. Departe de război, departe de Grecia, tot mai departe de Sami.

Domnul Fotakis aranjase să ne ducă cineva la aeroport. Bărbatul acela nu era un simplu șofer – el avea sarcina să ne conducă și să ne prezinte celui care urma să ne dea biletele și pașapoartele. În timp ce așteptam, domnul Fotakis ne-a făcut cafea grecească în niște cești foarte mici și se comporta de parcă nimic nu se întâmplase. L-am urmărit cu privirea în timp ce o încălzea pe sobă și am avut

nevoie de toată puterea să mă controlez și să nu mă reped la unul dintre sertarele din bucătărie și să scot de acolo un cuțit. Aș fi vrut să-l omor foarte încet, aș fi vrut să simtă fiecare centimetru de cuțit când îi intra în carne. Însă, dacă m-aș fi răzbunat astfel, eu și Afra n-am mai fi putut pleca niciodată. Dacă-l lăsam să trăiască, mai aveam șansa de a scăpa, chiar dacă o parte din mine va rămâne aici, între pereții umezi și reci ai acestui apartament, pentru totdeauna. Contribuisem deja la uciderea unui om și știam că aș fi în stare s-o fac din nou. M-am uitat lung la sertar, m-am văzut cu ochii minții deschizându-l și luând un cuțit. Ar fi fost ușor.

— Până la urmă te-ai dovedit a fi un muncitor sârguincios. Foarte ascultător.

M-am uitat la mâna lui în timp ce amesteca în cafea. Zâmbi în timp ce o turnă în trei cești.

— Iar acum, se pare, vi se va împlini visul. E fantastic ce pot face o minte hotărâtă și o voință puternică. Îmi dădu o cafea și le duse pe celelalte două în camera de zi, pe măsuță. Privirea i se opri asupra Afrei. Ea stătea pe canapea, iar eu mi-aș fi dorit să facă ceva, să se scarpine pe braț, să ia ceașca de cafea sau chiar să plângă, dar ea stătea pur și simplu acolo de parcă ar fi fost moartă pe dinăuntru, în timp ce corpul ei continua să trăiască. Am avut senzația că sufletul o părăsise.

S-a auzit un bâzâit la ușă, iar domnul Fotakis ne-a ajutat să ducem bagajele de mână jos, apoi a pus gențile în portbagajul unui Mercedes argintiu. Șoferul, un grec înalt, musculos, de vreo patruzeci de ani, s-a prezentat ca fiind Marcos. Stătea rezemat de capotă și fuma o țigară.

Era o zi frumoasă, soarele care răsărea lumina clădirile din jur. În depărtare se vedea umbra încețoșată a munților, deasupra lor, un mănunchi subțire de nori. Era răcoare afară, dar florile din curțile blocurilor erau înflorite.

— O să-mi fie dor de voi, chicoti domnul Fotakis.

Noi vom pleca. El va trăi.

Ne-am urcat în mașină, în spate, și am pornit; m-am uitat în oglindă la domnul Fotakis cum stătea acolo, urmărindu-ne cu privirea. M-am întors și am încercat să nu mă mai gândesc la el. Am mers cu mașina pe străzile Atenei și era ciudat să văd orașul în lumina soarelui – săptămâni întregi am umblat prin el doar noaptea sau în primele ore ale dimineții, când soarele începea să risipească întunericul. Acum vedeam o parte din normalitatea lui, mașinile, traficul, oameni văzându-și de treburile lor de zi cu zi. Marcos a dat drumul la radio; se auzea muzică grecească. La ora 9, când au început știrile, l-a dat mai tare și scutura sau aproba din cap în timp ce asculta. Brațul i se odihnea pe geamul lăsat jos, cu degetele atingea volanul, iar eu eram uimit de cât de relaxat părea, dar, când s-au terminat știrile, mi-a aruncat o privire îngrijorată în oglinda retrovizoare.

— Când ajungem la aeroport, spuse el, eu deschid portbagajul, iar voi vă luați bagajele. Apoi veniți după mine, dar aveți grijă să stați tot timpul la vreo zece metri distanță. Nu vă apropiați prea mult și nu mă pierdeți din ochi. E foarte important. Vă voi conduce la toaletă bărbaților. Afra va rămâne afară. Te va aștepta altcineva acolo. Trebuie să stai la toaletă până nu mai e nimeni. Atunci, și numai atunci, bați într-o ușă de trei ori.

Am încuviințat din cap. N-a observat, pentru că se uita în oglindă în timp ce schimba benzile.

— Ai înțeles? Sau ai vrea să-ți mai explic o dată?

— Am înțeles, i-am spus.

— Bun. Mai departe. De îndată ce ajungeți în aeroportul Heathrow, aruncați pașapoartele și biletele de avion în primul coș de gunoi pe care-l întâlniți. Așteptați trei ore, apoi vă predați autorităților. Ai înțeles?

— Da, i-am răspuns.

— Să nu uiți să le arunci. Și trebuie să așteptați trei ore, poate mai mult, dar în niciun caz mai puțin. Nu le spuneți cu ce zbor ați ajuns acolo.

Scoase un pachet de gumă de mestecat din torpedou și-mi oferi una. Am refuzat.

— Soția ta nu vrea? spuse el. Dar Afra stătea fără să zică nimic, cu mâinile în poală, cu buzele strânse, parcă semăna puțin cu Angeliki. Dacă n-ai fi știut că e oarbă, ai fi crezut că se uită pe geam la străzile pe care treceam.

— Ai noroc că ești bogat, zise el. Îi vedeam ochii în oglinda retrovizoare. Majoritatea oamenilor trebuie să călătorească în condiții groaznice, traversând întreaga Europă, pentru a ajunge în Anglia. Cu bani ajungi oriunde. Asta e deviza mea. Fără ei, îți trăiești viața pe drumuri, încercând să ajungi acolo unde crezi că ar trebui să mergi.

Eram pe cale să-i spun că nu e așa, că am avut deja parte de o călătorie cumplită, mult mai îngrozitoare decât și-ar putea el imagina, și că în timpul acestei călătorii Afrei i s-a furat sufletul. Dar, în unele privințe, avea dreptate. Fără banii aceia ne-ar fi așteptat o cale mult mai lungă, cu și mai multe greutăți.

— Ai dreptate, Marcos, i-am spus, iar el lovi ușor volanul și trase adânc în piept aerul de mare.

La aeroport am făcut cum ne spusese. Am trecut prin mulțimea de oameni, păstrându-mi tot timpul privirea ațintită asupra costumului gri al lui Marcos. Apoi l-am zărit de la distanță oprindu-se în fața toaletei de bărbați. A așteptat până a fost sigur că îl văzusem, apoi a plecat. Eu am intrat la toaletă. Acolo era un bărbat care urina, iar una dintre cabine era ocupată. Am așteptat să termine bărbatul – s-a spălat pe îndelete pe mâini, s-a studiat în oglindă. Apoi a intrat un alt bărbat cu fiul lui. A durat ceva până au terminat, iar eu m-am gândit, la un moment dat, că vor tot intra oameni și

voi fi nevoit să aștept acolo ore în șir. Dar, în scurt timp, toaleta rămase pustie. Am bătut la ușa cabinei de trei ori, după cum mi se spusese, și din cabină a ieșit un bărbat. De-abia am apucat să-l văd.

— Nuri Ibrahim? mă întrebă.

— Da, i-am confirmat.

El îmi dădu biletele de îmbarcare și pașapoartele și asta a fost tot, a și dispărut.

Din acel moment eram pe cont propriu.

N-am schimbat niciun cuvânt între noi în timp ce mergeam prin aeroport, mai întâi la punctul de verificare a biletelor și pașapoartelor, apoi la controlul de securitate. Am trecut prin detectorul de metale și ne-am pus bagajele pe bandă, ca să poată fi scanate. Eram tare speriat în acele momente și mă simțeam copleșit de situație, deveneam tot mai conștient de expresia de pe chipul meu. Nu voiam să se vadă cât îmi e de frică, nu voiam să mă uit la niciunul dintre gardienii de acolo, în caz că ar fi observat ceva; dar cred că tocmai asta mă făcea să par suspect. Afra și-a strecurat mâna într-a mea, dar faptul că stătea atât de aproape de mine și că mă atingea mă făcea să mă simt stânjenit, așa că m-am tras un pas înapoi.

În scurt timp ne-am recuperat bagajele și ne-am îndreptat spre zona cu magazinele duty-free unde a trebuit să așteptăm o oră, apoi încă o jumătate de oră de întârziere. Am cumpărat pentru amândoi câte o cafea și ne-am plimbat puțin pe-acolo, încercând să părem cât mai relaxați, prefăcându-ne că ne uităm cu interes la vitrinele magazinelor, până când s-a dat anunțul de îmbarcare la poarta 27.

La poartă ne-am așezat lângă un cuplu cu doi copii care se jucau la telefon. Pentru o clipă mi-am relaxat umerii și m-am gândit că totul va fi bine. M-am uitat la băiețelul absorbit de jocul lui; era puțin mai mic decât ar fi fost Sami acum, avea în

spate un rucsac colorat pe care nu-l dăduse jos, deși stătea pe scaun.

Afra era atât de tăcută și nemișcată, încât aproape am uitat că era acolo. O parte din mine și-ar fi dorit ca ea să dispară, ca locul de lângă mine să fi fost gol. Băiatul a terminat jocul, și-a ridicat brațele în semn de victorie și atunci am observat că era ceva agitație la intrarea de la poartă. Cinci ofițeri de poliție vorbeau cu o însoțitoare de bord care părea din ce în ce mai stresată. Am observat cum unul dintre ei se uita cu atenție în jur. Mi-am coborât privirea. I-am șoptit Afrei să se comporte normal, să nu facă nimic care să atragă atenția. Apoi, fără să vreau, mi-am ridicat privirea și, preț de o secundă, ofițerul m-a privit drept în ochi și atunci m-am gândit că sosise momentul de care mă temusem atât. Fuseserăm descoperiți. Ne vor trimite înapoi. Dar înapoi unde? Înapoi la ce?

Ofițerii au intrat apoi în sala de așteptare, iar eu mi-am ținut respirația și m-am rugat în gând în timp ce ei au venit spre noi, apoi au trecut de noi, s-au dus la ultimele locuri de lângă geamuri, unde patru tineri, fete și băieți, s-au ridicat brusc, speriați, și-au înșfăcat bagajele ca și cum ar fi vrut s-o rupă la fugă, dar nu aveau încotro s-o ia. Am încercat toți să nu ne uităm într-acolo, în timp ce cei patru erau conduși afară. Când au trecut pe lângă noi am observat că unul dintre ei plângea și își ștergea fața cu dosul palmei, plângea atât de tare, că de-abia vedea pe unde mergea. Se împiedică de geanta mea și se opri o clipă să se uite la mine. Ofițerul de poliție îl trase mai departe. Nu voi uita niciodată privirea aceea plină de suferință și de teamă.

Eu și Afra am prezentat biletele de îmbarcare și pașapoartele la poarta de ieșire. Femeia le-a verificat, s-a uitat pe rând la noi și ne-a urat călătorie plăcută.

Ne-am urcat în avion, ne-am așezat la locurile noastre și am stat așa, cu ochii închiși, ascultând

zgomotele și conversațiile din jurul nostru, prezentarea măsurilor de siguranță, așteptând să pornească motorul. Afra mă ținea strâns de mână.

— Plecăm, îmi șopti ea. Plecăm la Mustafa, Nuri, acolo nu vor mai fi pericole. Și înainte să-mi dau bine seama, am pornit, eram sus, sus, în înaltul cerului albastru. Plecam, în sfârșit. Plecam departe.

14.

E noapte când mă trezesc, sunt în debara, aspiratorul mă apasă pe cap, deasupra mea sunt haine, pantofi și cizme mă înțeapă în spate. Mă ridic și o iau de-a lungul coridorului. Îi aud pe ceilalți locatari dormind. Marocanul sforăie zgomotos și, când trec pe lângă camera lui, observ că ceasul de buzunar din bronz atârnă de mânerul ușii. Mă uit mai bine la gravurile cu flori de pe carcasă și la fața de sidef de pe ea, iar dedesubt văd inscripționate inițialele *AL*. A rămas blocat la ora patru. Ușa de la dormitorul lui Diomande e larg deschisă. Doarme pe-o parte, cu păturile înfășurate în jurul lui. Intru tiptil în liniștea camerei lui și-i pun mâna pe spate, așteptându-mă să simt aripile, acele umflături ascuțite care se răsucesc sub pielea lui închisă la culoare. În schimb simt ceva ca niște creste în pielea stâlcită, cicatrici mari de-a lungul omoplaților ca niște urme de arsuri. Mi se umplu ochii de lacrimi și le înghit. Mă gândesc la el, are atâtea visuri. Suspină și se întoarce pe cealaltă parte.

— Mamă, zice, cu ochii întredeschiși.

— Eu sunt, Nuri, îi șoptesc. Ușa era deschisă și am observat că ești dezvelit. M-am gândit că poate ți-e frig.

Îl învelesc bine cu păturile de parcă ar fi un copil. El mormăie ceva, apoi adoarme la loc.

Merg jos, descui ușa de sticlă și ies în curte, sub lumina lunii. Senzorul îmi simte mișcările și se aprinde becul. Albina doarme pe o păpădie. Îi mângâi ușor puful de pe corp, foarte ușor, să n-o deranjez. Nu-mi vine să cred că a supraviețuit în grădina asta care a devenit, între timp, căminul ei. O privesc cum se odihnește printre flori, cu farfurioara de apă îndulcită lângă ea; a învățat să trăiască fără aripi.

Acum știu sigur că Mohammed nu va veni – îmi e clar că eu l-am inventat; începe să bată vântul, frunzele foșnesc, se simte un fior în aer care îmi pătrunde sub piele și îmi închipui trupul lui firav în umbrele din grădină. Amintirea lui dăinuie, ca și cum, în vreun colț întunecat al inimii mele, a avut o existență proprie, a trăit cu adevărat. Când mă gândesc la asta, Sami e cel care-mi vine în minte. Îmi amintesc cum îl înveleam înainte de culcare, în camera cu gresie albastră, și cum mă așezam lângă el și-i citeam din cartea de povești pe care o găsisem la piață. Ochii i se luminau, plini de nerăbdare. Traduceam în timp ce-i citeam, din engleză în arabă.

— De ce să-ți construiești o casă din paie? întrebase el râzând. Eu aș fi folosit metal, cel mai tare metal din lume, ca acela pe care-l folosesc la navele spațiale!

Cât de mult îi plăcea să se uite la stele și să inventeze povești! Lumina cu senzor se stinge, iar eu rămân așa, în beznă, privind cerul întunecat. Mi-au rămas doar amintirile. Vântul bate, simt mirosul mării. Frunzele din copaci foșnesc și îl văd iar, cu ochii minții, pe Sami jucându-se sub copacul din grădina din Alep, lângă casa noastră de pe deal, punând râme într-un camion de jucărie ca să le ducă la plimbare.

— Ce faci? l-am întrebat atunci. Unde le duci?

— Ele nu au picioare cu care să umble. Le duc cu mașina pe lună.

Era lună plină pe cerul albastru, senin, în noaptea aceea.

Merg în camera noastră. Afra doarme cu mâinile sub obraz. Pe noptieră e alt desen. Îl iau și, pentru o clipă, mi se taie respirația. A desenat cireșul din grădina de ciment, cu crengile lui încovoiate și petalele mici, roz. De data aceasta culorile sunt corecte, liniile și umbrele mai puțin distorsionate. Cerul e senin și albastru, cu câțiva nori și păsări albe. Dar sub copac, o schiță gri, abia vizibilă: se

distinge vag conturul delicat al unui băiat, urmele lăsate de creion sunt slabe și rapide, făcându-l să pară în mișcare. E parte din această lume și totuși nu e în ea. Pe tricoul lui este o pată firavă de roșu, acolo unde Afra a început să-l coloreze și s-a oprit. Deși e pe jumătate fantomă, e îndeajuns de clar desenat ca să-mi dau seama că fața îi e ridicată spre cer.

Mă urc în pat lângă ea, îi privesc linia grațioasă a corpului și-mi amintesc de conturul lucios al clădirilor.

O ating pentru prima dată, o mângâi pe braț, apoi cobor spre șolduri. O ating blând, ca și cum corpul ei e din cea mai fină peliculă de sticlă, ca și cum s-ar putea frânge lesne sub vârfurile degetelor mele, iar ea suspină și se ghemuiește mai aproape de mine, deși e tot adormită. Îmi dau seama acum cât de teamă mi-a fost s-o ating.

Răsare soarele, chipul ei în lumina dimineții e atât de frumos, cu liniile acelea delicate din jurul ochilor, curbura bărbiei, firișoarele de păr brunet de pe părțile laterale ale obrajilor, linia gâtului, pielea fină de pe sâni. Dar atunci îmi vin în minte imaginea traficantului deasupra ei, siluind-o, privirea ei, frica, groaza, țipătul pe care nu-l poate articula, mâna lui pe gura ei. Îmi amintesc de cheia pe care am uitat-o pe măsuța din apartamentul lui, îmi amintesc cum am condus în noaptea aceea pe străzile Atenei fără să mă întorc. Tremur acum. Mă împotrivesc cu putere gândurilor acestora. Îmi dau seama că am uitat să o iubesc. Iată trupul ei, iată ridurile fine de pe chipul ei, iată senzația care mă încearcă atunci când o mângâi, iată rana de pe obrazul ei, care duce spre interiorul ei, ca un drum, până în inimă. Acestea sunt destinele noastre.

— Afra, îi spun.

Ea suspină și întredeschide ochii.

— Îmi pare rău.

— Pentru ce?

— Îmi pare rău că am uitat cheia.

Nu zice nimic, dar mă ia în brațe, îi simt parfumul de trandafiri, și începe să plângă la pieptul meu.

Mă trag puțin înapoi ca s-o pot vedea – tristețe și amintiri, iubire și pierderi, asta văd în ochii ei. Îi sărut lacrimile, le gust, le înghit. Absorb în mine tot ce vede ea.

— Ai uitat de noi, îmi spune.

— Știu.

O sărut pe buze, pe trup, îi simt cu buzele fiecare centimetru, fiecare cută a pielii, fiecare cicatrice, tot ceea ce ea a văzut, și a simțit, și a îndurat. Apoi îmi pun capul pe pântecul ei, iar ea mă mângâie pe păr.

— Poate că, într-o bună zi, o să reușim să mai avem un copil, îi spun. N-o să fie Sami, dar o să-i povestim despre el.

— N-o să-l dai uitării? mă întreabă.

Nu mai zice nimic o vreme, iar eu îi simt bătăile inimii în stomac.

— Mai ții minte cât de mult îi plăcea să se joace în grădină? îi spun.

— Bineînțeles.

— Și cum împingea camionul de jucărie în care pusese râma, de parcă într-adevăr o ducea undeva?

Râdem amândoi. Simt cum râsetele reverberează în corpul ei ca niște monede care cad.

— Sau când i-am cumpărat o hartă a lumii, iar el a construit din pietre o familie și a trimis-o departe de Siria. Ne văzuse pe mine și pe Mustafa cum ne plănuiam călătoria pe glob.

— Și nu știa cum să facă să ajungă pietrele pe celălalt mal! Ce frică i-a fost întotdeauna de apă!

— Până și părul trebuia să i-l spăl în chiuvetă!

— Cum te aștepta întotdeauna la fereastră când știa că se apropie ora la care veneai acasă.

Și, spunând acestea, suspină și adoarme, iar lumea ei interioară se destinde ca o mare după furtună.

Dis-de-dimineață se aude soneria. Cum nu răspunde nimeni, sună în continuare. După câteva minute aud pași pe hol – sunt ai marocanului. Se oprește la capătul scărilor, apoi coboară, făcând să scârțâie scândurile la fiecare pas. Se deschide ușa și se aude, slab, o conversație. Vizitatorul pare a fi un bărbat cu voce groasă. Merg până în capul scărilor și-mi aud numele, numele meu întreg, rostit tare și clar.

— Nuri Ibrahim. Am venit să-l văd pe Nuri Ibrahim.

Așa cum eram, în pijamale și cu picioarele goale, mă reped la parter, unde, în lumina soarelui de dimineață, îl văd pe Mustafa. Îmi trec tot felul de amintiri prin fața ochilor: casa tatălui său din munți, bunicul lui întinzând miere pe pâinea caldă, cărările care ne-au dus până în pădure, unde albinele găsiseră flori, altarul în cinstea mamei sale, cu zâmbetul ei sclipitor, obiceiul nostru de a sta neacoperiți în stupină, cu albinele în jurul nostru, chipul trist al tatălui meu, trupul lui micșorat, mama mea, cu evantaiul roșu pe care scria *Yuanfen – forța misterioasă care face ca două vieți să se intersecteze* și stupii noștri, câmpul deschis, inundat de lumină, mii de albine, angajații care afumau stupii, prânzul luat sub umbrar – toate acestea mi se perindă prin fața ochilor de parcă sunt pe cale să-mi dau ultima suflare.

— Nuri, zice el, simplu, cu voce emoționată.

De-abia atunci încep să plâng, plâng cu suspine, tot corpul îmi tremură și am senzația că nu mă voi mai putea opri niciodată. Mustafa vine spre mine, îmi pune mâna pe umăr, mă strânge tare, apoi mă ia în brațe, mirosind a locuri necunoscute.

— Știam eu c-o să vii, zice. Știam eu c-o să reușești.

Apoi face un pas înapoi să se uite mai bine la mine, iar eu, cu privirea încețoșată, observ că are lacrimi în ochi, că fața îi e mai palidă, că arată mai

bătrân, ridurile din jurul ochilor și al gurii sunt mult mai adânci, părul îi e mult mai cărunt. Iată-ne pe amândoi față în față, regăsiți, loviți de greutățile vieții, doi bărbați, doi frați care se reîntâlnesc într-o lume care nu e căminul lor. Marocanul stă deoparte, privindu-ne. De-abia acum îl bag în seamă, de-abia acum îi observ expresia tristă a ochilor și felul în care își frânge degetele de parcă nu știe ce altceva să facă.

— Doriți un ceai? întreabă el în arabă lui caracteristică. De unde veniți? Cred că ați călătorit mult.

— Vin din Yorkshire, îi răspunde Mustafa, din nordul Angliei; am luat autocarul de noapte. Dar am călătorit eu mult mai mult de-atât.

Îl conduc pe Mustafa în camera de zi, unde stăm amândoi în tăcere o vreme – Mustafa pe marginea fotoliului, frângându-și mâinile, eu, pe canapea. Observ că se uită afară, în grădină, apoi la mine. Deschide gura să zică ceva, dar se răzgândește; la un moment dat, începem să vorbim deodată.

— Și ce-ai mai făcut, Nuri? mă întreabă. Vei veni cu mine, nu?

Pare îngrijorat.

— Bineînțeles.

— Pentru că nu mă descurc singur – nu e același lucru.

— Dacă am reușit să ajung până aici, îi spun, o să ajung și până-n Yorkshire.

— Când afli răspunsul? mă întreabă. Ziceai în e-mail că nu te simți bine?

Tocmai atunci aud pași în hol și apare Afra. Se oprește, nemișcată, în ușă. Privirea lui Mustafa se luminează, se ridică în picioare, mai întâi îi ia mâna între ale lui și apoi o ia în brațe și stau așa, îmbrățișați, multă vreme. O aud răsuflând ușurată, ca și cum prezența lui Mustafa i-a ridicat o greutate de pe inimă.

E cald afară, așa că mergem toți în curte.

— Văd verdele copacilor, zice Afra, iar ochii îi zâmbesc. Iar aici – arată spre o tufă de iarbă-neagră de lângă gard – văd o culoare roz palid. Câteodată văd lucrurile mai clar.

Mustafa se bucură pentru ea. Reacționează exact așa cum eu n-am putut. Marocanul ne aduce ceai, iar Mustafa ne povestește despre stupii lui.

— Afra, zice el, o să-ți placă acolo. Dahab și Aya te așteaptă și sunt atât de multe flori, câmpii cu lavandă și iarbă-neagră, iar albinele colectează nectar din grădini particulare și din florile de pe marginea căilor ferate. O să vezi culorile – o să te duc chiar eu acolo; când e vreme bună o să ne plimbăm și o să te duc să-ți arăt locurile pe unde zboară albinele după nectar. Și am găsit un magazin care vinde halva și baclavale!

Vorbește iar cu entuziasm copilăresc, dar eu simt o notă de disperare în vocea lui. Îl cunosc, ceea ce spune, de fapt, e: așa trebuie să se termine povestea, inimile noastre nu mai pot îndura alte pierderi.

Apoi își aprinde o țigară și trage cu poftă din ea în timp ce-mi povestește despre atelierele lui de lucru, despre grupele de cursanți și despre asociația apicultorilor.

— Nuri o să mă ajute cu grupele, vom împărți familiile și vom construi stupi noi.

Se uită din când în când la mine pe măsură ce creează această imagine a viitorului cu ajutorul gesturilor și al cuvintelor. Vrea să-mi ofere speranță, îmi dau seama de asta. Mustafa întotdeauna mi-a dat speranță.

Stau puțin mai departe de ei, lângă ușile de sticlă, îi privesc și mă gândesc la băiețelul care n-a existat niciodată și la faptul că el a umplut golul rămas după moartea lui Sami. Uneori ne creăm astfel de iluzii puternice ca să nu ne rătăcim în întuneric.

— Într-o bună zi, îl aud pe Mustafa zicând, într-o bună zi, o să mergem înapoi în Alep și o să

reconstruim stupina și o s-o readucem la viață.

Pe mine însă ceea ce mă readuce la viață e chipul Afrei, cum stă aici, în grădina asta minusculă, așa cum stătea în curtea lui Mustafa din Alep, cu ochii plini de tristețe și de speranță, plini de întuneric și lumină.

Se uită în sus la ceva. Printre florile de cireș se văd trei pupeze pe o creangă inspectând împrejurimile, cu creasta lor maiestuoasă de pene, și ciocurile curbate, și aripile dungate, iată-le, migrând din est în acest orășel de lângă mare.

— Le vezi? o aud zicând. Au venit după noi!

Ne uităm toți trei în sus, iar ele își deschid, toate deodată, aripile cu dungi albe și negre și pornesc împreună spre înaltul neștirbit al cerului.

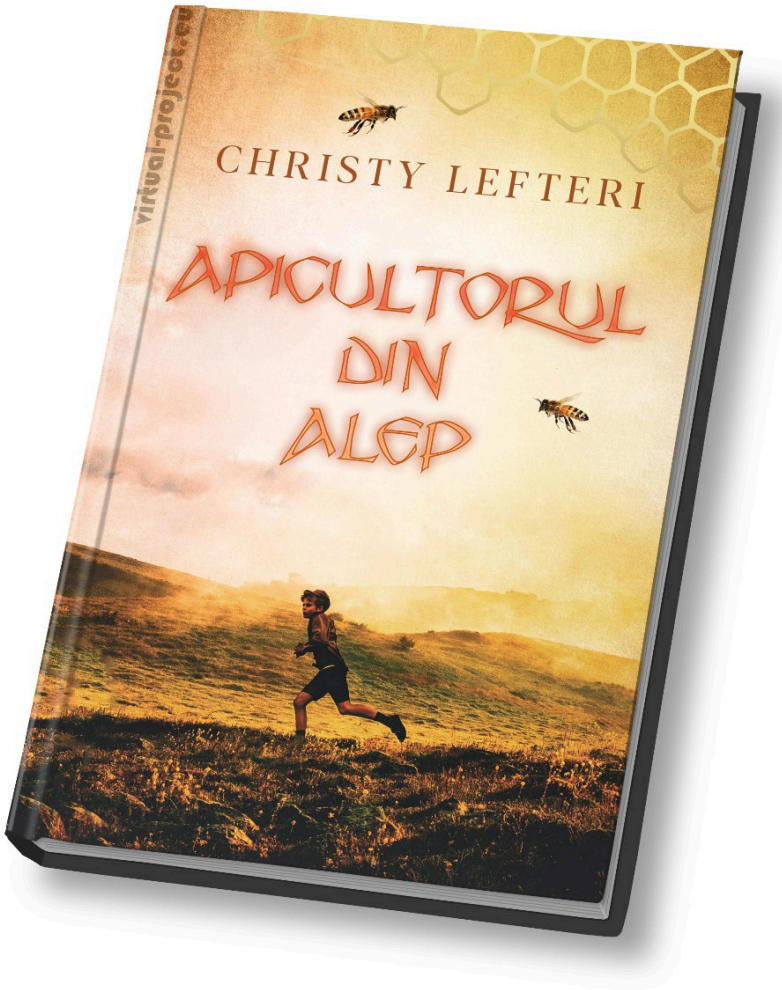

virtual-project.eu

violin

[1] Aluzie la Nigel Farage, politician britanic, președintele Partidului Brexit din 2019, fost președinte al partidului UKIP. Se manifestă vehement împotriva politicilor de acceptare a imigranților în Europa și, în special, în Marea Britanie. Prin campaniile sale și ale partidului său a contribuit semnificativ la decizia Marii Britanii de a părăsi UE, exprimată în referendumul din 2016.

[2] Una dintre cele mai populare emisiuni de tip talk-show din Marea Britanie între anii ’2005 – 2019, în care se discutau, pe baza poveștilor de viață ale invitaților, teme legate de relații, droguri, sex, alcool etc.

[3] Unul dintre cele mai mari parcuri din Atena, în care refugiații, majoritatea din Siria și Afghanistan, și-au instalat în ultimii ani tabere improvizate. Acolo au loc multe activități ilegale, de la prostituție și pedofilie la trafic de droguri. Parcul a devenit un simbol al crizei refugiaților din Grecia și, la o scară mai largă, din Europa.

[4] „Nu ai lapte?” (în limba greacă în original).

[5] „Nu” (în limba greacă în original).

[6] Instrument de percuție originar din subcontinentul indian, care seamănă cu o pereche de tobe.

[7] Ai lapte! […] Ce bine!” (în limba greacă în original).

Table of Contents

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.

Table of Contents

1. 2
2. 20
3. 43
4. 58
5. 76
6. 93
7. 103
8. 134
9. 152
10. 176
11. 198
12. 220
13. 237
14. 253